

Vrijtijdsbesteding en –beleving van leerlingen uit het Nederlandstalig Onderwijs in het Brussels hoofdstedelijk gewest

Een onderzoek van Kind & Samenleving
in opdracht van de

VLAAMSE
GEMEENS
CHAPSCO
MMISSIE

2014

kind & samenleving

Opdrachtgever:

VLAAMSE
GEMEENS
CHAPSCO
MMISSIE

Vlaamse Gemeenschapscommissie
Emile Jacqmainlaan 135
1000 Brussel
Tel. 02/563.03.00
info@vgc.be

Opdrachthouder:

kind & samenleving

Onderzoekscentrum Kind & Samenleving vzw
Bolwerksquare 1a, bus 8
1050 Elsene
Tel. 02/894.74.61
info@k-s.be

Auteurs:

dr. Hans Berten, onderzoeker, Kind & Samenleving
dr. An Piessens, directeur en onderzoeker, Kind & Samenleving

Inhoudsopgave

HOOFDSTUK 1: INLEIDING	9
1.1. Een onderzoek naar de vrijetijdsbeleving en -besteding	10
1.2. Inzicht in de beleving door een kwalitatief vooronderzoek	11
1.3. Dankwoord	12
HOOFDSTUK 2: DATA EN METHODOLOGIE	13
2.1 Onderzoeksdesign, vragenlijsten, steekproef, respons: een samenvatting	13
2.2 Steekproeftrekking	15
2.2.1 Vestigingsplaats van de school	15
2.2.2 Onderwijsnet van de school	16
2.2.3 Schoolgrootte	17
2.2.4 Selectieprocedure	17
2.3 Dataverzameling	18
2.4 Opmerkingen bij de rapportering van de resultaten	19
2.5 Beschrijving van de respons	20
2.6 Beschrijving respons naar achtergrondkenmerken van de leerlingen en ouders	22
2.6.1 Geslacht	22
2.6.2 Woonplaats	23
2.6.3 Herkomst	25
2.6.4 Socio-economische status	27
2.6.5 Thuistaal	28
2.7 Weging	29
2.8 Conclusie	30
HOOFDSTUK 3: EEN TYPOLOGIE VAN VRIJETIJDSEBELEVINGSPATRONEN	33
3.1 Subjectieve vrijetijdsbeleving bij tieners en jongeren	33
3.2 Van principale componenten naar een clustertypologie	35
3.3 Achtergrondkenmerken van de leerlingen in deze clusters	39
3.4 Conclusie	41

HOOFDSTUK 4: VRIJETIJDSBESTEDING VAN DE BRUSSELSE JEUGD	45
4.1 Hoe vaak doet de jeugd bepaalde activiteiten van vrijetijdsbesteding?	46
4.1.1 Activiteiten van vrijetijdsbesteding bij jongeren	46
4.1.2 Activiteiten van vrijetijdsbesteding bij tieners	49
4.1.3 Activiteiten van vrijetijdsbesteding bij kinderen	50
4.1.4 Georganiseerde vrijetijdsactiviteiten tijdens de vakantie	50
4.2 Welke zijn de onderliggende dimensies van vrijetijdsbesteding?	53
4.2.1 Dimensies van vrijetijdsbesteding bij jongeren	53
4.2.2 Dimensies van vrijetijdsbesteding bij tieners	57
4.2.3 Dimensies van vrijetijdsbesteding bij kinderen	60
4.2.4 Conclusie	62
4.3 Verschilt vrijetijdsbesteding naargelang achtergrondkenmerken van de leerlingen?	63
4.3.1 Verschillen in vrijetijdsbesteding bij jongeren	63
4.3.2 Verschillen in vrijetijdsbesteding bij tieners	66
4.3.3 Verschillen in vrijetijdsbesteding bij kinderen	69
4.4 Conclusie	70
HOOFDSTUK 5: EEN FOCUS OP DE VRAAG: WAT WIL DE JEUGD VAKER DOEN?	73
5.1 Welke activiteiten wil de jeugd graag vaker doen in zijn vrije tijd?	73
5.1.1 Wat willen jongeren vaker doen	74
5.1.2 Wat willen tieners vaker doen	76
5.1.3 Wat willen kinderen vaker doen	78
5.1.4 Georganiseerde vakantieactiviteiten	79
5.2 Verschilt de vraag naar vrijetijdsbesteding naargelang achtergrondkenmerken van de leerlingen?	80
5.2.1 Verschillen in vraag bij jongeren	80
5.2.2 Verschillen in vraag bij tieners	81
5.2.3 Verschillen in vraag bij kinderen	81
5.3 Wat zijn de redenen waarom jongeren en tieners deze activiteiten niet vaker doen?	82
5.4 Conclusie	84
HOOFDSTUK 6: KENNIS EN GEBRUIK VAN INFORMATIEKANALEN EN HET AANBOD VAN VRIJETIJDSBESTEDING	87
6.1 Kennis en gebruik van informatiekkanalen voor vrijetijdsbesteding	87
6.2 Kennis en gebruik van de Brusselse gemeenschapscentra	89
6.3 Hoe hebben jongeren en tieners het aanbod leren kennen?	92
6.4 Verschilt kennis van informatiekkanalen en gemeenschapscentra naargelang achtergrondkenmerken van de leerlingen?	93

6.5	Verschilt kennis van andere vrijetijdsorganisaties naargelang achtergrondkenmerken van de leerlingen?	94
6.6	Wat is de relatie tussen gebruik van informatiekkanalen en kennis van het aanbod van vrijetijdsbesteding?	96
6.7	Conclusie	97
HOOFDSTUK 7: CONCLUSIES EN BELEIDSAANBEVELINGEN		101
7.1	Overkoepelende conclusies	102
7.1.1.	Vrijetijdsbeleving: 3 verschillende belevingspatronen	102
7.1.2.	Activiteiten van vrijetijdsbesteding	103
7.1.3.	De relatie tussen vrijetijdsbeleving en -besteding	103
7.1.4.	Wat doet de jeugd <i>versus</i> wat wil de jeugd wel vaker doen	104
7.1.5.	Waarom doet de jeugd deze activiteiten niet vaker?	105
7.1.6.	Kennis en gebruik van de Brusselse vrijetijdsaanbod	105
7.1.7.	Kennis van informatie- en communicatiekanalen voor vrijetijdsbesteding	106
7.1.8.	Hoe heeft de jeugd het vrijetijdsaanbod leren kennen?	107
7.2	Aanbevelingen voor het beleid	107
7.2.1.	Een aanpak gericht op leefwereldverbreding	107
7.2.2.	Een aanpak gericht op een open aanbod	109
7.2.3.	Een aanpak gericht op ruimtelijke planning en kruisbestuiving	111
7.2.4.	Een aanpak gericht op jeugd en ouders <i>samen</i>	111
BIBLIOGRAFIE		113
APPENDIX I: TABELLEN		115

Hoofdstuk 1:

Inleiding

Omtrent de participatie aan het vrijetijdsaanbod van de leerlingen uit het Nederlandstalig onderwijs in het Brussels hoofdstedelijk gewest bestaan er veel veronderstellingen maar er is weinig of geen objectief wetenschappelijk materiaal voorhanden. Met het voorliggend onderzoeksrapport wordt een eerste stap in deze richting gezet. In opdracht van en in nauw overleg met de Vlaamse Gemeenschapscommissie¹² (VGC) verrichtte het kennis- en expertisecentrum Kind & Samenleving een grootschalig onderzoek naar de vrijetijdsbeleving en –besteding van de leerlingen uit het Nederlandstalig onderwijs in het Brussels hoofdstedelijk gewest.

Eén van de centrale aandachtspunten in het beleid is het verbreden, uitdiepen en stimuleren van de participatie in het diverse aanbod (Lievens en Waege, 2001). Door de ontwikkeling en ondersteuning van een Nederlandstalig netwerk van diensten en voorzieningen wil de VGC de kwaliteit van het leven in de stad in de diverse levensdomeinen verhogen en nieuwe kansen bieden aan mensen. De specifieke acties en doelstellingen die de VGC tracht te realiseren met betrekking tot de Brusselse jeugd worden uitgetekend in het jeugdbeleidsplan.

Overheidsinstanties willen zich voor het voeren van hun beleid meer baseren op wetenschappelijk onderbouwd materiaal over het gedrag en de wensen van de Vlamingen. Voorbeelden van initiatieven die hieruit zijn voortgevloeid zijn o.a. de Participatiesurvey (PaS) en de jeugdmonitor van het Jeugdonderzoekplatform (zie bijvoorbeeld Van de Walle, 2014, voor een hoofdstuk over vrijetijdsbesteding van jongeren). Ook voorliggend onderzoek sluit aan bij deze traditie van *evidence-based beleidsvoering*. Met andere woorden, dit onderzoek wil niet enkel de participatie en vrijetijdsbeleving van de jeugd in kaart brengen. Contacten tussen de leden van de stuurgroep³, brachten tevens een aantal inhoudelijke vraagstukken aan het licht waar de VGC in haar beleid mee te kampen heeft, en waar we met dit onderzoek een antwoord op trachten te formuleren.

In eerste instantie wil Kind & Samenleving met dit onderzoek globaal cijfermatig materiaal aanreiken over de participatie aan het vrijetijdsaanbod van de leerlingen uit het Nederlandstalig onderwijs in het Brussels hoofdstedelijk gewest. Het onderzoek moet kunnen dienen als een soort van nulmeting, zo opgevat dat het onderzoek in een latere fase kan worden herhaald om trends te bestuderen of de mogelijke impact van toekomstige beleidsmaatregelen. In tweede instantie wordt met dit onderzoek antwoord gegeven op een aantal inhoudelijke vraagstellingen. De resultaten van dit onderzoek dienen dan ook als input om het

¹ De Vlaamse Gemeenschapscommissie is de instelling die bevoegd is voor de culturele, onderwijs- en persoonsgebonden aangelegenheden (welzijn en gezondheid) van de Vlaamse Gemeenschap in Brussel-hoofdstad. De VGC treedt in deze hoedanigheid dan ook op als inrichtende macht. Vertrekkend vanuit haar bevoegdheden geeft de VGC dus vorm en inhoud aan het aanbod van Nederlandstalige vrijetijdsvoorzieningen in het Brussels hoofdstedelijk gewest.

² Meer specifiek de 'Algemene directie Cultuur, Jeugd en Sport' en de 'Meet- en Weetcel' van de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

³ De Leden van de stuurgroep bestaan uit op de opdrachtgevers (Hans Berten en An Piessens van Kind & Samenleving) enerzijds en leden van de opdrachtgever (VGC) anderzijds: Jan Claeys en Thomas Derveaux van de Meet- en Weetcel, en Neal Raes van de Algemene directie, cultuur, jeugd en sport.

toekomstige beleid en de dienstverlening van de Vlaamse Gemeenschapscommissie op een aantal terreinen bij te sturen.

1.1. Een onderzoek naar de vrijetijdsbeleving en -besteding

In voorliggende studie werden op basis van gegevens over de jeugd uit het Nederlandstalig onderwijs in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de vrijetijdsbeleving en -besteding in kaart gebracht. Drie leeftijdsgroepen werden onder de loep genomen: 'kinderen', 'tieners' en 'jongeren'. De gekozen termen voor deze leeftijdsgroepen kennen in dit rapport een zeer specifieke betekenis (zie tabel 2.1). Wanneer we echter uitspraken doen over alle leeftijdsgroepen heen dan gebruiken we de term 'jeugd' of 'leerlingen'. De 'kleuters' worden in deze studie buiten beschouwing gelaten, omdat voor deze leeftijdsgroep enkel de ouders de vragenlijst hebben ingevuld. Ook de ouders van de andere drie leeftijdsgroepen hebben in deze studie een vragenlijst ingevuld, maar deze data werd niet gebruikt voor de analyses in dit rapport.

De structuur van dit rapport is als volgt. In het volgende hoofdstuk (hoofdstuk 2) staan we even stil bij aspecten van de dataverzameling, de steekproef en de effectief gerealiseerde steekproef. We geven tevens een korte beschrijving van de gerealiseerde steekproef naar bepaalde achtergrondkenmerken van zowel de school als de leerlingen. Ook de operationalisering van de in dit rapport gebruikte achtergrondkenmerken wordt nader toegelicht. De volgende vier hoofdstukken omvatten de empirische kern van het onderzoek. Deze hoofdstukken zijn zo opgebouwd dat ze telkens aanvangen met een aantal beschrijvende analyses vooraleer over te gaan naar meer diepgaande analyses waarbij in het bijzonder de nodige aandacht gaat naar verschillen tussen bepaalde sociale groepen.

In hoofdstuk 3 introduceren we *vrijetijdsbeleving* als eerste empirische bouwsteen. Doorheen dit rapport neemt de wijze waarop de jeugd haar vrije tijd *beleeft* een zéér prominente plaats in. Deze klemtoon op vrijetijdsbeleving is niet toevallig. Ten eerste sluit het sterk aan bij de onderzoekstraditie van Kind en Samenleving, een onderzoekstraditie waarbij we in de eerste plaats inzicht willen krijgen in de wijze waarop kinderen met hun leefwereld en vrije tijd omgaan (i.e. belevingsonderzoek). Bovendien stellen we vast dat aspecten van *vrijetijdsbeleving* in ander onderzoek vaak over het hoofd worden gezien en dat de meeste aandacht gaat naar de manier waarop de jeugd haar vrije tijd besteedt. Niet enkel wijden we een apart hoofdstuk aan vrijetijdsbeleving, ook in de andere empirische hoofdstukken nemen we dit concept mee in de analyses door na te gaan wat de relatie is van vrijetijdsbeleving met vrijetijdsbesteding, wensen en voorkeuren, kennis van het vrijetijdsaanbod, etc. We kunnen namelijk veronderstellen dat de concrete activiteiten die de jeugd doet in haar vrije tijd (i.e. *vrijetijdsbesteding*), een uiting zijn van de manier waarop ze hun vrije tijd waarnemen, beleven en betekenis geven. Deze focus op vrijetijdsbeleving neemt een prominente plaats in omdat het een kader schept waartegen vrijetijdsbesteding beter begrepen kan worden. Hoewel in deze studie de klemtoon ligt op vrijetijdsbeleving als structurerend mechanisme (i.e. vrijetijdsbeleving beïnvloedt vrijetijdsbesteding), dient het verband tussen beide concepten eerder als een *reciproque* relatie beschouwd te worden. Specifieke activiteiten van vrijetijdsbesteding kunnen namelijk ook de beleving beïnvloeden, versterken of zelfs alterneren. De complexe *wederkerige* relatie tussen beide kan met de gegeven data echter niet ontrafeld worden, en maakt dan ook geen deel uit van het onderzoeksopzet.

In een eerste fase in hoofdstuk 3 gaan we na welke dimensies van vrijetijdsbeleving er kunnen geabstraheerd worden. Deze dimensies meten een eenduidig deelfacet van de wijze waarop de jeugd haar vrije tijd beleeft. In een tweede stap gaan we na of er bepaalde clusters van leerlingen kunnen worden blootgelegd die hun vrije tijd op eenzelfde wijze beleven. Meer specifiek willen we komen tot groepen van leerlingen die op gelijke wijze scoren op de eerder geïdentificeerde dimensies van vrijetijdsbeleving. In een laatste stap gaan we na welke de achtergrondkenmerken zijn van de leerlingen in deze clusters.

Hoofdstuk 4 handelt over *vrijtijdsbesteding*. We geven enkele cijfers over de vrijetijdsactiviteiten die de jeugd het vaakst doet tijdens de schooldagen, het weekend, en de vakantie. Na deze beschrijvende analyses proberen we voor elk van de drie leeftijdsgroepen (kinderen, tieners, jongeren) de grote variëteit aan vrijetijdsactiviteiten te bundelen in een aantal dimensies. Vervolgens staan we stil bij de vraag of bepaalde sociale groepen een voorkeur hebben voor een bepaald soort van vrijetijdsbesteding (e.g. culturele activiteiten, sportactiviteiten, etc). Ook de relatie tussen vrijetijdsbeleving en –besteding zal in dit hoofdstuk aan bod komen. We kunnen immers verwachten dat de manier waarop de jeugd haar vrije tijd beleeft in sterke mate bepalend zal zijn voor het soort activiteiten die ze zal doen.

In hoofdstuk 5 gaan we meer vraag-georiënteerd te werk en bevroegen we de jeugd naar activiteiten die ze graag vaker wil doen tijdens de schooldagen, het weekend of de vakantie. Wat de jeugd doet in haar vrije tijd en wat ze graag vaker wil doen, hoeven immers niet dezelfde activiteiten te zijn. Een beter zicht krijgen op deze vraag verschaft beleidsmakers ook handvaten om het beleid waar nodig bij te sturen. Vervolgens gaan we na of deze vraag naar vrijetijdsactiviteiten verschilt tussen socio-economische groepen enerzijds en clusters van vrijetijdsbeleving anderzijds. Het laatste luik in dit hoofdstuk gaat na wat de voornaamste redenen zijn waarom de jeugd die activiteiten –die ze graag vaker wil doen– niet frequenter doet. Zo'n vergelijking laat toe beter te begrijpen of de redenen waarom de jeugd deze activiteiten niet vaker doet eerder aanbod-gerelateerd zijn (e.g. er zijn onvoldoende mogelijkheden om deze activiteit te doen), of te maken hebben met andere argumenten.

In het laatste empirisch hoofdstuk (hoofdstuk 6) verschuiven we de aandacht naar kennis en gebruik van het vrijetijdsaanbod alsook de informatie- en communicatiekanalen om dit aanbod bij de jeugd kenbaar te maken. We geven cijfermateriaal mee over hoe het gesteld is met de kennis en het gebruik van dit aanbod, en besteden opnieuw aandacht aan verschillen tussen socio-economische groepen en clusters van vrijetijdsbeleving. Ook de relatie tussen gebruik van bepaalde communicatiekanalen en kennis van het vrijetijdsaanbod komt hier kort aan bod.

Hoofdstuk 7 vormt het sluitstuk van de studie en presenteert de belangrijkste conclusies, met specifieke aandacht voor de implicaties van de onderzoeksbevindingen voor het beleid. Ook enkele aanbevelingen voor toekomstig onderzoek komen in dit hoofdstuk aan bod. In het kader van het formuleren van beleidsaanbevelingen werd tevens een klankbordgroep met professionelen uit de praktijk georganiseerd. Deze klankbordgroep vond plaats in het voorjaar van 2014. De voornaamste bevindingen van het onderzoek werden aan de deelnemers gepresenteerd met als doel een discussie op gang te brengen over wat de implicaties van de onderzoeksbevindingen kunnen zijn voor het beleid.

1.2. Inzicht in de beleving door een kwalitatief vooronderzoek

Dit is een onderzoek naar de vrijetijdsbeleving van leerlingen in het Nederlandstalig onderwijs in het Brussels hoofdstedelijk gewest. De focus op vrijetijdsbeleving maakt het noodzakelijk om de vragen goed te laten aansluiten bij hoe de jeugd denkt en spreekt over vrije tijd, zeker als we vrije tijd ruimer willen benaderen dan georganiseerde activiteiten. Daarom werd een kwalitatief vooronderzoek⁴ uitgevoerd, om het *woordgebruik* van leerlingen te verkennen, het soort *activiteiten* dat ze benoemen en de *referentiekaders* waarmee ze activiteiten beoordelen. Er werden in totaal 16 focusgroepen gehouden, 6 met groepen kleuters en 10 voor de andere leeftijden. We toonden bijzondere aandacht voor kleuters, omdat zij later enkel via vragenlijsten van ouders aan bod zouden komen. Van kleuters kan immers niet verwacht worden dat ze een vragenlijst invullen. Er is ook weinig geweten over de vrijetijdsbeleving van kleuters.

⁴ Het kwalitatief vooronderzoek is afzonderlijk gerapporteerd. Van Gils, Jan (2010) *De vrije tijd van leerlingen van Brusselse Nederlandstalige onderwijsinstellingen*. Rapport van de voorbereidende en de bijkomende focusgroepen. Meise: Kind & Samenleving. 19p.

Uit de focusgroepen bleek dat vrije tijd deels te begrijpen valt als activiteiten die leerlingen doen. Maar *activiteiten* is een zeer ruim begrip. Jongeren vinden 'van alles en nog wat doen' óók een activiteit. Bovendien bleek uit de focusgroepen dat – naarmate kinderen ouder worden – informele activiteiten een grote rol gaan spelen in de vrije tijd. Vrije tijd moeten we dus beslist ruimer opvatten dan die activiteiten die men in een georganiseerd verband (zoals een jeugdbeweging, jeugdclub, sportclub) kan doen. Duidelijk werd ook dat 'stedelijke locaties' een grote rol spelen in de vrije tijd: winkelstraten en –centra, parken, snackbars, ... Daarbij werd eveneens duidelijk dat 'rondhangen' een negatieve klank had voor jongeren. Hoewel ze wel graag gaan rondkijken in winkels wat er te koop is en wandelen in de stad, benoemen ze dat niet als rondhangen. Uit het vooronderzoek bleek eveneens dat leerlingen – naarmate ze ouder worden - een meer afgebakend vrijetijdspatroon hebben. Ze weten duidelijk beter wat ze willen en waar ze dat kunnen doen. 'Geld verdienen' was eveneens een belangrijk thema: het is iets wat de jeugd tijdens haar vrije tijd wil doen. Vrije tijd komt dus op twee manieren naar voor: als datgene wat je doet als je echt mag kiezen en als datgene wat je doet in de niet-schoolse tijd.

Ten slotte werd uit het vooronderzoek duidelijk dat niet alle vrijetijdsbesteding van kinderen en jongeren onder specifieke patronen te vatten valt. Er zijn altijd leerlingen die op een ietwat eigenzinnige manier hun vrije tijd besteden. Dat hoort bij het thema *vrije tijd*, maar roept toch ook op om de onderzoeksresultaten altijd met wat nuance te bekijken. Om niet alleen een beleid te voeren voor grote categorieën, maar een beleid op te stellen dat alle kinderen en jongeren tot hun recht doet komen in de vrije tijd.

1.3. Dankwoord

Dit beleidsonderzoek is in nauw overleg tot stand gekomen met de opdrachtgever, namelijk de Vlaamse Gemeenschapscommissie. In het bijzonder willen we de volgende personen bedanken voor hun tijd en inzet in de begeleiding en opvolging van dit wetenschappelijk project: Neal Raes (Algemene directie Cultuur, Jeugd en Sport, VGC), Thomas Derveaux (Meet- en Weetcel, VGC) en Jan Claeys (Meet- en Weetcel, VGC). Daarnaast willen we ook de deelnemers van de klankbordgroep⁵ bedanken voor hun feedback en adviserende functie bij de interpretatie van de centrale bevindingen uit dit onderzoek.

⁵ Filip Stallaert (VVJ), Tineke van de Walle (UGent, vakgroep sociale agogiek), Bie Vancraeynest (WMKJ Chicago), Liselotte Vanheukelom (JES), Pieter Smets (Buurtsport Brussel), Eva De Baerdemaeker (Cultureghem), Klaartje Ory (Brussels Onthaalbureau Nieuwkomers) en Wauter Temmerman (VDS).

Hoofdstuk 2:

Data en methodologie

2.1 Onderzoeksdesign, vragenlijsten, steekproef, respons: een samenvatting

Dit onderzoek focust op de vrijetijdsbeleving en –besteding van de Brusselse jeugd. Via een surveyonderzoek in scholen bevrage we zowel de jeugd als hun ouders. De jeugd in dit onderzoek omvat alle leeftijdsgroepen die school lopen aan een *Nederlandstalige* onderwijsinstelling te Brussel. Aangezien dus zowel kleuters als jongeren in het secundair onderwijs, en alle leeftijdsgroepen tussenin, deel uitmaken van dit onderzoek, is ervoor geopteerd leeftijdsspecifieke vragenlijsten op te stellen waarin zoveel mogelijk rekening wordt gehouden met de leeftijdskarakteristieken van de doelgroep. Dit is niet alleen noodzakelijk om de begrijpelijkheid van de vragenlijsten af te stemmen op de cognitieve vaardigheden van de doelgroep (en zo ook de respons te verhogen), maar ook om items en vragen toe te voegen die enkel relevant zijn voor een bepaalde doelgroep. Vanuit deze beweegredenen werden 6 gestructureerde vragenlijsten opgesteld (zie tabel 2.1 voor een overzicht van de verschillende vragenlijsten per groep). De afbakening van de verschillende leeftijdsgroepen ziet er als volgt uit: kleuters (3 tot 6 jaar), kinderen (7 tot 10 jaar), tieners (11 tot 14 jaar), en jongeren (15 jaar en ouder).

Tabel 2.1: Overzichtstabel van de vragenlijsten per leeftijdsgroep

Leeftijdsgroep	Schooljaargangen	Leerlingen		Ouders	
		Vragenlijst	Taal	Vragenlijst	Taal
Kleuters	<i>Kleuteronderwijs + 1° jaar basisonderwijs</i>			1	N/F
Kinderen	<i>2°- 4° jaar basisonderwijs</i>	2	N/F	3	N/F
Tieners	<i>5°- 6° jaar basisonderwijs + 1° graad secundair</i>	4	N	5	N/F
Jongeren	<i>2° - 3° graad secundair</i>	6	N	5	N/F

Voor de jongste leeftijdsgroep (kleuters) werd ervoor gekozen enkel de ouder(s) te bevrage. Aangezien kinderen in het eerste leerjaar van het basisonderwijs nog maar net gestart zijn met leren lezen, en hun vaardigheden op het terrein van invullen van vragenlijsten nog te beperkt zijn, werd ervoor geopteerd deze groep bij de kleuters te voegen. Bijgevolg wordt ook de vragenlijst voor kinderen in het eerste leerjaar van het basisonderwijs ingevuld door hun ouders. Voor de drie andere groepen (kinderen, tieners, en jongeren) werden leeftijdsspecifieke vragenlijsten opgesteld. Voor de ouders van deze leeftijdsgroepen werden vragenlijsten opgesteld voor respectievelijk ouders van kinderen en voor ouders van tieners en jongeren.

Resultaten van de leerlingentellingen in het Nederlandstalig Brussels onderwijs tonen aan dat ongeveer de helft van de leerlingen thuis geen Nederlands spreekt⁶. Om de respons bij de ouders te maximaliseren werd telkens ook een Franstalige vragenlijst mee te geven. Ouders kregen de vragenlijsten dus in beide talen. Voor tieners en jongeren werd enkel een Nederlandstalige vragenlijst aangeboden. We gaan er immers van uit dat leerlingen binnen deze leeftijdscategorie, die in een Nederlandstalige school onderwijs volgen, voldoende Nederlands beheersen om de vragenlijst in te vullen. Voor kinderen in het 2°- 4° basisonderwijs

⁶ Zie resultaten van de leerlingentellingen 2012 (www.vgc.be/Onderwijs).

maken we deze veronderstelling echter niet, en ook hier werden de vragenlijsten dus in twee talen meegegeven.

Het ontwerpen van de vragenlijsten kwam tot stand in verschillende fasen. In een eerste fase werden de onderzoeksvragen afgebakend. Vervolgens werden focusgroepen opgezet om te peilen naar welke activiteiten als vrijetijdsbezigheden worden ervaren bij welke leeftijdsgroepen, en wat de daarbij gehanteerde terminologie is. In een volgende fase werden de onderzoeksvragen geoperationaliseerd in gestructureerde vragenlijsten. Deze vragenlijsten werden voorgelegd aan een testpubliek ten einde de begrijpelijkheid, leesbaarheid en moeilijkheidsgraad van de vragenlijst na te gaan en verder aan te passen. De constructie van de vragenlijsten kwam tot stand door nauwe samenwerking tussen het onderzoeksteam van Kind & Samenleving en de VGC. Op verscheidene momenten werden de vragenlijsten bediscussieerd en op basis van feedback bijgesteld. Een eerste luik in de vragenlijsten peilt naar aspecten van vrijetijdsbeleving en –besteding, de specifieke wensen naar vrijetijdsbesteding, de gepercipieerde drempels om bepaalde activiteiten niet te doen, alsook kennis over bestaande Nederlandstalige aanbod en kanalen voor vrijetijdsbesteding. Het tweede luik in de vragenlijst be vraagt een ruime reeks individuele kenmerken die moeten toelaten om verschillen in vrijetijdsbesteding, kennis, etc te verklaren.

Omdat het praktisch onmogelijk is de ganse populatie van schoolgaande jeugd in het Nederlandstalig onderwijs te Brussel te bevragen (N=40.524), werd door de Vlaamse Gemeenschapscommissie een scholensteekproef getrokken die 30% van de leerlingenpopulatie vertegenwoordigt (zie tabel 2.2). Met als finale doelstelling een respons van 33% te behalen, werden 11.558 leerlingen gecontacteerd in 102 scholen. De scholen werden zo geselecteerd dat per leeftijdsgroep alle onderwijsnetten vertegenwoordigd zijn. Ook de schoolgrootte en vestigingsplaats van de school werden in rekening gebracht bij de steekproeftrekking, ten einde een degelijke regionale spreiding te verwezenlijken alsook scholen van verschillende groottes in de steekproef op te nemen.

Tabel 2.2: Beschrijving populatie, steekproef en respons naar leeftijdsgroep

	Populatie ⁷		Steekproef		Respons leerlingen		Respons ouders		Respons ouders vs. leerlingen
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	
Jongeren	9.333	34.35%	3206	22.30%	715	22.30%	488	15.22%	68.25%
Tieners	8.638	31.47%	2718	34.58%	940	34.58%	860	31.64%	91.49%
Kinderen	7.704	35.24%	2715	29.21%	793	29.21%	625	23.02%	78.81%
Kleuters	14.849	19.66%	2919	17.99%			525	17.99%	
Totaal	40.524	28.52%	11558	28.34%	2.448	28.34%	2.498	21.61%	80.60%

De scholen in de steekproef werden door de VGC via een brief (19 april 2013) uitgenodigd aan het onderzoek deel te nemen. De dataverzameling vond plaats in de periode mei-juni 2013, en de data-input en data-cleaning werd gerealiseerd in de periode juli-augustus 2013. Van de 102 scholen die werden gecontacteerd ontvingen we geen data van 18 unieke schoolnummers, en in 8 gevallen daarvan ging het om een expliciete weigering. Zoals blijkt uit tabel 2.2 bedraagt de effectief gerealiseerde respons op leerlingniveau 28.34%, enkele percentagepunten minder dan de verwachte respons van 33%. Enkel in de leeftijdsgroep jongeren (22.30%) werd de vooropgestelde respons niet behaald. In lijn met de verwachtingen is de respons bij de ouders iets lager dan bij de leerlingen, maar nog steeds vrij hoog wanneer we deze respons verhoudingsgewijs vergelijken met die van de leerlingen. Immers, voor alle ingevulde leerling-vragenlijsten beschikken we in 80% van de gevallen eveneens over een ingevulde ouder-vragenlijst. Uiteindelijk werden met behulp van alle verzamelde gegevens twee databanken gemaakt: één databank met gegevens over de

⁷ De populatie omvat in dit geval alle leerlingen ingeschreven in een Nederlandstalige onderwijsinstelling te Brussel (schooljaar 2012-2013).

leerlingen en één databank met gegevens over de ouders. Aangezien elke vragenlijst een uniek nummer heeft dat identiek is voor elke leerling en zijn of haar ouder, kunnen de beide databanken in functie van de specifieke probleemstellingen aan elkaar gekoppeld worden. In wat volgt wordt dieper ingegaan op de wijze van steekproeftrekking en de behaalde respons in elk van de leeftijdsgroepen. Ook een beschrijving van de respons naar achtergrondkenmerken van de leerlingen komt aan bod.

2.2 Steekproeftrekking

Om zo efficiënt mogelijk de Brusselse jongeren te bereiken, is ervoor geopteerd vragenlijsten te verspreiden via de scholen die deel uitmaken van het Brussels Nederlandstalig Onderwijs. Op basis van populatiegegevens op leerling-niveau (schooljaar 2012-2013) van het Departement Onderwijs en Vorming werd door de Vlaamse Gemeenschapscommissie een scholensteekproef getrokken uit de populatie van alle Nederlandstalige scholen te Brussel. Met als doelstelling een minimale respons te behalen van 33%, werden meer dan 11.500 leerlingen aangesproken deel te nemen het onderzoek. Aangezien de responsgraad van de oudste leeftijdsgroep (jongeren) doorgaans lager ligt dan bij andere leeftijdsgroepen, zijn er verhoudingsgewijs iets meer jongeren gecontacteerd. Opgesplitst per leeftijdsgroep beoogde het onderzoek *grosso modo* de volgende aantallen leerlingen te bereiken⁸: 2.850 kleuters, 2.850 kinderen, 2.850 tieners en 3.250 jongeren. Aangezien de scholen het kanaal zijn waarlangs deze leerlingen bereikt worden, en binnen elke gecontacteerde school alle leerlingen een vragenlijst ontvangen, wijken de exacte aantallen in de steekproef lichtjes af van deze richtlijnen (zie tabel 2.2). Rekening houdend met de beoogde respons van 33%, bedraagt de verwachte respons 1.072 respondenten in de groep jongeren en 940 respondenten in elk van de drie jongere leeftijdsgroepen.

Het overzichtsbestand van het Departement Onderwijs werd eerst geaggregeerd naar schoolniveau en vervolgens per leeftijdsgroep opgesplitst in vier deelbestanden. Voor elke leeftijdsgroep is een aparte selectieprocedure gebeurd, waarbij rekening werd gehouden met schoolgrootte (het aantal leerlingen in de scholen), de vestigingsplaats van de school (de gemeente en regio waarin de school gevestigd ligt) en het onderwijsnet (Gesubsidieerd Officieel Onderwijs, Gesubsidieerd Vrij Onderwijs of het Gemeenschapsonderwijs). De onderscheiden leeftijdsgroepen in het onderzoek zijn:

- *Kleuters*: alle scholen met leerlingen in een kleuterschool of het eerste leerjaar van het basisonderwijs
- *Kinderen*: alle scholen met leerlingen in het 2de, 3de of 4de leerjaar van het basisonderwijs
- *Tieners*: alle scholen met leerlingen in het 5de of 6de leerjaar van het basisonderwijs, of leerlingen van de eerste graad van het secundair onderwijs
- *Jongeren*: alle scholen met leerlingen van de tweede of derde graad van het secundair onderwijs

2.2.1 Vestigingsplaats van de school

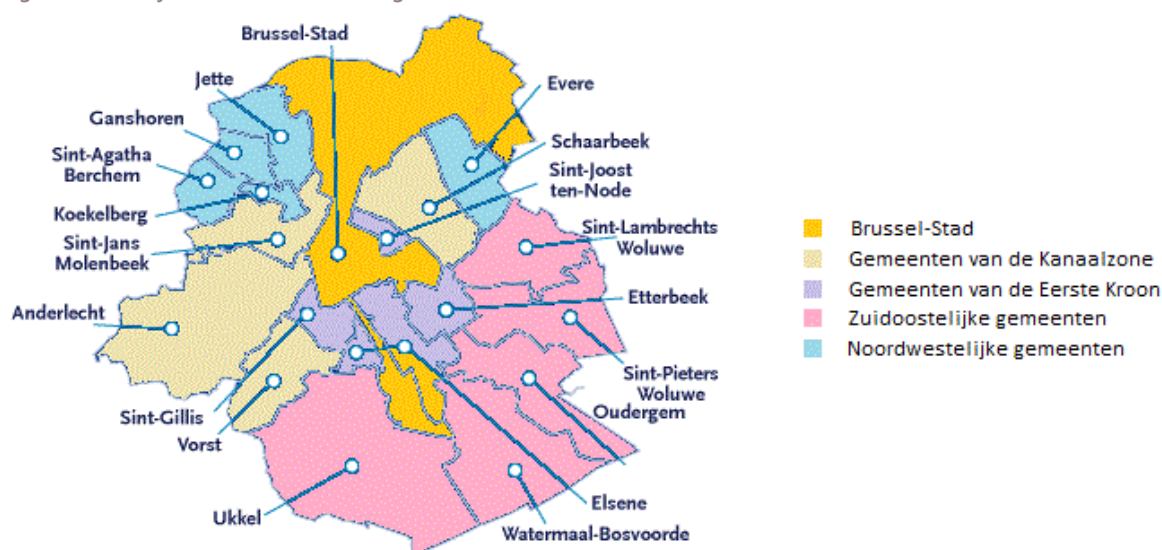
Aangezien werken met een classificatie van 19 gemeenten vanuit praktisch oogpunt niet haalbaar is, werd gezocht naar een alternatieve classificatie van de gemeenten die vanuit een inhoudelijk oogpunt te verdedigen is. Aangezien de socio-economische profielen (structuur van de bevolking, werkloosheidsgraad, bevolkingsdichtheid, economische activiteit, armoede, etc) van de 19 Brusselse gemeenten sterk van elkaar verschillen, dient deze verscheidenheid mee opgenomen te worden in het onderzoek. Een studie van Dexia Bank (2007) construeerde een sociaaleconomische typologie van de 19 Brusselse gemeenten. Aan de hand van een batterij van sociaaleconomische indicatoren op gemeentelijk niveau konden de Brusselse gemeenten onderverdeeld worden in vijf clusters of regio's:

⁸ Aangezien de steekproeftrekking op schoolniveau en niet op leerlingniveau is gebeurd, wijkt het exact aantal gecontacteerde leerlingen per leeftijdsgroep lichtjes af van deze vooropgestelde aantallen.

- *Brussel-stad*: Brussel, met inbegrip van zijn deelgemeenten
- *Gemeenten van de kanaalzone*: Anderlecht, Schaarbeek, Sint-Jans-Molenbeek en Vorst
- *Gemeenten van de eerste kroon*: Elsene, Etterbeek, Sint-Gillis, en Sint-Joost-ten-Node
- *Noordwestelijke gemeenten*: Evere, Ganshoren, Jette, Koekelberg, en Sint-Agatha-Berchem
- *Zuidoostelijke gemeenten*: Oudergem, Sint-Lambrechts-Woluwe, Sint-Pieters-Woluwe, Ukkel, en Watermaal-Bosvoorde

Figuur 2.1 geeft de verdeling weer van de 19 gemeenten over de 5 clusters. Belangrijk in het kader van dit onderzoek is dat elk van deze regio's een specifiek sociaaleconomisch profiel heeft dat zich onderscheidt van de andere clusters⁹, en verwacht wordt dat deze variatie gepaard gaat met verschillen in vrijetijds- en cultuurparticipatie (Bourdieu, 1979; Vanherwegen, Van Steen & Lievens, 2001). Ten slotte, voor de steekproeftrekking is rekening gehouden met de vestigingsplaats van de school, en dus niet met de woonplaats van de leerlingen. Dit heeft als gevolg dat de scholenselectie ook leerlingen kan bevatten die niet in Brussel wonen maar er wel school lopen. Omgekeerd zijn er geen leerlingen geselecteerd die wel in Brussel wonen, maar elders naar school gaan.

Figuur 2.1: De vijf clusters van Brusselse gemeenten

2.2.2 Onderwijsnet van de school

Een volgende criterium waar rekening mee gehouden is bij de scholenselectie betreft het onderwijsnet. Scholen in het Nederlandstalig onderwijs te Brussel vallen onder één van de volgende drie netten:

- *ARGO* Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap
- Gesubsidieerd Officieel Onderwijs: omvat alle scholen van het stedelijk, gemeentelijk en provinciaal onderwijs
- Gesubsidieerd Vrij Onderwijs: met als belangrijkste exponent het katholiek onderwijs. Tot het vrij onderwijs behoren ook protestantse, joodse, orthodoxe, islamitische scholen, en niet-confessionele scholen zoals de verschillende methodescholen

⁹ Voor meer gedetailleerde informatie over de specifieke dimensies die deze clusters van elkaar onderscheiden verwijzen we naar de Dexia-studie zelf.

2.2.3 Schoolgrootte

Om erover te waken dat leerlingen uit scholen van diverse grootte op gelijkaardige wijze vertegenwoordigd zijn in de steekproef, zijn de scholen onderverdeeld in drie groepen:

- *Kleine scholen*: scholen waarvan het leerlingenaantal lager ligt dan het leerlingenaantal van 25% van de scholen in dat deelbestand¹⁰
 - o Kleuters = alle kleuterscholen met minder dan 88 leerlingen
 - o Kinderen = alle scholen met minder dan 52 leerlingen
 - o Tieners = alle scholen met minder dan 27 leerlingen
- *Middelgrote scholen*: scholen waarvan het leerlingenaantal tussen 25% en 75% ligt ten opzichte van alle scholen in dat deelbestand
- *Grote scholen*: scholen waarvan het leerlingenaantal hoger ligt dan het leerlingenaantal van 75% van de scholen in dat deelbestand⁹
 - o Kleuters = alle kleuterscholen met meer dan 132 leerlingen
 - o Kinderen = alle scholen met meer dan 72 leerlingen
 - o Tieners = alle scholen met meer dan 62 leerlingen

2.2.4 Selectieprocedure

De opdeling naar vestigingsplaats en onderwijsnet levert 15 verschillende categorieën op. Het aantal scholen in Brussel en de niet-evenredige verdeling volgens vestigingsplaats, onderwijsnet en schoolgrootte laat niet toe om volledig toevallig een steekproef te trekken. Er is daarom gekozen iteratief scholen uit de verschillende categorieën te selecteren totdat de scholenselectie het gewenste aantal leerlingen bevatte. Het aantal geselecteerde scholen per categorie dient bovendien, voor elke leeftijdscategorie afzonderlijk, de verhoudingen te weerspiegelen zoals geobserveerd in de populatie. Concreet, als ongeveer 10% van alle scholen binnen de populatie tieners scholen zijn van het type Gesubsidieerd Vrij Onderwijs met vestigingsplaats in Brussel-stad, dan dienen deze verhoudingen ook gerespecteerd te worden in de steekproef.

Om de werkwijze te illustreren nemen we de selectie van kleuterscholen als voorbeeld (zie tabel 2.3). In het Brussels Gewest zijn er 14.849 leerlingen in een kleuterschool of in het eerste leerjaar van het basisonderwijs. Dit onderzoek wil ongeveer 20% (=2.850/14.849) van die leerlingen contacteren voor deelname aan het onderzoek. Aangezien een Brusselse school van het Nederlandstalig onderwijs gemiddeld 115 kleuters telt, moesten er ongeveer 25 scholen (= 2850/115) gecontacteerd worden, wat overeenkomt met 18,80% (= 25/133) van de kleuterscholen. De derde kolom in tabel 2.3 geeft aan hoeveel scholen er zijn per combinatie van vestigingsplaats en onderwijsnet. In de vierde en vijfde kolom berekenen we het aantal te bevragen scholen op basis van het bovenstaand percentage. Uit elke combinatie van regio en onderwijsnet selecteren we minstens één school. Als er meer dan één school wordt geselecteerd, dan wordt ook het criterium van schoolgrootte belangrijk. We kozen steeds eerst een middelgrote school, daarna een kleine en daarna een grote. Die lus herhaalden we totdat het aantal te selecteren scholen werd bereikt.

In het geval van de kleuterscholen selecteerden we op die manier aanvankelijk 28 scholen. Omdat hun leerlingenaantal niet voldeed, werden drie bijkomende scholen geselecteerd uit de regio met het grootste aantal scholen, namelijk de kanaalzone. Uiteindelijk landden we op 31 te bevragen scholen, die gezamenlijk 2.919 leerlingen in het kleuteronderwijs of het eerste leerjaar vertegenwoordigen.

¹⁰ Voor deze leeftijdscategorie 'jongeren' diende geen rekening te worden gehouden met schoolgrootte aangezien het aantal scholen per categorie overal gelijk was aan 1.

Tabel 2.3: Overzicht te bevragen scholen voor de groep kleuters

Regio	Onderwijsnet	Aantal scholen	Aantal scholen * 18,80%	Te bevragen
Brussel	ARGO	3	0,564	1
Brussel	Gemeente	8	1,504	2
Brussel	Vrij	12	2,256	2
Gemeenten van de kanaalzone	ARGO	10	1,88	2 +1
Gemeenten van de kanaalzone	Gemeente	15	2,82	3 +1
Gemeenten van de kanaalzone	Vrij	26	4,888	5 +1
Gemeenten van de eerste kroon	ARGO	5	0,94	1
Gemeenten van de eerste kroon	Gemeente	1	0,188	1
Gemeenten van de eerste kroon	Vrij	4	0,752	1
Noordwestelijke gemeenten	ARGO	8	1,504	2
Noordwestelijke gemeenten	Gemeente	6	1,128	1
Noordwestelijke gemeenten	Vrij	11	2,068	2
Zuidoostelijke gemeenten	ARGO	7	1,316	1
Zuidoostelijke gemeenten	Gemeente	3	0,564	1
Zuidoostelijke gemeenten	Vrij	14	2,632	3
Totaal		133		31

De selectie van scholen met kinderen, tieners en jongeren gebeurde op eenzelfde wijze. De uiteindelijke scholenselectie was als volgt verdeeld:

- 31 scholen met gezamenlijk 2.919 kleuters
- 41 scholen met gezamenlijk 2.715 kinderen
- 50 scholen met gezamenlijk 2.718 tieners
- 11 scholen met gezamenlijk 3.206 jongeren

In totaal komt dit overeen met 102 scholen met gezamenlijk 11.558 te contacteren leerlingen. Tabel 2.1a in appendix geeft een overzicht van de aantallen leerlingen die zijn ingeschreven in de scholensteekproef, opgesplitst naar regio en onderwijsnet.

2.3 Dataverzameling

De vragenlijsten en begeleidende brieven voor de leerlingen en ouders werden naar de scholen verstuurd op 19 april 2013. Om de respons op schoolniveau te optimaliseren werden de uitnodigingen voor het onderzoek verstuurd door de Vlaamse Gemeenschapscommissie. De dataverzameling vond plaats in de periode mei-juni 2013¹¹. De data-input⁹ en data-cleaning¹² geschiedde in de periode juli-augustus 2013.

Van de 102 scholen die werden gecontacteerd, ontvingen we geen data van 18 unieke schoolnummers. Voor één van deze scholen is geen data ontvangen omdat de schoolafdeling voor de leeftijdsgroep kinderen was verplaatst naar een andere afdeling. De school- en adresgegevens in het oorspronkelijke scholenbestand waren dus niet meer geldig. Van 8 scholen ontvingen we een expliciete weigering. Eén enkele school had de enquêtes weggegooid op basis van de datum zoals vermeld in de begeleidende brief¹³. De andere 8 scholen hadden toegezegd, maar van deze scholen werden geen (ingevulde) enquêtes ontvangen. Een

¹¹ Servicebureau De Neve te Gent stond in voor de dataverzameling en data-input.

¹² De data-cleaning alsook het samenvoegen van de verschillende gegevens in twee databestanden werd gedaan door Kind & Samenleving.

¹³ De datum waarop de enquêtes zouden worden opgehaald (zoals meegedeeld in de begeleidende brief) was in sommige scholen reeds verstreken op het moment dat de vragenlijsten in de scholen werden afgeleverd.

mogelijke verklaring hier is tijdsgebrek, daar het onderzoek plaats vond in de examenperiode en kort vóór het einde van het schooljaar. Bij de helft van de 8 scholen die hadden toegezegd, gaat het om zéér kleine scholen (met een leerlingenaantal < 30). In totaal wist het onderzoek dus 84 van de 102 gecontacteerde scholen te bereiken (wat overeenkomt met een respons van 82,4% op schoolniveau).

In totaal werden 5.127 ingevulde vragenlijsten ontvangen (2.521 leerlingvragenlijsten en 2.606 oudervragenlijsten). In een volgende stap werden deze vragenlijsten gescreend op dubbele inputs. Zoals in het begin van dit hoofdstuk aangehaald, is aan elke vragenlijst een uniek nummer (ID) toegekend dat identiek is voor leerling en ouder (dit om achteraf een koppeling van de leerling- en ouderdatabank mogelijk te maken). Datacleaning bracht echter het probleem van dubbele ID's aan het licht bij die groepen die de vragenlijst in beide talen mee naar huis kregen (zie tabel 2.1). Het betreft hier vragenlijsten waarvan zowel de Nederlandstalige als de Franstalige versie werd ingevuld, hoewel slechts één van beide diende te worden ingevuld. In totaal werden 181 dubbele ID's geteld, waarvan 73 in de leerlingdatabank (2.9%) en 108 in de ouderdatabank (4.1%). Nadere inspectie van deze dubbele inputs toonde aan dat het in de meerderheid van de gevallen ging om inputs door eenzelfde persoon¹⁴, waarbij de respondent een vragenlijst start in één taal maar vervolgens overschakelt naar een andere taal. Het gevolg hiervan is dat ofwel één van beide vragenlijsten onvolledig is ingevuld en/of dat de antwoordscores in beide vragenlijsten quasi identiek zijn. Aangezien deze dubbele inputs redundante informatie bevatten en bovendien een probleem vormen met het oog op het koppelen van beide databanken (i.e. leerlingdatabank en ouderdatabank), is ervoor geopteerd slechts één van beide inputs te weerhouden in de finale dataset. Om deze selectie te maken werden dubbele inputs één voor één gescreend, en werd enkel de meest bruikbare of volledige vragenlijst weerhouden¹⁵.

Na het verwijderen van deze dubbele inputs hebben we gegevens van 4.946 respondenten, waarvan 2.448 leerlingen en 2.498 ouders. Dit komt overeen met een respons van respectievelijk 28.3% en 21.6% (tabel 2.2). Van de 4.946 ingevulde vragenlijsten zijn er 525 die enkel konden worden ingevuld door de ouders zelf (i.e. kleuters), en 669 waarvoor geen koppeling kon gemaakt worden tussen ouder en kind omdat één van beide niet heeft deelgenomen. De overige 3.752 ouders en kinderen konden wél gekoppeld worden, wat zich vertaalt in 1.876 ouder-kind deelnames. De kleuters buiten beschouwing latend (deze konden immers sowieso niet gekoppeld worden), vinden we in de ouderdata 97 ingevulde oudervragenlijsten (4.92%) waarvan hun zoon of dochter niet aan het onderzoek heeft deelgenomen. In de leerlingdata daarentegen zijn er 572 leerlingvragenlijsten (23.36%) waarvan de ouder niet aan het onderzoek heeft geparticipeerd. Wanneer we beide databanken tezamen in beschouwing nemen, dan kon dus in 15.13% van de gevallen geen koppeling gemaakt worden tussen ouder en kind.

2.4 Opmerkingen bij de rapportering van de resultaten

In dit rapport laten we details in verband met de methodologie van het onderzoek zoveel mogelijk achterwege. Dit om de leesbaarheid van het rapport te bevorderen en een zo breed mogelijk publiek aan te spreken. Technische informatie wordt meegegeven via voetnoten.

Bij het rapporteren van de resultaten wordt, indien van toepassing, melding gemaakt van de significantietoets (* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$). Wanneer resultaten 'statistisch significant' zijn dan betekent dit dat de kans dat de resultaten bij toeval gevonden werden kleiner is dan respectievelijk 5%, 1%

¹⁴ Hoewel niet geheel sluitend, hanteerden we hiervoor het geslacht van de respondent en zijn/haar geboortedatum als criterium.

¹⁵ Bij dubbele inputs ingevuld door eenzelfde respondent werd de meest volledige versie geselecteerd. Wanneer beide volledig zijn ingevuld, werd gekeken naar de nationaliteit van de respondent. Bijvoorbeeld, als het gaat om een respondent van Arabische of Afrikaanse afkomst, dan werd geopteerd enkel de Franstalige versie te weerhouden. In het geval van dubbele inputs waarbij beide ouders de vragenlijst invulden, werd enkel de meest volledig ingevulde vragenlijst behouden, of wanneer beide volledig zijn ingevuld, enkel de versie ingevuld door de moeder.

of 0.1%. Het ontbreken van een significantie-indicator (*, **, of ***) betekent dat de resultaten statistisch niet-significant zijn bevonden en dus wél aan het toeval zijn te wijten.

2.5 Beschrijving van de respons

Tabel 2.2 geeft een overzicht van de respons op leerling- en ouder niveau. In de leerlingdata is de hoogste respons genoteerd voor de groep tieners (34.6%) gevolgd door de groep kinderen (29.2%). In lijn met eerder onderzoek is de respons het laagst in de groep jongeren (22.3%). Eenzelfde patroon vinden we in de ouderdata, hoewel de respons hier ongeveer vijf percentagepunten lager ligt. Toch kunnen we de respons op ouder niveau geslaagd noemen, zoals blijkt uit de verhouding van het aantal ontvangen vragenlijsten op ouder niveau ten opzichte van het aantal op leerlingniveau. Voor de tieners is deze verhouding zelfs bijzonder hoog. Van meer dan 90% van alle tieners die de vragenlijst hebben ingevuld, hebben tevens de ouders deelgenomen aan het onderzoek. Bij kinderen en vooral bij jongeren is deze verhouding veel lager. Wel dient hier te worden opgemerkt dat niet alle ouderdata te linken is aan een leerling, aangezien ook ouders hebben deelgenomen aan het onderzoek waarvan zoon of dochter niet heeft geparticipeerd. De groep kinderen is de enige leeftijdsgroep die de keuze had om de vragenlijst in het Nederlands of Frans af te leggen, en slechts een minderheid van 128 leerlingen (16%) heeft de vragenlijst in het Frans ingevuld.

Hoewel op schoolniveau een respons is behaald van boven de 80%, bedraagt de respons op leerlingniveau minder dan 30%. De lage respons op leerlingniveau heeft te maken met het feit dat de bevraging niet klassikaal plaatsvond in het bijzijn van een onderzoeker. De scholen waren slechts het kanaal waarlangs jongeren gemakkelijk en in grote getale bereikbaar zijn, maar de uiteindelijke respons is sterk afhankelijk van andere factoren, o.a. de mate waarin schooldirecties de leerkrachten motiveren om aan het onderzoek deel te nemen. Andere redenen voor de non-respons op leerlingniveau hebben te maken met de lengte van de vragenlijst en het taalprobleem (dit geldt in het bijzonder voor leerlingen die de vragenlijst enkel in het Nederlands konden invullen, maar de Nederlandse taal toch als een belangrijke obstakel ervoeren).

In de volgende tabellen rapporteren we de responsverdeling naar respectievelijk het onderwijsnet en de regio waarin de school gevestigd is. Aangezien de responsverdeling voor de ouders –qua relatieve verhoudingen tussen de verschillende onderwijsnetten– vaak parallel loopt met die van de leerlingen, beperken we de bespreking tot deze van de leerlingen. Enige voorzichtigheid bij het interpreteren van deze tabellen is hier op zijn plaats, aangezien het aantal bevraagde scholen in elk van deze categorieën slechts een paar cases betreft, en uitschieters dus een sterke invloed hebben op de gemiddelde waarden.

Tabel 2.4: Respons leerlingen: Verschillen naar onderwijsnet

	Jongeren		Tieners		Kinderen		Totaal	
	Respons	%	Respons	%	Respons	%	Respons	%
ARGO	162	10.86%	232	29.48%	155	25.00%	549	18.94%
Gemeente	63	26.36%	233	49.47%	301	42.04%	597	41.87%
Vrij	467	36.46%	475	32.53%	337	24.44%	1279	31.04%
Totaal ¹⁶	715	22.30%	940	34.58%	793	29.21%	2448	28.34%

¹⁶Schoolcategorieën met zéér kleine aantallen zijn niet opgenomen in de tabel omwille van privacy redenen. Hierdoor kunnen de totalen lichtjes afwijken van de totalen in werkelijkheid. Deze categorieën worden, doorheen het rapport, wel in de analyses mee opgenomen.

Tabel 2.5: Respons ouders: Verschillen naar onderwijsnet

	Jongeren		Tieners		Kinderen		Kleuters		Totaal	
	Respons	%	Respons	%	Respons	%	Respons	%	Respons	%
ARGO	58	3.89%	207	26.30%	114	18.39%	196	24.90%	575	15.60%
Gemeente	52	21.76%	218	46.28%	230	32.12%	181	19.30%	681	28.81%
Vrij	368	28.73%	435	29.79%	281	20.38%	148	12.40%	1232	23.18%
Totaal ¹⁵	488	15.22%	860	31.64%	625	23.02%	525	17.99%	2498	21.61%

Tabel 2.4 toont aan dat de hoogste respons (41.87%) geobserveerd is in scholen van het gesubsidieerd officieel onderwijs (gemeente), gevolgd door scholen van het gesubsidieerd vrij onderwijs (31.04%). De verdeling van de respons per onderwijsnet is binnen elk van de leeftijdsgroepen afzonderlijk in grote lijnen gelijklopend. Enkel voor wat de doelgroep jongeren betreft, is de hoogste respons genoteerd in het vrij onderwijs. Eenzelfde beeld vinden we terug bij de ouders (tabel 2.5). Bij de groep kleuters is de hoogste respons waargenomen bij de ARGO scholen, gevolgd door scholen van het gesubsidieerd officieel onderwijs. De laagste respons (12.4%) is geobserveerd in scholen van het gesubsidieerd vrij onderwijs.

Tabel 2.6: Respons leerlingen: Verschillen naar regio van de school

	Jongeren		Tieners		Kinderen		Totaal	
	Respons	%	Respons	%	Respons	%	Respons	%
Brussel-stad	150	19.66%	102	19.84%	181	45.25%	433	25.82%
Kanaalzone	156	20.58%	261	37.50%	330	37.41%	747	31.98%
Eerste kroon	0	0.00%	43	18.70%	103	36.01%	146	14.12%
NW	287	43.75%	402	49.20%	99	15.89%	788	37.60%
ZO	122	23.87%	132	28.63%	80	15.27%	334	22.33%
Totaal	715	22.30%	940	34.58%	793	29.21%	2448	28.34%

Verschillen in responsverdeling naar regio, worden gerapporteerd in tabel 2.6 en 2.7. Voor jongeren en tieners werd een respons van méér dan 40% vastgesteld in scholen gelegen in de noordwestelijke gemeenten, en de laagste respons in de gemeenten van de eerste kroon. De 0% respons bij de doelgroep jongeren is het gevolg van het feit dat de enige school met jongeren uit deze regio die in de steekproef zit, niet wenste deel te nemen aan het onderzoek. Voor de doelgroep kinderen bedraagt de respons méér dan 35% in de regio's Brussel-stad, kanaalzone en eerste kroon, terwijl de respons slechts 15% bedraagt in de noordwestelijke en zuidoostelijke gemeenten van Brussel.

Tabel 2.7: Respons ouders: Verschillen naar regio van de school

	Jongeren		Tieners		Kinderen		Kleuters		Totaal	
	Respons	%	Respons	%	Respons	%	Respons	%	Respons	%
Brussel-stad	121	15.86%	99	19.26%	131	32.75%	78	19.26%	429	20.61%
Kanaalzone	40	5.28%	225	32.33%	257	29.14%	177	14.06%	699	19.44%
Eerste kroon	0	0.00%	41	17.83%	73	25.52%	66	17.28%	180	12.71%
NW	239	36.43%	391	47.86%	87	13.96%	81	19.01%	798	31.64%
ZO	88	17.22%	104	22.56%	77	14.69%	123	27.52%	392	20.17%
Totaal	488	15.22%	860	31.64%	625	23.02%	525	17.99%	2498	21.61%

2.6 Beschrijving respons naar achtergrondkenmerken van de leerlingen en ouders

In dit laatste luik gaan we na wat de achtergrondkenmerken zijn van de leerlingen en ouders die hebben deelgenomen aan het onderzoek, alsook de wijze waarop deze kenmerken werden geoperationaliseerd. Achtereenvolgens komen aan bod: geslacht, woonplaats, herkomst, opleidingsniveau van de ouders, en de taal die thuis gesproken wordt.

Een voordeel van het bevragen van zowel leerlingen als ouders is dat in het geval van ontbrekende waarden in één groep (e.g. leerlingen) deze informatie in vele gevallen achterhaald kan worden via de ouders, en omgekeerd. Op die manier kon het aantal missings op de centrale achtergrondkenmerken in dit rapport (i.e. woonplaats, geslacht, herkomst en socio-economische achtergrond) drastisch gereduceerd worden. Voor alle respondenten in de steekproef waarvoor een koppeling gemaakt kon worden tussen ouder en kind werden ontbrekende waarden in één groep geïmputeerd op basis van informatie die wél voor handen is in de andere groep.

2.6.1 Geslacht

De verdeling naar geslacht (tabel 2.8) laat duidelijk zien dat, in vergelijking met populatiegegevens¹⁷, meisjes iets meer vertegenwoordigd zijn in de gerealiseerde steekproef dan jongens, en dit over alle leeftijdsgroepen heen. Bovendien is de verhouding van meisjes ten opzichte van jongens vrij gelijklopend over de verschillende leeftijdsgroepen¹⁸. 55.98% van de respondenten in de leerling-steekproef zijn meisjes, tegenover 44.02% jongens¹⁹. Het totaal aantal ontbrekende waarden op geslacht bedraagt 3.76%, en dit procentueel aandeel neemt toe met de leeftijd. Eenzelfde tendens manifesteert zich in de ouder-data (tabel 2.9), hoewel de verschillen hier meer uitgesproken zijn. Moeders zijn meer geneigd deel te nemen aan het onderzoek dan hun mannelijke partners. Meer dan drie kwart (77.97%) van de respondenten in de ouderdata zijn vrouwen, tegenover slechts 22.03% mannen. Het aandeel vrouwen is bovendien significant groter bij ouders van kinderen in de jongere leeftijdsgroepen²⁰. Het totaal aantal missings op geslacht bedraagt hier 4.04%, en dit aandeel neemt af met de leeftijdsgroep.

Tabel 2.8: Verdeling naar geslacht: leerlingdata

	Steekproef				Populatie			
	Jongeren	Tieners	Kinderen	Totaal	Jongeren	Tieners	Kinderen	Totaal
Man	291	392	354	1037	4451	4287	3756	12494
	43.76%	43.03%	45.38%	44.02%	47.69%	49.63%	48.75%	48.66%
Vrouw	375	518	426	1319	4882	4351	3948	13181
	56.39%	56.86%	54.62%	55.98%	52.31%	50.37%	51.25%	51.34%
Totaal	665	911	780	2356	9333	8638	7704	25675
Missing	49	30	13	92	-	-	-	-
	6.85%	3.19%	1.64%	3.76%	-	-	-	-
	715	940	793	2448	9333	8638	7704	25675

¹⁷ Deze verhouding bedraagt voor de populatie 50/50, met uitzondering van de groep jongeren waar meisjes iets meer vertegenwoordigd zijn in het onderwijs dan jongens (52.31% meisjes versus 47.69% jongens).

¹⁸ De significantietoets voor deze verschillen is niet significant ($\chi^2 = 0.92$).

¹⁹ De gerapporteerde percentages worden telkens berekend op basis van het totaal aantal *geldige* antwoorden per leeftijdsgroep (i.e. ontbrekende waarden niet meegerekend). De gerapporteerde percentages voor ontbrekende waarden daarentegen zijn berekend ten opzichte van het totaal aantal leerlingen in een bepaalde leeftijdsgroep.

²⁰ De significantietoets voor deze verschillen is significant ($\chi^2 = 13.57$, $p < .001$).

Tabel 2.9: Verdeling naar geslacht: ouderdata

	Jongeren	Tieners	Kinderen	Kleuters	Totaal
Man	125	194	117	92	528
	26.54%	23.60%	19.86%	17.86%	22.03%
Vrouw	346	628	472	423	1869
	73.46%	76.40%	80.14%	82.14%	77.97%
Totaal	471	822	589	515	2397
Missing	17	38	36	10	101
	3.48%	4.42%	5.76%	1.90%	4.04%

2.6.2 Woonplaats

Tabellen 2.10 en 2.11 geven een overzicht van de woonplaats regio²¹ van leerlingen en ouders. De gerapporteerde percentages naar woonplaats regio zijn grotendeels een weerspiegeling van de behaalde respons op schoolniveau (i.e. regio van de school), en dienen dan ook in het licht hiervan geïnterpreteerd te worden. We kunnen immers verwachten dat leerlingen woonachtig in een bepaalde regio van Brussel (e.g. gemeenten van de eerste kroon) ook vaak in diezelfde regio school zullen lopen. Een lage of hoge respons van een bepaalde regio op schoolniveau vertaalt zich bijgevolg in een onder- of oververtegenwoordiging van leerlingen woonachtig in deze regio in de gerealiseerde steekproef. In tabel 2.10 en 2.11 rapporteren we zowel de aantallen als percentages per woonplaatsregio, opgesplitst naar leeftijdsgroep. Het aantal ontbrekende waarden wordt onderaan de tabel gerapporteerd. Het percentage missings op de variabele woonplaats regio bedraagt respectievelijk 1.88% bij de ouders en 6.9% bij de leerlingen (met als uitschieter 10.21% missings bij de doelgroep jongeren). In wat volgt beperken we ons tot een bespreking van de gegevens voor leerlingen.

Zoals blijkt uit tabel 2.10 woont 14.66% van de leerlingen in de regio Brussel-stad, terwijl telkens ongeveer 12% van de leerlingen afkomstig is uit de Vlaamse rand²². Eenzelfde percentage woont in een gemeente van buiten de Vlaamse rand. De grootste groep leerlingen in de gerealiseerde steekproef (31.64%) is afkomstig uit de regio van de kanaalzone, een regio met de hoogste bevolkingsaantallen in Brussel (voornamelijk Sint-Jans-Molenbeek, gevolgd door Schaarbeek en Anderlecht). De kleinste groep leerlingen is woonachtig in gemeenten die deel uitmaken van de eerste kroon (7.11%). Wanneer we deze percentages vergelijken met populatiegegevens dan is onze steekproef, voor wat deze regio's betreft, een vrij goede weerspiegeling van de Brusselse situatie (Brussel-stad: 13.06%; kanaalzone: 32.78%; eerste kroon: 6.44%; gemeenten van de Vlaamse rand: 18.13%; gemeenten van buiten de Vlaamse rand: 8.03%). Enkel voor de gemeenten van buiten de Vlaamse rand merken we een oververtegenwoordiging van leerlingen in de steekproef. We constateren eveneens een ondervertegenwoordiging van leerlingen uit de Zuidoostelijke gemeenten (5.22% in de steekproef versus 8.03% in de populatie), wat een direct gevolg is van de lage respons op schoolniveau en weigering van scholen in deze regio (zie tabel 2.6 en 2.7). Leerlingen uit de Noordwestelijke gemeenten zijn dan weer oververtegenwoordigd in de steekproef (17.42% in de steekproef versus 12.38% in de populatie).

²¹ Regio wordt in deze studie geoperationaliseerd op dezelfde wijze als in de Dexia studie (zie p. 3) met twee extra categorieën voor leerlingen die school volgen in Brussel maar niet woonachtig zijn in één van de 19 Brusselse gemeenten. Een eerste categorie zijn de leerlingen woonachtig in de gemeenten die deel uitmaken van de Vlaamse rand rond Brussel. Een tweede categorie vormen alle leerlingen woonachtig buiten de Vlaamse rand.

²² De Vlaamse Rand rond Brussel wordt gevormd door de volgende gemeenten (en zijn deelgemeenten): Meise, Grimbergen, Vilvoorde, Machelen, Zaventem, Kraainem, Wezembeek-Oppem, Tervuren, Overijse, Hoeilaart, Sint-Genesius-Rode, Lindebeek, Drogenbos, Beersel, Sint-Pieters-Leeuw, Dilbeek, Asse, Wemmel en Merchtem.

Tabel 2.10: Verdeling naar woonplaats: leerlingdata

Regio	Steekproef				Populatie			
	Jongeren	Tieners	Kinderen	Totaal	Jongeren	Tieners	Kinderen	Totaal
Brussel-Stad	87	103	144	334	1070	1104	1179	3353
	13.57%	11.48%	19.43%	14.66%	11.46%	12.78%	15.30%	13.06%
Kanaalzone	117	299	305	721	2660	2806	2949	8415
	18.25%	33.33%	41.16%	31.64%	28.50%	32.48%	38.28%	32.78%
Eerste Kroon	23	50	89	162	299	667	687	1653
	3.59%	5.57%	12.01%	7.11%	3.20%	7.72%	8.92%	6.44%
NW	126	186	85	397	966	1107	1105	3178
	19.66%	20.74%	11.47%	17.42%	10.35%	12.82%	14.34%	12.38%
ZO	23	51	45	119	511	808	742	2061
	3.59%	5.69%	6.07%	5.22%	5.48%	9.35%	9.63%	8.03%
Gemeenten van de Vlaamse Rand	133	107	35	275	2390	1583	681	4654
	20.75%	11.93%	4.72%	12.07%	25.61%	18.33%	8.84%	18.13%
Gemeenten van buiten de Vlaamse Rand	133	100	38	271	1137	563	361	2061
	20.75%	11.15%	5.13%	11.89%	12.18%	6.52%	4.69%	8.03%
Totaal	641	897	741	2279	9333	8638	7704	25675
Missing	73	44	52	169	-	-	-	-
	10.21%	4.68%	6.56%	6.90%	-	-	-	-
	715	940	793	2448	9333	8638	7704	25675

Tabel 2.11: Verdeling naar woonplaats: ouderdata

	Jongeren	Tieners	Kinderen	Kleuters	Totaal
Brussel-stad	68	99	104	77	348
	14.23%	11.77%	16.91%	14.89%	14.20%
Kanaalzone	71	275	261	201	808
	14.85%	32.70%	42.44%	38.88%	32.97%
Eerste kroon	15	42	66	51	174
	3.14%	4.99%	10.73%	9.86%	7.10%
NW	101	185	74	53	413
	21.13%	22.00%	12.03%	10.25%	16.85%
ZO	15	49	43	66	173
	3.14%	5.83%	6.99%	12.77%	7.06%
Gemeenten van de Vlaamse rand	103	105	32	42	282
	21.55%	12.49%	5.20%	8.12%	11.51%
Gemeenten van buiten de Vlaamse rand	105	86	35	27	253
	21.97%	10.23%	5.69%	5.22%	10.32%
Totaal	478	841	615	517	2451
Missing	10	19	10	8	47
	2.05%	2.21%	1.60%	1.52%	1.88%

Wanneer we de percentages bekijken voor elk van de drie leeftijdsgroepen afzonderlijk, dan kunnen volgende vaststellingen gemaakt worden. Het hoger aandeel *jongeren* in de steekproef van buiten Brussel (i.e. gemeenten van de Vlaamse rand: 21.55%; gemeenten van buiten de Vlaamse rand: 21.97%) ligt in lijn

met de populatiegegevens. Het is zo dat ouders, voor wat de lagere school betreft, vaker een school vinden in de onmiddellijke nabijheid van de woonplaats. Voor een secundaire school daarentegen is men vaak gedwongen in meer verstedelijkte, en dus verderaf gelegen, gebieden een school te zoeken. Ook bij elk van de afzonderlijke leeftijdsgroepen constateren we dat, in vergelijking met populatiegegevens, leerlingen uit de Zuidoostelijke gemeenten ondervertegenwoordigd zijn in de steekproef. De oververtegenwoordiging van leerlingen uit de Noordwestelijke gemeenten is enkel aanwezig in de leeftijdsgroepen jongeren en tieners. In de categorie kinderen is deze groep lichtjes ondervertegenwoordigd in de steekproef. Het omgekeerde patroon stellen we vast bij leerlingen afkomstig uit de gemeenten van de eerste kroon: een lichte oververtegenwoordiging van kinderen en een ondervertegenwoordiging van tieners en jongeren. De vertegenwoordiging van leerlingen afkomstig uit de gemeenten van de kanaalzone is vrij representatief met de populatiegegevens, behalve voor de doelgroep jongeren. Deze laatste is immers met zo'n 35% ondervertegenwoordigd. De percentages voor leerlingen uit Brussel-stad weerspiegelen vrij goed de Brusselse situatie.

Aangezien kleuters enkel via de ouders zijn bevestigd, bespreken we hieronder kort de vertegenwoordiging van deze doelgroep in onze gerealiseerde steekproef per regio (tabel 2.11). Kleuters uit de noordwestelijke gemeenten zijn ondervertegenwoordigd in de steekproef (10.2% versus 15.25% in de populatie), terwijl kleuters uit de zuidoostelijke gemeenten lichtjes zijn oververtegenwoordigd (12.7% versus 9.93% in de populatie). De 8.1% kleuters woonachtig in de Vlaamse rand of buiten de Vlaamse rand zijn eveneens oververtegenwoordigd (respectievelijk 6.8% en 3.43% in de populatie). Alle andere regio's weerspiegelen vrij goed de populatieverdeling.

2.6.3 Herkomst

Wat de herkomst van de leerlingen in de gerealiseerde steekproef aangaat, bestaat er héél wat discussie in de literatuur over hoe dit kenmerk best te meten (Van Houtte en Van Rossem, 2006). Aangezien veel jongeren van vreemde origine al 2e of zelfs 3e generatie migranten zijn, en dus in België geboren zijn, is nationaliteit geen goed criterium om herkomst te meten. Een gangbare manier van werken is te peilen naar de geboorteplaats van de ouders en grootouders²³. Dit is ook de werkwijze die we hanteren in dit rapport. Wanneer één van de ouders of grootouders niet in België is geboren, dan wordt deze beschouwd als iemand van buitenlandse origine. In eerste instantie werd de variabele herkomst gedefinieerd gebruik makend van gegevens van de ouders, met als veronderstelling dat ouders beter deze geboorteplaatsgegevens kennen dan leerlingen. Wanneer deze gegevens bij de ouders ontbraken, of wanneer geen koppeling tussen ouder en kind mogelijk was, dan werden geboorteplaatsgegevens uit de leerling-databank gebruikt. Voor de uiteindelijke definiëring van ouderlijke herkomst hanteren we een driedeling: Belgische afkomst, Europese afkomst²⁴ en Niet-Europese afkomst²⁵. Het aantal missings op de herkomst variabele bedraagt 5.6% in de leerling-data (met als uitschieter 10.07% missings in de groep jongeren). In de ouder-data bedraagt het percentage missings slechts 1.4%.

Tabel 2.12 toont aan dat globaal beschouwd iets meer dan een derde van de respondenten van Belgische afkomst is. Bijna de helft van de leerlingen heeft ouders of grootouders die geboren zijn in niet-Europese landen, waarvan het grootste deel zijn familiale roots kent in Marokko of Turkije. Iets meer dan 10% is afkomstig uit landen die deel uitmaken van de Europese Unie. Dit profiel is quasi identiek in de ouderdata. Wanneer we de leeftijdsgroepen afzonderlijk beschouwen dan merken we dat het aandeel leerlingen van Belgische afkomst sterk toeneemt met de leeftijd, terwijl het aandeel leerlingen van niet-Europese afkomst

²³ De exacte vraagstelling in deze studie is 'Is één van je (groot)ouders in een ander land dan België geboren? Indien ja, in welk land?'

²⁴ Deze cluster omvat alle landen die deel uitmaken van de Europese Unie, België niet meegerekend (i.e. Denemarken, Frankrijk, Duitsland, Griekenland, Ierland, Italië, Luxemburg, Nederland, Portugal, Spanje, Verenigd Koninkrijk, Oostenrijk, Finland, Zweden, Noorwegen, Cyprus, Malta, Estland, Letland, Polen, Tsjechië, Slowakije, Slovenië, Bulgarije, Roemenië en Kroatië).

²⁵ De categorie niet-Europese landen omvat alle landen die geen deel uitmaken van de vorige twee clusters.

sterk afneemt²⁶. Het percentage leerlingen van niet-Europese afkomst bedraagt over de drie leeftijdsgroepen respectievelijk 67.32% (kinderen), 54.05% (tieners), en 35.51% (jongeren). De meest waarschijnlijke verklaring is dat we hier te maken hebben met een selectie-effect, en dat de werkelijke herkomstverdeling ergens ligt tussen de verdeling voor tieners en kinderen. Onderzoek toont aan dat leerlingen van vreemde origine voor survey-onderzoek sowieso moeilijker bereikbaar zijn (Feskens, Hox, Lensveldt-Mulders, & Schmeets, 2007), en we kunnen verwachten dat dit sterker geldt voor de oudere leeftijdsgroepen dan voor de jongere. Doorheen de schoolloopbaan worden de meer kwetsbare groepen (leerlingen uit laagopgeleide gezinnen, leerlingen van vreemde origine, etc) in toenemende mate geconfronteerd met negatieve ervaringen met belangrijke socialisatie-instituten zoals de school (Vettenburg, 1988). Deze negatieve ervaringen worden veroorzaakt door de discrepantie die bestaat tussen de thuiscultuur van leerlingen uit kwetsbare groepen en de dominante middenklasse cultuur van de school. Zo'n gedeelde ervaringen cultiveren in sterke mate een schoolklimaat dat gekenmerkt wordt door weinig tot geen interesse in de leerstof en de school, lage studiemotivatie, hoger absentieïsme, etc. Volgens dezelfde gedachtegang kunnen we verwachten dat deze leerlingen minder geneigd zijn deel te nemen aan dit soort onderzoek. Aangezien deze non-respons selectief is, kan dit consequenties hebben voor de resultaten in dit rapport, en zal daar bij de interpretatie rekening mee moeten gehouden worden.

Tabel 2.12: Verdeling naar herkomst: leerlingdata

	Jongeren	Tieners	Kinderen	Totaal
Belgisch	321	304	188	813
	50.00%	33.74%	24.48%	35.18%
Europees	94	109	63	266
	14.64%	12.10%	8.20%	11.51%
Niet-Europees	228	487	517	1232
	35.51%	54.05%	67.32%	53.31%
Totaal	642	901	768	2311
Missing	72	40	25	137
	10.07%	4.26%	3.15%	5.60%

Tabel 2.13: Verdeling naar herkomst: ouderdata

	Jongeren	Tieners	Kinderen	Kleuters	Totaal
Belgisch	249	286	148	140	823
	51.98%	33.77%	23.87%	27.08%	33.41%
Europees	77	102	61	90	330
	16.08%	12.04%	9.84%	17.41%	13.40%
Niet-Europees	153	459	411	287	1310
	31.94%	54.19%	66.29%	55.51%	53.19%
Totaal	479	847	620	517	2463
Missing	9	13	5	8	35
	1.84%	1.51%	0.80%	1.52%	1.40%

Tabel 2.13 geeft de verdeling naar herkomst voor de ouderdata²⁷. Deze verdeling weerspiegelt, in lijn met de verwachtingen, de verdeling bij leerlingen. De resultaten voor de leeftijdsgroep kleuters tonen aan dat ongeveer een kwart van de ouders Belgen zijn, en de helft respondenten zijn afkomstig uit niet-Europese

²⁶ De significantietoets voor deze verschillen is significant ($\chi^2 = 152.34, p < .001$).

²⁷ De significantietoets voor deze verschillen is significant ($\chi^2 = 157.61, p < .001$).

landen. 15.67% heeft zijn migratieachtergrond in Noord-, Zuid- of West-Europese landen, en 1.74% in Oost-Europa.

2.6.4 Socio-economische status

Naast de algemene socio-demografische kenmerken zoals geslacht, leeftijd, ouderlijke herkomst, peilde de vragenlijst eveneens naar de socio-economische status van het gezin. Socio-economische status wordt in deze studie gemeten aan de hand van het opleidingsniveau van de ouders.

Opleiding van de ouders is geoperationaliseerd als een dichotome classificatie (1= Laagopgeleid, 2= Hoogopgeleid), waarbij de categorie 'hoogopgeleid' elke vorm van hoger onderwijs bestrijkt (universitair onderwijs en niet-universitair hoger onderwijs). Wanneer ofwel de ouder ofwel zijn/haar partner hoger onderwijs heeft genoten, dan wordt het ouderlijk gezin als hoger opgeleid beschouwd. Het aantal ontbrekende waarden op deze variabele bedraagt 0% in de ouderdata en 12% in de leerlingdata. Het hoge aantal missings in de leerlingdata is voor een stuk te wijten aan het feit dat opleiding in de leeftijdsgroep kinderen niet is bevraagd, en hier dus enkel met gekoppelde oudergegevens kon gewerkt worden. Zoals eerder in dit hoofdstuk aangegeven is deze koppeling niet bij alle leerlingen mogelijk, wat resulteert in missings voor de betreffende variabele.

Zoals blijkt uit tabel 2.14 bedraagt het totaal percentage leerlingen afkomstig uit hoogopgeleide gezinnen bijna 60%. Het procentueel aandeel hoogopgeleide gezinnen neemt echter toe met de leeftijdscategorie²⁸. In de leeftijdsgroep jongeren is 69.72% afkomstig uit hoogopgeleide gezinnen tegenover slechts 50.50% in de leeftijdscategorie kinderen. Deze bevinding dient geïnterpreteerd te worden in het licht van de vorige resultaten in verband met de herkomst van de leerlingen. Opleidingsniveau en ouderlijke herkomst zijn sterk met elkaar gecorreleerd. Bijvoorbeeld, in de leeftijdscategorie jongeren bedraagt het aandeel Belgische jongeren met hoogopgeleide ouders 81.65%. Bij jongeren van niet-Europese afkomst bedraagt dit aandeel slechts 52.70%. Opleidingsniveau is dus net als ouderlijke herkomst één van de indicatoren van iemands socio-economische status. De ongelijke SES-verdelingen naar leeftijdscategorie kunnen dan ook opnieuw tegen de achtergrond van de theorie van maatschappelijke kwetsbaarheid (Vettenburg, 1988) geduid worden.

Tabel 2.14: Verdeling naar opleidingsniveau ouders: leerlingdata

	Jongeren	Tieners	Kinderen	Totaal
Laag opgeleid	199	381	298	878
	30.43%	42.43%	49.50%	40.76%
Hoog opgeleid	456	516	304	1276
	69.72%	57.46%	50.50%	59.24%
Totaal	654	898	602	2154
Missing	60	43	191	294
	8.39%	4.57%	24.09%	12.01%

De resultaten voor de ouders geven een identiek plaatje weer (tabel 2.15). Hier merken we echter op dat het aandeel hoogopgeleide ouders bij de groep kleuters groter is dan het aandeel in de groep tieners en kinderen maar kleiner dan het aandeel hoogopgeleide ouders bij de groep jongeren²⁹. Ook deze bevinding houdt steek, aangezien de respons hier minder beïnvloed wordt door de respons van de leerlingen zelf. Het zijn de ouders zelf die beslissen of ze aan het onderzoek wensen deel te nemen (los van de deelname van

²⁸ De significantietoets voor deze verschillen is significant ($\chi^2 = 49.36, p < .001$).

²⁹ De significantietoets voor deze verschillen is significant ($\chi^2 = 59.26, p < .001$).

hun kinderen). Bijgevolg kan ook hier een selectie-effect verwacht worden waarbij hoogopgeleide ouders vaker deelnemen dan laagopgeleide ouders.

Tabel 2.15: Verdeling naar opleidingsniveau ouders: ouderdata

	Jongeren	Tieners	Kinderen	Kleuters	Totaal
Laag opgeleid	133	371	305	192	1001
	27.25%	43.14%	48.80%	36.57%	40.07%
Hoog opgeleid	355	489	320	333	1497
	72.75%	56.86%	51.20%	63.43%	59.93%
Totaal	488	860	625	525	2498
Missing	0	0	0	0	0
	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%

2.6.5 Thuistaal

Een laatste variabele die we meenemen in de analyses is de thuistaal van de leerlingen (tabel 2.18 en 2.19). Er kunnen verschillen verwacht worden in participatie aan het vrijetijdsaanbod van de leerlingen uit het Nederlandstalig onderwijs in het Brussels hoofdstedelijk gewest naargelang de taal die leerlingen thuis spreken (Lievens & Waeye, 2011). De resultaten in tabel 2.18 bevestigen dat de verdeling voor thuistaal significant verschilt tussen de leeftijdsgroepen³⁰. Zowel in de leerling- als ouderdata merken we op dat, in elk van de afzonderlijke leeftijdsgroepen, het aandeel respondenten dat thuis enkel Nederlands spreekt ongeveer 10-15% bedraagt. In de gerealiseerde steekproef van jongeren daarentegen bedraagt dit aandeel meer dan 30%. Gegeven de bevinding dat het aandeel Belgische jongeren in deze leeftijdsgroep substantieel groter was, en gegeven het feit dat herkomst, socio-economische status en thuistaal in onderlinge relatie staan met elkaar, is het niet verwonderlijk dat de eerder aangetoonde selectie-effecten ook voor thuistaal blijven bestaan. Het aantal ontbrekende waarden op de variabele thuistaal bedraagt 2.04% in de ouderdata, en 12.25% in de leerlingdata. Dit hoge aantal missings is te wijten aan het feit dat thuistaal niet bevroegd is in de groep kinderen. Bijgevolg bedraagt het percentage missings voor thuistaal in deze groep 27.36%. In de twee andere leeftijdsgroepen bedraagt het aantal missings op de variabele thuistaal respectievelijk 3.72% in de leeftijdsgroep tieners en 6.71% in de leeftijdsgroep jongeren.

Tabel 2.18: Verdeling naar thuistaal: leerlingdata

	Jongeren	Tieners	Kinderen	Totaal
Homogeen Nederlands	214	119	74	407
	32.08%	13.15%	12.85%	18.95%
Heterogeen Nederlands	226	367	222	815
	33.88%	40.55%	38.54%	37.94%
Anderstalig	227	419	280	926
	34.03%	46.30%	48.61%	43.11%
Totaal	667	905	576	2148
Missing	48	35	217	300
	6.71%	3.72%	27.36%	12.25%

³⁰ De χ^2 toetsstatistiek bedraagt hier 112.62 ($p < .001$) in de leerlingdata en 141.32 ($p < .001$) in de ouderdata.

Tabel 2.19: Verdeling naar thuistaal: ouderdata

	Jongeren	Tieners	Kinderen	Kleuters	Totaal
Homogeen Nederlands	179	128	74	76	457
	37.06%	15.08%	12.42%	14.64%	18.68%
Heterogeen Nederlands	132	308	230	219	889
	27.33%	36.28%	38.59%	42.20%	36.33%
Anderstalig	172	413	292	224	1101
	35.61%	48.65%	48.99%	43.16%	44.99%
Totaal	483	849	596	519	2447
Missing	5	11	29	6	51
	1.02%	1.28%	4.64%	1.14%	2.04%

2.7 Weging

De descriptieve analyses toonden aan dat de respons enigszins selectief is (zie bijvoorbeeld tabel 2.8 en 2.10), en dat bepaalde groepen van leerlingen onder- of oververtegenwoordigd zijn in de steekproef. De effectief gerealiseerde steekproef is geen exacte weerspiegeling van de Brusselse populatie van jongeren in het Nederlandstalig onderwijs. Omdat voor kenmerken zoals leeftijd, geslacht en woonplaats de populatieverdeling gekend is, kunnen we voor deze kenmerken een weegprocedure doorvoeren. Deze gewichten worden zo geconstrueerd dat de gewogen verdeling in de effectieve steekproef exact gelijk wordt aan de gecombineerde verdeling naar leeftijdsgroep, geslacht en woonplaats in de populatie³¹. Een voordeel van de dubbele bevraging van zowel leerlingen als ouders is dat in het geval van ontbrekende waarden bij leerlingen –op de cruciale variabelen ‘geslacht’ of ‘postcode’ (voor de berekening van regio)– deze informatie in sommige gevallen opgevestigd kon worden bij hun ouders. Zo konden respectievelijk 52 missings op geslacht en 96 missings op de variabele postcode van de woonplaats geïmputeerd worden. Voor 176 cases konden ontbrekende waarden niet geïmputeerd worden omdat ook de gegevens bij de ouders ontbraken. Bijgevolg kon voor deze missings geen wegingsfactor berekend worden, en deze cases zullen dan ook uit de verdere (descriptieve) analyses geweerd worden. Voor de regio-variabele die we hanteren bij het wegen³² onderscheiden we 19 gemeenten en 2 extra categorieën voor leerlingen die niet woonachtig zijn in Brussel. Een eerste groep omvat alle leerlingen woonachtig in één van de gemeenten die de Vlaamse rand van Brussel uitmaken. Een tweede groep zijn alle leerlingen woonachtig buiten de Vlaamse rand.

In tabel 2.2a in appendix wordt de berekening van de weegcoëfficiënten verduidelijkt. De eerste en tweede kolom geven de geobserveerde aantallen van elke categorie in respectievelijk de gerealiseerde steekproef en populatie. De derde en vierde kolom geven het procentueel aandeel van elke categorie ten opzichte van de totale steekproef en populatie, en de vijfde kolom geeft het procentueel verschil tussen beide. Zo kunnen we uit de tabel lezen dat 1.4% (kolom 3) van alle respondenten in de steekproef mannelijke kleuters zijn uit de regio Brussel-stad, terwijl dit aandeel in de populatie ongeveer dubbel zo groot is (kolom 4). Mannelijke kleuters uit de regio Brussel-stad zijn dus ondervertegenwoordigd in de populatie, en het procentueel verschil tussen steekproef en populatie bedraagt 1.5% (kolom 5).

³¹ In dit rapport wordt de wegingsvariabele enkel gehanteerd wanneer het gaat over descriptieve analyses waarbij het doel erin bestaat centrale tendensmaten te rapporteren (bijvoorbeeld gemiddelde waarden, fracties, en percentages). Voor de niet-descriptieve analyses in dit rapport waarbij de brug wordt gemaakt naar inferentiële statistiek (i.e. regressie en anova analyses) wordt deze wegingsfactor niet gehanteerd. Dit omdat een wegingsprocedure in dit geval leidt tot een vertekening in de standaardfouten van de parameterschattingen en bijgevolg ook tot vertekende significantieniveaus.

³² De regio-variabele die gehanteerd wordt voor de berekening van de wegingscoëfficiënten wijkt af van de regio-variabele in het empirisch luik van dit rapport. Deze laatste maakt gebruik van de 5 clusters zoals onderscheiden in de typologie van de Dexia Studie + 2 extra clusters (Gemeenten van de Vlaamse Rand, Gemeenten van buiten de Vlaamse Rand).

De zesde kolom geeft het verwachte aantal van elke categorie in de steekproef. Bijvoorbeeld, op basis van de populatieverdeling verwachten we in de steekproef 81 mannelijke kleuters uit de regio Brussel-stad (kolom 6). In werkelijkheid observeren we slechts 38 respondenten (kolom 1). De zevende kolom geeft de eigenlijke weegcoëfficiënten. Deze variabele dient geïnterpreteerd te worden als een kansverhouding, namelijk 'het verwachte aantal in de steekproef ten opzichte van het geobserveerde aantal in de steekproef'. Bijvoorbeeld, de weegcoëfficiënt voor mannelijke kleuters woonachtig te Brussel-stad zegt ons dat het procentueel aandeel van de groep kleuters in de populatie ongeveer 2 keer zo groot is als in de steekproef. De groep kleuters is dus ondervertegenwoordigd. We verwachten 81 mannelijke kleuters uit Brussel-stad in onze steekproef maar we observeren er slechts 38. Een weegcoëfficiënt van factor 2 betekent dat we een ondervertegenwoordigde groep 2 keer laten meetellen in de berekening van centrale tendensmaten. Een weegcoëfficiënt van 0.65 voor mannelijke kleuters woonachtig te Anderlecht zegt ons dat het procentueel aandeel van deze groep kleuters in de populatie 1.53 keer ($1/0.65=1.53$) lager is als in de steekproef. Deze groep kleuters is dus oververtegenwoordigd, en zal bijgevolg een lager gewicht worden toegekend (i.e. 0.65).

Om te vermijden dat een beperkt aantal personen in een specifieke categorie een te groot gewicht krijgt werden de reële weegcoëfficiënten (kolom 7) afgetopt op de grenswaarden 0.33 en 3 (zie kolom 8). Bijvoorbeeld, waar elke mannelijke kleuter woonachtig te Vorst voor 9.6 personen zou meetellen in de uiteindelijke steekproef, laten we die nu maar voor 3 meetellen. De data wordt dus herwogen gebruik makend van de afgetopte wegingscoëfficiënten. Voor 176 cases in de leerlingdata en 64 cases in de ouderdata kon geen bijhorende wegingscoëfficiënt berekend worden, wegens één of meerdere ontbrekende waarden. Deze cases zullen bijgevolg –wanneer centrale tendensmaten berekend worden (zie beschrijvend luik van dit rapport)– uit de analyses geweerd worden.

2.8 Conclusie

In dit tweede hoofdstuk werden de methodologische bouwstenen van het onderzoek nader toegelicht. De populatie waarover dit onderzoek uitspraken wenst te doen is alle schoolgaande jeugd in het Nederlandstalige onderwijs in het Brussels hoofdstedelijk gewest. Omdat de populatie zowel kleuters als adolescenten en alle groepen ertussenin omvat, werden leeftijdsspecifieke vragenlijsten opgesteld. Naast de jeugd zelf, bevragen we eveneens hun ouders. De keuze om te werken met leeftijdsspecifieke vragenlijsten is noodzakelijk om inhoudelijke en methodologische redenen, en heeft consequenties voor de verdere analyses. Meer specifiek zal in het overgrote deel van dit rapport dan ook gewerkt worden met leeftijdsspecifieke analyses omdat veel analysetechnieken dezelfde onderliggende variabelen veronderstellen.

Omdat het praktisch onmogelijk is om de ganse populatie aan schoolgaande jeugd in het Nederlandstalig onderwijs in het Brussels hoofdstedelijk gewest te bevragen, werd in deze studie een scholensteekproef getrokken die 30% van de totale leerlingenpopulatie vertegenwoordigt. Bij de selectie ging in het bijzonder aandacht naar een gelijke vertegenwoordiging naar kenmerken zoals vestigingsplaats van de school, het onderwijsnet en de schoolgrootte. De behaalde respons van 82.4% op schoolniveau is vrij hoog wanneer we dit vergelijken met ander scholenonderzoek (Berten, Cardoen, Van Rossem, Brondeel, Vettenburg, 2013; Van Houtte & Van Rossem, 2006). De hoge respons op schoolniveau heeft natuurlijk te maken met het feit dat de Vlaamse Gemeenschapscommissie zelf de uitnodigende brieven heeft verstuurd. Anderzijds is het zo dat de communicatie met de scholen strikt werd opgevolgd door het marktonderzoeksbureau De Neve, ten einde de deelname van de scholen in de steekproef te verzekeren. Waar we met dit onderzoek een verwachte respons op leerlingniveau vooropstelden van 33%, bedroeg de effectief gerealiseerde respons 28.34%. Wanneer we de leeftijdsgroepen afzonderlijk beschouwen dan merken we op dat, in lijn met de verwachtingen, de respons het laagst is in de leeftijdscategorie jongeren. Het *oversamplen* van deze leeftijdscategorie bleek dus niet voldoende om de non-respons op te vangen, een bevinding waar in

toekomstig onderzoek dus rekening mee dient te worden gehouden. De respons bij de ouders was vrij hoog. Voor alle ingevulde leerling-vragenlijsten beschikken we immers in 80% van de gevallen eveneens over een ingevulde ouder-vragenlijst.

De lage respons op leerlingniveau staat in schril contrast met de gerealiseerde respons in ander vergelijkbaar scholenonderzoek (e.g. Berten, Cardoen, et al., 2013; Van Houtte & Van Rossem, 2006), maar is een logisch gevolg inzake de gemaakte keuzes naar onderzoeksmethodologie, en gelinkt hiermee, de middelen waarover het onderzoek beschikt. Immers, de vragenlijsten werden in deze studie niet klassikaal afgenomen –in aanwezigheid van een leerkracht of onderzoeker– maar enkel bij de scholen afgeleverd met de vraag dat de leerlingen de vragenlijst zelfstandig dienen in te vullen. Een belangrijke consequentie hiervan is een groter risico op selectieve non-respons. De leerlingen krijgen immers meer beslissingsrecht om al dan niet deel te nemen aan het onderzoek. De analyses in dit hoofdstuk tonen aan dat deze selectieve non-respons wel degelijk meespeelt. Voor die kenmerken waarvan we over populatiegegevens beschikken (i.e. geslacht, leeftijd en woonplaats), wordt het probleem van de selectieve non-respons, althans gedeeltelijk, opgevangen³³. Via de weegprocedure kunnen namelijk discrepanties tussen de gerealiseerde steekproef en de populatie worden gecorrigeerd. Voor achtergrondkenmerken waarover we geen populatiegegevens beschikken, is geen weging mogelijk.

Een exploratie van de data wees alvast op één belangrijke vorm van non-respons. ‘Maatschappelijk kwetsbare’ groepen (Vettenburg, 1988) zoals anderstalige leerlingen, of leerlingen van vreemde origine, bleken immers ondervertegenwoordigd wanneer we de oudere leeftijdsgroepen vergelijken met de jongere. Dit uitte zich bijvoorbeeld in grote verschillen in verdeling naar socio-economische achtergrondkenmerken over de verscheidene leeftijdsgroepen. Als zou blijken dat de niet-bereikte groepen van maatschappelijk kwetsbare jongeren ook een ander vrijheidsbelevings- of vrijetijdsbestedingspatroon kan worden toegedicht, dan wordt dit groepsspecifieke gedragspatroon ook systematisch onderschat in het onderzoek. We beschikken echter niet over gegevens van de non-participanten, waardoor geen uitsluitel kan gegeven worden in welke richting de vertekening zou gaan.

Een laatste methodologisch onderwerp dat in dit hoofdstuk aan bod kwam is de operationalisering van de achtergrondkenmerken van leerlingen (en ouders). Vertrekkende van het gegeven dat leeftijdsspecifieke vragenlijsten werden opgesteld, werden deze achtergrondkenmerken niet altijd op eenzelfde manier bevroegd. Andere kenmerken zijn dan weer helemaal niet gemeten in sommige groepen. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de jongste leeftijdsgroepen, waarvan men kon veronderstellen dat zij niet op de hoogte zijn van bepaalde socio-economische kenmerken van hun ouders. De uitdaging bestond er dus in te streven naar een operationalisering van deze achtergrondkenmerken die over alle groepen zo gelijk mogelijk is, en die tegelijk het aantal missings reduceert. Wij denken met de in dit hoofdstuk uitgewerkte operationalisering aan deze evenwichtsoefening te hebben voldaan. Het voordeel van de dubbele bevraging van zowel ouders als leerlingen is dat in het geval van ontbrekende waarden in één groep (e.g. leerlingen) deze informatie in vele gevallen achterhaald kon worden via de ouders, en omgekeerd. Op die manier kon het aantal missings op centrale achtergrondkenmerken (woonplaats, geslacht, herkomst en socio-economische achtergrond) drastisch worden gereduceerd.

³³ Een weegprocedure veronderstelt *Missing at Random* (MAR). Wanneer zou blijken dat de niet-deelnemers zich anders gedragen qua vrijetijdsbeleving en -besteding (*Not Missing at Random*) dan biedt een weegprocedure geen oplossing voor dit probleem.

Hoofdstuk 3:

Een typologie van vrijetijdsbelevingspatronen

In een eerste empirisch hoofdstuk focussen we op de vraag wat de jeugd als vrije tijd beschouwt. Aan de hand van de beoordeling van een aantal uitspraken vroegen we de tieners (11 tot 14 jaar) en jongeren (15 jaar en ouder) aan te geven wat zij concreet onder vrije tijd verstaan. Met andere woorden, de subjectieve *beleving* van vrije tijd wordt hier in kaart gebracht, daar waar we in het hoofdstuk 4 de focus verschuiven naar de manier waarop de jeugd haar vrije tijd besteedt. De kinderen (7 tot 10 jaar) komen in dit hoofdstuk niet aan bod omdat de batterij vragen over vrijetijdsbeleving niet in hun vragenlijst is opgenomen.

De onderzoeksvraag die in dit hoofdstuk centraal staat is tweeledig. We vangen dit hoofdstuk aan met een korte bespreking van de 16 items van subjectieve vrijetijdsbeleving, met in het bijzonder aandacht voor verschillen in vrijetijdsbeleving tussen beide leeftijdsgroepen. Met de eerste eigenlijke onderzoeksvraag willen we komen tot een typologie van vrijetijdsbelevingspatronen. Meer specifiek willen we aan de hand van een clusteranalyse groepen van tieners/jongeren identificeren die op eenzelfde wijze hun vrije tijd beleven. De tweede onderzoeksvraag focust op de specifieke achtergrondkenmerken van de leerlingen in elk van de onderscheiden clusters.

3.1 Subjectieve vrijetijdsbeleving bij tieners en jongeren

Tabel 3.1 geeft de frequentieverdeling voor elk van de 16 items over subjectieve vrijetijdsbeleving, opgesplitst naar leeftijdsgroep³⁴. De laatste kolom geeft aan of de geobserveerde percentages al dan niet significant verschillen tussen beide leeftijdscategorieën³⁵. We vangen de bespreking aan met een focus op de overeenkomsten tussen beide leeftijdsgroepen. Wat de eerste vier items aangaat, lijken tieners en jongeren niet substantieel van elkaar te verschillen. Deze items meten allen of vrijetijdsbeleving eerder buitenshuis dan wel binnenshuis gericht is. Zowel bij tieners als bij jongeren zien we dat de groep die akkoord gaat met de stelling 'Ik amuseer me beter buiten dan binnen in huis' (item 1) veel groter is dan de groep die niet akkoord gaat met deze stelling. Daarnaast stellen we vast dat ongeveer de helft van de leerlingen tussen beide in scoort. Dit wijst er op dat de meerderheid van zowel jongeren als tieners zich in beide contexten evengoed amuseert. Het is ook niet zo dat de ene leeftijdsgroep zich meer verveelt thuis dan de andere. Slechts 15% van de leerlingen geeft te kennen zich te vervelen thuis (item 8). Twee derde van de leerlingen in beide leeftijdsgroepen geven aan niet akkoord te gaan met de stelling 'Ik zou niet weten wat ik buiten zou moeten doen' (item 7). Verder hebben beide leeftijdsgroepen met elkaar gemeen dat de meerderheid van de leerlingen (ongeveer 40%) geen tekort heeft aan vrienden die graag hetzelfde doen als

³⁴ Deze items werden gemeten aan de hand van een 5-punten schaal (1=Helemaal niet akkoord, 2= Niet akkoord, 3= Tussen beide, 4= Akkoord, 5= Helemaal akkoord). Voor de beschrijving van de percentages in tabel 3.1 werden de categorieën 'Niet akkoord' en 'Helemaal niet akkoord' alsook de categorieën 'Akkoord' en 'Helemaal akkoord' samengevoegd, omdat zo de interpretatie van de antwoordscores meer eenduidig is. Voor de rest van de analyses in dit hoofdstuk hanteren we steeds de volledige 5-punten schaal.

³⁵ De significantietoets die hier gehanteerd wordt is de χ^2 -toets (df=2).

henzelf (item 15). En ten slotte, ongeveer een derde van de leerlingen in beide leeftijdsgroepen zien zowel vrienden uit de school als uit de buurt (item 16), en bij eveneens een derde van de leerlingen is dit niet het geval.

Tabel 3.1: Frequentieverdeling (percentages) items subjectieve vrijetijdsbeleving

		(helemaal) Niet akkoord	Tussen beide	(Helemaal) Akkoord	Sign.
1. Ik amuseer me beter buiten dan binnen in huis	T	12.4	44.9	42.7	
	J	16.1	47.8	36.0	
2. Ik amuseer me beter binnen in huis dan buiten	T	31.3	57.1	11.6	*
	J	38.3	49.5	12.2	
3. In mijn vrije tijd ben ik graag thuis	T	27.4	47.7	25.0	
	J	24.1	47.8	28.2	
4. Als het kan dan verkies ik activiteiten buiten te doen	T	9.4	34.5	56.2	
	J	11.8	37.7	50.5	
5. Voorkeur voor computeren, tv, spelletjes, ... ³⁵	T	39.4	32.9	27.7	**
	J	48.5	30.3	21.2	
6. Soms weet ik echt niet wat doen	T	23.5	27.0	49.5	***
	J	34.4	27.0	38.6	
7. Ik zou niet weten wat ik buiten zou moeten doen	T	67.3	18.0	14.8	
	J	67.7	19.2	13.1	
8. Ik verveel me thuis	T	46.5	37.9	15.6	
	J	49.6	35.5	14.9	
9. In de buurt waar ik woon is niets te doen	T	58.7	20.0	21.3	***
	J	38.7	27.8	33.5	
10. Ik doe meestal dezelfde dingen tijdens mijn vrije tijd	T	27.2	34.0	38.8	***
	J	19.7	29.1	51.2	
11. Met zo veel vrienden heb ik te weinig vrije tijd	T	76.1	14.9	9.0	***
	J	58.2	26.5	15.3	
12. Ik heb veel te weinig vrije tijd	T	47.4	25.9	26.8	***
	J	23.1	29.9	47.1	
13. In mijn vrije tijd doe ik graag niets	T	78.9	14.0	7.2	***
	J	64.2	24.5	11.4	
14. In mijn vrije tijd leer ik graag vanalles bij	T	25.9	41.7	32.4	*
	J	30.1	45.8	24.1	
15. Ik heb maar een paar vrienden die graag hetzelfde doen	T	40.5	30.8	28.7	
	J	41.5	25.0	33.5	
16. In mijn vrije tijd zie ik vrienden uit de buurt en school	T	35.7	29.9	34.4	
	J	34.6	27.4	38.0	

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

T= Tieners, J= Jongeren

Wanneer we vervolgens kijken naar de kenmerken van vrijheidsbeleving waarop beide leeftijdsgroepen van elkaar verschillen kunnen de volgende conclusies worden gemaakt. Uit de tabel leiden we af dat tieners, in vergelijking met jongeren, een groter belang hechten aan media-gerelateerde activiteiten zoals computeren, tv-kijken en spelletjes³⁶ (item 5). Tieners geven vaker aan niet weten wat te doen in hun vrije tijd (item 6).

³⁶ De exacte formulering van dit item luidt 'Als ik vrije tijd heb wil zoveel dingen doen zoals computeren, TV-kijken, spelletjes spelen enzo, dat ik geen tijd heb om buiten dingen te doen'.

Bijna de helft van de tieners gaat akkoord met deze stelling, tegenover slechts 38.6% bij de jongeren. Jongeren rapporteren dan weer vaker dat er niks te beleven valt in hun buurt (item 9). We stellen verder vast dat jongeren minder vrije tijd ervaren dan tieners. Bijna de helft van de jongeren gaat akkoord met de stelling 'Ik heb veel te weinig vrije tijd' (item 12), tegenover slechts 26.8% bij de tieners. Jongeren blijken, in vergelijking met hun jongere leeftijdsgenoten, vaker dezelfde dingen te doen in hun vrije tijd (item 10) en houden ook meer van eens lekker niks te doen (item 13). De hier opgesomde bevindingen zijn tevens congruent met de adolescentieliteratuur. Zo tonen studies aan dat jongeren al meer bewuste keuzes maken wat vrijetijdsbeleving betreft, waarbij de invloed van leeftijdsgenoten in het maken van deze keuzes veel groter is dan bij kinderen en tieners (Berten & Van Rossem, 2011; Dornbusch, 1989; Meire, 2013). De vrijetijdsbeleving van jongeren heeft bovendien een andere focus dan bij tieners. Bij jongeren is deze focus meer toegespitst op een specifiek aspect van beleving, namelijk sociale activiteiten met leeftijdsgenoten. De vrijetijdsbeleving is er veel meer verankerd met de persoonlijke identiteit en de groepsidentiteit. Het belang van de leeftijdsgenoten zien we ook tot uiting komen in de verschillen tussen beide leeftijdsgroepen op item 11. Jongeren gaan vaker akkoord met de stelling 'Met zo veel vrienden heb ik te weinig vrije tijd' (item 11) dan tieners. De vrijetijdsbeleving van tieners (en kinderen) daarentegen staat véél meer in het teken van dingen doen in hun vrije tijd, en het element 'spelen' staat bij hen nog héél centraal (Meire, 2013). Dit zien we ook tot uiting komen in de verdeling op item 14. Tieners gaan vaker akkoord met de stelling 'In mijn vrije tijd leer ik graag vanalles bij' (item 14) dan jongeren.

3.2 Van principale componenten naar een clustertypologie

In een volgende stap trachten we aan de hand van de items over subjectieve vrijetijdsbeleving te komen tot een typologie van vrijetijdsbelevingspatronen. Aan de hand van clusteranalyse willen we komen tot groepen van tieners/jongeren die *onderling* zo homogeen mogelijk zijn qua patronen van subjectieve vrijetijdsbeleving terwijl de verschillen *tussen* de onderscheiden clusters zo heterogeen mogelijk zijn. Omdat de items waarop we een clusteranalyse willen uitvoeren redundante informatie bevatten (i.e. sommige items meten min of meer dezelfde dingen) voeren we in een eerste stap een principale componentenanalyse (PCA) uit³⁷. Een clusteranalyse op basis van hoofdcomponenten en niet op basis van de beginvariabelen (i.e. de 16 items) heeft het bijkomend voordeel dat het aantal variabelen die dienen als input voor de clusteranalyse sterk verminderd wordt, wat de interpretatie van de clusters vergemakkelijkt³⁸.

Een hoofdcomponentenanalyse op de 16 items over subjectieve vrijetijdsbeleving wijst uit dat 4 componenten volstaan om de volledige set van variabelen te beschrijven (tabel 3.2). Het criterium dat we hanteren om het aantal te weerhouden dimensies vast te leggen is een statistische toets gebaseerd op de *eigenwaarden*³⁹. De eerste dimensie groepeerde items die allen indicatoren zijn van 'thuisgerichtheid'. Het gaat om items die meten of de respondent eerder buitenshuis dan wel binnenshuis gericht is wat vrijetijdsbesteding betreft.

Een tweede dimensie omvat alle items die indicatoren zijn van verveling enerzijds of niet weten wat doen anderzijds. Merk op dat ook de items 'ik doe meestal dezelfde dingen in mijn vrije tijd' (item 10) en 'In de

³⁷ We opteren hier voor principale componentenanalyse en niet factoranalyse. Beide zijn verwante technieken van variabelenreductie met als doel de onderliggende structuren of dimensies bloot leggen in de data. We opteren voor PCA omdat we niet echt over een theoretisch model beschikken dat de relaties tussen de variabelen specificeert. Het primaire doel bestaat er dus in het aantal beginvariabelen te reduceren en de onderliggende dimensies binnen de data te zoeken, en dit op basis van de correlaties tussen de beginvariabelen.

³⁸ Om PCA mogelijk te maken dienen de correlaties tussen de variabelen sterk genoeg te zijn om de onderliggende dimensies te kunnen onderscheiden. Bartlett's 'test of sphericity' en de Kaiser-Meyer-Olkin toets voor toereikendheid van de steekproef tonen aan dat de 16 items geschikt zijn om een principale componentenanalyse op uit te voeren.

³⁹ In de praktijk extraheert men niet alle componenten maar alleen de belangrijkste. Enkel componenten met eigenvalues > 1 worden weerhouden in het model. De redenering hierachter is dat componenten met eigenvalues kleiner dan 1 minder variantie verklaren dan vervat zit in een individueel item.

buurt waar ik woon is niets te doen' (item 9) onder deze dimensie vallen. Jongeren/tieners die dus hoog scoren op de items over verveling doen ook meestal dezelfde dingen in hun vrije tijd en vinden dat er in hun buurt weinig te doen is⁴⁰. De items 'Ik verveel me thuis' (item 7) en 'Als ik vrije tijd heb wil ik zoveel dingen doen zoals computeren, tv-kijken, spelletje spelen enzo, dat ik geen tijd heb om buiten dingen te doen' (item 5) correleren zowel met de dimensie 'thuisgerichtheid' als met de dimensie 'verveling'.

De derde dimensie omvat items die we kunnen categoriseren onder de noemer 'tijdstekort'. In het bijzonder gaat het om de items 'Ik heb veel te weinig vrije tijd' (item 12) en 'Met zo veel vrienden heb ik te weinig vrije tijd' (item 12). Ook het item 'In mijn vrije tijd doe ik graag niets' (item 11) laadt op deze dimensie. Respondenten die klagen dat ze te weinig vrije tijd hebben doen dus ook graag eens lekker niks in hun vrije tijd (item 13).

De laatste dimensie ten slotte is moeilijker te interpreteren, en wordt voornamelijk bepaald door het item 'In mijn vrije tijd leer ik graag vanalles bij' (item 14). Merk op dat het item 'Ik heb maar een paar vrienden die graag hetzelfde doen' (item 15) eveneens samenhangt met deze dimensie, hoewel dit item op inhoudelijke grond niet direct onder de dimensie 'bijleren' kan worden geclassificeerd. Hetzelfde geldt voor het item 'In mijn vrije tijd zie ik vrienden uit de buurt en school' (item 16), dat slechts beperkt laadt op deze vierde dimensie. Aangezien deze drie items niet echt een eenduidig inhoudelijk concept meten, nemen we deze dimensie niet mee in de verdere analyses. De bevinding is echter wel informatief omdat het aantoont dat 'bijleren' wel degelijk een specifiek aspect van vrijetijdsbeleving meet, dat bovendien relatief los staat van de drie andere componenten. Alleen beschikken we in de batterij items over onvoldoende indicatoren om een dimensie 'bijleren' te rechtvaardigen.

Tabel 3.2: Correlaties van de verschillende items met elk van de 4 principale componenten

	Thuisgerichtheid	Verveling	Tijdstekort	Bijleren
1. Ik amuseer me beter buiten dan binnen in huis	-0.76			
2. Ik amuseer me beter binnen in huis dan buiten	0.70			
3. In mijn vrije tijd ben ik graag thuis	0.68			
4. Als het kan dan verkies ik activiteiten buiten te doen	-0.58			0.31
5. Voorkeur voor computeren, tv, spelletjes, ...	0.43	0.40		
6. Soms weet ik echt niet wat doen		0.68		
7. Ik verveel me thuis	-0.44	0.61		
8. Ik zou niet weten wat ik buiten zou moeten doen	0.34	0.60		
9. In de buurt waar ik woon is niets te doen		0.56		
10. Ik doe meestal dezelfde dingen tijdens mijn vrije tijd	0.32	0.40		
11. Met zo veel vrienden heb ik te weinig vrije tijd			0.76	
12. Ik heb veel te weinig vrije tijd			0.71	
13. In mijn vrije tijd doe ik graag niets			0.42	
14. In mijn vrije tijd leer ik graag vanalles bij				0.77
15. Ik heb maar een paar vrienden die graag hetzelfde doen				0.52
16. In mijn vrije tijd zie ik vrienden uit de buurt en school			0.29	0.37
<i>Eigenwaarde</i>	2.63	2.00	1.47	1.19
<i>R²</i>	16%	12%	9%	7%

⁴⁰ In de tabel worden enkel de correlaties boven .3 weergegeven. Correlaties van .5 en meer worden in het vet gedrukt. Hoewel er geen strikt statistisch criterium is om de grenswaarden te bepalen, is een veel gehanteerde grenswaarde om al dan niet een variabele te laten meetellen voor de identificatie van de PC, de waarde .4 (i.e. correlaties van .4 en hoger wijzen op een matig tot sterk verband).

Daar waar we in de principale componentenanalyse de onderliggende groeperingen van *variabelen* hebben bloot gelegd, gaan we in clusteranalyse zoeken naar groepen van *respondenten* die op eenzelfde wijze scoren op combinaties van de drie hoofdcomponenten. Dit type van analyses groepeert dus tieners/jongeren in de plaats van opvattingen over vrijetijdsbeleving. Een clusteranalyse op basis van de dimensies 'thuisgerichtheid', 'verveling' en 'tijdstekort' wijst uit dat een drie-cluster model een correcte afspiegeling is van de realiteit⁴¹⁴².

Tabel 3.3 geeft per cluster de gemiddelde waarden weer op elk van de drie hoofdcomponenten alsook op de 16 indicatoren van subjectieve vrijetijdsbeleving. De laatste kolom geeft aan dat voor bijna alle items en hoofdcomponenten significante verschillen bestaan tussen de drie clusters. De antwoordscores op de 16 beginvariabelen hebben een range tussen 1 (Helemaal niet akkoord) en 5 (Helemaal akkoord), en dienen dus ook in het licht hiervan geïnterpreteerd te worden. De antwoordscores op de drie hoofdcomponenten kennen echter een andere interpretatie. Dit zijn immers gestandaardiseerde waarden met een gemiddelde van 0 en een standaardafwijking van 1⁴³. Een hoge positieve score op bijvoorbeeld 'thuisgerichtheid' betekent dat deze cluster van leerlingen liever hun vrije tijd thuis spenderen (zie cluster 1). Een hoge negatieve score daarentegen betekent dat deze groep liever buitenshuis hun vrije tijd consumeren (zie cluster 3). Wanneer we voor elk van de drie clusters de antwoordscores op respectievelijk de drie hoofdcomponenten alsook de 16 beginvariabelen van naderbij bekijken dan kunnen de clusters als volgt geïnterpreteerd worden.

Cluster 1: Een eerste cluster omvat leerlingen met de hoogste scores op de dimensies 'thuisgerichtheid' en 'verveling'. Concreet, het zijn leerlingen die hun vrije tijd liever *thuis* doorbrengen (item 3, 4, 7 en 8). Ze amuseren zich minder buitenshuis dan andere leerlingen (item 1), zien minder vaak vrienden uit de buurt of school tijdens hun vrije tijd (item 16), en doen meestal dezelfde dingen in hun vrije tijd (item 10). Op basis van de antwoordscores op item 5 kunnen we concluderen dat deze cluster een voorkeur heeft om solitaire binnenshuis-activiteiten te doen zoals tv-kijken, computeren of spelletjes, etc. Net als hun leeftijdsgenoten in cluster 3, geeft deze groep niet te kennen een tekort aan vrije tijd te hebben (item 11 en 12). 'Niets doen' is niet aan hen besteed (item 13). Toch is het de groep met het hoogste gevoel van niet weten wat te doen (item 6), en de groep die het vaakst akkoord gaat met de stelling dat er niks te beleven valt in hun buurt (item 9). Op basis van deze gegevens dopen we deze cluster om tot de *huismussen*. Met 367 respondenten is dit de kleinste cluster.

➤ **Huismussen**⁴⁴: *binnenshuis, meer solitair, media, verveling, geen tijdstekort*⁴⁵

Cluster 2: De tweede cluster groepeert tieners/jongeren die 'tijdstekort' ervaren. Deze leerlingen beweren veel te weinig vrije tijd te hebben (item 12). Deze groep gaat vaker akkoord met de items 'Met zo veel vrienden heb ik te weinig vrije tijd' en 'In mijn vrije tijd zie ik vrienden uit de buurt en school', wat doet vermoeden dat deze groep een drukker sociaal leven heeft en hun vrije tijd meer dan anderen onder vrienden doorbrengt (item 11 en 16). Het zijn leerlingen met een lichte voorkeur om activiteiten buitenshuis te doen (item 4 en 7), maar dit betekent daarom niet dat ze zich thuis vervelen (item 8). De leerlingen in cluster 2 worden gekenmerkt door een vrijetijdsbeleving die minder gericht is op tv kijken, spelletjes spelen,

⁴¹ Vooraleer de clusteranalyse uit te voeren, werd de hoofdcomponentenanalyse opnieuw uitgevoerd op enkel die items die laden op de eerste drie dimensies: 'thuisgerichtheid', 'verveling' en "tijdstekort". De resultaten van deze hoofdcomponentenanalyse werden vervolgens weggeschreven en als input gebruikt voor de clusteranalyse.

⁴² De clusteranalyse werd in 2 stappen uitgevoerd. We zijn gestart met een hiërarchische clusteranalyse om het aantal te weerhouden clusters te bepalen en de startwaarden voor de k-means clusteranalyse te definiëren (afstandsmaat=Euclidean distance; clusteralgoritme=Ward methode). Voor elk van de drie clusters gebruikten we de gemiddelde scores op de drie componenten als startwaarden (seeds) voor de k-means clusteranalyse. In de tweede stap werd een k-means clusteranalyse (k=4) uitgevoerd om de toewijzing van de respondenten aan elk van de vier clusters te bepalen.

⁴³ Zowel PCA als clusteranalyse zijn erbij gebaat te werken met gestandaardiseerde scores omdat op die manier de meeteenheid over alle analyses dezelfde is en bijgevolg ook de interpretatie van de resultaten gemakkelijker wordt.

⁴⁴ De benoeming van de clusters ('*huismussen*', '*socializers*' en '*outdoor-kids*') is mede bepaald door de bevindingen uit hoofdstuk 4.

⁴⁵ Het betreft hier zelf gekozen steekwoorden om de clusters gemakkelijker van elkaar te onderscheiden.

etc (item 5). Op basis van de antwoordscores op de items en componenten noemen we deze cluster de *socializers*.

➤ **Socializers:** *bezige bijen, sociaal, tijdstekort, buitenshuis*

Cluster 3: In de derde cluster vinden we tieners/jongeren terug die laag scoren op de dimensies 'thuisgerichtheid', 'verveling' en 'tijdstekort'. Van alle groepen brengen deze leerlingen hun vrije tijd het vaakst en liefst buitenshuis door (items 1, 2, 3, 4) en niets doen is helemaal niet aan hen besteed (item 13). De tieners/jongeren in deze cluster zitten ook het minst graag thuis (item 3), maar dit impliceert daarom niet dat deze leerlingen zich vervelen thuis (item 8). Net als hun leeftijdsgenoten in de eerste cluster geeft ook deze groep niet te kennen een tekort aan vrije tijd te hebben (item 11 en 12). Net als hun leeftijdsgenoten in cluster 2, is de vrijetijdsbeleving van de leerlingen in cluster 3 minder gericht op tv kijken, spelletjes spelen, etc (item 5). We noemen de tieners/jongeren in deze cluster de *outdoor-kids*. We kiezen hier bewust voor de term 'kids' en *niet* 'kinderen'. Dit om verwarring te vermijden met de term 'kinderen' die in dit rapport een zéér specifieke betekenis is toegekend (i.e. de leeftijdsgroep 7 tot 10 jaar oud). Met 516 respondenten is dit de grootste cluster.

➤ **Outdoor-kids:** *buitenshuis, geen tijdstekort, thuis=vervelen*

Tabel 3.3: Gewogen gemiddelde waarden van de individuele items en hoofdcomponenten op de 3 clusters

Items	Huismussen	Socializers	Outdoor-kids	Sign
	(n= 367)	(n= 447)	(n=516)	
1. Ik amuseer me beter buiten dan binnen in huis	2.87	3.43	3.68	***
2. Ik amuseer me beter binnen in huis dan buiten	3.27	2.55	2.45	***
3. In mijn vrije tijd ben ik graag thuis	3.58	2.98	2.59	***
4. Als het kan dan verkies ik activiteiten buiten te doen	3.17	3.54	3.87	***
5. Voorkeur voor computeren, tv, spelletjes, ...	3.55	2.41	2.51	***
6. Soms weet ik echt niet wat doen	3.80	2.84	3.06	***
7. Ik zou niet weten wat ik buiten zou moeten doen	3.14	1.87	1.87	***
8. Ik verveel me thuis	2.70	2.41	2.47	***
9. In de buurt waar ik woon is niets te doen	3.22	2.79	2.11	***
10. Ik doe meestal dezelfde dingen tijdens mijn vrije tijd	3.81	3.25	2.79	***
11. Met zo veel vrienden heb ik te weinig vrije tijd	2.02	2.99	1.69	***
12. Ik heb veel te weinig vrije tijd	2.74	3.98	2.41	***
13. In mijn vrije tijd doe ik graag niets	2.24	2.39	1.55	***
14. In mijn vrije tijd leer ik graag vanalles bij	2.85	3.02	3.10	**
15. Ik heb maar een paar vrienden die graag hetzelfde doen	3.08	2.84	2.68	***
16. In mijn vrije tijd zie ik zowel vrienden uit de buurt en school	2.67	3.20	3.10	***
<i>Principale componenten</i>				
RC1: Thuisgerichtheid	0.79	-0.10	-0.41	***
RC2: Verveling	0.88	-0.36	-0.38	***
RC3: Tijdstekort	-0.22	1.02	-0.72	***

3.3 Achtergrondkenmerken van de leerlingen in deze clusters

De tweede vraagstelling in dit hoofdstuk focust op de specifieke socio-demografische achtergrondkenmerken van de leerlingen in elk van de onderscheiden clusters. De vraag wie de leerlingen in deze cluster zijn is immers vanuit beleidsmatig oogpunt uiterst relevant. De gebruikte procedure om deze vraagstelling te beantwoorden is als volgt: In een eerste verkennende stap analyseerden we de bivariate associaties van elk van de socio-demografische achtergrondvariabelen met de gevonden clusters. Deze analyses tonen aan dat er significante verschillen bestaan tussen de clusters naar leeftijd, ouderlijke herkomst, thuistaal, opleidingsniveau van de ouders en woonplaats regio. De clusters verschillen echter niet naar geslacht.

Vooraf leeftijd blijkt het sterkst te differentiëren tussen de clusters⁴⁶ (Tabel 3.4). Bivariate analyses tonen aan dat 49.79% van de tieners *outdoor-kids* zijn, daar waar dit percentage in de groep jongeren slechts de helft bedraagt (23.72%). Het omgekeerde patroon nemen we waar in de cluster *socializers*. 49.01% van de jongeren zit in deze cluster tegenover slechts 21.43% bij de tieners. Het aandeel *huismussen* is in beide leeftijdsgroepen ongeveer even groot (27.27% bij de jongeren tegenover 28.78% bij de tieners). Hoewel de data geen definitief uitsluitsel kan geven over levensloopverschillen, lijken deze analyses te suggereren dat er een verschuiving in vrijetijdsbeleving plaatsvindt van voornamelijk buitenspelende tieners naar meer sociaal georiënteerde leerlingen in de leeftijdsgroep jongeren.

Tabel 3.4: Verdeling clusters naar leeftijd

	Huismussen	Socializers	Outdoor-kids	Totaal
Jongeren	138	248	120	506
	27.27%	49.01%	23.72%	
Tieners	137	102	237	476
	28.78%	21.43%	49.79%	
Totaal	275	350	357	982
	28.00%	35.64%	36.35%	

In een tweede stap maken we gebruik van een multivariaat model waarin alle achtergrondkenmerken tezamen gemodelleerd worden (tabel 3.5)^{47,48}. De voordelen van het werken met een multivariaat model zijn legio, omdat in zo'n model alle gerapporteerde verbanden netto-effecten zijn (i.e. effecten na statistische controle voor de andere variabelen in het model). Achtergrondkenmerken die geen significante verschillen vertonen tussen de drie clusters worden niet in het finaal multivariaat model opgenomen⁴⁹. Naast geslacht blijkt ook ouderlijke herkomst in het multivariaat model geen significante relatie te vertonen met de clustertypologie. Bivariate analyses tonen aan dat er meer *outdoor-kids* zijn in de groep leerlingen van niet-

⁴⁶ De significantietoets voor deze verschillen is zéér significant ($\chi^2 = 98.42$, $p < .001$).

⁴⁷ We geven in dit rapport de voorkeur aan de resultaten van multivariate analyses. Immers, bivariate resultaten kunnen een enigszins vertekend beeld opleveren omdat elke gevonden bivariate relatie (deels) het resultaat kan zijn van niet-gemodelleerde *derde* variabelen. Bijvoorbeeld, waargenomen verschillen tussen de clusters naar leeftijd zijn voor een deel te verklaren door de differentiële achtergrondkenmerken van de leeftijdsgroepen. In hoofdstuk 2 wezen we er op dat het aandeel leerlingen van Belgische afkomst toeneemt met de leeftijdsgroep (i.e. een selectieve uitval van leerlingen van vreemde origine in de oudere leeftijdsgroepen). Aangezien leeftijd en afkomst met elkaar in relatie staan, en ook afkomst gerelateerd is met de clustertypologie, is een deel van de bivariate relatie tussen leeftijd en de clustertypologie dus te verklaren door de relatie afkomst-clustertypologie.

⁴⁸ Gezien de uitkomstvariabele in dit geval een categorische variabele betreft met meer dan twee categorieën hanteren we multinomiale regressieanalyse om de vooropgestelde multivariate verbanden te bestuderen.

⁴⁹ In statistiek wordt doorgaans de voorkeur gegeven aan het model met de minste parameters. Dit betekent dat variabelen die geen extra informatie opleveren beter uit de analyses worden geweerd. Een bijkomend argument om te werken met een spaarzaam model is dat sommige variabelen véél missings tellen, waardoor het opnemen van deze variabelen in het multivariaat model de grootte van de steekproef, en bijgevolg ook de *power* van het model, reduceert.

Europese afkomst dan in de groep leerlingen van Belgische origine, terwijl er meer *socializers* zijn in de groep leerlingen van Belgische oorsprong. Stapsgewijze analyses wijzen echter uit dat de geobserveerde verschillen tussen de clusters naar ouderlijke herkomst wegverklaard worden wanneer de variabele thuistaal aan het model wordt geïntroduceerd⁵⁰. Met andere woorden, de oorspronkelijke bivariate associatie tussen ouderlijke herkomst en de clustertypologie wordt gemedieerd door de variabele thuistaal. Het is dus niet zozeer de ouderlijke herkomst die bepalend is voor patronen van vrijetijdsbeleving maar de taal die leerlingen thuis spreken.

Tabel 3.5: Multinomiale regressie op de clustertypologie: multivariaat model (N=1.226)

	Huismussen vs Socializers (Ref.)	Huismussen vs Outdoor-kids (Ref.)	Outdoor-kids vs Socializers (Ref.)
Leeftijdsgroep			
Jongeren (Ref.)			
Tieners	2.35 ***	0.54 ***	4.33 ***
Thuistaal			
Homogeen Nederlands (Ref.)			
Heterogeen Nederlands	1.32	0.79	1.67 *
Anderstalig	1.57 *	0.73	2.17 ***
Opleidingsniveau ouders			
Laag opgeleid (Ref.)			
Hoog opgeleid	0.90	1.42 *	0.63 **
Woonplaats regio			
Brussel-stad (Ref.)			
Kanaalzone	1.24	0.91	1.37
Eerste kroon	1.12	0.88	1.27
NW	1.05	1.13	0.93
ZO	0.79	0.44 *	1.79
Vlaamse rand	0.83	1.02	0.81
Buiten Vlaamse rand	0.48 *	0.53 *	0.90

* p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

De resultaten van de achtergrondkenmerken die wél significante relaties vertonen met de clustertypologie worden gerapporteerd in tabel 3.5. Deze tabel geeft voor elk van de mogelijke (paarsgewijze) combinaties tussen de 3 clusters de geobserveerde effecten van leeftijd, thuistaal, opleidingsniveau ouders, en woonplaats regio⁵¹. Wat de verschillen naar leeftijdscategorie betreft kunnen de volgende vaststellingen worden gedaan. De kans om een *huismus* te zijn, in de plaats van een *socializer* (= de referentiecategorie), is 2.35 keer groter bij tieners dan bij jongeren. Anders geformuleerd, de cluster leerlingen die tijdstekort ervaart —en waarbij vrijetijdsbeleving steeds meer in het teken staat van sociaal contact met leeftijdsgenoten— is groter bij jongeren dan bij tieners. Verder constateren we dat tieners vaker *outdoor-kids* zijn dan *socializer*. Meer specifiek, leerlingen hebben 4.33 keer meer kans om een outdoor-kid te zijn (in plaats van een *socializer*) wanneer je een tiener bent dan wanneer je een jongere bent. Dit wijst opnieuw op het feit dat vrijetijdsbeleving als een 'sociaal gebeuren' steeds belangrijker wordt naarmate leerlingen de

⁵⁰ Een vergelijking van het multivariaat model waarin ouderlijke herkomst is inbegrepen met het model waarin deze variabele niet is inbegrepen, toont aan dat 1) de model fit parameters (i.e. log-likelihood) en 2) de effecten van de andere variabelen in het model, niet substantieel wijzigen.

⁵¹ De gerapporteerde odds ratio's in tabel 3.5 kunnen op eenzelfde wijze geïnterpreteerd worden als in logistische regressie. Aangezien de uitkomstvariabele echter bestaat uit meer dan twee categorieën, kunnen meerdere paarsgewijze vergelijkingen gemaakt worden (in dit geval 3).

adolescentieperiode ingaan, terwijl bij tieners het 'buiten spelen' een belangrijke factor is in hun vrijetijdsbeleving.

Ook naar thuistaal observeren we verschillen tussen de clusters. In vergelijking met de leerlingen die thuis enkel Nederlands spreken, zitten er 2.17 keer zoveel anderstaligen in de groep *outdoor-kids* als in de groep *socializer*, en 1.67 keer zoveel leerlingen die thuis naast Nederlands ook een andere taal spreken. Met andere woorden, wanneer we de cluster *outdoor-kids* vergelijken met de *socializer*, dan zitten er significant meer anderstaligen in de eerste cluster. De thuistaal is dus een belangrijke determinant voor één specifieke cluster van vrijetijdsbeleving, namelijk die cluster die gekenmerkt wordt door tieners/jongeren die een vrijetijdsbesteding hebben die eerder buitenshuis georiënteerd is. Verder constateren we dat anderstalige leerlingen 1.57 keer meer kans hebben om een *huismus* te zijn in de plaats van een *socializer*.

Ook wat het opleidingsniveau van de ouders betreft, verschilt de cluster *outdoor-kids* significant van de andere twee. De kans dat een leerling een *outdoor-kid* is in de plaats van een *socializer* is $1/0.63 = 1.59$ keer kleiner wanneer je komt uit een gezin van hoogopgeleide ouders dan wanneer je komt uit een gezin van laagopgeleide ouders. De resultaten in kolom 2 tonen verder aan dat tieners uit hoogopgeleide gezinnen, in vergelijking met tieners uit laagopgeleide gezinnen, een hogere kans hebben om een *huismus* te zijn in de plaats van een *outdoor-kid* (odds ratio= 1.42).

Naar woonplaats regio observeren we enkele verschillen tussen de *huismussen* en *socializers*. De kans om een *huismus* te zijn in de plaats van een *socializer* is ongeveer 2 keer kleiner wanneer leerlingen wonen buiten de Vlaamse rand dan wanneer leerlingen in de regio Brussel-stad wonen. Een druk vrijetijdsbelevingspatroon waarin sociale contacten met leeftijdsgenoten centraal staat lijkt dus meer frequent voor te komen in gemeenten buiten de Vlaamse rand dan in Brussel-stad. Merk verder op dat de verschillen nog meer uitgesproken zijn wanneer we niet Brussel-stad als referentie categorie nemen, maar de gemeenten van de eerste kroon en de kanaalzone. In deze laatste constateren we dat er significant meer *outdoor-kids* en *huismussen* zijn (dan *socializer*) in vergelijking met de gemeenten van de Vlaamse rand en daarbuiten. In de Zuidoostelijke gemeenten en de gemeenten van buiten de Vlaamse rand constateren we dat er, in vergelijking met Brussel-stad, minder *huismussen* zijn dan *outdoor-kids*.

3.4 Conclusie

In dit hoofdstuk werd op basis van een batterij indicatoren over subjectieve vrijetijdsbeleving gezocht naar clusters van tieners en jongeren die op gelijke wijze hun vrije tijd *belev*en. Een vraag die ons daarbij voor ogen stond betrof de mate waarin de onderscheiden clusters verschillen naar bepaalde achtergrondkenmerken van leerlingen.

Op basis van drie hoofddimensies van vrijetijdsbeleving (i.e. thuisgerichtheid, verveling, tijdstekort) werden evenveel clusters onderscheiden van tieners/jongeren die op eenzelfde wijze scoren op deze drie dimensies. Een eerste cluster (*huismussen*) omvat leerlingen die verkiezen hun vrije tijd thuis door te brengen, in eerste instantie door vaak naar tv te kijken, te computeren of spelletjes te spelen. Het zijn leerlingen die sterk op de huiselijke sfeer gericht zijn en zich vaak vervelen. De tweede cluster (*socializers*) wordt gevormd door tieners/jongeren die tijdstekort ervaren en waarbij vrijetijdsbeleving voornamelijk in het teken staat van sociale omgang met leeftijdsgenoten. In de derde cluster (*outdoor-kids*) vinden we leerlingen terug die hun vrije tijd het liefst buitenshuis beleven, en die zich niet vaak vervelen noch tijdstekort ervaren.

De namen van de drie clusters waren in eerste instantie slechts voorlopige benamingen, waarbij bevindingen in de latere hoofdstukken ons verdere ondersteuning aanreikten die deze keuze rechtvaardigen. Hoewel bij de keuze van de clusternamen zoveel mogelijk gezocht werd naar 'neutrale' termen, zijn we ons bewust van de gevaren die zo'n 'kapstokken' met zich mee brengen. We willen dan ook nogmaals onderstrepen dat het belangrijk is de onderliggende dimensies –en de wijze waarop de drie clusters hierop scoren– voor ogen te

houden wanneer verschillen tussen clusters van vrijetijdsbeleving geduid worden. De keuze voor de naam 'outdoor-kids' kan bijvoorbeeld bij de lezer een beeld ophangen van kinderen die voornamelijk actieve buitensporten doen (muurklimmen, trekking, survival, etc). De term *outdoor-kids* kent in dit rapport echter een andere interpretatie. Het gaat over kinderen die zelden een tekort aan vrije tijd ervaren, zich thuis sneller vervelen, en het liefst van al hun vrije tijd buiten(shuis) doorbrengen. Wat er te *beleven* valt, speelt zich voor deze tieners en jongeren buitenshuis af, en niet binnenshuis. Het specifieke profiel van vrijetijdsbeleving (i.e. thuisgerichtheid, verveling, tijdstekort) samen met de bevindingen naar vrijetijdsbesteding (zie hoofdstuk 4) liggen dus aan de basis van de interpretatie van deze clusternamen. Dezelfde redenering geldt voor de andere twee clusters van vrijetijdsbeleving.

Wat de meest in het oog springende verschillen betreft tussen die drie clusters naar achtergrondkenmerken kunnen twee belangrijke conclusies worden gemaakt. Ten eerste, in lijn met verwachtingen uit de levensloopliteratuur (Dornbusch,1989) blijkt er bij de overgang naar de adolescentieperiode een transitie plaats te vinden waarin het *sociale* vrijetijdsbelevingspatroon steeds belangrijker wordt. Waar bij tieners het element 'buiten spelen' belangrijk is, merken we bij jongeren op dat het vrijetijdsbelevingspatroon meer verschuift in de richting van omgangsvormen met leeftijdsgenoten. Immers, de adolescentiefase is een periode gekenmerkt door een drang naar autonomie en vooral een eigen identiteit. Identiteit gaat etymologisch terug naar het Latijnse woord 'identitas' dat 'gelijk zijn aan' betekent. Iemands identiteit krijgt pas betekenis in een omgeving waar ook anderen deel van uitmaken. Die 'anderen' verwijst naar de gehanteerde referentiegroepen, en het zijn die referentiegroepen die in de adolescentie steeds meer verschuiven in de richting van de *peer* groep (Kandel, 1986). We kunnen dan ook verwachten dat de leerlingen in deze cluster meer gevoelig worden voor het afstemmen van hun vrije tijd op de verwachtingen van de sociale groep waartoe ze behoren, en dat de vrijetijdsbestedingspatronen (zie hoofdstuk 4) zich meer zullen ontplooiën in de richting van sociale activiteiten.

Een tweede conclusie is dat niet ouderlijke herkomst maar de taal die leerlingen thuis spreken bepalend is voor de toewijzing aan de clusters. De analyses wijzen immers uit dat de relatie tussen ouderlijke herkomst en de clustertypologie in sterke mate gemedieerd wordt door de thuistaal. Anderstalige leerlingen, en in mindere mate leerlingen die naast Nederlands thuis ook een andere taal spreken, hebben vaker een vrijetijdsbelevingspatroon dat gekenmerkt wordt door een sterke buitenshuis-gerichtheid. Naast de thuistaal is ook het opleidingsniveau van de ouders een belangrijke voorspeller. Leerlingen uit laagopgeleide gezinnen brengen vaker hun vrije tijd door buitenshuis.

We stellen vast dat een vrijetijdsbelevingspatroon in het teken van sociale interacties met leeftijdsgenoten frequenter voorkomt bij leerlingen woonachtig buiten Brussel (dit wil zeggen, in de Vlaamse rand of daarbuiten). Voornoemde bevinding buiten beschouwing latend, observeren we weinig verschillen tussen de Brusselse regio's. De oorspronkelijke bivariate relaties tussen woonplaats regio en vrijetijdsbeleving worden immers in vele gevallen verklaard door het socio-demografisch profiel van deze regio's. De andere socio-demografische achtergrondkenmerken konden weinig tot geen verschillen duiden tussen de clusters.

Een andere opmerkelijke bevinding is dat leerlingen in de cluster *huismussen* zich vaker dan anderen vervelen. Op zich hoeven deze resultaten niet te verwonderen aangezien de mogelijkheden aan vrijetijdsbesteding binnen de huiselijke omgeving niet eindeloos zijn. De mate waarin deze binnenshuis-gerichtheid zich ook effectief vertaalt in een minder gevarieerde vrijetijdsbesteding of een vrijetijdsbesteding die louter gefocust is op de huiselijke sfeer moet blijken uit de resultaten van het volgende hoofdstuk. Een van de opmerkelijke bevindingen is dat de jeugd in deze cluster, méér dan de leerlingen in de andere cluster, een voorkeur heeft om media-gerelateerde activiteiten te doen. De vraag rijst dan ook hoe het jeugdbeleid hierop kan inspelen. Eveneens relevant is de bevinding dat de cluster *huismussen* vaker akkoord gaan met de stelling dat er in hun buurt niets te doen is, terwijl de *outdoor-kids* eerder niet akkoord gaan met deze stelling. Deze bevinding toont aan dat deze laatste cluster van leerlingen waarschijnlijk gemakkelijker bereikt kan worden door in te spelen op activiteiten die zich afspelen op buurtniveau. Tegelijkertijd roept het vragen

op of de cluster *huismussen* wel voldoende bereikt wordt met het bestaande aanbod aan vrijetijdsactiviteiten in de buurt.

Een andere bemerking die we hier willen maken grijpt terug naar de hogere non-respons van maatschappelijk kwetsbare groepen in de oudere leeftijdscategorieën. De vraag stelt zich immers in welke mate de niet-deelnemers al dan niet selectief in één bepaalde cluster van vrijetijdsbeleving te situeren zijn. De kans bestaat dat we één van de clusters hebben onderschat of dat deze groep van niet-deelnemers een vierde cluster vormen die we met onze data niet hebben geïdentificeerd. Opnieuw dienen we hier echter te beklemtonen dat we over geen gegevens beschikken van deze niet-bereikte doelgroep, en dus ook geen uitsluitsel kunnen geven over de richting van de vertekening in de clustertypologie.

Ten slotte, de hoofdcomponentenanalyse wees uit dat bijleren een potentieel belangrijke dimensie van vrijetijdsbeleving kan vormen. Hoewel de batterij items onvoldoende indicatoren bevat om een dimensie 'bijleren' te rechtvaardigen, beschouwen we deze bevinding toch als informatief en betekenisvol omdat het impliceert dat bijleren wel degelijk een specifiek aspect van vrijetijdsbeleving meet. Het kan interessant zijn voor toekomstig onderzoek dieper in te gaan op deze dimensie, een operationalisering te ontwikkelen op basis van meerdere indicatoren, en na te gaan hoe dit construct differentieert tussen clusters van vrijetijdsbeleving en/of vrijetijdsbesteding.

Hoofdstuk 4:

Vrijtijdsbesteding van de Brusselse jeugd

Naast vrijetijdsbeleving peilen we in dit onderzoek ook naar de specifieke activiteiten van *vrijtijdsbesteding* bij leerlingen uit het Nederlandstalig onderwijs in het Brussels hoofdstedelijk gewest. Om de vormen van vrijetijdsbesteding in beeld te brengen werd aan jongeren (15 jaar en ouder), tieners (11 tot 14 jaar) en kinderen (7 tot 10 jaar) gevraagd hoe vaak ze bepaalde activiteiten doen in hun vrije tijd. Hierbij werd telkens een onderscheid gemaakt tussen activiteiten van vrijetijdsbesteding tijdens de schooldagen, het weekend en de vakantie⁵². De jongeren, tieners en kinderen kregen voor elk van deze tijdsperiodes de mogelijkheid om uit een lijst van vrijetijdsactiviteiten aan te geven met welke frequentie ze deze activiteiten uitoefenen. Gegeven het leeftijdsspecifieke karakter van vrijetijdsbesteding was het noodzakelijk ook leeftijdsspecifieke items mee op te nemen in de vragenlijst. Naast het leeftijdsspecifieke karakter van vrijetijdsbesteding verschilt verder ook het aanbod en de mogelijkheden van vrijetijdsbesteding naargelang de tijdsperiode. Ook deze tijdsdimensie maakt deel uit van de studie en dus zijn er naast leeftijdsspecifieke items tevens tijdspecifieke items opgenomen in de vragenlijst.

Met deze data over vrijetijdsbesteding willen we twee verschillende onderzoeksvragen beantwoorden. In een eerste deel willen we een beter zicht krijgen op welke vrijetijdsactiviteiten de jeugd het vaakst doet en hoe die activiteiten met elkaar in relatie staan. We weten bijvoorbeeld dat vrijetijdsbesteding verschilt doorheen de levensloop en dat vrije tijd in bijvoorbeeld de adolescentieperiode steeds meer een sociaal gebeuren wordt (Dornbusch,1989). Belangrijk is dan indicatoren op te nemen die dit sociale aspect van vrijetijdsbesteding in kaart brengen. We kunnen verder verwachten dat leerlingen die vaak deelnemen aan één bepaalde soort sociale activiteit (i.e. iets gaan drinken op café) ook vaker zullen participeren aan andere sociale activiteiten (i.e. met vrienden afspreken). Dezelfde redenering kunnen we toepassen op andere vormen van vrijetijdsbesteding. Via principale componentenanalyse gaan we na welke items onderling sterk samenhangen en dus onder een gemeenschappelijke noemer kunnen worden geplaatst.

Het tweede deel van dit hoofdstuk behandelt de vraag of bepaalde soorten van vrijetijdsbesteding (sociale activiteiten, sportactiviteiten, etc) al dan niet frequenter voorkomen in specifieke socio-economische groepen. We hanteren hiervoor eenzelfde strategie als in hoofdstuk 3 door te werken met een multivariaat model waarin de netto effecten van deze achtergrondkenmerken simultaan worden bestudeerd. Hieraan gekoppeld gaan we eveneens na of vrijetijdsbesteding verschilt naargelang tieners of jongeren behoren tot differentiële clusters van vrijetijdsbeleving (zie hoofdstuk 3). We toetsen of de drie clusters van vrijetijdsbeleving (i.e. *huismussen*, *socializers*, en *outdoor-kids*) al dan niet frequenter bepaalde soorten van vrijetijdsbesteding doen. We sluiten het hoofdstuk ten slotte af met een aantal overkoepelende conclusies.

⁵² Vrijtijdsbesteding in de vakantie wordt in dit hoofdstuk nog eens opgesplitst tussen georganiseerde (Heb je tijdens eerdere vakanties al eens volgende activiteiten gedaan) en ongeorganiseerde (Wat doe je zoal tijdens vakantiedagen) vormen van vrijetijdsbesteding.

4.1 Hoe vaak doet de jeugd bepaalde activiteiten van vrijetijdsbesteding?

We vangen dit hoofdstuk aan met een summiere bespreking van de frequentie waarmee jongeren, tieners en kinderen bepaalde vrijetijdsactiviteiten doen tijdens de schooldagen, het weekend en de vakantie⁵³. We besteden hier in het bijzonder aandacht aan de verschillen in vrijetijdsbesteding tussen de drie leeftijdsgroepen. Deze frequentieverdelingen dienen verder als leidraad om de bevindingen uit de meer diepgaande analyses later in dit hoofdstuk te helpen duiden.

4.1.1 Activiteiten van vrijetijdsbesteding bij jongeren

De activiteiten die *jongeren* het vaakst doen (tabel 4.1) zijn, in lijn met de verwachtingen, de meer huiselijke activiteiten toegespitst op media: computeren (item 10), muziek beluisteren (item 24) en chatten, sms'en, bellen met vrienden en vriendinnen (item 25). Meer dan drie kwart van de jongeren doen deze activiteiten meerdere keren per week. We registreren ook zéér hoge frequenties van deze activiteiten tijdens het weekend en de schooldagen. Slechts 3% of minder doet deze activiteiten helemaal niet. Ook huishoudelijke taken worden door bijna alle jongeren gedaan, en bij ongeveer 50% gebeurt dit zelfs meerdere keren per week.

Van de sport-gerelateerde vrijetijdsactiviteiten worden sporten in een sportclub (item 8) en fietsen, skaten, voetballen of een andere sport op straat/park (item 7) het frequentst gedaan. Naar het zwembad gaan (item 6) is de sportactiviteit die het minst vaak wordt gedaan, en dit geldt voor zowel de schooldagen, het weekend en de vakantieperiode. Typische weekend (en vakantie) activiteiten zijn naar een fuif of discotheek gaan (item 23), naar de bioscoop gaan (item 3), gevolgd door naar een concert (item 16), musical of toneelvoorstelling gaan (item 13). Naar de bibliotheek gaan (item 4) is een activiteit die jongeren slechts zelden doen en dan nog vaak uitsluitend tijdens het weekend.

Een belangrijke verschuiving in de adolescentieperiode (tussen 10 en 19 jaar oud⁵⁴) is de steeds toenemende focus op sociale contacten met leeftijdsgenoten. 22.1% van de jongeren spreekt meerdere keren per week af met leeftijdsgenoten en meer dan de helft van de jongeren spreekt meerdere keren per maand af tijdens het weekend (item 18). Iets meer dan 50% van de jongeren blijkt niet betrokken te zijn in romantische relaties (item 17), maar van de jongeren die wél een romantische relatie hebben, spreekt ongeveer 20% meerdere keren per week af (tijdens de schooldagen) en bijna 30% spreekt meer dan 1 keer per maand af tijdens het weekend. Minder dan een derde van de jongeren gaat naar de jeugdbeweging (item 11) of het jeugdhuis (item 20). Van de jongeren die wél naar de jeugdbeweging gaan doet de meerderheid dit meer dan 1 keer per maand. Uit de tabel kunnen we verder afleiden dat héél wat jongeren op een of andere manier voor hun zakgeld werken (item 15). Slechts 39% doet dit immers nooit en dezelfde percentages registreren we voor het weekend en de vakantie. Wat participatie aan het verenigingsleven betreft (item 27) stellen we vast dat ongeveer 80% hier niet aan deelneemt, en minder dan 5% van de jongeren dit op regelmatige basis doet.

Ten slotte willen we nog aanstippen dat iets met het gezin doen (item 2) een activiteit is die door bijna alle jongeren wel eens wordt gedaan. Slechts een minderheid van 9.8% doet dit nooit tijdens de schooldagen, en minder dan 6% nooit tijdens het weekend of de vakantie. 39.7% van de jongeren doet een activiteit met het gezin meer dan 1 keer per maand tijdens het weekend. Tijdens vakantieperiodes zien we dat 34.7% van de jongeren meerdere keren per week iets met het gezin onderneemt.

⁵³ Deze items werden gemeten aan de hand van een 4-punten schaal. Voor de schooldagen en vakantieperiode zijn de antwoordmogelijkheden: 1=Nooit, 2= Minder dan 1 keer per maand, 3= Meerdere keren per maand, 4= Meerdere keren per week. Voor het weekend zijn de antwoordmogelijkheden: 1=Nooit, 2= Maximum 1 keer per jaar, 3= Maximum 1 keer per maand, 4= Meer dan 1 keer per maand.

⁵⁴ Hoewel de definities van adolescentieperiode verschillen van cultuur tot cultuur, hanteren we hier de definitie zoals gebruikt door de World Health Organization.

Tabel 4.1. 'Wat doen jongeren zoal tijdens hun vrije tijd?': Gewogen percentages

	Schooldagen				Weekend				Vakantie			
	Nooit	Minder dan 1 keer per maand	Meerdere keren per maand	Meerdere keren per week	Nooit	Maximum 1 keer per jaar	Maximum 1 keer per maand	Meer dan 1 keer per maand	Nooit	Minder dan 1 keer per maand	Meerdere keren per maand	Meerdere keren per week
1.Een boek/strip lezen	25.9	29.3	26.0	18.8	34.4	11.9	25.5	28.2	37.5	15.7	23.4	23.4
2.Iets met het gezin doen	9.8	23.3	52.4	14.5	5.6	8.8	45.9	39.7	4.8	10.2	50.3	34.7
3.Naar de bioscoop gaan	16.4	60.0	21.3	2.3	7.6	18.4	63.6	10.4	10.4	36.4	46.9	6.2
4.Naar de bibliotheek gaan	32.0	44.5	22.9	0.6	34.5	17.7	38.8	9.0	49.6	25.2	20.8	4.6
5.Lopen of wandelen in het park/bos/pleintje	30.5	27.1	31.8	10.6	27.2	12.3	32.5	27.9	27.6	18.2	37.5	16.8
6.Naar het zwembad gaan	42.7	31.6	20.4	5.3	41.4	11.7	34.3	12.6	34.8	22.8	32.2	10.3
7.Fietsen, skaten, of een andere sport op straat/park...	23.4	19.6	29.3	27.7	32.3	11.4	26.2	30.1	27.6	15.6	34.4	22.4
8.Sporten in een sportclub	40.4	9.5	20.6	29.6	47.3	7.1	13.2	32.4	51.0	8.8	20.3	19.9
9.Iets van sport doen, maar niet in een sportclub	48.2	15.0	24.3	12.6	46.2	9.9	20.5	23.4	49.2	10.8	26.7	13.2
10.Computeren (bv. internetten, surfen, gamen, ...)	3.3	3.1	15.4	78.2	2.7	3.1	12.7	81.5	5.3	4.8	21.8	68.0
11.Naar de jeugdbeweging gaan	. ⁵⁵	-	-	-	68.9	4.5	8.2	18.4	70.5	6.0	18.6	5.0
12.In de stad rondwandelen/shoppen	8.5	25.1	52.5	13.8	6.5	7.6	47.8	38.0	6.0	12.9	56.5	24.6
13.Naar een musical, toneel- of andere voorstelling gaan	48.2	39.2	11.9	0.7	44.6	21.1	29.2	5.1	50.7	30.3	16.2	2.8
14.Naar de teken-/muziek-/dans-/zangschool gaan	58.8	9.7	18.8	12.8	65.3	7.3	13.8	13.7	70.9	12.5	12.2	4.4
15.Geld verdienen	39.0	23.8	29.7	7.6	38.7	9.5	33.1	18.7	31.0	16.6	30.1	22.4
16.Naar een concert of festival gaan	43.4	45.3	9.8	1.4	39.8	19.5	35.3	5.4	34.6	30.6	28.9	5.9
17.Afspreken en iets doen met mijn lief	56.1	6.4	19.2	18.4	53.7	5.4	11.0	29.9	53.2	5.7	18.8	22.4
18.Met vrienden en/of vriendinnen spelen/afspraken	6.6	18.2	53.1	22.1	5.9	6.4	34.1	53.5	6.5	9.8	42.3	41.4
19.Iets gaan drinken op café en/of een snack gaan eten	13.8	25.0	46.8	14.4	12.7	11.0	38.9	37.5	14.3	15.3	41.8	28.6
20.Naar het jeugdhuis of de jeugdclub gaan	68.5	10.5	16.3	4.6	61.1	6.9	20.3	11.7	64.6	10.9	17.6	6.9
21.Met de fiets/bromfiets/brommer/auto rondrijden	44.6	14.8	22.8	17.8	44.2	8.4	18.5	29.0	43.8	11.5	26.0	18.8
22.Alleen gaan sporten (fitness, joggen, ...)	38.8	20.0	23.9	17.4	41.9	9.7	23.1	25.3	39.4	12.4	28.8	19.4
23.Naar een fuif of discotheek gaan	39.3	33.2	25.9	1.7	33.6	11.1	37.3	18.0	33.0	22.1	35.1	9.8
24.Muziek beluisteren	3.2	3.7	10.3	82.9	2.7	2.3	10.2	84.9	4.7	3.3	12.6	79.4
25.Chatten, sms'en, bellen met vrienden en vriendinnen	2.7	3.9	13.7	79.8	2.2	4.4	11.3	82.1	4.6	4.6	16.5	74.3
26.Huishoudelijke taken of klusjes in huis	6.6	10.5	29.9	53.0	7.2	5.4	19.5	68.0	10.7	7.7	35.5	46.1
27.Naar de bijeenkomst van een vereniging gaan	78.0	10.5	9.8	1.7	76.8	8.6	9.2	5.3	79.1	6.9	10.6	3.5
28.Niets doen	37.8	14.6	25.5	22.1	38.3	9.6	20.9	31.2	43.0	10.6	24.7	21.8
29.Iets anders	28.4	6.2	27.7	37.7	41.2	10.6	17.6	30.7	42.5	6.2	27.2	24.2

⁵⁵ Een cel met daarin '-' betekent dat dit item niet is bevraagd in deze leeftijdsgroep.

Tabel 4.2. 'Wat doen tieners zoal tijdens hun vrije tijd?': Gewogen percentages

	Schooldagen				Weekend				Vakantie			
	Nooit	Minder dan 1 keer per maand	Meerdere keren per maand	Meerdere keren per week	Nooit	Maximum 1 keer per jaar	Maximum 1 keer per maand	Meer dan 1 keer per maand	Nooit	Minder dan 1 keer per maand	Meerdere keren per maand	Meerdere keren per week
1.Een boek/strip lezen	11.2	16.5	34.9	37.5	20.7	7.4	22.0	49.9	24.9	13.7	30.7	30.7
2.Iets met het gezin doen	7.4	17.0	50.4	25.1	4.7	7.7	32.5	55.1	6.0	9.7	38.6	45.8
3.Naar de bioscoop gaan	18.5	54.6	25.4	1.5	15.3	17.2	53.9	13.6	17.4	37.0	36.4	9.2
4.Naar de bibliotheek gaan	24.9	34.3	36.0	4.8	29.4	11.6	41.3	17.7	39.8	24.3	29.2	6.8
5.Lopen of wandelen in het park/bos/pleintje	17.3	21.8	43.4	17.4	14.8	10.2	32.2	42.9	17.2	14.1	39.7	29.1
6.Naar het zwembad gaan	19.1	26.6	48.0	6.3	20.2	13.5	40.7	25.6	17.8	22.9	43.5	15.9
7.Fietsen, skaten, of een andere sport op straat/park...	9.7	13.2	35.1	42.1	12.4	8.1	23.4	56.2	10.8	11.4	38.5	39.4
8.Sporten in een sportclub	34.5	6.5	22.9	36.1	41.1	5.0	12.2	41.7	48.3	9.1	18.1	24.6
9.Iets van sport doen, maar niet in een sportclub	51.2	14.0	21.7	13.1	50.1	7.7	19.4	22.8	52.8	11.2	21.7	14.3
10.Computeren (bv. internetten, surfen, gamen, ...)	3.8	5.0	26.4	64.7	4.9	2.8	12.6	79.6	6.5	7.2	23.3	63.0
11.Naar een jeugdatelier gaan	78.5	9.4	10.6	1.5	77.0	8.6	8.8	5.6	79.8	9.1	7.7	3.4
12.Naar de jeugdbeweging gaan	-	-	-	-	67.6	4.5	7.5	20.4	72.6	5.8	15.5	6.1
13.In de stad rondwandelen/shoppen	11.3	29.3	48.2	11.2	8.4	7.5	44.8	39.2	8.5	17.3	45.3	28.9
14.Naar een musical, toneel- of andere voorstelling gaan	59.0	30.3	8.8	1.8	53.2	16.6	27.2	3.0	61.0	23.2	12.7	3.0
15.Naar de teken-/muziek-/dans-/zangschool gaan	57.0	6.6	16.8	19.7	64.9	6.8	12.0	16.3	72.5	8.5	12.4	6.6
16.Naar een concert of festival gaan	68.6	24.3	5.7	1.4	64.4	16.9	15.5	3.2	67.2	19.6	10.5	2.8
17.Afspreken en iets doen met mijn lief	80.6	6.7	8.3	4.3	79.3	3.4	7.8	9.6	76.9	5.1	10.1	7.9
18.Met vrienden en/of vriendinnen spelen/afspreken	11.9	24.1	43.6	20.4	11.1	6.8	39.2	42.8	13.7	16.6	42.1	27.7
19.Met de fiets/bromfiets/brommer/auto rondrijden	20.1	24.9	38.7	16.4	19.2	9.7	33.7	37.4	17.3	15.2	40.6	26.9
20.Alleen gaan sporten (fitness, joggen, ...)	52.6	16.0	19.1	12.2	49.6	8.3	21.1	21.0	53.7	13.5	20.7	12.1
21.Naar een fuif of discotheek gaan	54.8	30.0	12.3	2.9	49.0	15.6	26.5	9.0	54.5	21.8	18.5	5.2
22.Muziek beluisteren	7.9	3.7	17.2	71.3	8.5	3.3	10.8	77.4	8.4	4.5	20.3	66.9
23.Chatten, sms'en, bellen met vrienden en vriendinnen	11.9	8.9	20.0	59.2	11.0	4.5	15.2	69.3	15.3	6.4	21.0	57.4
24.Huishoudelijke taken of klusjes in huis	7.9	11.3	25.5	55.3	7.9	4.8	20.4	67.0	14.7	8.5	31.5	45.2
25.Niets doen	53.2	14.8	19.1	12.9	53.6	8.8	17.6	19.9	57.2	12.4	16.8	13.6
26.Iets anders	23.7	7.1	20.4	48.8	31.8	4.2	13.8	50.2	47.9	5.3	19.4	27.3
27.Naar de speelpleinwerking gaan	-	-	-	-	-	-	-	-	58.7	14.5	19.1	7.7

4.1.2 Activiteiten van vrijetijdsbesteding bij tieners

De activiteiten die *tieners* het vaakst doen worden gerapporteerd in tabel 4.2. Om herhaling te vermijden spitsen we de bespreking toe op de overeenkomsten in vrijetijdsbesteding met de leeftijdsgroep jongeren en staan we vervolgens stil bij de meest opmerkelijke verschillen⁵⁶.

De analyses tonen aan dat tieners en jongeren niet verschillen in (de frequentie van) participatie aan de jeugdbeweging (item 12)⁵⁷. Ook wat de huishoudelijke taken betreft (item 24) registreren we geen significante verschillen tussen beide leeftijdsgroepen. Ongeveer 50% van de tieners helpt meerdere keren per week mee in het huishouden. Computeren is een activiteit die tieners en jongeren ongeveer even vaak doen. Enkel tijdens de schooldagen stellen we vast dat jongeren vaker computeren dan tieners. Wat de deelname aan de teken, muziek of dansschool betreft (item 15) stellen we vast dat tieners deze activiteiten vaker doen tijdens de schooldagen dan jongeren. We observeren echter geen significante verschillen tijdens het weekend en de vakantie.

Wat participatie aan sportactiviteiten betreft, stellen we vast dat tieners frequenter dan jongeren naar het zwembad gaan (item 6) en buiten spelen of sporten (item 5, 7 en 19). Let vooral op het grote verschil in niet-zwemmers in de groep jongeren. Het aantal jongeren dat beweert nooit te zwemmen is bijna dubbel zo hoog als in de groep tieners, en deze bevinding geldt voor de drie tijdsindelingen (i.e. schooldagen, weekend en vakantie). Fietsen, skaten, voetballen of een andere sport op straat/park (item 7) is veel populairder bij tieners dan bij hun oudere leeftijdsgenoten, en hetzelfde geldt voor lopen of wandelen in het park, bos of pleintje (item 5) en met de fiets rondrijden (item 19). Ook de frequentie van sporten in een sportclub (item 8) ligt hoger bij tieners, hoewel de verschillen minder uitgesproken zijn. Enkel voor item 9 ('Iets van sport doen maar niet in een sportclub') werden geen significante verschillen geobserveerd tussen beide leeftijdsgroepen. De enige sportactiviteit die jongeren vaker doen dan tieners is fitness en joggen (item 20).

Tieners blijken vaker boeken of strips te lezen (item 1). 37.5% van de tieners leest meerdere keren per week een boek of strip tegenover slechts de helft bij jongeren (18.8%). Ook het bibliotheekbezoek (item 4) ligt hoger bij tieners dan bij jongeren. Eigen aan de jongere leeftijdsgroepen is dat tieners véél vaker dan jongeren activiteiten doen met de ouders (item 2), en dit zowel tijdens de schooldagen, het weekend als de vakantieperiode.

Binnen de lijn van de verwachtingen stellen we vast dat tieners dan weer minder vaak sociale activiteiten doen dan jongeren (item 18, 23, 17). Deze verscherpte focus op de leeftijdsgenoten bij jongeren komt in het bijzonder sterk tot uiting in de tijd die gependend wordt aan communicatie met leeftijdsgenoten (item 23). Omwille van de sterk leeftijdsgebonden drempels hoeft het ook niet te verwonderen dat activiteiten zoals naar een fuif, discotheek of concert gaan (item 21 en 16) veel minder frequent worden gedaan bij tieners dan bij jongeren. Ook muziek beluisteren (item 22), naar de bioscoop gaan⁵⁸ (item 3), en naar een musical, toneel- of andere voorstelling gaan (item 14) zijn activiteiten die minder populair zijn bij tieners. Ten slotte, niets doen is een activiteit die bij tieners veel minder frequent wordt gedaan dan bij hun oudere leeftijdsgenoten.

⁵⁶ De gerapporteerde verschillen betreffen telkens statistisch significante verschillen.

⁵⁷ Opgelet: de nummering van de items is niet gelijk overheen de drie leeftijdsgroepen: jongeren (tabel 4.1), tieners (tabel 4.2) en kinderen (tabel 4.3).

⁵⁸ Enkel tijdens de schooldagen observeren we geen significant verschil in bioscoopbezoek tussen jongeren en tieners.

4.1.3 Activiteiten van vrijetijdsbesteding bij kinderen

Tabel 4.3 geeft de frequentieverdeling van vrijetijdsbesteding voor de leeftijdsgroep *kinderen*. De itembatterij voor de leeftijdsgroep kinderen is niet alleen beknopter maar wijkt tevens sterker af van de itembatterij bij tieners en jongeren. De verschillen kunnen dus slechts op een aantal items worden vergeleken. Waar verschillen besproken worden, doen we dit ten opzichte van de leeftijdsgroep tieners.

De activiteiten die *kinderen* het vaakst doen zijn computerspelletjes spelen, surfen op het internet (item 16), thuis met speelgoed spelen (item 8) en een boek of strip lezen (item 1). Meer dan drie vierde van de kinderen doen deze activiteiten meerdere keren per week. Wat het lezen van een boek of strip betreft is het zelfs zo dat kinderen dit bijna dubbel zo vaak doen als tieners. 77.7% van de kinderen leest meerdere keren per week een boek of strip, tegenover slechts 37.5% bij de tieners. De verschillen tussen kinderen en tieners voor de weekend periode zijn iets minder uitgesproken maar nog steeds zéér significant. Ook in de top 5 van meest frequent gerapporteerde activiteiten bij kinderen staat iets met het gezin doen (item 2). Meer dan 60% van de kinderen doet meerdere keren per week iets met het gezin. Dit percentage is bijna dubbel zo hoog als bij de leeftijdsgroep tieners (25.1%) en onderstreept het belang van de ouders in de leefwereld van kinderen. Bijna 50% van de kinderen geeft ook te kennen meerdere keren per week op familiebezoek te gaan.

Een enigszins opmerkelijke bevinding betreft het bioscoopbezoek (item 4). Kinderen lijken frequenter naar de bioscoop te gaan tijdens de schooldagen dan tieners, maar wanneer we kijken naar bioscoopbezoek tijdens het weekend stellen we het omgekeerde patroon vast. Tieners gaan vaker naar de bioscoop tijdens het weekend dan kinderen. Ook voor sportbeoefening (item 7, 12 en 13) rapporteren we eenzelfde differentiële verdeling tussen kinderen en tieners wanneer we schooldagen vergelijken met de weekendperiode. Kinderen rapporteren frequenter sport te doen tijdens de schooldagen, terwijl tieners vaker sport doen tijdens het weekend. Bijvoorbeeld, 45.3% van de kinderen rapporteert meerdere keren per week naar een sportclub te gaan (item 12) tegenover slechts 36.1% bij de tieners. Daartegenover staat dat 33.4% van de kinderen meer dan 1 weekend per maand naar de sportclub gaat, terwijl dit percentage bij de tieners 41.7% bedraagt.

Andere activiteiten die zéér hoog scoren bij kinderen zijn tekenen, knutselen en schilderen (item 15) en schrijven, muziek spelen, toneel spelen, zingen en dansen (item 14). Bijna de helft van de kinderen geeft te kennen dit meermaals per week te doen. Verder zijn ook binnen of buiten spelen met vriendjes (item 9 en 10) en fietsen, skaten of voetballen in de buurt (item 11) populair bij kinderen. Deze vrijetijdsactiviteiten worden door bijna een derde van de kinderen meermaals per week gedaan. Wat participatie aan de jeugdbeweging betreft (item 17) merken we geen significante verschillen op met de leeftijdsgroep tieners. Deze bevinding duidt opnieuw het continuïteitskarakter van deze georganiseerde vorm van vrijetijdsbesteding aan, aangezien participatie in de jeugdbeweging vrij stabiel blijft over de drie leeftijdsgroepen heen.

Huishoudelijke taken (item 18) worden ook bij de kinderen op regelmatige basis gedaan. Net zoals bij tieners en jongeren helpt ongeveer 50% van de kinderen meerdere keren per week mee in het huishouden. De geobserveerde frequenties verschillen bovendien niet van deze bij hun oudere leeftijdsgenoten. Enkel tijdens het weekend stellen we vast dat kinderen significant minder huishoudelijke taken doen dan tieners.

4.1.4 Georganiseerde vrijetijdsactiviteiten tijdens de vakantie

Tabel 4.4 ten slotte geeft de frequentieverdeling weer voor kennis van en participatie aan georganiseerde vakantieactiviteiten voor de drie leeftijdsgroepen. Op vakantie gaan met ouders of familie (item 1) is bij uitstek de meest populaire vakantieactiviteit. Meer dan 90% van de jeugd gaat met de ouders of familie op vakantie en de frequentie hiervan verschilt niet tussen de drie leeftijdsgroepen. Op vakantie gaan met vrienden/vriendinnen (item 2) is bij jongeren de tweede meest populaire vakantieactiviteit. Ongeveer de

helft van de jongeren heeft dit het laatste jaar wel eens gedaan, tegenover slechts 34% bij de tieners. Speelpleinwerking (item 3) is dan weer een activiteit die frequenter voorkomt bij de leeftijdsgroep kinderen. 55.6% van de kinderen heeft dit wel eens gedaan, terwijl dit aandeel bij de oudere leeftijdsgroepen slechts de helft bedraagt. Tussen 20% en 30% van de tieners en jongeren is al eens op sportkamp geweest in het laatste jaar (item 5, 6 en 15), en deze frequenties lijken niet te verschillen tussen de drie leeftijdsgroepen. Op sportkamp gaan met overnachting (item 7) komt daarentegen wel iets vaker voor bij jongeren dan bij tieners (36.2% tegenover 26.4%). Hetzelfde geldt voor op kamp gaan met de jeugdbeweging (item 8) of een andere vereniging (item 9). Ongeveer een derde van de jongeren is op kamp geweest met de jeugdbeweging in het laatste jaar, tegenover respectievelijk 24.9% en 22.6% bij tieners en kinderen.

Voor de leeftijdsspecifieke items bij kinderen stellen we vast dat een attractiepark bezoeken (item 14) de populairste vakantieactiviteit is. Ruim drie kwart van de kinderen heeft dit wel eens gedaan in het laatste jaar. Ook bij vriendjes/vriendinnetjes blijven slapen is een populaire activiteit tijdens de vakantie met meer dan de helft van de kinderen die dit al eens gedaan hebben. Ten slotte, 40.8% van de kinderen is al eens naar een atelier geweest om te knutselen, tekenen of muziek te maken.

Tabel 4.3: 'Wat doen kinderen zoal tijdens hun vrije tijd?': Gewogen percentages

	Schooldagen				Weekend			
	Nooit	Minder dan 1 keer per maand	Meerdere keren per maand	Meerdere keren per week	Nooit	Maximum 1 keer per jaar	Maximum 1 keer per maand	Meer dan 1 keer per maand
1.Een boek/strip lezen	3.7	6.6	12.0	77.7	12.2	5.5	12.7	69.6
2.Iets met het gezin doen	8.4	8.6	20.3	62.7	7.7	7.5	23.1	61.7
3.Naar zijn/haar grootouders of andere familie gaan	7.5	17.2	30.0	45.3	7.0	18.8	28.9	45.4
4.Naar de bioscoop gaan	18.8	47.3	24.2	9.8	19.6	46.5	23.7	10.3
5.Naar de bibliotheek gaan	29.6	19.8	31.1	19.4	37.5	16.3	28.3	18.0
6.Naar het park, bos of pleintje gaan	15.6	19.0	30.2	35.3	12.6	16.6	34.0	36.8
7.Naar het zwembad gaan	20.5	22.9	30.0	26.6	21.5	28.5	27.5	22.4
8.Thuis met je speelgoed spelen	11.5	3.5	10.6	74.4	12.2	5.2	12.0	70.6
9.Binnen met vriendjes en vriendinnetjes spelen	22.5	19.2	28.3	30.0	26.9	17.1	29.5	26.5
10.Buiten met vriendjes en vriendinnetjes spelen	22.7	16.4	22.3	38.6	25.0	16.4	23.2	35.5
11.Fietsen, skaten, ... in de buurt	22.7	19.0	23.0	35.3	24.5	16.3	26.4	32.8
12.Naar een sportclub (voetbal, turnen, ...) gaan	42.4	5.9	6.4	45.3	51.5	7.4	7.8	33.4
13.Iets van sport doen, maar niet in een sportclub	50.9	8.1	9.6	31.4	61.0	8.0	11.1	19.9
14.Schrijven, muziek spelen, toneel spelen, zingen, dansen	34.5	8.6	9.2	47.7	44.8	6.7	9.4	39.1
15.Tekenen, knutselen, schilderen, ...	13.2	9.6	21.6	55.6	19.1	11.9	23.4	45.7
16.Computerspelletjes spelen, chatten, surfen, op het internet	11.3	7.2	15.1	66.5	11.8	8.3	15.3	64.6
17.Naar de jeugdbeweging gaan	-	-	-	-	59.6	5.1	8.2	27.1
18.Boodschappen doen, gaan winkelen	8.9	10.5	31.0	49.6	10.3	11.2	30.7	47.8
19.Iets anders	48.5	4.8	6.2	40.5	63.7	4.3	4.2	27.8

Tabel 4.4: 'Heeft de jeugd tijdens eerdere vakanties al eens volgende activiteiten gedaan?': Gewogen percentages

		Ken ik niet	Neen	Ja
1.Op vakantie gegaan met ouders of familie	J	3.1	4.3	92.6
	T	1.2	4.6	94.2
	K	-	5.4	94.6
2.Op vakantie gegaan met vrienden/vriendinnen	J	6.6	42.5	50.8
	T	13.1	53.0	34.0
3.Deelgenomen aan speelpleinwerking	J	24.7	52.1	23.3
	T	30.9	42.6	26.5
	K	-	44.4	55.6
4.Deelgenomen aan een speelweek	T	35.6	43.6	20.8
5.Op sportkamp binnen Brussel en enkel overdag gegaan	J	18.5	54.4	27.1
	T	24.1	47.2	28.7
6.Op sportkamp buiten Brussel en enkel overdag gegaan	J	16.6	51.9	31.5
	T	24.0	47.9	28.1
7.Op sportkamp met overnachting gegaan	J	15.9	47.9	36.2
	T	24.7	48.9	26.4
8.Op kamp gegaan met de jeugdbeweging	J	17.4	48.4	34.3
	T	24.4	50.7	24.9
	K	-	77.4	22.6
9.Op kamp gegaan met een andere vereniging enkel overdag	J	21.3	60.6	18.1
	T	31.1	54.5	14.4
10.Op kamp gegaan met een andere vereniging met overnachting	J	18.4	52.6	29.0
11.Op buitenlandskamp of jongerenreis gegaan	J	16.9	56.5	26.7
12.Bij vriendjes/vriendinnetjes blijven slapen	K	-	44.3	55.7
13.Naar de kinderopvang gaan	K	-	72.2	27.8
14.Naar een attractiepark gaan	K	-	21.1	78.9
15.Op sportkamp gaan	K	-	69.3	30.7
16.Naar een atelier gaan (knutselen, tekenen, muziek)	K	-	59.2	40.8

T= Tieners, J= Jongeren, K= Kinderen

4.2 Welke zijn de onderliggende dimensies van vrijetijdsbesteding?

Tot hiertoe gaven de analyses ons een beeld van de frequenties van bepaalde vrijetijdsactiviteiten en hoe die activiteiten verschillen overheen de leeftijdsgroepen. In wat volgt gaan we na hoe deze activiteiten onderling met elkaar in relatie staan. We kunnen echter veronderstellen dat, onderliggend aan deze activiteiten, een aantal dimensies ten grondslag liggen van activiteiten die sterk correleren. Via een principale componentenanalyse gaan we na welke items correleren en als het ware vrijetijdsactiviteiten vormen die onder één noemer kunnen worden geplaatst.

Rekening houdend met deze eigenheid van vrijetijdsbesteding, en met als doelstelling meer genuanceerde uitspraken te doen over het gedrag van leerlingen in hun vrije tijd, voeren we voor elk van deze leeftijdsgroepen en tijdsperiodes afzonderlijk een principale componentenanalyse uit. Het finale doel bestaat erin de onderliggende dimensies bloot te leggen en tegelijkertijd een zo groot mogelijk deel van de oorspronkelijke variantie in de beginindicatoren te verklaren. Om te bepalen welke items in de finale principale componentenanalyse worden weerhouden hanteren we zowel inhoudelijke als statistische criteria⁵⁹. Het criterium dat we hanteren om het aantal te weerhouden dimensies vast te leggen is een statistische toets gebaseerd op de *eigenwaarden*⁶⁰.

4.2.1 Dimensies van vrijetijdsbesteding bij jongeren

Een hoofdcomponentenanalyse op de batterij van items over vrijetijdsbeleving tijdens de schooldagen leverde vier betekenisvolle componenten op (tabel 4.5), die samen 45% van de totale variantie verklaren⁶¹. De componenten steunen in dit geval op overlappende vrijetijdsbestedingen. Dit wil zeggen, activiteiten van vrijetijdsbestedingen worden samen gegroepeerd als de respondent die één specifieke vrijetijdsbesteding heeft (e.g. sporten in een sportclub) ook een grotere kans heeft om een andere vrijetijdsbesteding te praktiseren (e.g. naar het zwembad gaan).

De eerste component⁶² groepeerd in de eerste plaats sociale activiteiten die jongeren samen doen met vrienden en die tevens een populair, commercieel en ongestructureerd karakter toegekend kan worden. Voorbeelden hiervan zijn iets gaan drinken op café, met vrienden afspreken, naar een fuif of discotheek gaan, naar een concert of festival gaan, etc. De items die hoog laden op de tweede component kunnen we omschrijven als indicatoren van zowel actieve (naar de muziek-/dans-/zangschool of de teken-/schilder) als passieve kunst- en cultuurparticipatie (e.g. naar een musical, toneel- of andere voorstelling gaan, een boek/strip lezen). Ook het item 'naar de bijeenkomst van een vereniging gaan' laadt eveneens op deze

⁵⁹ De analyses werden telkens in 2 stappen uitgevoerd waarvan enkel de resultaten van de laatste stap wordt gerapporteerd. In een eerste stap wordt de principale componentenanalyse uitgevoerd op de ganse batterij van beschikbare items (zie frequentietabellen in bijlage voor een overzicht van de items die gebruikt worden in de eerste principale componentenanalyse). Items die op geen enkele van de weerhouden componenten laden (i.e. items met correlaties < .3), of items die zowel laag als dubbel laden op meerdere componenten werden uit de analyse geweerd. Indien een weerhouden component gedefinieerd wordt door hoofdzakelijk één specifiek item, dan werd in uitzonderlijke gevallen ook deze component (en de bijhorende items) uit de analyses geweerd. In sommige gevallen wordt er, op basis van inhoudelijke gronden, geopteerd items die dubbel en/of matig laden (i.e. items met correlaties > .4) toch te behouden in de analyses. We kiezen telkens voor een orthogonale PCA (met oblique rotatie) waarbij naar componenten wordt gezocht die onderling wél mogelijk correleren.

⁶⁰ In de praktijk extraheert men niet alle componenten maar alleen de belangrijkste. Enkel componenten met eigenvalues > 1 worden weerhouden in het model. De redenering hierachter is dat componenten met eigenvalues kleiner dan 1 minder variantie verklaren dan vervat zit in een individueel item.

⁶¹ In de tabel worden enkel de correlaties boven .3 weergegeven. Correlaties van .5 en meer worden in het vet gedrukt. Hoewel er geen strikt statistisch criterium is om de grenswaarden te bepalen, is een veel gehanteerde grenswaarde om al dan niet een variabele te laten meetellen voor de identificatie van de PC, de waarde .4 (i.e. correlaties van .4 en hoger wijzen op een matig tot sterk verband). De kaders in de tabellen wijzen op de items die finaal worden meegenomen bij het aanmaken van de componenten (voor verdere analyses).

⁶² De componenten worden gerapporteerd in functie van het aandeel van de oorspronkelijke variantie dat verklaard wordt. Dit wil zeggen dat de eerste component het grootste deel van de totale variantie verklaard, terwijl de laatste component doorgaans het kleinste aandeel variantie verklaard. De items binnen elke component worden gesorteerd volgens de sterkte van hun lading op elk van de principale componenten.

dimensie. Vervolgens kijken we naar de ladingen op de derde dimensie. Op basis van de 5 items met de hoogste ladingen zou je deze component 'sportactiviteiten' kunnen dopen. Ook het resterende item voor deze component (naar het zwembad gaan) lijkt deze identificatie te ondersteunen. De laatste dimensie (PC4) ten slotte groepeert items die allen indicatoren zijn van meer individuele vrijetijdsactiviteiten met een eerder huiselijk karakter (e.g. muziek beluisteren, chatten, computeren, huishoudelijke taken of klusjes doen). Twee items laden op geen enkele van de vier onderscheiden dimensies, zijnde de items 'iets met het gezin doen', en 'lopen of wandelen in het park/bos/pleintje'.

Vervolgens bespreken we de resultaten van de hoofdcomponentenanalyse voor vrijetijdsbesteding in het weekend en de vakantie. Voor vrijetijdsbesteding in het weekend (tabel 4.6) kunnen we bij de jongeren vijf betekenisvolle dimensies identificeren. Ook hier vinden we een component terug met 'sportactiviteiten' (PC1), alsook een component met meer huiselijke vrijetijdsactiviteiten (PC3), en een component bestaande uit actieve en passieve vormen van kunst- en cultuurparticipatie (PC5). De twee overige componenten worden gevormd door sociale activiteiten. Daar waar voor vrijetijdsbesteding tijdens de schooldagen deze sociale activiteiten eenzelfde component vormden, zijn de ze nu opgesplitst. Een belangrijk verschil met de vorige analyses is dat hier twee weekend-specifieke items zijn toegevoegd ('naar het jeugdhuis of de jeugdclub gaan', 'naar de jeugdbeweging gaan') die niet zijn opgenomen in tabel 4.5. Deze beide items hangen niet alleen sterk samen, ze laden tevens het hoogst op één van beide componenten (PC2). De andere items die hoog laden op deze dimensie zijn 'naar een fuif of discotheek gaan', 'naar een concert of festival gaan', en 'naar de bijeenkomst van een vereniging gaan'. Eigen aan de items in deze component is dat ze allen ontmoetingsplaatsen zijn voor jongeren met een sterk georganiseerd karakter. De items die hoog laden op PC4 verwijzen eerder naar sociale activiteiten in kleinere, informele groepen. Bijgevolg zou men de tweede component kunnen labelen als 'georganiseerde ontmoetingsplaatsen voor jongeren' en de vierde component als 'informele sociale activiteiten onder vrienden'. Net als bij de vorige analyses (tabel 4.5) laden de items 'iets met het gezin doen', en 'lopen of wandelen in het park/bos/pleintje' op geen enkele van de weerhouden dimensies, en hetzelfde geldt voor het item 'naar de muziek-/dans-/zangschool gaan'.

In een volgende stap nemen we de vrijetijdsbesteding tijdens de vakantieperiode onder de loep (tabel 4.7). Vier componenten blijken voldoende te zijn om de totale variantie te beschrijven. Samen verklaren deze componenten 51% van de variantie in de beginvariabelen over vrijetijdsbesteding in de vakantie. Wanneer we de itemverdeling over de vier componenten in beschouwing nemen dan stellen we vast dat dit profiel identiek is aan dat van de vrijetijdsbesteding tijdens de schooldagen, met uitzondering van het item 'naar de jeugdbeweging gaan'. Dit item is niet opgenomen in tabel 4.5 aangezien jeugdbeweging enkel tijdens het weekend en de vakantieperiodes plaatsvindt. Merk tot slot op dat ook hier de items 'iets met het gezin doen', 'lopen of wandelen in het park/bos/pleintje', alsook het item 'naar de bioscoop gaan' op geen enkele van de vier dimensies laadt.

Een laatste analyse die we hier willen rapporteren betreft de items die peilen naar participatie in georganiseerde vormen van vakantieactiviteiten (tabel 4.8). Een hoofdcomponentenanalyse op deze set van items leverde één component van vakantieactiviteiten op, die in totaal 52% van de variantie in de beginvariabelen verklaren. Deze component wordt gevormd door alle items die betrekking hebben op georganiseerde vakantieactiviteiten voor jongeren (jongerenreizen, zomerkampen, sportkampen, etc). De items die niet laden op deze dimensie zijn de items die peilen naar reizen binnen familiale sfeer of reizen met vrienden/vriendinnen. Gezien het sterk georganiseerde karakter van deze component noemen we deze component 'georganiseerde vakantieactiviteiten en – reizen'. Merk op dat ook het item 'deelgenomen aan speelpleinwerking' laadt op deze dimensie.

Tabel 4.5: Wat doen jongeren zoal tijdens schooldagen: Itemcorrelaties met de componenten

	PC1	PC2	PC3	PC4
Iets gaan drinken op café en/of een snack gaan eten	0.73			
Met vrienden en/of vriendinnen spelen/afspreken	0.70			
In de stad rondwandelen/shoppen	0.68			
Naar een fuif of discotheek gaan	0.64			
Afspreken en iets doen met mijn lief	0.59			
Naar de bioscoop gaan	0.50			
Naar een concert of festival gaan	0.49	0.38		
Geld verdienen	0.44			
Naar de bibliotheek gaan		0.74		
Naar een musical, toneel- of andere voorstelling gaan		0.72		
Naar de muziek-/dans-/zangschool of de teken-/schilder		0.65		
Een boek/strip lezen	-0.31	0.58		
Naar de bijeenkomst van een vereniging gaan		0.44		-0.36
Fietsen, skaten, voetballen op straat/pleintje/park...			0.77	
Sporten in een sportclub			0.62	
Alleen gaan sporten (fitness, joggen, ...)			0.61	
Met de fiets/bromfiets/brommer/auto rondrijden			0.59	
Iets van sport doen, maar niet in een sportclub			0.51	
Naar het zwembad gaan		0.34	0.44	
Muziek beluisteren				0.75
Chatten, sms'en, bellen met vrienden en vriendinnen				0.70
Computeren (bv. internetten, surfen, gamen, ...)				0.64
Huishoudelijke taken of klusjes in huis		0.36		0.57
<i>Eigenwaarde</i>	3.33	2.63	2.34	2.23
<i>R²</i>	14%	11%	10%	10%

Items niet opgenomen in PCA: 'Iets met het gezin doen', 'Lopen of wandelen in het park/bos/pleintje'

Tabel 4.6: Wat doen jongeren zoal tijdens het weekend: Itemcorrelaties met de componenten

	PC1	PC2	PC3	PC4	PC5
Fietsen, skaten, voetballen op straat/pleintje/park...	0.74				
Alleen gaan sporten (fitness, joggen, ...)	0.64				
Iets van sport doen, maar niet in een sportclub	0.64				
Sporten in een sportclub	0.60				
Met de fiets/bromfiets/brommer/auto rondrijden	0.60				
Naar het zwembad gaan	0.47				0.33
Naar het jeugdhuis of de jeugdclub gaan		0.73			
Naar de jeugdbeweging gaan		0.73			
Naar een fuif of discotheek gaan		0.60		0.33	
Naar een concert of festival gaan		0.56		0.39	
Naar de bijeenkomst van een vereniging gaan		0.54	-0.32		
Muziek beluisteren			0.75		
Chatten, sms'en, bellen met vrienden en vriendinnen			0.74		
Computeren (bv. internetten, surfen, gamen, ...)			0.67		
Huishoudelijke taken of klusjes in huis			0.61		
Met vrienden en/of vriendinnen spelen/afspreken			0.35	0.61	
Naar de bioscoop gaan				0.60	0.38
In de stad rondwandelen/shoppen				0.59	
Iets gaan drinken op café en/of een snack gaan eten				0.58	
Afspreken en iets doen met mijn lief				0.52	-0.32
Geld verdienen		0.30		0.40	
Naar de bibliotheek gaan					0.78
Een boek/strip lezen					0.74
Naar een musical, toneel- of andere voorstelling gaan		0.31			0.57
<i>Eigenwaarde</i>	2.56	2.61	2.47	2.55	2.09
<i>R²</i>	11%	11%	10%	11%	9%

Items niet opgenomen in PCA: 'Iets met het gezin doen', 'Lopen of wandelen in het park/bos/pleintje', 'Naar de muziek-/dans-/zangschool gaan'

Tabel 4.7: Wat doen jongeren zoal tijdens de vakantie: Itemcorrelaties met de componenten

	PC1	PC2	PC3	PC4
Naar een fuif of discotheek gaan	0.77			
Iets gaan drinken op café en/of een snack gaan eten	0.75			
Met vrienden en/of vriendinnen spelen/afspreken	0.69			
Afspreken en iets doen met mijn lief	0.69			
Naar een concert of festival gaan	0.64	0.36		
In de stad rondwandelen/shoppen	0.48			
Naar het jeugdhuis of de jeugdclub gaan	0.51	0.36		
Geld verdienen	0.57			
Naar de bibliotheek gaan		0.79		
Naar een musical, toneel- of andere voorstelling gaan		0.72		
Een boek/strip lezen	-0.30	0.61	0.36	
Naar de muziek-/dans-/zangschool of de teken-/schilder		0.54		
Naar de jeugdbeweging gaan		0.50		
Naar de bijeenkomst van een vereniging gaan		0.46		-0.30
Fietsen, skaten, voetballen op straat/pleintje/park...			0.78	
Alleen gaan sporten (fitness, joggen, ...)			0.66	
Sporten in een sportclub			0.66	
Iets van sport doen, maar niet in een sportclub			0.63	
Met de fiets/bromfiets/brommer/auto rondrijden			0.63	
Naar het zwembad gaan			0.44	
Muziek beluisteren				0.78
Chatten, sms'en, bellen met vrienden en vriendinnen				0.71
Computeren (bv. internetten, surfen, gamen, ...)		0.34		0.61
Huishoudelijke taken of klusjes in huis				0.68
<i>Eigenwaarde</i>	3.75	2.97	2.89	2.52
<i>R²</i>	16%	12%	12%	11%

Items niet opgenomen in PCA: 'Iets met het gezin doen', 'Lopen of wandelen in het park/bos/pleintje', 'Naar de bioscoop gaan'

Tabel 4.8: Hebben jongeren al eens de volgende georganiseerde vakantieactiviteiten gedaan: Itemcorrelaties met de componenten

	PC1
Op sportkamp met overnachting gegaan	0.80
Op sportkamp buiten Brussel en enkel overdag gegaan	0.77
Op kamp gegaan met een andere vereniging enkel overdag	0.76
Op kamp gegaan met de jeugdbeweging	0.74
Op buitenlandskamp of jongerenreis gegaan	0.73
Op sportkamp binnen Brussel en enkel overdag gegaan	0.71
Op kamp gegaan met een andere vereniging met overnachting	0.69
Deelgenomen aan een sportkaderopleiding of kadervorming in het jeugdwerk	0.66
Deelgenomen aan speelpleinwerking	0.60
<i>Eigenwaarde</i>	4.68
<i>R²</i>	52%

Items niet opgenomen in PCA: 'Op vakantie gegaan met ouders of familie', 'Op vakantie gegaan met vrienden/vriendinnen'

4.2.2 Dimensies van vrijetijdsbesteding bij tieners

Vervolgens bespreken we de vrijetijdsbesteding bij de leeftijdsgroep tieners. Een hoofdcomponentenanalyse op de batterij van items over vrijetijdsbeleving tijdens de schooldagen leverde vijf betekenisvolle componenten op (tabel 4.9), die samen 51% van de totale variantie verklaren. Net zoals bij de leeftijdsgroep jongeren onderscheiden we hier *grosso modo* dezelfde dimensies. De eerste component (PC1) wordt gevormd door alle sportactiviteiten. Eveneens consistent met eerdere analyses constateren we een component met meer huiselijke vrijetijdsactiviteiten (PC3). De tweede component groepeerde items die allen indicatoren van zowel actieve (naar de muziek-/dans-/zangschool of de teken-/schilder, naar een jeugdatelier gaan) als passieve kunst- en cultuurparticipatie (e.g. naar een musical, toneel- of andere voorstelling gaan). In tegenstelling tot de analyses voor jongeren maken de items 'een boek of strip lezen' en 'naar de bibliotheek gaan' geen deel uit van (passieve) cultuurparticipatie, maar vormen deze items een afzonderlijke component (PC5)⁶³. De laatste component (PC4) kunnen we labelen als 'informele sociale activiteiten onder vrienden'. De items 'afspreken en iets doen met mijn lief' en 'naar een fuif of discotheek gaan' laden op geen enkele van de dimensies en zijn dan ook niet in het model opgenomen. Het feit dat deze items met geen enkele van de dimensies samenhangen hoeft niet te verbazen aangezien dit gedrag weinig voorkomt in deze leeftijdscategorie (zie bijvoorbeeld tabel 4.2).

De resultaten voor vrijetijdsbesteding in het weekend en de vakantieperiode leveren opnieuw quasi dezelfde dimensies op (tabel 4.10 en 4.11). Wat de weekendactiviteiten bij tieners betreft wijken de resultaten slechts op één punt af van de activiteiten tijdens schooldagen (tabel 4.9). We identificeren hier slechts 4 betekenisvolle componenten, en de analyses wijzen uit dat informele sociale activiteiten onder vrienden en de meer huiselijke activiteiten in het weekend onder één gemeenschappelijke noemer vallen (PC3). We zouden deze component dan ook 'huiselijke vrijetijdsactiviteiten en activiteiten met vrienden in informele sfeer' kunnen dopen. De overige 3 dimensies komen overeen met de analyses in tabel 4.9. Merk op dat ook hier 'afspreken en iets doen met mijn lief' en 'naar een fuif of discotheek gaan' op geen enkele van de dimensies laadt. Ook de resultaten voor vrijetijdsactiviteiten tijdens de vakantieperiode (tabel 4.11) leveren eenzelfde beeld op met dezelfde 5 vrijetijdscategorieën als in tabel 4.9.

Wat de georganiseerde vormen van vakantieactiviteiten betreft bij tieners (tabel 4.12), wijst een hoofdcomponentenanalyse op 2 verschillende dimensies. We constateren opnieuw een dimensie die gevormd wordt door alle georganiseerde vakantieactiviteiten voor jongeren (jongerenreizen, zomerkampen, sportkampen, etc), en die net als bij de jongeren het grootste deel van de variantie in de beginvariabelen verklaart (i.e. 39%). De tweede component wordt gevormd door slechts 2 items (i.e. deelgenomen aan een speelweek of speelpleinwerking). De items die op geen van beide componenten laden, zijn opnieuw de items die peilen naar reizen binnen familiale sfeer of reizen met vrienden/vriendinnen.

⁶³ Aangezien men inhoudelijk slechts van een factor kan spreken indien de factor gevormd wordt door minstens 3 items, worden factoren waarop slechts 2 items laden niet verder geanalyseerd in dit hoofdstuk.

Tabel 4.9: Wat doen tieners zoal tijdens schooldagen: Itemcorrelaties met de componenten

	PC1	PC2	PC3	PC4	PC5
Fietsen, skaten, voetballen op straat/pleintje/park...	0.73				
Sporten in een sportclub	0.67			-0.33	
Alleen gaan sporten (fitness, joggen, ...)	0.65				
Met de fiets/bromfiets/brommer/auto rondrijden	0.62				
Iets van sport doen, maar niet in een sportclub	0.49				
Naar het zwembad gaan	0.44				
Naar een concert of festival gaan		0.75			
Naar een musical, toneel- of andere voorstelling gaan		0.67			
Naar de muziek-/dans-/zangschool of de teken-/schilder		0.63			
Naar een jeugdatelier gaan		0.59			
Muziek beluisteren			0.76		
Chatten, sms'en, bellen met vrienden en vriendinnen			0.72		
Computeren (bv. internetten, surfen, gamen, ...)			0.56		
Huishoudelijke taken of klusjes in huis			0.56		0.31
In de stad rondwandelen/shoppen				0.71	
Naar de bioscoop gaan				0.61	
Met vrienden en/of vriendinnen spelen/afspreken				0.48	
Een boek/strip lezen					0.78
Naar de bibliotheek gaan					0.72
<i>Eigenwaarde</i>	2.45	2.09	1.91	1.66	1.59
<i>R²</i>	13%	11%	10%	9%	8%

Items niet opgenomen in PCA: 'Iets met het gezin doen', 'Lopen of wandelen in het park/bos/pleintje', 'Naar een fuif of discotheek gaan', 'Afspreken en iets doen met mijn lief'

Tabel 4.10: Wat doen tieners zoal tijdens het weekend: Itemcorrelaties met de componenten

	PC1	PC2	PC3	PC4
Naar een musical, toneel- of andere voorstelling gaan	0.77			
Naar een concert of festival gaan	0.72			
Naar de muziek-/dans-/zangschool of de teken-/schilder	0.68			
Naar een jeugdatelier gaan	0.64			
Naar de jeugdbeweging gaan	0.54			
Fietsen, skaten, voetballen op straat/pleintje/park...		0.83		
Met de fiets/bromfiets/brommer/auto rondrijden		0.77		
Naar het zwembad gaan		0.52		
Lopen of wandelen in het park/bos/pleintje		0.50		
Alleen gaan sporten (fitness, joggen, ...)	0.32	0.49		-0.32
Sporten in een sportclub	0.31	0.45		
Iets van sport doen, maar niet in een sportclub	0.32	0.39		-0.38
Chatten, sms'en, bellen met vrienden en vriendinnen			0.71	
Muziek beluisteren			0.62	
In de stad rondwandelen/shoppen			0.59	
Computeren (bv. internetten, surfen, gamen, ...)			0.53	
Naar de bioscoop gaan			0.49	
Met vrienden en/of vriendinnen spelen/afspreken			0.49	
Huishoudelijke taken of klusjes in huis			0.41	
Een boek/strip lezen				0.74
Naar de bibliotheek gaan				0.64
<i>Eigenwaarde</i>	2.91	2.66	2.37	1.57
<i>R²</i>	14%	13%	11%	7%

Items niet opgenomen in PCA: 'Iets met het gezin doen', 'Naar een fuif of discotheek gaan', 'Afspreken en iets doen met mijn lief'

Tabel 4.11: Wat doen tieners zoal tijdens de vakantie: Itemcorrelaties met de componenten

	PC1	PC2	PC3	PC4	PC5
Naar een musical, toneel- of andere voorstelling gaan	0.75				
Naar een concert of festival gaan	0.73				
Naar de muziek-/dans-/zangschool of de teken-/schilder	0.72				
Naar een jeugdatelier gaan	0.68				
Naar de jeugdbeweging gaan	0.59			-0.30	
Fietsen, skaten, voetballen op straat/pleintje/park...		0.80			
Met de fiets/bromfiets/brommer/auto rondrijden		0.78			
Lopen of wandelen in het park/bos/pleintje		0.59			
Iets van sport doen, maar niet in een sportclub		0.53			
Alleen gaan sporten (fitness, joggen, ...)	0.34	0.48			
Naar het zwembad gaan		0.48			
Sporten in een sportclub	0.30	0.37			
Chatten, sms'en, bellen met vrienden en vriendinnen			0.82		
Muziek beluisteren			0.70		
Computeren (bv. internetten, surfen, gamen, ...)			0.61		
Huishoudelijke taken of klusjes in huis			0.50	0.52	
Met vrienden en/of vriendinnen spelen/afspreken			0.44		
In de stad rondwandelen/shoppen				0.71	
Iets met het gezin doen				0.62	
Naar de bioscoop gaan	0.34			0.56	
Een boek/strip lezen					0.78
Naar de bibliotheek gaan	0.47				0.50
<i>Eigenwaarde</i>	3.24	2.67	2.11	1.66	1.49
<i>R²</i>	15%	12%	10%	8%	7%

Items niet opgenomen in PCA: 'Naar een fuif of discotheek gaan', 'Afspreken en iets doen met mijn lief'

Tabel 4.12: Hebben tieners al eens de volgende georganiseerde vakantieactiviteiten gedaan: Itemcorrelaties met de componenten

	PC1	PC2
Op kamp gegaan met een andere vereniging met overnachting	0.79	
Op sportkamp met overnachting gegaan	0.76	
Op kamp gegaan met een andere vereniging enkel overdag	0.75	
Op sportkamp buiten Brussel en enkel overdag gegaan	0.71	
Op kamp gegaan met de jeugdbeweging	0.71	
Op sportkamp binnen Brussel en enkel overdag gegaan	0.50	0.36
Deelgenomen aan een speelweek		0.83
Deelgenomen aan speelpleinwerking		0.70
<i>Eigenwaarde</i>	3.11	1.44
<i>R²</i>	39%	18%

Items niet opgenomen in PCA: 'Op vakantie gegaan met ouders of familie', 'Op vakantie gegaan met vrienden/vriendinnen'

4.2.3 Dimensies van vrijetijdsbesteding bij kinderen

Zoals aangehaald in het methodologisch hoofdstuk is de vragenlijst voor jongeren en tieners vrij gelijklopend, een aantal leeftijdsspecifieke items buiten beschouwing latend. De analyses voor beide leeftijdsgroepen lieten ook zien dat de onderliggende dimensies van vrijetijdsbesteding grotendeels overeenkomen. De items in de vragenlijst zijn echter het meest afwijkend voor de leeftijdsgroep van kinderen. Dit was noodzakelijk omdat hier niet enkel rekening dient gehouden te worden met de cognitieve ontwikkelingsfase die deze kinderen doormaken maar vooral ook met het specifieke vrijetijdsbestedingspatroon van kinderen. Bij kinderen staat vrijetijdsbesteding immers nog sterk in het teken van 'spelen', onder supervisie van volwassenen (Dornbusch, 1989, Meire, 2013).

Een hoofdcomponentenanalyse op de batterij van items over vrijetijdsbeleving tijdens de schooldagen leverde drie betekenisvolle componenten op (tabel 4.13), die samen slechts een derde van de totale variantie verklaren. Onmiddellijk valt op dat het aandeel variantie dat verklaard wordt door deze drie componenten substantieel lager is dan bij de oudere leeftijdsgroepen. Een blik op de factorladingen toont verder aan dat geen enkele van de weerhouden componenten items heeft die hoog laden (de hoogst ladende items liggen slechts rond .6). Op basis van beide bevindingen kunnen we concluderen dat er bij kinderen een minder eenduidig patroon te identificeren is van vrijetijdsbestedingen die sterk samenhangen. Dit ligt in lijn met bevindingen uit hoofdstuk 3 waarbij we observeerden dat kinderen een minder uitgesproken en uitgekristalliseerd vrijetijdsbelevingspatroon hebben dan hun oudere leeftijdsgenoten.

Wanneer we de componenten van naderbij bekijken dan kunnen we het volgende concluderen. Een eerste component (PC1) zouden we kunnen omschrijven als sport, spel en andere vrijetijdsbesteding die in de eerste plaats buitenshuis plaatsvindt. Merk op dat ook naar de bioscoop en bibliotheek gaan onder deze noemer valt. Eén uitzondering is het item 'binnen met vriendjes en vriendinnetjes spelen' dat eveneens laadt op deze dimensie. De twee overige componenten zijn eerder gericht op activiteiten binnenshuis. De items die matig hoog laden op de tweede component zijn 'een boek/strip lezen', 'tekenen, knutselen, schilderen', 'schrijven, muziek spelen, toneel spelen, zingen, dansen', en 'thuis met je speelgoed spelen'. Het betreft hier binnenshuis-activiteiten waarbij het kind eerder op individuele basis bezig is, en die ook bepaalde artistieke vaardigheden oefenen (e.g. tekenen, knutselen, schilderen, muziek spelen, zingen, dansen, etc). De derde component wordt hoofdzakelijk gevormd door eerder passieve vrijetijdsactiviteiten zoals tv-kijken en computerspelletjes spelen. Ook de items 'boodschappen doen' en 'naar de grootouders of andere familie gaan' hangen in beperkte mate samen met deze dimensie.

De resultaten van de principale componentenanalyse voor vrijetijdsbesteding tijdens het weekend geven we in tabel 4.14. Ook hier onderscheiden we drie componenten die samen 38% van de totale variantie verklaren. Op enkele items na die op een verschillende dimensie laden, worden de belangrijkste tendensen ook hier herhaald. Dit wil zeggen, een dimensie met voornamelijk buitenshuis-activiteiten gericht op sport en spel, een dimensie met binnenshuis-activiteiten die eerder artistieke vaardigheden oefenen, en een dimensie gedomineerd door passieve vrijetijdsactiviteiten.

Een laatste analyse die we rapporteren betreft de items die peilen naar participatie in georganiseerde vormen van vakantieactiviteiten (tabel 4.15). Een hoofdcomponentenanalyse op deze set van items leverde twee componenten op, waarbij de eerste component gelabeld kan worden als allerlei zomerkampen voor de jeugd. De tweede component wordt gevormd door items die betrekking hebben op activiteiten binnen de familiale sfeer. Merk op dat ook het item 'deelgenomen aan speelpleinwerking' laadt op deze dimensie.

Tabel 4.13: Wat doen kinderen zoal tijdens de schooldagen: Itemcorrelaties met de componenten

	PC1	PC2	PC3
Fietsen, skaten, voetballen, ... op straat/park...	0.62		
Buiten met vriendjes en vriendinnetjes spelen	0.60		
Naar de bibliotheek gaan	0.52		
Naar het zwembad gaan	0.51		
Iets van sport doen, maar niet in een sportclub	0.51		
Naar de bioscoop gaan	0.49		
Binnen met vriendjes en vriendinnetjes spelen	0.47		
Naar een sportclub gaan	0.47		
Een boek/strip lezen		0.67	
Tekenen, knutselen, schilderen, ...		0.59	
Schrijven, muziek spelen, toneel spelen, zingen, dansen	0.30	0.50	
Thuis met je speelgoed spelen		0.45	
Iets doen samen met mijn mama en papa		0.39	
Computerspelletjes spelen, chatten, surfen, op het internet			0.66
TV kijken			0.61
Boodschappen doen, gaan winkelen	0.35		0.48
Naar zijn/haar grootouders of andere familie gaan			0.45
<i>Eigenwaarde</i>	2.79	1.64	1.56
<i>R²</i>	16%	10%	9%

Items niet opgenomen in PCA: 'Naar het park, bos of pleintje gaan'

Tabel 4.14: Wat doen kinderen zoal tijdens het weekend: Itemcorrelaties met de componenten

	PC1	PC2	PC3
Naar het zwembad gaan	0.64		
Naar een sportclub gaan	0.61		
Buiten met vriendjes en vriendinnetjes spelen	0.61		
Binnen met vriendjes en vriendinnetjes spelen	0.58		
Naar de bioscoop gaan	0.55		
Fietsen, skaten, voetballen, ... op straat/park...	0.46		
Iets van sport doen, maar niet in een sportclub	0.42		
Schrijven, muziek spelen, toneel spelen, zingen, dansen		0.78	
Tekenen, knutselen, schilderen, ...		0.70	
Een boek/strip lezen		0.52	
Naar de bibliotheek gaan		0.50	
Thuis met je speelgoed spelen			0.61
TV kijken			0.60
Computerspelletjes spelen, chatten, surfen, op het internet			0.50
Naar mijn grootouders of andere familie gaan			0.46
Iets doen samen met mijn mama en papa	<u>0.31</u>		<u>0.43</u>
<i>Eigenwaarde</i>	2.50	1.90	1.65
<i>R²</i>	16%	12%	10%

Items niet opgenomen in PCA: 'Naar het park, bos of pleintje gaan', 'Naar de jeugdbeweging gaan', 'Boodschappen doen, gaan winkelen'

Tabel 4.15: Hebben kinderen al eens de volgende georganiseerde vakantieactiviteiten gedaan: Itemcorrelaties met de componenten

	PC1	PC2
Op sportkamp gaan	0.72	
Op kamp gegaan met de jeugdbeweging	0.67	
Op taalkamp gaan	0.62	
Naar een atelier gaan	0.58	
Naar een attractiepark gaan		0.72
Op vakantie gegaan met ouders of familie		0.64
Deelgenomen aan speelpleinwerking		0.58
<i>Eigenwaarde</i>	1.73	1.29
<i>R²</i>	25%	18%

Items niet opgenomen in PCA: 'Bij vriendjes en vriendinnetjes blijven slapen'

4.2.4 Conclusie

De analyses tot hiertoe gaven ons een beeld van de onderliggende dimensies van vrijetijdsbesteding bij respectievelijk jongeren, tieners en kinderen. Op basis van deze analyses kwamen we tot de conclusie dat er een viertal dimensies te onderscheiden zijn: sportactiviteiten, culturele activiteiten, sociale activiteiten en meer huiselijk georiënteerde activiteiten. Wat de sociale activiteiten in het weekend betreft, stellen we vast dat er in de leeftijdsgroep jongeren twee sociale dimensies worden onderscheiden: enerzijds en component van 'informele sociale activiteiten onder vrienden' en anderzijds een component die 'georganiseerde ontmoetingsplaatsen voor jongeren' groepeert. Bij tieners stelden we vast dat sociale activiteiten tijdens de weekendperiode samen gegroepeerd zijn met de meer huiselijke activiteiten. We konden eveneens vaststellen dat een hoofdcomponentenanalyse bij de doelgroep kinderen minder uniforme en uitgekristalliseerde dimensies opleverde. Een bevinding die erop wijst dat kinderen meer dan hun oudere leeftijdsgenoten nog op verschillende terreinen actief zijn wat vrijetijdsbesteding aangaat. Een andere conclusie is dat alle soorten van georganiseerd vakantieaanbod samen groeperen. Concreet betekent dit dat wanneer leerlingen deelnemen aan één bepaalde vorm van georganiseerd vakantieaanbod de kans groot is dat deze leerlingen ook aan ander georganiseerd vakantieaanbod deelnemen.

Een tweede belangrijke vraag die zich stelt is wie er participeert aan welke types van vrijetijdsbesteding. In het tweede luik van dit hoofdstuk gaan we na of bepaalde groepen van leerlingen meer of minder actief zijn in bepaalde types van vrijetijdsbesteding. Aan de hand van multivariate analyses gaan we na of er verschillen zijn in deze vormen van vrijetijdsbesteding naar socio-demografische achtergrondkenmerken van de leerlingen enerzijds en naar clusters van vrijetijdsbeleving anderzijds⁶⁴. De clustertypologie zoals die aan bod kwam in hoofdstuk 3 wordt hier aan het multivariaat model toegevoegd om na te gaan of bepaalde clusters van vrijetijdsbeleving samenhangen met bepaalde patronen van vrijetijdsbesteding.

⁶⁴ Om niet teveel respondenten te verliezen door de non-respons, maken we de componenten zelf aan. Componenten worden enkel aangemaakt indien 1) de component bestaat uit minstens drie hoog ladende items en 2) de individuele ladingen groter zijn dan de waarde .4. Voor componenten bestaande uit minder dan drie items bestuderen we de socio-economische verschillen op de individuele items afzonderlijk.

4.3 Verschilt vrijetijdsbesteding naargelang achtergrondkenmerken van de leerlingen?

4.3.1 Verschillen in vrijetijdsbesteding bij jongeren

Tabel 4.16 geeft de resultaten weer voor de vraag wat jongeren doen tijdens de schooldagen, het weekend en de vakantie. We vangen de bespreking aan voor verschillen in vrijetijdsbesteding tijdens de schooldagen. Wat de verschillen tussen beide geslachten aangaat, constateren we dat meisjes 27% meer kans hebben culturele of huiselijke activiteiten te doen tijdens schooldagen dan jongens. Jongens op hun beurt hebben ($1/0.58 = 1.72$) 72% meer kans sportactiviteiten te doen tijdens de schooldagen. Jongens en meisjes verschillen echter niet in participatie aan sociale vrijetijdsactiviteiten. Wat participatie aan het cultuuraanbod betreft, registreren we enkele markante verschillen naar herkomst en thuistaal. Niet-Europese en anderstalige jongeren doen significant minder culturele activiteiten dan jongeren van Belgische afkomst. Jongeren die naast Nederlands thuis ook een andere taal spreken doen, in vergelijking met jongeren die thuis enkel Nederlands spreken, minder sociale en huiselijke activiteiten. Net zoals in hoofdstuk 3, dienen we hier te onderstrepen dat de zéér sterke bivariate associatie tussen ouderlijke herkomst en participatie aan culturele activiteiten voor bijna de helft verklaard wordt door de variabele thuistaal. Thuistaal is hier een belangrijke mediërende variabele. We moeten hier wel beklemtonen dat er in het multivariaat model nog steeds een directe relatie bestaat tussen ouderlijke herkomst en cultuurparticipatie. Verder merken we op dat jongeren uit hoogopgeleide gezinnen significant meer culturele activiteiten doen dan jongeren uit laagopgeleide gezinnen, terwijl deze laatsten dan weer frequenter sociale activiteiten doen tijdens de schooldagen.

Wat de relatie van woonplaats regio met cultuurparticipatie betreft (kolom 2) komen we tot de volgende vaststellingen. Op bivariaat niveau werden geen verschillen vastgesteld tussen de verschillende Brusselse regio's. Uit de analyses bleek dat de gemeenten van binnen en buiten de Vlaamse rand niet significant verschillen in cultuurparticipatie van de regio Brussel-stad. Deze bevinding is echter een artefact omdat in de bivariate analyses geen rekening wordt gehouden met de differentiële verdeling naar herkomst binnen elk van de Brusselse regio's. Wanneer we de 3 groepen van leerlingen (i.e. Belgisch, Europees, niet-Europees) elk afzonderlijk in beschouwing nemen, dan treedt er wel een relatie op met woonplaats regio⁶⁵. Deze relatie komt eveneens tot uiting wanneer we in het multivariaat model controleren voor deze differentiële verdeling naar herkomst. Jongeren woonachtig binnen of buiten de Vlaamse rand doen significant minder culturele activiteiten dan jongeren uit Brussel-stad. Meer specifiek is deze kans ongeveer 1.45 keer kleiner. We concluderen dat woonplaats regio wel degelijk een significant verband vertoont met cultuurparticipatie. Deze bevinding hoeft op zich niet te verbazen aangezien het cultureel aanbod in grote mate geconcentreerd is in meer grootstedelijke gebieden, en de woonafstand een belangrijke drempel vormt om al dan niet deel te nemen aan dit cultureel aanbod.

⁶⁵ Meer specifiek, leerlingen woonachtig in de gemeenten binnen of buiten de Vlaamse rand participeren minder aan het cultuuraanbod dan leerlingen woonachtig in Brussel-stad, en dit geldt binnen elk van de drie groepen. Maar, omdat leerlingen van Belgische afkomst méér participeren dan leerlingen van vreemde origine, en omdat het overgrote deel (meer dan twee derde) van de leerlingen woonachtig in de gemeenten binnen of buiten de Vlaamse rand leerlingen van Belgische afkomst zijn, wordt het bivariaat gemiddelde voor de gemeentes binnen en buiten de Vlaamse rand artificieel omhoog geduwd, wat resulteert in een niet-significant verband op bivariaat niveau. Deze bevinding onderstreept dus het belang van te werken met multivariate analyses waarbij controle wordt gedaan voor de invloed van derde variabelen.

Tabel 4.16: Lineaire regressie op de principale componenten: 'Wat doen jongeren zoal tijdens de schooldagen, het weekend en de vakantie'

	Schooldagen				Weekend					Vakantie				Georg vakantie	
	Sociaal	Cultuur	Sport	Huiselijk	Sociaal groep	Sociaal informeel	Cultuur	Sport	Huiselijk	Sociaal	Cultuur	Sport	Huiselijk		
Geslacht (Ref. Jongen)															
Meisje	0.91	1.27 ***	0.58 ***	1.27 **	1.07	1.19 ***	1.27 ***	0.71 ***	1.15 ***	1.13	1.11	0.63 ***	1.37 ***	1.11 *	
Herkomst (Ref. Belgisch)															
Europees	1.11	1.17	0.89	1.13	1.24 *	1.07	1.24 *	0.90	0.99	1.04	1.23 *	0.84	1.01	1.05	
Niet-Europees	1.13	0.78 **	1.01	0.95	0.89	1.02	0.79 *	0.97	0.95	1.03	0.91	1.05	0.79 *	0.99	
Thuistaal (Ref. Homogeen Nederlands)															
Heterogeen Nederlands	0.84 *	0.87	0.98	0.80 *	0.64 ***	0.88	0.82 *	1.05	0.92	0.91	0.89	1.18	0.79 *	0.83 ***	
Anderstalig	0.97	0.70 ***	0.94	1.03	0.75 **	1.01	0.71 ***	1.02	1.02	1.02	0.71 ***	1.06	0.99	0.85 **	
Opleidingsniveau ouders (Ref. Laag opgeleid)															
Hoog opgeleid	0.84 *	1.20 *	0.93	1.15	1.05	0.88 *	1.11	0.96	1.02	0.86	1.13	0.91	1.05	1.31 ***	
Woonplaats regio (Ref. Brussel-stad)															
Kanaalzone	1.03	0.83	0.94	1.09	0.88	1.00	0.76 *	0.80	1.01	0.98	0.92	0.88	0.91	0.88	
Eerste kroon	0.92	0.84	0.79	1.27	0.87	0.86	0.87	0.78	0.96	0.97	0.88	0.93	0.89	0.98	
NW	0.94	0.85	0.96	1.36 *	0.95	1.05	0.87	0.82	1.11	0.98	0.82	0.77	1.36	0.99	
ZO	0.91	0.73	0.88	1.36	0.70	0.95	0.70	0.75	1.09	1.06	0.73	1.02	1.00	0.91	
Vlaamse rand	0.91	0.67 ***	1.18	1.26	0.94	0.98	0.73 **	1.06	1.01	0.99	0.74 *	1.03	1.04	0.92	
Buiten Vlaamse rand	0.96	0.69 **	1.09	1.30	0.94	1.02	0.77 *	1.00	1.13	1.00	0.81	1.03	1.30	0.92	
Cluster (Ref. Huismussen)															
Socializers	1.55 ***	1.09	1.60 ***	1.07	1.55 ***	1.50 ***	1.09	1.40 ***	1.03	1.79 ***	1.23 *	1.61 ***	0.97	1.12 *	
Outdoor-kids	1.27 **	1.04	1.58 ***	0.80 *	1.30 **	1.29 ***	1.04	1.41 ***	0.96	1.48 ***	1.11	1.56 ***	0.97	1.11	

* p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

Een tweede bevinding waar we de aandacht op willen vestigen zijn de verschillen in participatie aan huiselijke vrijetijdsactiviteiten naar woonplaats regio (kolom 4). Op bivariaat niveau stellen we vast dat leerlingen woonachtig in gemeenten binnen en buiten de Vlaamse rand, en in beperkte mate ook leerlingen woonachtig in zuidoostelijke en noordwestelijk gemeenten, significant meer huiselijke vrijetijdsactiviteiten doen dan leerlingen uit Brussel-stad. De multivariate analyses wijzen echter uit dat deze regio verschillen zo goed als volledig verklaard worden door de socio-demografische kenmerken van de leerlingen binnen deze gemeenten enerzijds (i.e. herkomst, thuistaal, opleidingsniveau ouders) en de clusterkenmerken naar vrijetijdsbeleving anderzijds. Voor de andere vrijetijdsbestedingspatronen (sociaal, sport) werden noch op bivariaat noch op multivariaat niveau verschillen vastgesteld naar woonplaats regio.

Tot slot registreren we enkele grote verschillen tussen de drie clusters van vrijetijdsbeleving. In lijn met de verwachtingen constateren we dat de *socializers* 1.55 keer meer sociale activiteiten doen tijdens de schooldagen dan de *huismussen*. Ook de *outdoor-kids* doen significant meer sociale activiteiten dan de *huismussen*, maar significant minder dan de *socializers*⁶⁶. Ook wat sportactiviteiten betreft merken we op dat, in vergelijking met de *huismussen*, zowel de *socializers* als de *outdoor-kids* significant meer sport doen, hoewel deze laatste clusters niet significant verschillen van elkaar wat participatie aan sportactiviteiten aangaat. Voor cultuurparticipatie tijdens de schooldagen observeren we geen noemenswaardige verschillen tussen de drie clusters. De laatste kolom wijst echter wel op een verschil in participatie aan huiselijke activiteiten. *Outdoor-kids* doen immers significant minder huiselijke activiteiten dan zowel de *huismussen* als de *socializers*.

De resultaten voor vrijetijdsbesteding in het weekend, en de hieruit voortvloeiende interpretaties, liggen grotendeels in dezelfde lijn. We gaan hier enkel in op de meest in het oog springende verschillen. Zoals aangetoond zie tabel 4.6, zijn er wat vrijetijdsbesteding in het weekend betreft twee componenten van sociale activiteiten te onderscheiden: een component bestaande uit 'georganiseerde ontmoetingsplaatsen voor jongeren' en een component van 'informele sociale activiteiten onder vrienden'. De hoogst ladende items op de eerste component zijn 'naar de jeugdbeweging gaan' en 'naar het jeugdhuis of de jeugdclub gaan', twee items die niet bevraagd zijn 'tijdens de schooldagen'. In lijn met de analyses voor de schooldagen constateren we dat participatie aan deze georganiseerde ontmoetingsplaatsen voor jongeren niet significant verschilt tussen jongens en meisjes. Als we kijken naar de meer informele sociale activiteiten onder vrienden⁶⁷ dan registreren we wél duidelijk geslachtsverschillen. Meisjes doen deze activiteiten vaker in het weekend dan jongens⁶⁸.

Een tweede bevinding die we wensen te rapporteren zijn de verschillen naar thuistaal wanneer we kijken naar de sociale groepsactiviteiten. We constateren dat vrijetijdsbesteding in georganiseerde ontmoetingsplaatsen hoger is bij jongeren van Europese afkomst dan bij jongeren van Belgische oorsprong. Anderzijds tonen de resultaten aan dat jongeren die thuis een andere taal spreken dan Nederlands (i.e. anderstaligen en leerlingen die thuis naast Nederlands een andere taal spreken) minder participeren aan deze georganiseerde ontmoetingsplaatsen dan jongeren die thuis enkel Nederlands praten⁶⁹. Opnieuw komen we tot de conclusie dat de oorspronkelijke significante bivariate associatie tussen ouderlijke

⁶⁶ In sommige gevallen wijzigden we de referentiecategorie in de analyses (en werden de analyses opnieuw uitgevoerd) om zo verschillen tussen de andere categorieën op hun significantie na te gaan.

⁶⁷ De informele sociale activiteiten worden gedefinieerd door de items 'iets gaan drinken op café en/of een snack eten', 'met vrienden en/of vriendinnen afspreken', 'in de stad rondwandelen/shoppen', 'naar de bioscoop gaan', 'afspreken en iets doen met mijn lief'

⁶⁸ Dezelfde bevinding geldt niet wanneer we de operationalisatie van sociale groepsactiviteiten zoals gehanteerd in tabel 4.15a toepassen op vrijetijdsbesteding tijdens de schooldagen. Meisjes doen dus frequenter aan informele sociale activiteiten tijdens het weekend, maar niet tijdens de schooldagen.

⁶⁹ Dezelfde bevinding geldt niet wanneer we de operationalisatie van sociale groepsactiviteiten zoals gehanteerd in tabel 4.15a toepassen op vrijetijdsbesteding tijdens de schooldagen.

herkomst (i.e. Niet-Europees) en deze vorm van participatie⁷⁰, in dit geval, volledig te verklaren is door verschillen in de taal die leerlingen thuis spreken.

Tot slot, de laatste kolommen in tabel 4.16 geven de bevindingen weer voor vrijetijdsbesteding van jongeren tijdens de vakantie. Ook hier lopen de resultaten op enkele kleine verschillen na parallel met voorgaande analyses. De allerlaatste kolom in de tabel geeft de verschillen in participatie aan het georganiseerd vrijetijdsaanbod zoals deze tot stand kwam op basis van de hoofdcomponenten analyse in tabel 4.8. Ook hier tonen de resultaten aan dat anderstalige jongeren en jongeren die thuis naast Nederlands een andere taal spreken⁷¹ minder deelnemen aan het cultureel vrijetijdsaanbod. Een bevinding die ook hier opnieuw bevestigd wordt is het belang van de variabele thuistaal als mediërende factor. Hoewel op bivariaat niveau een zéér significante relatie wordt vastgesteld tussen herkomst (i.e. Niet-Europees) en participatie aan het georganiseerd vakantieaanbod, verdwijnt deze relatie wanneer we de variabele thuistaal toevoegen aan het model. We constateren ook een zeer significante relatie met het opleidingsniveau van de ouders. Leerlingen uit hoogopgeleide milieus participeren veel meer aan het georganiseerd vakantieaanbod dan hun leeftijdsgenoten uit laagopgeleide gezinnen. In vergelijking met jongens nemen meisjes vaker deel aan dit georganiseerd vakantieaanbod en van de drie clusters participeren de *socializers* meer dan de *huismussen*. Ook de *outdoor-kids* nemen vaker deel aan dit georganiseerd aanbod, maar deze relatie is net niet significant.

4.3.2 Verschillen in vrijetijdsbesteding bij tieners

Vervolgens bespreken we de resultaten naar verschillen in vrijetijdsbesteding tijdens de schooldagen bij de leeftijdsgroep tieners (tabel 4.17). We constateren opnieuw significante verschillen tussen jongens en meisjes, en dit voor drie van de vier dimensies. In lijn met de resultaten voor jongeren observeren we dat meisjes vaker culturele en huiselijke vrijetijdsactiviteiten doen, terwijl jongens dan weer vaker aan sport doen. Wat participatie aan het cultuur aanbod betreft, registreren we eveneens bij deze leeftijdsgroep dat niet-Europese tieners significant minder culturele activiteiten doen dan tieners van Belgische afkomst. Hoewel we op bivariaat niveau ook een significante relatie vaststellen tussen thuistaal en participatie aan culturele activiteiten, verdwijnt dit verband wanneer we controleren voor herkomst. Met andere woorden, in tegenstelling tot voorgaande analyses is thuistaal hier geen mediërende variabele. In tegendeel, de relatie van thuistaal met participatie aan culturele activiteiten wordt volledig verklaard door de ouderlijke herkomst. Verder kunnen we besluiten dat jongeren uit laagopgeleide gezinnen meer sociale activiteiten doen tijdens de schooldagen, terwijl geen relatie wordt vastgesteld tussen opleidingsniveau van het ouderlijke gezin en participatie aan culturele activiteiten.

Wat de relatie van woonplaats regio met de diverse dimensies van vrijetijdsbesteding aangaat, observeren we geen significante verschillen (noch op bivariaat noch op multivariaat niveau). Deze bevinding is opmerkelijk en enigszins afwijkend van de analyses bij de leeftijdsgroep jongeren. Daar kwamen we tot de vaststelling dat de woonafstand wel degelijk een belangrijke drempel was om al dan niet deel te nemen aan het cultureel aanbod.

⁷⁰ Dezelfde conclusie kunnen we maken voor de relatie tussen opleidingsniveau ouders en thuistaal. Bivariate analyses tonen aan dat leerlingen uit laagopgeleide gezinnen minder sociale groepsactiviteiten doen dan leerlingen uit hoogopgeleide gezinnen. Dit is echter een schijnverband, en de geobserveerde relatie wordt ook hier gemedieerd door de taal die leerlingen thuis spreken.

⁷¹ De verschillen tussen heteroëen Nederlandstalige jongeren en homogeen Nederlandstalige jongeren zijn, hoewel in dezelfde richting, niet significant.

Tabel 4.17: Lineaire regressie op de principale componenten: 'Wat doen tieners zoal tijdens de schooldagen, het weekend en de vakantie'

	Schooldagen				Weekend			Vakantie				
	Sociaal informeel	Cultuur	Sport	Huiselijk	Huiselijk/Sociaal informeel	Cultuur	Sport	Sociaal informeel	Cultuur	Sport	Huiselijk	Georg vakantie
Geslacht (Ref. Jongen)												
Meisje	1.06	1.24 ***	0.57 ***	1.47 ***	1.25 ***	1.18 **	0.82 ***	1.23 **	1.07	0.69 ***	1.52 ***	1.13 **
Herkomst (Ref. Belgisch)												
Europees	0.98	0.92	0.99	1.16	0.93	0.90	0.93	1.09	0.98	0.86	0.87	0.98
Niet-Europees	0.98	0.73 ***	0.82 *	1.01	0.93	0.69 ***	0.84 *	1.11	0.85 *	0.94	1.01	0.89 *
Thuistaal (Ref. Homogeen Nederlands)												
Heterogeen Nederlands	1.12	0.95	1.16	0.83	0.93	0.96	1.13	1.36 **	1.04	1.37 **	0.75 *	0.86 *
Anderstalig	1.16	0.92	1.08	0.71 *	0.89	0.89	1.06	1.24	1.14	1.38 **	0.81	0.79 ***
Opleidingsniveau ouders (Ref. Laag opgeleid)												
Hoog opgeleid	0.82 **	1.05	0.91	0.94	0.98	1.10	0.98	0.96	1.04	0.96	0.97	1.10 *
Woonplaats regio (Ref. Brussel-stad)												
Kanaalzone	1.02	0.89	0.92	0.91	1.01	0.93	1.01	0.96	0.92	1.18	1.09	0.96
Eerste kroon	1.05	1.26	1.02	0.66	0.93	1.18	1.09	0.92	0.94	1.18	0.79	0.90
NW	0.93	0.90	0.84	1.05	1.09	0.96	1.00	0.95	0.86	1.01	1.27	0.93
ZO	0.88	1.07	1.20	0.95	1.07	1.11	1.20	0.84	0.83	1.15	1.09	0.95
Vlaamse rand	0.84	1.04	1.09	1.03	1.07	0.97	1.11	0.87	0.94	1.07	1.09	1.01
Buiten Vlaamse rand	1.03	0.90	1.14	1.10	1.09	0.93	1.10	0.95	0.98	1.36 *	1.08	1.00
Cluster (Ref. Huismussen)												
Socializers	1.24 *	1.18 *	1.56 ***	0.89	1.03	1.28 ***	1.47 ***	1.10	1.24 *	1.37 **	0.71 **	1.10
Outdoor-kids	1.23 **	1.11	1.42 ***	0.81 *	1.02	1.09	1.38 ***	1.05	1.06	1.39 ***	0.70 ***	1.05

* p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

Ten slotte observeren we ook hier dezelfde verschillen tussen de drie clusters van vrijetijdsbeleving. Zowel de *socializers* als de *outdoor-kids* doen meer sociale activiteiten tijdens de schooldagen dan de *huismussen*. In tegenstelling tot de analyses voor jongeren merken we op dat er geen verschil is in participatie aan sociale activiteiten tussen de *socializers* en *outdoor-kids*. De grootste verschillen worden opnieuw geregistreerd voor de sportactiviteiten. De *socializers* en de *outdoor-kids* doen significant meer sport doen dan de *huismussen*, hoewel de eerst genoemde clusters onderling niet van elkaar verschillen in sportparticipatie. De *socializers* participeren meer aan het cultureel aanbod dan de *huismussen*, maar deze verschillen zijn minder uitgesproken. De laatste kolom wijst op een verschil in participatie aan huiselijke activiteiten. *Outdoor-kids* en *socializers*⁷² doen minder huiselijke activiteiten dan de *huismussen*. Opvallend is dat deze verschillen in participatie aan huiselijke vrijetijdsactiviteiten niet werden waargenomen bij de leeftijdsgroep jongeren.

Vervolgens bespreken we de resultaten voor vrijetijdsbesteding in het weekend bij tieners. Een hoofdcomponentenanalyse wees uit dat de meer huiselijke vrijetijdsactiviteiten en de informele sociale activiteiten als één component kunnen worden beschouwd. Hetzelfde geldt voor de meer culturele activiteiten en sociale groepsactiviteiten. De analyses bevestigen dat meisjes minder aan sport doen maar wel hoger scoren op de twee andere dimensies. We stellen vast dat niet-Europese tieners minder participeren aan culturele en sociale groepsactiviteiten dan hun leeftijdsgenoten van Belgische afkomst. Thuis taal, opleidingsniveau van de ouders en woonplaats regio differentiëren niet tussen de verschillende dimensies van vrijetijdsbesteding. Dezelfde bevindingen naar verschillen tussen clusters van vrijetijdsbeleving zijn ook hier van toepassing.

Tot slot registreren we enkele grote verschillen tussen de drie clusters van vrijetijdsbeleving. In lijn met de verwachtingen constateren we dat de *socializers* 1.55 keer meer sociale activiteiten doen tijdens de schooldagen dan de *huismussen*. Ook de *outdoor-kids* doen significant meer sociale activiteiten dan de *huismussen*, maar significant minder dan de *socializers*⁷³. Ook wat sportactiviteiten betreft merken we op dat, in vergelijking met de *huismussen*, zowel de *socializers* als de *outdoor-kids* significant meer sport doen, hoewel deze laatste clusters niet significant verschillen van elkaar wat participatie aan sportactiviteiten aangaat. Voor cultuurparticipatie tijdens de schooldagen observeren we geen noemenswaardige verschillen tussen de drie clusters. De laatste kolom wijst echter wel op een verschil in participatie aan huiselijke activiteiten. *Outdoor-kids* doen immers significant minder huiselijke activiteiten dan zowel de *huismussen* als de *socializers*.

De resultaten voor vrijetijdsbesteding van tieners tijdens de vakantie zijn congruent met eerdere analyses voor deze leeftijdsgroep. We staan stil bij de meest opmerkelijke verschillen. We stellen vast dat sportparticipatie in de vakantieperiode bij de anderstalige tieners en tieners die thuis naast Nederlands een andere taal spreken hoger ligt dan bij hun leeftijdsgenoten van Belgische origine. Deze bevinding is niet alleen eigen aan deze specifieke tijdsperiode maar tevens eigen aan deze leeftijdsgroep. Bij de jongeren lag de sportparticipatie in de vakantie eveneens hoger, maar de verschillen bleken niet statistisch significant. In lijn met de bevindingen voor jongeren registreren we bij de tieners dat participatie aan het georganiseerd vakantieaanbod samenhangt met de ouderlijke herkomst, de taal die leerlingen thuis spreken en het opleidingsniveau van het ouderlijk gezin.

⁷² Bij de leeftijdsgroep *socializers* zijn de verschillen echter niet statistisch significant.

⁷³ In sommige gevallen wijzigden we de referentiecategorie in de analyses (en werden de analyses opnieuw uitgevoerd) om zo verschillen tussen de andere categorieën op hun significantie na te gaan.

4.3.3 Verschillen in vrijetijdsbesteding bij kinderen

Eerder in dit hoofdstuk stelden we vast dat bij de leeftijdsgroep kinderen een hoofdcomponentenanalyse minder eenduidig te interpreteren componenten opleverde. De bevinding dat kinderen een meer divers vrijetijdsbestedingspatroon kan worden toegekend is een belangrijke conclusie. Een beperking is wel dat deze componenten een meer problematisch karakter kan worden toegekend, wil men hierop verdere analyses uitvoeren. Het is namelijk zo dat de inhoudelijke betekenis van de componenten hier minder eenduidig is. Bovendien bestaat er een kans dat de gegroepeerde items een differentiële verhouding hebben met de socio-demografische achtergrondkenmerken, wat het aanmaken van de componenten niet rechtvaardigt⁷⁴. Omwille van deze redenen kiezen we ervoor om de analyses toe te spitsen op de individuele items, en enkel die resultaten te rapporteren die het meest in het oog springen⁷⁵.

Een eerst vaststelling die we maken is dat meisjes vaker dan jongens een boek of strip lezen, naar de bibliotheek gaan, en tevens frequenter creatieve (tekenen, knutselen, schilderen) of meer artistiek getinte activiteiten doen (schrijven, muziek spelen, toneel spelen, zingen, dansen). Jongens doen dan weer vaker sport (naar een sportclub gaan). Deze verbanden gelden zowel voor vrijetijdsbesteding tijdens de schooldagen als tijdens het weekend.

Naar opleidingsniveau van de ouders stellen we vast dat kinderen uit hoogopgeleide gezinnen vaker een boek of strip lezen, en méér creatieve en artistieke activiteiten doen, en dit zowel tijdens de schooldagen als het weekend. De verschillen zijn het meest uitgesproken wat participatie aan de meer artistiek getinte activiteiten betreft (schrijven, muziek spelen, toneel spelen, zingen, dansen). Meer specifiek, de kans dat kinderen uit hoogopgeleide gezinnen dit soort van vrijetijdsbesteding doen tijdens de schooldagen is bijna 2 keer zo groot (odds ratio= 1.84). Diezelfde kans bedraagt 1.47 tijdens het weekend. Kinderen uit lager opgeleide gezinnen gaan dan weer frequenter naar de bioscoop en kijken meer tv. De verschillen naar herkomst en thuistaal zijn eerder beperkt. Kinderen van niet-Europese oorsprong gaan thuis minder vaak met hun speelgoed spelen dan hun leeftijdsgenoten van Belgische afkomst, maar gaan frequenter op bezoek bij hun grootouders of familie.

Wat participatie van kinderen aan het georganiseerd vakantieaanbod betreft⁷⁶, komen we tot dezelfde vaststellingen als bij de oudere leeftijdsgroepen. We noteren dat kinderen van niet-Europese afkomst veel moeilijker bereikt worden met dit georganiseerd vakantieaanbod, terwijl kinderen van Europese afkomst niet significant verschillen van hun leeftijdsgenoten van Belgische oorsprong. We stellen wel een interactie-effect vast voor wat de relatie betreft van geslacht met participeren aan het georganiseerd vakantieaanbod. Daar waar bij de leeftijdsgroep tieners en jongeren meisjes vaker participeren aan het georganiseerd vakantieaanbod dan jongens, constateren we het omgekeerde bij de leeftijdsgroep kinderen. In dit geval blijken meisjes minder deel te nemen aan het georganiseerd vakantieaanbod dan jongens. Opleidingsniveau en thuistaal zijn daarentegen niet gerelateerd met deze vorm van participatie.

⁷⁴ De clustertypologie maakt geen deel uit van de vragenlijst voor kinderen, waardoor de analyses in dit geval uitsluitend zijn toegespitst op socio-demografische achtergrondkenmerken.

⁷⁵ Omdat het aantal items nogal groot is, rapporteren we deze resultaten niet in tabelvorm.

⁷⁶ Voor deze analyse maakten we wel een component aan omdat hier de inhoudelijke betekenis meer eenduidig is, en de ladingen op deze component bovendien voldoende groot zijn.

4.4 Conclusie

In dit hoofdstuk werd de focus gericht op de specifieke activiteiten van vrijetijdsbesteding voor drie verschillende leeftijdsgroepen: jongeren, tieners, en kinderen. We maakten hierbij een onderscheid tussen vrijetijdsbesteding tijdens de schooldagen, het weekend en de vakantie. Een belangrijke vraag die ons voor ogen stond was de mate waarin activiteiten (van vrijetijdsbesteding) onderling sterk samenhangen en dus onder eenzelfde noemer kunnen worden geplaatst. Een tweede vraag betrof de mate waarin bepaalde socio-demografische groepen of clusters van leerlingen (naar vrijetijdsbeleving) differentieel scoren op deze dimensies van vrijetijdsbesteding.

Een van de belangrijkste conclusies in dit hoofdstuk is dat een viertal dimensies van vrijetijdsbesteding kunnen worden onderscheiden: sportactiviteiten, sociale activiteiten, culturele en artistieke activiteiten, en de meer huiselijk gerichte vrijetijdsactiviteiten. Het feit dat deze dimensies van vrijetijdsbesteding vrij uniform zijn afgebakend is opmerkelijk, gezien de eigenheid van de items waarop de principale componenten analyse werd uitgevoerd. We werken immers niet met attitudes maar met rapporteringen van gedrag. Een eigenschap van deze laatste is dat tijd die gependend wordt aan één bepaald soort gedrag (e.g. zwemmen) tevens tijd is die *niet* aan andere soorten van vrijetijdsbesteding kan worden gependend. In die zin zijn de ladingen op de onderscheiden componenten, hoewel niet zo hoog als in analyses op attitudeschalen, toch opmerkelijk te noemen⁷⁷. De analyses tonen aan dat er bij de Brusselse jeugd wel degelijk sprake is van een voorkeur om een bepaald *type* van vrijetijdsbesteding uit te oefenen, en dat deze focus niet alleen verschuift in de levensloop⁷⁸, maar tevens meer uitgesproken wordt naarmate leerlingen ouder worden. We observeren immers dat de dimensies minder eenduidig te interpreteren zijn in de leeftijdsgroep kinderen. Deze bevindingen zijn enigszins te verklaren door de specifieke levensfase waarin deze kinderen zich bevinden. Exploratie van vrijetijdsbestedingspatronen kent niet alleen een meer gevarieerd karakter in deze periode, de keuze om bepaalde activiteiten te doen staat tevens veel sterker onder de invloedssfeer van de ouders.

Het aantal onderscheiden dimensies is niet over alle analyses gelijk, en bovendien sterk afhankelijk van de kenmerken van de leeftijdsgroep en onderliggende items. In het weekend zijn er activiteiten mogelijk die niet worden georganiseerd tijdens de schooldagen, en ook naar leeftijdsgroep verschillen de mogelijkheden van vrijetijdsbesteding. De analyses bij jongeren onderscheiden bijvoorbeeld twee soorten van sociale activiteiten. Enerzijds de sociale activiteiten die een eerder georganiseerd karakter kunnen worden toegekend waarbij jongeren in grote getale samentroepen (naar een fuif, concert, de jeugdbeweging of het jeugdhuis gaan) en anderzijds de eerder ongeorganiseerde sociale activiteiten in kleine kring van hechte vriendschappen (naar de bioscoop gaan, met vrienden afspreken, in de stad rondwandelen, iets gaan drinken op café). Deze laatste zijn vooral bij meisjes populair.

Bij de leeftijdsgroep tieners observeren we een andere structuur in vrijetijdsbesteding. De groepsgebonden sociale activiteiten zoals we die waarnemen bij de jongeren hangen hier sterk samen met de meer culturele activiteiten (naar een musical, toneel of ander voorstelling gaan, naar de muziek of dans school gaan, etc). Beide hebben met elkaar gemeen dat het allen georganiseerde ontmoetingsplaatsen zijn, waar de participatie aan deze culturele activiteiten, gezien de leeftijdsgroep van de leerlingen, nog meer onder de invloedssfeer staan van de ouders. Een andere observatie was dat de meer sociale activiteiten in kleine kring bij tieners sterk samenhangen met activiteiten in huiselijke sfeer. De hier vernoemde bevindingen wijzen opnieuw in de richting van een meer toegespitst en uitgekristalliseerd vrijetijdsbestedingspatroon bij

⁷⁷ We willen de lezer eraan herinneren dat de factorladingen nooit hoger zijn dan .8 en ook de totale verklaarde variantie van de factoren overschrijdt in geen van de analyses de waarde 50%.

⁷⁸ Deze stelling werd niet expliciet getoetst in dit hoofdstuk maar kan wel gededuceerd worden uit de descriptieve frequentietabellen in bijlage (tabellen 4.1a tot 4.9a) alsook de bevindingen in hoofdstuk 3 en de link van de clustertypologie met de vormen van vrijetijdsbesteding

jongeren, daar waar de dimensies bij tieners vaker items groeperen uit verschillende sferen. De observatie dat sociale activiteiten in kleine kring bij tieners groeperen met activiteiten in huiselijke sfeer hoeft niet te verbazen, aangezien deze leeftijdsgroep doorgaans nog niet dezelfde vrijheden kent om tijdens het weekend het ouderlijk huis te verlaten. Activiteiten zoals naar de bioscoop gaan, afspreken met vrienden, en in de stad rondwandelen/shoppen staan nog meer onder supervisie van de ouders of vinden vaker plaats in het bijzijn van de ouders. De aanwezigheid van de ouders is dus een belangrijk gegeven die de samenhang van deze vrijetijdsactiviteiten mee bepaalt. Dit is véél minder het geval bij jongeren die reeds een grotere dosis zelfstandigheid verworven hebben.

Een andere conclusie is dat georganiseerde vormen van vakantieactiviteiten samen groeperen. Leerlingen die participeren aan één bepaalde vorm van georganiseerde vakantieactiviteiten (e.g. op sportkamp gaan), gaan ook vaker deelnemen aan andere vormen van georganiseerde vakantieactiviteiten. Deze bevinding is bovendien consistent overheen de verschillende leeftijdsgroepen. De participatie aan dit georganiseerd vakantieaanbod is echter niet gelijk. Leerlingen uit anderstalige gezinnen of gezinnen waar naast Nederlands ook een andere taal wordt gesproken, en leerlingen uit laagopgeleide gezinnen maken minder vaak gebruik van dit vakantieaanbod.

Wat de verschillen in vrijetijdsbesteding naar socio-demografische achtergrondkenmerken aangaat, onthouden we in de eerste plaats dat participatie aan culturele activiteiten bepaald wordt door de herkomst en thuistaal van de ouders. Het relatieve belang van deze achtergrondkenmerken blijkt echter te verschillen overheen de leeftijdsgroepen. Bij de leeftijdsgroep jongeren is vooral de thuistaal een belangrijke predictor en medieert deze variabele in vele gevallen zelfs de relatie tussen herkomst en cultuurparticipatie. Bij de leeftijdsgroep tieners en kinderen observeren we echter geen mediërende rol van thuistaal en is enkel ouderlijke (niet-Europese) herkomst een belangrijke voorspeller. De vraag rijst naar hoe we deze differentiële relatie kunnen duiden, en een verklaring hiervoor werd niet onmiddellijk gevonden. Wel is het zo dat herkomst en thuistaal in nauwe relatie staan tot elkaar. Het is namelijk zo dat het aandeel homogeen Nederlandstaligen in de groep leerlingen van Belgische afkomst veel groter is dan bij leerlingen van niet-Europese afkomst, terwijl het omgekeerde geldt voor het aandeel anderstaligen.

Wat de relatie van woonplaats regio betreft, constateren we dat de oorspronkelijke bivariate relaties tussen woonplaats regio en vrijetijdsbesteding in vele gevallen verklaard worden door het socio-demografisch profiel van deze regio's. Getuige hiervan het feit dat er in het multivariaat model weinig tot geen verschillen naar boven komen tussen de Brusselse regio's. De enige uitzondering hierop is participatie aan culturele vrijetijdsbesteding. Hier registeren we dat afstand wel degelijk een drempel kan zijn tot participatie. Leerlingen die binnen of buiten de Vlaamse rand wonen doen minder vaak culturele vrijetijdsactiviteiten. Merkwaardig genoeg geldt deze bevinding enkel voor de leeftijdsgroep jongeren, en dus niet voor tieners en kinderen.

Voor de leeftijdscategorieën tieners en jongeren gingen we na of vrijetijdsbesteding verschilt naargelang deze leerlingen behoren tot differentiële clusters van vrijetijdsbeleving. Een conclusie die we voor beide leeftijdsgroepen kunnen maken is dat zowel *socializers* als *outdoor-kids* significant meer sportactiviteiten doen dan de *huismussen*. Hetzelfde geldt trouwens voor wat sociale activiteiten aangaat. Beide clusters doen meer sociale activiteiten dan de *huismussen*, met dat verschil dat de *socializers* op hun beurt meer sociale activiteiten doen dan de *outdoor-kids*. Deze laatste bevinding geldt echter enkel voor de jongeren. Bij de tieners observeren we geen verschil in participatie aan sociale activiteiten tussen *socializers* en *outdoor-kids*. De resultaten in dit hoofdstuk lijken de keuze voor de benaming van de betreffende cluster ('*socializers*') in hoofdstuk 3 verder te ondersteunen. Merkwaardig genoeg doen de *huismussen* niet vaker huiselijke activiteiten.

Een andere opmerkelijke bevinding was dat de cluster *huismussen* op geen enkele van de dimensies meer lijkt te participeren. Zelfs als we kijken naar de meer huiselijke vrijetijdsactiviteiten scoort deze groep slechts

in uitzonderlijke gevallen een beetje hoger dan de twee andere clusters. De enige uitzondering hierop is vrijetijdsbesteding tijdens de vakantieperiode bij de leeftijdsgroep tieners. Hier constateren we wél dat de cluster *huismussen* meer huiselijke activiteiten doen dan hun leeftijdsgenoten in de andere clusters. De bevinding dat de *huismussen* zowel minder sport, culturele als sociale activiteiten doen is opmerkelijk waardoor de vraag rijst naar de achterliggende oorzaken voor deze lagere participatie. In het licht van deze resultaten hoeft de bevinding dat *huismussen* het hoogst scoren op de dimensie verveling niet te verbazen. Een pertinente vraag naar beleid toe, is hoe deze doelgroep beter kan bereikt worden, rekening houdend met de specifieke kenmerken van deze groep (e.g. de sterke gerichtheid op binnenshuis activiteiten). Ook rijst de vraag naar de waargenomen drempels tot vrijetijdsparticipatie bij deze meer huiselijk georiënteerde leerlingen.

Ten slotte, een opmerking die we hier willen aansnijden gaat over de vraag naar causaliteit. We vertrekken hier immers van de veronderstelling dat een bepaalde voorkeur van vrijetijdsbeleving aan de basis ligt van specifieke activiteiten van vrijetijdsbesteding. Dit hoeft echter niet steeds het geval te zijn. Specifieke activiteiten van vrijetijdsbesteding kunnen ook de beleving beïnvloeden, versterken of zelfs alterneren. We dienen echter te onderstrepen dat de vraag naar causaliteit met de gegeven data niet te beantwoorden is, en enkel met specifieke longitudinale data kan onderzocht worden. De mate waarin deze relatie ook in de omgekeerde richting werkt is afhankelijk van verschillende factoren (e.g. de mate waarin leerlingen de kans krijgen om bepaalde activiteiten uit te oefenen, het aanbod van vrijetijdsbesteding, positieve en/of negatieve ervaringen met dit aanbod, etc). Terug verwijzend naar de bevinding dat *huismussen* zich vaker vervelen en minder vrijetijdsactiviteiten lijken te ondernemen, rijst de vraag of de beleving (e.g. 'ik breng mijn vrije tijd liever thuis door dan buitenshuis') niet het resultaat is van kenmerken van de buurt, het gezin, de school, etc waar men via beleid wél op kan inspelen.

Hoofdstuk 5:

Een focus op de vraag: Wat wil de jeugd vaker doen?

De vorige hoofdstukken boden ons een zicht op vrijetijdsbeleving en –besteding bij leerlingen uit het Nederlandstalig onderwijs in het Brussels hoofdstedelijk gewest. We gingen na in welke mate deze vrijetijdsbeleving en –besteding verschillen tussen de drie leeftijdsgroepen, welke socio-demografische achtergrondkenmerken deze beleving en participatie beïnvloeden, en hoe aspecten van vrijetijdsbeleving in verhouding staan tot specifieke vormen van vrijetijdsparticipatie. Willen we echter het vrijetijdsgedrag van de jeugd beter begrijpen, dan dienen we ook rekening te houden met minder tastbare aspecten van vrijetijdsdeelname. In dit hoofdstuk komt ook de vraag aan bod welke vrijetijdsactiviteiten de jeugd graag *vaker* wil doen. En hierop aansluitend, welke *drempels* en *barrières* ervaart de jeugd om al dan niet een bepaalde vrijetijdsactiviteit uit te oefenen?

Net zoals in de eerdere hoofdstukken in dit rapport vangen we aan met een aantal algemene beschrijvende analyses. Per leeftijdsgroep geven we de frequentieverdelingen weer van welke activiteiten de jeugd graag vaker wil doen. We maken hierbij opnieuw het onderscheid tussen voorkeuren van vrijetijdsbesteding tijdens de schooldagen, het weekend en de vakantie⁷⁹. Drie leeftijdsgroepen worden bestudeerd: kinderen (7 tot 10 jaar), tieners (11 tot 14 jaar) en jongeren (15 jaar en ouder). Vervolgens gaan we na of deze voorkeuren van de jeugd verschillen tussen socio-economische groepen enerzijds en clusters van vrijetijdsbeleving anderzijds. De laatste onderzoeksvraag gaat ten slotte na waarom de jeugd die ene activiteit –die ze graag vaker zouden doen– toch niet vaker doen. Omdat dit laatste thema niet is bevraagd bij de leeftijdsgroep kinderen, focussen we deze analyses enkel op de jongeren en tieners.

5.1 Welke activiteiten wil de jeugd graag vaker doen in zijn vrije tijd?

Tabel 5.1 geeft voor elk van de drie leeftijdsgroepen de top 5 van meest frequent aangehaalde activiteiten die leerlingen wel vaker willen doen. Tabellen 5.2 tot 5.4 geven de frequentieverdelingen (percentages) weer van de activiteiten die leerlingen graag vaker zouden willen doen. In eerste instantie werd gevraagd aan te geven welke 5 activiteiten de leerlingen vaker wensen te doen tijdens hun vrije tijd (zie kolom 1-3 van tabel 5.2). Daaropvolgend peilden we naar de activiteit die ze het liefst vaker zouden willen doen ('absolute voorkeur', zie kolom 4-6 van tabel 5.2)⁸⁰. We dienen de lezer er wel op attent te maken dat de gerapporteerde percentages enkel vergeleken kunnen worden binnen één leeftijdscategorie en dus niet over de leeftijdsgroepen heen⁸¹ en ook niet tussen de twee voorkeursmodellen (i.e. 5 activiteiten, 1 activiteit).

⁷⁹ Vrijetijdsbesteding in de vakantie wordt in dit hoofdstuk opgesplitst tussen georganiseerde (Heb je tijdens eerdere vakanties al eens volgende activiteiten gedaan) en ongeorganiseerde (Wat doe je zoal tijdens vakantiedagen) vormen van vrijetijdsbesteding.

⁸⁰ Respondenten die meer dan 1 activiteit hebben aangekruist voor deze vraag werden voor uit de analyses verwijderd.

⁸¹ Dit omdat het aantal items van vrijetijdsbesteding in de vragenlijst verschilt tussen de drie leeftijdsgroepen. In de leeftijdsgroep jongeren kunnen de respondenten bijvoorbeeld kiezen uit 29 items, terwijl dit aantal véél lager ligt in de leeftijdsgroep kinderen. Vandaar dat we vaststellen dat de geobserveerde percentages bij de kinderen véél hoger liggen omdat

Een vergelijking tussen de leeftijdsgroepen is wél mogelijk door de rangorde van elk van de items binnen eenzelfde kolom (i.e. de vijf meest gekozen items) te vergelijken met de rangordes in de andere kolommen. Als hulpmiddel hebben we in de tabel de 5 activiteiten die het vaakst werden aangeduid binnen elke leeftijdsgroep in het vet weergegeven.

Tabel 5.1: Top 5 vrijetijdsactiviteiten die leerlingen graag vaker willen doen

5 activiteiten				1 activiteit		
Schooldagen	Weekend	Vakantie	Schooldagen	Weekend	Vakantie	
Jongeren						
1	Met vrienden afspreken	Geld verdienen	Geld verdienen	Met vrienden afspreken	Met vrienden afspreken	Geld verdienen
2	Geld verdienen	Naar de bioscoop gaan	Met vrienden afspreken	Sporten in een sportclub	Geld verdienen	Met vrienden afspreken
3	Naar de bioscoop gaan	Met vrienden afspreken	Naar de bioscoop gaan	Geld verdienen	Naar een fuif of discotheek gaan	Naar een concert of festival gaan
4	Sporten in een sportclub	Naar een fuif of discotheek gaan	Naar een concert of festival gaan	Iets doen met mijn lief	Iets met het gezin doen	Iets doen met mijn lief
5	Alleen gaan sporten	Naar een concert of festival gaan	Naar een fuif of discotheek gaan	Een boek/strip lezen	Iets doen met mijn lief	Naar een fuif of discotheek gaan
Tieners						
1	Met vrienden afspreken	Naar de bioscoop gaan	Naar de bioscoop gaan	Sporten in een sportclub	Naar de bioscoop gaan	Met vrienden afspreken
2	Naar het zwembad gaan	Iets met het gezin doen	Met vrienden afspreken	Met vrienden afspreken	Iets met het gezin doen	Naar de bioscoop gaan
3	Naar de bioscoop gaan	Met vrienden afspreken	Iets met het gezin doen	Naar de bioscoop gaan	Met vrienden afspreken	Sporten in een sportclub
4	Computeren	Naar het zwembad gaan	Naar het zwembad gaan	Computeren	In de stad rondwandelen	Iets met het gezin doen
5	Een boek/strip lezen	In de stad rondwandelen	In de stad rondwandelen	Een boek/strip lezen	Sporten in een sportclub	Naar het zwembad gaan
Kinderen						
1	Naar het zwembad gaan	Naar het zwembad gaan	-	Iets met het gezin doen	Naar het zwembad gaan	-
2	Iets met het gezin doen	Naar de bioscoop gaan	-	Naar het zwembad gaan	Iets met het gezin doen	-
3	Naar de bioscoop gaan	Iets met het gezin doen	-	Sporten in een sportclub	Buiten met vriendjes spelen	-
4	Lopen of wandelen in het park, bos, pleintje	Lopen of wandelen in het park, bos, pleintje	-	Fietsen, skaten, of een andere sport op straat	Naar de bioscoop gaan	-
5	Fietsen, skaten, of een andere sport op straat	Buiten met vriendjes spelen	-	Naar de bioscoop gaan	Sporten in een sportclub	-

5.1.1 Wat willen jongeren vaker doen

Tabel 5.2 geeft, voor jongeren en tieners afzonderlijk, het percentage leerlingen weer die een bepaalde vrijetijdsactiviteit graag frequenter zouden doen. In eerste instantie bespreken we de resultaten van de bevraging bij de jongeren. Verderop komen de tieners aan bod.

Een eerste bevinding is dat geld verdienen (item 16) en afspreken met vrienden/vriendinnen (item 19) de twee activiteiten zijn die het vaakst door jongeren worden aangehaald. Bijna 40% of meer van de jongeren rapporteert beide activiteiten graag vaker te willen doen. Deze bevinding geldt trouwens voor vrijetijdsbesteding tijdens de schooldagen, het weekend en de vakantie, en voor allebei de voorkeursmodellen (5 activiteiten vs. 1 activiteit). Dat jongeren zo'n belang hechten aan contacten met hun leeftijdsgenoten ligt binnen de lijn van de verwachtingen (Berten & Van Rossem, 2011; Dornbusch, 1989;

respondenten steeds het aantal items aankruisen dat van hen gevraagd wordt (i.e. 1 of 5 items). Met andere woorden, de relatieve kans dat een item geselecteerd wordt ligt hoger bij kinderen dan bij jongeren. Bovendien is het zo dat wanneer een leeftijdsspecifiek item (e.g. geld verdienen) zéér hoog scoort bij één bepaalde leeftijdsgroep (i.e. jongeren), dit natuurlijk repercussies heeft op de relatieve percentages van de andere items. Dit zorgt ervoor dat de percentages moeilijk vergelijkbaar zijn over de leeftijdsgroepen.

Meire, 2013) en is consistent met bevindingen over vrijheidsbelevings- en bestedingsaspecten zoals die aan bod kwamen in de eerdere hoofdstukken.

Een opmerkelijke vaststelling is dat een grote groep jongeren wel vaker tijd wil spenderen om geld te verdienen. We stellen vast dat jongeren 'geld verdienen' beschouwen als een activiteit die ze in hun 'vrije' tijd willen doen. Het verschaft hen de nodige financiële middelen om de rest van hun vrije tijd te kunnen indelen. We willen er nog even aan herinneren dat meer dan 60% van de jongeren op een of andere manier probeert bij te klussen (zie resultaten in hoofdstuk 4). Merk verder op dat jongeren vooral in het weekend en de vakantie willen bijklussen, aangezien de geobserveerde percentages hier beduidend hoger liggen. De resultaten over geld verdienen staan in contrast met de bevindingen over huishoudelijke taken doen (item 27). Waar de resultaten in hoofdstuk 4 aantonen dat meer dan de helft van de jongeren op regelmatige basis helpt in het huishouden stellen we vast dat deze activiteit helemaal niet hoog staat aangeschreven op het *to-do* lijstje⁸².

Een andere activiteit die zéér hoog scoort en die jongeren vaker willen doen is naar de bioscoop gaan (item 3), althans wanneer we kijken naar de 5 activiteiten die jongeren wel vaker willen doen (kolom 1-3). Wanneer we kijken naar die ene activiteit die jongeren frequenter willen doen (kolom 4-6), dan is het relatieve belang van deze activiteit beduidend minder groot. De vraag om vaker naar de bioscoop te gaan is het grootst tijdens het weekend en de vakantie.

Net niet in de top 5 van hoogst gerangschikte activiteiten die jongeren wel vaker willen doen staat 'iets met het gezin doen' (item 2). Enkel wanneer we vragen naar die ene activiteit die jongeren wel vaker willen doen tijdens het weekend zien we dat iets met het gezin doen wél in de top 5 staat genoteerd. Dat deze activiteit zo hoog staat op het *to-do* lijstje van jongeren is opmerkelijk, gegeven het feit dat de adolescentieperiode tevens de periode is waarin de relatieve invloed van ouders afneemt terwijl die van de leeftijdsgenoten toeneemt (Dornbusch, 1989). Deze bevinding doet echter geen afbreuk aan het belang dat jongeren hechten aan contacten met leeftijdsgenoten, zoals blijkt uit de andere voorkeursitems. 'Naar een fuif of discotheek gaan' (item 24), 'naar een concert of festival gaan' (item 17), 'in de stad rondwandelen/shoppen' (13), 'iets gaan drinken of café en/of snack gaan eten' (item 20), en 'afspreken en iets doen met mijn lief' (18) zijn activiteiten die eveneens hoog op het *to-do* lijstje staan, in het bijzonder tijdens het weekend of de vakantie. Bovendien komen deze items terug in beide voorkeursmodellen (i.e. 5 activiteiten, 1 activiteit). Het gaat hier telkens om activiteiten die zéér populair zijn in de jongerencultuur en die allen plaatsvinden in informele ongestructureerde settings. Vrijtijdsactiviteiten zoals chatten of bellen met vrienden (item 26), muziek beluisteren (item 25), en computeren (item 10), die voor de meeste jongeren sowieso deel uitmaken van het dagelijks leven (zie hoofdstuk 4), staan véél minder hoog op het *to-do* lijstje van jongeren.

Verder stellen we vast dat jongeren een duidelijke wens hebben om meer te sporten –alleen (item 23) of in een groep (item 8)– tijdens de schooldagen. Deze sportactiviteiten staan in de top 5 van meest frequent gekozen items en dit in beide voorkeursmodellen. Wel is het zo dat wanneer we vragen naar die ene activiteit die jongeren wel vaker willen doen 'sporten in een sportclub' véél hoger op het *to-do* lijstje staat dan individueel gaan sporten. Ook hier is er een duidelijk voorkeur om sport te doen 'samen met leeftijdsgenoten' eerder dan op solitaire basis.

De items die het minst vaak aangeduid werden door de respondenten zijn 'naar de bijeenkomst van een vereniging gaan' (item 28), 'naar de bibliotheek gaan' (item 4) en 'huishoudelijke taken of klusjes in huis' (item 27). Merk tevens op dat ook 'naar de jeugdbeweging gaan' (item 12), 'naar het jeugdhuis of de jeugdclub gaan' (item 21), 'naar de teken-/muziek-/dans-/zangschool gaan' (item 15), en 'naar een musical, toneel- of ander voorstelling gaan' (item 14) zéér weinig werden aangeduid als activiteiten die jongeren graag vaker zouden doen, en dit over alle analyses heen.

⁸² De hier gerapporteerde bevinding geldt trouwens ook voor de tieners en kinderen.

5.1.2 Wat willen tieners vaker doen

Het tweede luik in tabel 5.2 geeft de activiteiten weer die tieners vaker willen doen in hun vrije tijd. Ook hier merken we op dat afspreken met vrienden (item 19) één van de drie voorkeuren is die het vaakst door tieners worden gekozen. Deze voorkeur is vinden we terug in beide voorkeursmodellen (5 activiteiten vs. 1 activiteit), en geldt voor zowel de schooldagen, het weekend als de vakantie. Wat vrijetijdsbesteding in de vakantieperiode betreft is het zelfs de activiteit met het hoogste percentage absolute voorkeurstemmen (15.9%).

Eveneens in de top vijf van meest geselecteerde voorkeuren staat naar de bioscoop gaan (item 3). Bioscoopbezoek is zelfs de activiteit die het vaakst door tieners wordt aangehaald voor wat vrijetijdsbesteding tijdens het weekend betreft (5 activiteiten vs. 1 activiteit). Bijna 55% van de tieners stipt deze activiteit aan als één van de vijf vrijetijdsbestedingen die men wel vaker wil doen tijdens het weekend en de vakantie. Deze uitdrukkelijke voorkeur voor bioscoopbezoek zagen we ook terugkomen bij de leeftijdsgroep jongeren. Waar bioscoopbezoek bij jongeren niet hoog gerangschikt stond wanneer gepeild werd naar hun absolute voorkeur (kolom 4-6), stellen we vast dat dit bij tieners wél het geval is. Het is de activiteit die het vaakst door tieners wordt naar voren gebracht (kolom 11). Liefst 17.7% duidt bioscoopbezoek aan als hun absolute voorkeur. Eveneens in de top 3 staat iets met het gezin doen (item 2, kolom 7-9). Tijdens het weekend is dit zelfs de op een na belangrijkste voorkeur (15.9%).

Waar tieners –in vergelijking met jongeren– het meest op verschillen is de vraag naar sportactiviteiten. Naar het zwembad gaan bijvoorbeeld (item 6) is één van de meest frequent aangehaalde activiteiten die tieners vaker willen doen, en dit zowel tijdens de schooldagen, het weekend, en de vakantie. Wat de absolute voorkeur betreft scoort zwemmen eveneens zéér hoog, hoewel deze voorkeur minder uitgesproken is. Bij de jongeren stelden we vast dat gaan zwemmen in geen enkele van de analyses hoog scoorde. In die zin liggen de resultaten in lijn met de bevindingen uit het vorige hoofdstuk, waar we aantoonde dat jongeren minder frequent naar het zwembad gaan dan hun jongere leeftijdsgenoten. Verder stellen we vast dat ook fietsen, skaten of voetballen op straat/park/pleintje (item 7) een activiteit is die, in tegenstelling tot de doelgroep jongeren, héél hoog staat aangeschreven op het *to-do* lijstje van tieners. Tieners willen ook graag vaker sporten in een sportclub (item 8) en deze bevinding geldt over alle analyses heen (kolom 7-12). Dit in tegenstelling tot de jongeren waar deze voorkeur het meest uitgesproken was voor vrijetijdsbesteding tijdens de schooldagen. Bij tieners is de wens om meer te sporten in een sportclub tijdens de schooldagen zelfs de activiteit met het hoogste aantal absolute voorkeurstemmen (14.1%). Ook met de fiets rondrijden is een activiteit die bij tieners –in vergelijking met jongeren– een hogere wens kennen (item 22, kolom 7-9). Opmerkelijk is dat ook tieners sport in de eerste plaats *samen* met leeftijdsgenoten willen doen. Iets van sport doen, maar niet in een sportclub (item 9) en alleen gaan sporten (item 23) worden veel minder frequent aangeduid als activiteiten die tieners vaker willen doen.

Ook in de stad rondwandelen/shoppen (item 13) en naar een fuif of discotheek gaan (item 24) scoren relatief hoog bij tieners. Gezien de specifieke leeftijdsfase waarin tieners zich bevinden hoeft het niet te verbazen dat afspreken en iets doen met het lief (item 18) minder hoog staat aangeschreven bij tieners dan bij jongeren. Ten slotte, computeren is een activiteit die eveneens in de top 5 te vinden is van activiteiten die tieners wel vaker willen doen, en dit geldt voor de drie tijdsperiodes. Wat vrijetijdsbesteding tijdens de schooldagen betreft vinden we deze activiteit zelfs terug in de top 5 van absolute voorkeuren (12.5%).

Net zoals bij de jongeren worden ook hier bepaalde activiteiten minder frequent als wens naar voor geschoven. De items die het minst vaak aangeduid werden door tieners zijn 'naar de bibliotheek gaan' (item 4), 'huishoudelijke taken of klusjes in huis' (item 27), 'naar een jeugdatelier gaan' (item 11), 'naar de jeugdbeweging gaan' (item 12), 'naar de teken-/muziek-/dans-/zangschool gaan' (item 15), en 'naar een musical, toneel- of ander voorstelling gaan' (item 14).

Tabel 5.2: 'Welke activiteiten zouden jongeren en tieners graag vaker doen?': Gewogen percentages

	Jongeren						Tieners					
	5 activiteiten			1 activiteit			5 activiteiten			1 activiteit		
	Schooldagen	Weekend	Vakantie	Schooldagen	Weekend	Vakantie	Schooldagen	Weekend	Vakantie	Schooldagen	Weekend	Vakantie
1 Een boek/strip lezen	18.4	12.6	11.8	5.3	1.7	1.7	28.6	16.5	10.6	6.7	2.6	1.5
2 Iets met het gezin doen	22.6	30.4	26.0	4.1	9.7	4.4	24.7	42.5	34.8	4.2	10.8	8.1
3 Naar de bioscoop gaan	26.5	42.5	40.3	4.2	4.4	3.5	31.2	54.6	55.9	7.8	12.6	8.6
4 Naar de bibliotheek gaan	12.0	6.2	5.8	0.9	0.5	0.5	22.4	13.2	9.2	2.1	1.3	1.2
5 Lopen of wandelen in het park/bos/pleintje	15.4	13.4	8.6	0.7	1.4	0.5	20.3	19.7	12.6	2.8	1.4	0.7
6 Naar het zwembad gaan	20.7	17.8	21.3	2.3	2.3	2.5	31.8	33.8	34.7	5.9	5.3	8.0
7 Fietsen, skaten, voetballen of een andere sport op straat/park...	15.8	12.0	15.2	1.0	2.3	2.2	26.3	25.0	23.9	5.9	4.5	4.7
8 Sporten in een sportclub	25.8	16.7	16.9	10.4	4.6	4.6	27.0	23.3	18.7	11.4	6.7	8.4
9 Iets van sport doen, maar niet in een sportclub	12.3	10.4	8.6	2.0	1.1	2.7	12.7	10.6	7.7	1.1	0.9	0.6
10 Computeren (bv. internetten, surfen, websites maken, gamen, ...)	15.8	12.8	11.3	4.0	2.9	2.0	29.9	25.9	25.1	7.5	5.8	4.6
11 Naar een jeugdatelier gaan	.83	-	-	-	-	-	10.2	8.7	5.6	1.5	0.2	1.0
12 Naar de jeugdbeweging gaan	7.3	10.9	6.4	0.2	0.8	1.8	7.8	13.6	9.0	0.9	3.4	2.3
13 In de stad rondwandelen/shoppen	22.1	31.5	25.6	4.7	3.6	4.1	22.9	33.0	26.4	4.7	6.8	4.2
14 Naar een musical, toneel- of andere voorstelling gaan	11.2	15.4	12.7	2.4	1.7	2.1	12.9	14.5	13.7	1.4	1.8	2.4
15 Naar de teken-/muziek-/dans-/zangschool gaan	11.7	7.7	6.8	2.6	1.3	0.9	14.2	12.3	8.4	3.6	2.1	3.0
16 Geld verdienen	38.0	44.7	51.4	8.1	11.4	16.7	-	-	-	-	-	-
17 Naar een concert of festival gaan	15.1	35.3	37.6	1.6	7.1	10.7	11.8	16.5	14.9	1.3	1.6	1.7
18 Afspreken en iets doen met mijn lief	23.9	22.2	21.3	7.8	9.0	6.1	12.9	17.5	14.8	4.5	5.4	4.7
19 Met vrienden en/of vriendinnen spelen/afspreken	41.1	40.3	45.3	16.6	12.2	15.7	34.9	41.0	44.9	10.1	10.3	14.6
20 Iets gaan drinken op café en/of een snack gaan eten	20.5	20.2	19.5	4.5	1.1	1.8	-	-	-	-	-	-
21 Naar het jeugdhuis of de jeugdclub gaan	9.0	10.0	6.9	0.9	0.8	1.0	-	-	-	-	-	-
22 Met de fiets/bromfiets/brommer/auto rondrijden	13.1	11.5	8.5	2.1	1.1	0.9	24.0	26.6	25.0	3.0	2.1	3.8
23 Alleen gaan sporten	25.4	18.5	18.1	5.3	3.3	2.9	14.6	14.0	9.6	3.3	1.9	2.8
24 Naar een fuif of discotheek gaan	16.6	37.0	28.8	2.0	11.0	5.7	13.6	28.0	25.5	1.5	6.3	6.7
25 Muziek beluisteren	20.0	14.9	10.1	1.7	0.5	0.8	25.6	20.9	14.2	2.5	1.1	0.8
26 Chatten, sms'en, bellen met vrienden en vriendinnen	13.1	10.5	11.5	0.5	0.0	0.3	22.8	23.4	19.4	2.4	1.0	1.5
27 Huishoudelijke taken of klusjes in huis	7.8	9.0	3.0	0.2	0.1	0.0	11.7	11.1	4.3	0.6	1.2	0.4
28 Naar de bijeenkomst van een vereniging gaan	2.5	5.5	2.3	0.1	0.5	0.2	-	-	-	-	-	-
29 Niets doen	13.7	11.1	6.2	2.0	1.0	1.4	11.8	8.1	5.1	0.9	0.8	1.0
30 Iets anders	5.7	5.9	6.4	1.9	3.0	2.1	8.7	8.7	6.5	2.6	2.2	2.0

⁸³ Een cel met daarin '-' betekent dat dit item niet is bevraagd in deze leeftijdsgroep.

5.1.3 Wat willen kinderen vaker doen

De vrijetijdsactiviteiten die kinderen vaker willen doen tijdens de schooldagen en het weekend zijn gerapporteerd in tabel 5.3⁸⁴. Een eerste vaststelling die we kunnen maken is dat naar het zwembad gaan (item 7), naar de bioscoop gaan (item 4), en iets met het gezin doen (item 2), de drie items zijn die het vaakst worden aangehaald als activiteiten die kinderen wel vaker willen doen. Deze voorkeur geldt voor zowel de schooldagen als het weekend, en voor beide voorkeursmodellen (5 activiteiten vs. 1 activiteit). Merk op dat deze resultaten in lijn liggen met de gegevens voor tieners waar deze drie items eveneens de hoogste geobserveerde percentages behaalden. Wanneer we de percentages voor de schooldagen met het weekend vergelijken kunnen we concluderen dat de wens iets groter is om tijdens de schooldagen activiteiten met het gezin te doen dan tijdens het weekend. Het omgekeerde stellen we vast wat bioscoopbezoek betreft. Hier zijn de geobserveerde percentages groter in de weekendperiode.

Tabel 5.3: 'Welke activiteiten zouden kinderen graag vaker doen?': Gewogen percentages

	5 activiteiten		1 activiteit	
	Schooldagen	Weekend	Schooldagen	Weekend
1 Een boek/strip lezen	31.4	23.4	2.3	2.0
2 Iets met het gezin doen	54.8	43.1	14.0	9.8
3 Naar zijn/haar grootouders of andere familie gaan	35.8	29.4	5.4	6.2
4 Naar de bioscoop gaan	45.3	53.3	6.6	9.2
5 Naar de bibliotheek gaan	26.5	20.2	1.6	0.8
6 Lopen of wandelen in het park/bos/pleintje	44.3	42.1	4.8	4.3
7 Naar het zwembad gaan	55.8	55.4	13.0	15.0
8 Thuis met je speelgoed spelen	21.7	16.1	2.1	0.7
9 Binnen met vriendjes en vriendinnetjes spelen	31.4	22.7	2.4	3.5
10 Buiten met vriendjes en vriendinnetjes spelen	41.9	40.0	6.2	9.3
11 Fietsen, skaten, voetballen of een andere sport op straat/park...	43.2	36.8	7.7	6.0
12 Sporten in een sportclub	31.3	25.0	8.1	8.5
13 Iets van sport doen, maar niet in een sportclub	17.1	16.2	3.4	2.5
14 Schrijven, muziek spelen, toneel spelen, zingen, dansen	27.1	20.9	5.4	3.1
15 Tekenen, knutselen, schilderen, ...	33.9	26.0	2.9	3.7
16 Computeren (bv. internetten, surfen, websites maken, gamen, ...)	31.5	25.7	5.2	4.2
17 Naar de jeugdbeweging gaan	-	11.9	-	3.1
18 Huishoudelijke taken of klusjes in huis	22.2	21.2	1.7	1.9
19 Iets anders	14.2	9.3	3.5	2.7

Verder stellen we vast dat de vrijetijdsactiviteiten die zich buiten afspelen eveneens hoog staan aangeschreven op het *to-do* lijstje van kinderen. In het bijzonder fietsen, skaten, voetballen of een andere sport op straat/park (item 11), en buiten met vriendjes en vriendinnetjes spelen (item 10), zijn buiten-activiteiten die kinderen wel vaker willen doen. Wanneer we polsen naar die ene activiteit die kinderen wel vaker willen doen dan stellen we vast dat sporten in een sportclub in de top 5 van hoogst gerangschikte

⁸⁴ De items van vrijetijdsbesteding tijdens de vakantie, zoals bevraagd in tabel 5.1, maken geen deel uit van de vragenlijst voor kinderen.

vrijtijdsbezigheden staat. Deze voorkeur verschilt nauwelijks tussen beide voorkeursmodellen (5 activiteiten vs. 1 activiteit).

Wanneer we peilen naar de absolute voorkeur dan stellen we vast dat 'huishoudelijke taken of klusjes doen' (item 18), 'thuis met je speelgoed spelen' (item 8), 'binnen met vriendjes of vriendinnetjes spelen' (item 9), 'naar de bibliotheek gaan' (item 5), 'iets van sport doen maar niet in een sportclub' (item 13), en 'naar de jeugdbeweging gaan' (item 17) minder hoog staan aangeschreven op het *to-do* lijstje. Merk echter op dat 'binnen met vriendjes of vriendinnetjes spelen' (item 9), en 'naar de bibliotheek gaan' (item 5) activiteiten zijn die wél hoger staan gerangschikt in het lijstje van de 5 activiteiten die kinderen vaker willen doen. Het zijn dus activiteiten die kinderen belangrijk vinden, maar het draagt niet hun absolute voorkeur.

5.1.4 Georganiseerde vakantieactiviteiten

Tabel 5.4 geeft de voorkeuren voor georganiseerde vakantieactiviteiten voor elk van de drie leeftijdsgroepen. Wanneer leerlingen gevraagd wordt welke activiteiten ze vaker willen doen, dan willen ze in de eerste plaats op vakantie gaan met de ouders, familie of vrienden (item 1 en 2). Zowel jongeren als tieners hebben een voorkeur om met de vrienden of vriendinnen op vakantie te gaan (item 2). Bij de jongeren is deze voorkeur meer uitgesproken dan bij tieners. Maar liefst 60.3% van de jongeren wil graag vaker met vrienden op vakantie gaan tegenover slechts 47.2% bij de tieners. Daartegenover staat dat ongeveer een derde van de tieners meer op vakantie wil gaan met de ouders (item 1). Bij de jongeren bedraagt dit aandeel ongeveer een vijfde van de jongeren. De helft van de kinderen wil vaker met de ouders of familie op vakantie gaan.

Tabel 5.4: 'Welke georganiseerde activiteiten zou de jeugd graag vaker doen tijdens de vakantie': Gewogen percentages

	Jongeren	Tieners	Kinderen
1 Op vakantie gegaan met ouders of familie	16.6	32.1	45.4
2 Op vakantie gegaan met vrienden/vriendinnen	60.3	47.2	-
3 Deelgenomen aan speelpleinwerking	2.0	1.0	1.0
4 Deelgenomen aan een speelweek	-	2.9	-
5 Op sportkamp binnen Brussel en enkel overdag gegaan	0.6	1.5	-
6 Op sportkamp buiten Brussel en enkel overdag gegaan	1.5	1.2	-
7 Op sportkamp met overnachting gegaan	2.7	6.5	-
8 Op kamp gegaan met de jeugdbeweging	2.4	4.4	2.4
9 Op kamp gegaan met een andere vereniging enkel overdag	0.4	0.9	-
10 Op kamp gegaan met een andere vereniging met overnachting	0.6	2.4	-
11 Op buitenlandskamp of jongerenreis gegaan	12.4	-	-
12 Deelgenomen aan een sportkaderopleiding of kadervorming in jeugdwerk	0.6	-	-
13 Bij vriendjes/vriendinnetjes blijven slapen	-	-	21.1
14 Naar de kinderopvang gaan	-	-	0.1
15 Naar een attractiepark gaan	-	-	17.6
16 Op sportkamp gaan	-	-	5.4
17 Naar een atelier gaan	-	-	5.3
18 Op taalkamp gaan	-	-	1.8

Deze twee vakantieactiviteiten buiten beschouwing latend, stellen we vast dat 12.4% van de jongeren graag vaker op buitenlands kamp zou gaan (item 11). Alle andere georganiseerde vakantieactiviteiten worden slechts door 5% of minder van de jongeren en tieners aangeduid. Bij de kinderen stellen we vast dat naar

een attractiepark gaan (item 15) en bij vriendjes of vriendinnetjes blijven slapen (item 13) de op een na vaakst geselecteerde activiteiten zijn. Respectievelijk 17.6% en 21.1% van de kinderen wil deze activiteiten wel vaker doen tijdens de vakantie.

5.2 Verschilt de vraag naar vrijetijdsbesteding naargelang achtergrondkenmerken van de leerlingen?

De tweede doelstelling in dit hoofdstuk focust op verschillen in deze vraag naar achtergrondkenmerken van de leerlingen enerzijds en clusters van vrijetijdsbeleving anderzijds. De gebruikte procedure is dezelfde als in eerdere hoofdstukken. Via multivariate analyse gaan we na welke kenmerken deze vraag beïnvloeden. Omdat de vrijetijdsactiviteiten die leerlingen wel vaker willen in de eerste plaats op individuele vrijetijdsactiviteiten gericht is, doen we de analyses hier op de afzonderlijke items⁸⁵. De resultaten van deze analyses zijn te vinden in bijlage (tabel 5.1a tot 5.8a).

Wanneer we de resultaten in hun totaliteit beschouwen dan valt onmiddellijk op dat er weinig significante verbanden te noteren vallen. De activiteiten die jongeren, tieners en kinderen vaker willen doen blijken op het eerste gezicht niet te differentiëren naar achtergrondkenmerken. Wanneer er toch verschillen in vraag naar boven komen dan blijkt vooral geslacht de cruciale determinant te zijn. We bespreken hier kort de belangrijkste resultaten per leeftijdsgroep en per type van vrijetijdsbesteding (sport, huiselijk, sociaal, etc).

5.2.1. Verschillen in vraag bij jongeren

De resultaten voor de leeftijdsgroep jongeren staan gerapporteerd in tabel 8.1a (schooldagen), tabel 8.2a (weekend) en tabel 8.3a (vakantie). In de stad rondwandelen en shoppen is een activiteit die meisjes wel vaker willen doen dan jongens, en dit zowel tijdens de schooldagen, het weekend als de vakantie. Jongeren uit hoogopgeleide gezinnen willen vaker naar een concert of festival gaan in de vakantie en meer afspreken met vrienden en vriendinnen (vakantie). Jongeren uit laagopgeleide gezinnen willen dan weer vaker naar het jeugdhuis of de bioscoop tijdens de schooldagen. De vraag om vaker naar het jeugdhuis te gaan is groter bij jongeren die thuis enkel Nederlands spreken dan bij jongeren die thuis een andere taal spreken (weekend en vakantie). Anderstalige jongeren willen dan weer vaker geld verdienen (weekend) en afspreken met het lief (weekend en vakantie).

Verder stellen we vast dat computeren een activiteit is die jongens vaker willen doen dan meisjes (schooldagen, weekend, vakantie). Ook jongeren uit laagopgeleide gezinnen wensen vaker te computeren, hoewel dit enkel geldt voor de vakantieperiode. Jongeren uit laagopgeleide gezinnen wensen tevens vaker naar muziek te luisteren en te chatten, sms'en, en bellen met vrienden of vriendinnen (weekend en vakantie). Ook jongeren van niet-Europese afkomst willen vaker chatten, sms'en, en bellen met vrienden of vriendinnen (schooldagen en weekend).

Wat de sportactiviteiten betreft kunnen we constateren dat fietsen, skaten, voetballen op straat/park/pleintje of met de fiets/brommer/auto rondrijden activiteiten zijn die jongens vaker willen doen dan meisjes, en deze bevinding geldt voor alle drie de tijdsperiodes. De vraag naar sommige sportactiviteiten is ook hoger bij de *outdoor-kids* dan bij de andere clusters van vrijetijdsbeleving. Zie bijvoorbeeld fietsen, skaten, voetballen op straat/park/pleintje tijdens de schooldagen, naar het zwembad gaan, en iets van sport doen maar niet in een sportclub (vakantie).

⁸⁵ Meer specifiek doen we de analyses enkel op de variabelen die meten welke 5 activiteiten leerlingen wel vaker willen doen. Deze keuze is verdedigbaar omdat de aantallen hier voldoende groot zijn om betrouwbare resultaten op te leveren.

Verder stellen we enkele verschillen vast tussen jongens en meisjes voor de meer culturele activiteiten. Meisjes willen vaker naar een musical of toneelvoorstelling gaan (weekend, vakantie) en naar de muziek-, teken- of dansschool gaan (schooldagen, weekend, vakantie). Jongeren uit hoogopgeleide gezinnen wensen vaker naar een musical of toneelvoorstelling te gaan, hoewel dit verschil enkel wordt vastgesteld tijdens de vakantieperiode. Ten slotte observeren we dat jongeren uit laagopgeleide gezinnen vaker naar de bijeenkomst van een vereniging willen gaan dan leeftijdsgenoten uit hoogopgeleide gezinnen (schooldagen, weekend).

5.2.2. Verschillen in vraag bij tieners

De resultaten voor de leeftijdsgroep jongeren staan gerapporteerd in tabel 8.4a (schooldagen), tabel 8.5a (weekend) en tabel 8.6a (vakantie). Opnieuw kunnen we vaststellen dat in de stad rondwandelen en shoppen een activiteit is die meisjes vaker willen doen dan jongens (schooldagen, weekend, vakantie). Tieners uit hoogopgeleide gezinnen willen vaker naar de jeugdbeweging gaan in de vakantie en meer afspreken met vrienden en vriendinnen (weekend en vakantie). Tieners uit laagopgeleide gezinnen willen dan weer vaker naar een jeugdatelier gaan tijdens de schooldagen.

Computeren is ook bij tieners een activiteit die jongens vaker willen doen dan meisjes (schooldagen, weekend, vakantie). Hetzelfde geldt voor de cluster *huismussen* waarbij we zien dat deze wel vaker willen computeren dan hun leeftijdsgenoten in de cluster *socializers of outdoor-kids* (schooldagen, weekend en vakantie). Tieners uit laagopgeleide gezinnen wensen tevens vaker te chatten, sms'en, en bellen met vrienden of vriendinnen (vakantie). Ook tieners van niet-Europese afkomst wensen –in vergelijking met tieners van Belgische afkomst– vaker te chatten, sms'en, en bellen met vrienden of vriendinnen (weekend).

Naar sportactiviteiten stellen we ook hier vast dat jongens vaker dan meisjes willen sporten in een sportclub, fietsen, skaten, voetballen op straat/park/pleintje of met de fiets rondrijden, en deze bevinding is van toepassing voor elk van de drie tijdsperiodes. Jongens willen vaker dan meisjes alleen gaan sporten (schooldagen). Tieners uit hoogopgeleide gezinnen willen vaker alleen gaan sporten in vergelijking met tieners uit laagopgeleide gezinnen (vakantie). Wat de clusters van vrijetijdsbeleving betreft constateren we hier amper verschillen in vraag naar sport tussen de drie clusters. Enkel lopen of wandelen in het part, bos of pleintje is een activiteit die de *outdoor-kids* wel vaker willen doen dan tieners in de andere clusters (schooldagen en weekend). Ook tieners die een andere taal dan Nederlands spreken wensen –in vergelijking met tieners die thuis enkel Nederlands spreken– vaker te lopen of wandelen in het part, bos of pleintje (schooldagen en weekend).

Meisjes willen vaker naar een musical of toneelvoorstelling gaan (vakantie) en naar de muziek-, teken- of dansschool gaan (schooldagen, weekend, vakantie). Ten slotte, *outdoor-kids* wensen vaker iets met het gezin te doen tijdens de schooldagen en het weekend dan tieners in de cluster *huismussen*.

5.2.3. Verschillen in vraag bij kinderen

Voor de doelgroep kinderen bespreken we de resultaten voor de schooldagen (tabel 8.7a) en het weekend (tabel 8.8a). De items voor de vakantieperiode zijn bij de kinderen niet bevroegd. Net zoals bij de twee oudere leeftijdsgroepen stellen we vast dat de voornaamste verschillen in vraag betrekking hebben op geslacht-specifieke voorkeuren. De overige achtergrondkenmerken leveren slechts in een beperkt aantal gevallen significante verbanden op.

We merken op dat jongens vaker willen sporten in een sportclub dan meisjes (schooldagen en weekend). Jongens willen ook vaker thuis met hun speelgoed spelen (schooldagen). Meisjes willen dan weer vaker schrijven, muziek spelen, toneel spelen, zingen, dansen (schooldagen en weekend) alsook frequenter te tekenen, knutselen en schilderen (schooldagen en weekend). Ook naar het zwembad gaan (weekend) en boodschappen doen (schooldagen en weekend) zijn activiteiten die meisjes vaker willen doen dan jongens.

Kinderen uit laagopgeleide gezinnen wensen vaker naar het zwembad te gaan dan kinderen uit hoogopgeleide gezinnen, en deze bevinding is van toepassing voor zowel de schooldagen als het weekend. Kinderen van niet-Europese afkomst willen vaker een boek of strip willen lezen dan hun leeftijdgenoten van Belgische oorsprong (schooldagen). Kinderen uit gezinnen waar enkel Nederlands wordt gesproken willen dan weer –in vergelijking met kinderen uit gezinnen waar een andere taal wordt gesproken– vaker buiten spelen met vriendjes of vriendinnetjes tijdens de schooldagen.

5.3 Wat zijn de redenen waarom jongeren en tieners deze activiteiten niet vaker doen?

In wat vooraf ging werd het vizier gericht op activiteiten die de jeugd graag vaker wil doen. Deze focus op de vraag is vanuit een beleidsoogpunt relevant omdat het een beeld verschaft in welke mate vraag en aanbod op elkaar zijn afgestemd. Nog interessanter is het wanneer we informatie hebben over de specifieke drempels die de jeugd ervaart om bepaalde activiteiten al dan niet vaker te doen. Een beter zicht op deze drempels kan beleidsmakers extra informatie verschaffen of deze redenen eerder aanbod-gerelateerd zijn (e.g. te weinig mogelijkheden in de buurt, de activiteit wordt niet vaak georganiseerd, er is geen plaats meer/het is volzet, etc) dan wel te maken hebben met persoonlijke of andere redenen (e.g. ik heb niemand om mij te brengen, het aanbod spreekt mij niet aan, ik mag niet van mijn ouders, etc). In de vragenlijst peilden we daarom –voor die ene activiteit die leerlingen graag vaker zouden doen– naar de specifieke redenen waarom de leerling die ene activiteit niet vaker doet. De respondenten konden 18 verschillende redenen aanduiden waarom ze deze activiteit niet vaker doen. Verdere analyse op de categorie ‘andere reden’ bracht aan het licht dat ‘tijdstekort door huiswerk en/of andere activiteiten’ een reden is die zéér vaak werd vermeld door de respondent. Omwille hiervan werden alle tekstvelden die verwijzen naar dit tijdstekort gehercodeerd naar een aparte categorie.

In eerste instantie werd voor elk van de vrijetijdsbestedingen (zie tabel 5.2 tot 5.4) een frequentietabel gegenereerd die de aantallen en percentages weergeeft voor de 19 redenen waarom de jeugd deze activiteit niet vaker doet. Deze frequentietabellen zijn opgenomen in bijlage (tabel 5.9a tot 5.14a). Omdat de aantallen in deze analyses te laag zijn om zinvolle en betrouwbare uitspraken te kunnen doen waren we genoopt te zoeken naar een groepering van zowel de leeftijdsgroepen als de vrijetijdsactiviteiten. Een vanuit beleidsoogpunt interessante opdeling van vrijetijdsactiviteiten is de tweedeling gestructureerd versus ongestructureerd aanbod. Deze tweedeling is enigszins intuïtief tot stand gekomen (uit noodzaak om tot een werkbare oplossing te komen) en zelfs voor discussie vatbaar, maar wijst naar onze mening wel op twee verschillende types van vrijetijdsbesteding. Gestructureerd aanbod⁸⁶ verwijst in dit geval naar activiteiten waar traditioneel vanuit het beleid veel aandacht aan wordt besteed. Voorbeelden hiervan zijn sporten in een sportclub, naar de teken/muziek/-zangschool gaan, naar het jeugdhuis, jeugdatelier of jeugdbeweging gaan, of naar de bijeenkomst van een vereniging gaan. Het zijn activiteiten die minder vrijblijvend zijn (e.g. vereisen vaak lidmaatschap), die vaak onder toezicht van volwassenen plaatsvinden en die een sterk georganiseerd karakter kan worden toegekend (zowel organisatorisch, programmatorisch als ruimtelijk). Ongestructureerd aanbod⁸⁷ verwijst eerder naar vrijblijvende activiteiten, waar dit organisatorisch aspect véél minder van toepassing is maar waar wel vaak een ruimtelijk beleid aan te pas komt. Deze gaan van

⁸⁶ Gebaseerd op de items ‘Sporten in een sportclub’, ‘Naar een jeugdatelier gaan’, ‘Naar de jeugdbeweging gaan’, ‘Naar de teken-/muziek-/dans-/zangschool gaan’, ‘Naar het jeugdhuis of jeugdclub gaan’ en ‘Naar de bijeenkomst van een vereniging gaan’.

⁸⁷ Gebaseerd op de items ‘Een boek/strip lezen’, ‘Iets met het gezin doen’, ‘Naar de bioscoop gaan’, ‘Naar de bibliotheek gaan’, ‘Lopen of wandelen in het park/bos/pleintje’, ‘Naar het zwembad gaan’, ‘Fietsen, skaten, of een andere sport op straat/park...’, ‘Iets van sport doen, maar niet in een sportclub’, ‘Computeren (bv. internetten, surfen, gamen, ...)’, ‘In de stad rondwandelen/shoppen’, ‘Naar een musical, toneel- of andere voorstelling gaan’, ‘Naar een concert of festival gaan’, ‘Afspreken en iets doen met mijn lief’, ‘Met vrienden en/of vriendinnen spelen/afspreken’, ‘Iets gaan drinken op café en/of een snack gaan eten’, ‘Met de fiets/bromfiets/brommer/auto rondrijden’, ‘Alleen gaan sporten’, ‘Naar een fuif of discotheek gaan’, ‘Muziek beluisteren’, ‘Chatten, sms’en, bellen met vrienden en vriendinnen’, en ‘Huishoudelijke taken of klusjes in huis’.

activiteiten op louter individuele basis (e.g. een boek/strip lezen, computeren, alleen gaan sporten) tot eerder groepsgerichte activiteiten in de private sfeer (e.g. naar een concert of festival gaan, met vrienden afspreken, etc).

Tabel 5.5 geeft voor de opdeling gestructureerde versus ongestructureerde vrijetijdsbesteding de redenen waarom jongeren en tieners niet vaker bepaalde activiteiten doen. De leeftijdsgroepen tieners en jongeren werden samen gegroepeerd voor deze analyses⁸⁸. In de eerste kolom staan de aantallen⁸⁹ en in de tweede kolom de betreffende percentages⁹⁰. Op basis van deze analyses kunnen de volgende vaststellingen worden gedaan. Ten eerste, als we kijken naar het gestructureerd aanbod dan is er één reden die met voorsprong het meest werd aangeduid door de respondent (i.e. te weinig mogelijkheden in de buurt). Tussen 25 en 30 percent van de leerlingen heeft deze reden aangekruist. De overige redenen in de top 5 zijn 'de uren waarop het doorgaat passen mij niet', 'het is te duur om deze activiteit vaker te beoefenen', en 'te weinig plaatsen in de stad om deze activiteit te beoefenen'. Opvallend is dat 13% van de jeugd wel degelijk de intentie heeft om zich aan te sluiten (schooldagen, weekend), maar de stap nog niet heeft gezet. Wat de vakantieactiviteiten betreft stellen we vast dat 'de activiteit wordt niet vaak georganiseerd' toch door 14.5% van de jeugd wordt aangeduid (eveneens in de top 5).

Wanneer we het georganiseerd vakantieaanbod⁹¹ in beschouwing nemen stellen we vast dat de twee vaakst vernoemde redenen waarom men niet vaker deelneemt aan het georganiseerd vakantieaanbod de kostprijs is (28.5%) en het feit dat leerlingen geen toestemming krijgen van de ouders (25.6%). Het kostenplaatje is zeker vanuit beleidsoogpunt een belangrijke drempel die in het bijzonder bij maatschappelijke kwetsbare gezinnen sterk zal doorwegen. Andere hoog scorende redenen zijn 'de activiteit wordt niet vaak georganiseerd' (9.1%) en 'de uren waarop het doorgaat passen mij niet' (8.5%). Ook 'ik weet er te weinig over' wordt door 10% van de leerlingen aangehaald als een belangrijke drempel.

Concluderend kunnen we stellen dat de vaakst opgesomde redenen wijzen in de richting van een aanbodprobleem (e.g. de uren passen niet, te duur, te weinig mogelijkheden, etc) of tijdsprobleem (onvoldoende beschikbare tijd hebben). Deze redenen zijn op zich niet zo verwonderlijk en zijn ergens een logisch gevolg van de inhoudelijke opdeling die we zelf voorop hebben gesteld. Dat de jeugd niet méér participeert aan georganiseerde vrijetijdsactiviteiten is in ieder geval véél minder te wijten aan hun leeftijdsgenoten (i.e. dat ze te weinig vrienden hebben om deze activiteit te beoefenen, dat ze zich niet goed voelen bij de andere jongeren), of aan het feit dat de activiteit in het Frans is georganiseerd, dat ze geen lid willen worden, of dat het aanbod hen niet aanspreekt.

Wat het ongestructureerd aanbod betreft is er geen echte uitschieter zoals bij het gestructureerd aanbod (i.e. te weinig mogelijkheden in de buurt). Maar ook hier scoren alle redenen die te maken hebben met een aanbodprobleem (hoewel minder uitgesproken) of tijdsprobleem het hoogst. Eén van de belangrijkste drempels die jongeren en tieners ervaren voor participatie aan ongestructureerde activiteiten blijken echter de ouders te zijn. Bijna 20% van de leerlingen duidt dit aan als een belangrijkste reden waarom ze deze activiteiten niet vaker doen. Een beetje in lijn met de verwachtingen is de sociale controle van thuiswege

⁸⁸ Kinderen konden in dit geval moeilijker worden gegroepeerd met de overige leeftijdsgroepen omwille van de vele leeftijdsspecifieke items, en worden –voor wat deze analyses betreft– buiten beschouwing gelaten.

⁸⁹ Merk op dat de aantallen nog steeds laag zijn, en dit geldt in het bijzonder voor de aantallen in de categorie 'georganiseerde activiteiten'. Georganiseerde activiteiten heeft hier immers betrekking op slechts 6 activiteiten tegenover 20 bij de ongeorganiseerde activiteiten. Bovendien toonden de eerdere resultaten aan dat vele van deze georganiseerde activiteiten niet hoog gerangschikt staan als activiteiten die de jeugd wel vaker wil doen.

⁹⁰ De somtotalen van de kolom 'percentage' is niet gelijk aan 100 omdat de respondenten per vrijetijdsactiviteit meerdere redenen konden aankruisen.

⁹¹ Gebaseerd op de items 'Op sportkamp binnen Brussel en enkel overdag gegaan', 'Op sportkamp buiten Brussel en enkel overdag gegaan', 'Op sportkamp met overnachting gegaan', 'Op kamp gegaan met de jeugdbeweging', 'Op kamp gegaan met een andere vereniging enkel overdag', 'Op kamp gegaan met een andere vereniging met overnachting', 'Op buitenlandskamp of jongerenreis gegaan'.

dus veel groter bij ongestructureerde dan bij de gestructureerde activiteiten. Verder komt ook hier het gebrek aan tijd naar boven (behalve tijdens de vakantieperiode) als een belangrijke drempel.

Tabel 5.5: 'Waarom doen jongeren en tieners deze activiteiten niet vaker?': Aantallen en gewogen percentages

	Gestructureerde activiteiten								Ongestructureerde activiteiten					
	schooldagen		weekend		vakantie		Georg. Vakantie		schooldagen		weekend		vakantie	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Te weinig plaatsen <i>in de stad</i> om deze activiteit te beoefenen	16	11.1	14	17.8	13	13.4	71	7.3	103	14.3	94	12.5	100	12.8
Te weinig mogelijkheden <i>in de buurt</i>	44	30.4	23	29.6	24	24.0	76	7.8	148	20.4	154	20.5	127	16.1
Ik heb te weinig vrienden om deze activiteit te beoefenen	12	8.5	7	8.5	7	7.1	61	6.2	67	9.3	58	7.7	58	7.4
Het is te duur om deze activiteit vaker te beoefenen	26	17.6	14	17.9	11	10.9	279	28.5	99	13.7	120	16.0	106	13.5
Ik weet er te weinig over	10	7.1	4	5.8	9	8.8	98	10.0	71	9.7	58	7.7	79	10.0
Ik wil geen lid worden van een club of vereniging	4	2.9	5	5.9	2	2.1	27	2.8	65	9.0	66	8.8	25	3.2
De plaats is zeer moeilijk bereikbaar	16	11.1	10	13.4	9	9.5	32	3.3	63	8.6	54	7.2	29	3.7
Ik wil me graag aansluiten, maar heb de stap nog niet gezet	19	13.4	10	13.5	8	7.8	41	4.2	67	9.3	65	8.7	39	5.0
Ik mag niet van mijn ouders	24	16.2	6	7.2	9	9.1	250	25.6	148	20.5	136	18.1	149	19.0
Het aanbod spreekt mij niet aan	5	3.1	6	7.8	4	4.0	52	5.3	65	9.0	61	8.1	49	6.3
Ik voel me niet goed bij de andere jongeren	8	5.3	3	4.0	4	3.6	30	3.0	44	6.0	45	6.1	26	3.3
De activiteit wordt niet vaak georganiseerd	10	7.1	10	12.5	14	14.5	89	9.1	85	11.7	84	11.2	75	9.6
Er is geen plaats meer/het is volzet	7	5.1	1	1.7	7	6.8	54	5.5	52	7.2	57	7.7	52	6.6
De uren waarop het doorgaat passen mij niet	45	31.0	12	15.9	18	18.8	83	8.5	171	23.6	115	15.4	96	12.2
Ik voel me niet veilig in de buurt waar het doorgaat	4	2.6	4	5.3	3	3.0	25	2.5	52	7.2	54	7.2	35	4.4
Het is in het Frans	11	7.5	5	6.9	8	8.6	21	2.2	50	6.9	45	6.0	20	2.5
Ik heb niemand om mij te brengen	10	7.0	5	6.5	10	10.5	37	3.8	70	9.6	74	9.8	56	7.1
Andere redenen	8	5.2	5	6.0	12	12.1	74	7.6	43	5.9	51	6.8	68	8.6
Geen tijd wegens andere activiteiten of huiswerk	29	19.8	10	12.6	8	7.7	72	7.4	145	20.0	122	16.3	108	13.7

5.4 Conclusie

In dit hoofdstuk ging de aandacht naar wat leerlingen graag vaker willen doen in hun vrije tijd. We zetten hier de belangrijkste conclusies nog eens op een rijtje. Ten eerste blijkt dat wanneer we de jeugd vragen naar activiteiten die ze frequenter willen doen in hun vrije tijd ze in de eerste plaats denken aan activiteiten die ze samen met leeftijdsgenoten en ouders kunnen doen. Beide partijen zijn belangrijke partners in de keuze van wat leerlingen graag vaker willen doen in hun vrije tijd! Met vrienden afspreken is bij uitstek de meest terugkerende vraag van zowel jongeren, tieners als kinderen. Bij jongeren is die focus op leeftijdsgenoten meer gericht op informele activiteiten in ongestructureerde settings (naar een fuif, discotheek, concert of festival gaan, iets gaan drinken op café, etc) terwijl bij de tieners en kinderen deze focus eerder gericht is op buiten- en sportactiviteiten (buiten spelen met vriendjes, fietsen, skaten of voetballen op straat/park/pleintje, met de fiets rijden, naar het zwembad gaan). Naar het zwembad gaan is een sportactiviteit is die vooral tieners en kinderen wel vaker willen doen, terwijl naar de bioscoop gaan een activiteit is die bij alle leeftijdsgroepen hoog genoteerd staat op het *to-do* lijstje.

Ook samen met het gezin activiteiten doen maakt deel uit van deze vraag, hoewel het aandeel leerlingen dat vaker activiteiten wil doen met het gezin afneemt naarmate leerlingen ouder worden. Jongeren en

tieners willen frequenter activiteiten met het gezin doen in het weekend, terwijl bij kinderen deze wens zich vertaalt naar de schooldagen. Verder stellen we vast dat geld verdienen bij jongeren een activiteit is die over de ganse lijn zéér hoog genoteerd staat op het lijstje van activiteiten die ze wel vaker willen doen.

Een vergelijking van de vrijetijdsvoorkeuren van de jeugd zoals hierboven beschreven met de resultaten over rapportage van vrijetijdsbesteding (hoofdstuk 4) leert ons de volgende zaken. Media-gerelateerde activiteiten (chatten, sms'en, bellen, muziek beluisteren, computeren) zijn activiteiten die deel uitmaken van de dagdagelijkse leefwereld van jongeren, tieners en kinderen. Omwille van hun prominente aanwezigheid en brede toegankelijkheid hoeft het niet te verwonderen dat deze vrijetijdsactiviteiten geen hoge plaats innemen op het *to-do* lijstje. Activiteiten zoals naar de jeugdbeweging of het jeugdhuis gaan – hoewel eveneens populair bij ongeveer een derde van de leerlingen– lijken véél minder het voorwerp te zijn van een vraag naar méér. We willen hier bij voorbaat onderstrepen dat dit geenszins betekent dat deze activiteiten niet belangrijk zijn voor een selecte groep, en meer diepgaande analyses zijn noodzakelijk om hier genuanceerde uitspraken over te doen. We dienen tevens in het achterhoofd te houden dat cijfers over de jeugdbeweging niet zomaar te vergelijken zijn met cijfers over andere vrijetijdsactiviteiten (e.g. naar de bioscoop gaan). Dit omdat de eerste een minder groot bereik kennen dan de meer wijd verspreide vrijetijdsactiviteiten. De kans is dan ook véél kleiner dat leerlingen een activiteit zullen aanduiden 'als iets dat ze wel vaker willen doen' wanneer ze zelf niet vertrouwd zijn met die activiteit (e.g. de jeugdbeweging). Bovendien kan het zijn dat jongeren die deze activiteiten wél doen zich bewust zijn van het feit dat deze slechts op vaste tijdstippen plaatsvinden en dus in de ogen van de respondent ook niet frequenter kunnen gedaan worden.

De bevindingen over vrijetijdsbesteding (hoofdstuk 4) liggen grotendeels in lijn met de resultaten over de *wensen* en *voorkeuren* van wat leerlingen vaker willen doen in hun vrije tijd (hoofdstuk 5). Waar de vrijetijdsbesteding van jongeren vooral gericht is op informele sociale contacten met leeftijdsgenoten, stellen we vast dat ook de activiteiten die jongeren vaker willen doen net gericht zijn op diezelfde sociale activiteiten. Eenzelfde conclusies trekken we bij tieners en kinderen. Buiten spelen, fietsen, skaten, voetballen op straat/park, naar het zwembad gaan, sporten in een sportclub, zijn activiteiten die het vaakst gedaan worden door tieners en kinderen, en die tevens het hoogst genoteerd staan op het lijstje van activiteiten die ze nog méér willen doen.

Een opmerkelijke vaststelling is dat wat de jeugd vaker wil doen in haar vrije tijd amper lijkt te verschillen wanneer we de specifieke achtergrondkenmerken in rekening brengen. De weinige significante verschillen die we konden noteren hebben te maken met geslachtsverschillen enerzijds en verschillen tussen clusters van vrijetijdsbeleving anderzijds. De voorspellende kracht van de overige achtergrondkenmerken zijn eerder beperkt en kwamen slechts in zeldzame gevallen boven de oppervlakte. De vraag naar sommige sportactiviteiten is bijvoorbeeld groter bij jongens dan bij meisjes en groter bij *outdoor-kids* dan bij de andere clusters van vrijetijdsbeleving. De vraag om vaker culturele activiteiten te doen of te shoppen is dan weer groter bij meisjes dan bij jongens. We stellen tevens vast dat deze geslachtsverschillen zich in alle drie de leeftijdsgroepen doortrekken. Dat geslacht en cluster van vrijetijdsbeleving de sterkste verschillen duiden ligt tevens in lijn met de resultaten in de overige hoofdstukken. In hoofdstuk 3 en 4 konden we immers vaststellen dat beide kenmerken sterker verschillen in vrijetijdsbeleving en -besteding konden verklaren dan socio-economische achtergrondkenmerken.

De analyses naar de specifieke drempels om bepaalde activiteiten al dan niet vaker te doen diende vanuit louter methodologische oogpunt enigszins geheroriënteerd te worden. De lage aantallen lieten ons niet toe zinvolle uitspraken te doen over individuele vrijetijdsactiviteiten. Op basis van een indeling van activiteiten in gestructureerde en ongestructureerde activiteiten konden we wél enkele vaststellingen maken over het soort redenen die vrijetijdsparticipatie in de weg staan. Bij de gestructureerde activiteiten stellen we vast dat de vaakst opgesomde redenen wijzen in de richting van een aanbodprobleem (e.g. de uren passen niet, te duur, te weinig mogelijkheden in de buurt, etc) of tijdsprobleem (onvoldoende beschikbare tijd hebben). Te

weinig mogelijkheden in de buurt bleek hier de meest aangehaalde reden te zijn en dit voor zowel participatie tijdens de schooldagen, het weekend, als de vakantie. Wat het ongestructureerd aanbod betreft is er geen echte uitschieter, hoewel de voornaamste redenen ook hier eerder wijzen in de richting van een aanbods- of tijdsprobleem. Eigen aan veel van de ongestructureerde activiteiten is de ontbrekende supervisie van volwassenen. In die zin hoeft het niet te verbazen dat geen toestemming krijgen van de ouders één van de belangrijkste redenen is waarom de jeugd dit soort van activiteiten niet vaker doet.

Hoofdstuk 6:

Kennis en gebruik van informatiekkanalen en het aanbod van vrijetijdsbesteding

In het laatste empirisch hoofdstuk gaan we na in welke mate de jeugd op de hoogte is en gebruik maakt van de communicatiekanalen voor vrijetijdsaanbod enerzijds en de gemeenschapscentra in de 19 Brusselse gemeenten anderzijds. De analyses in dit hoofdstuk zijn toegespitst op de tieners (11 tot 14 jaar) en jongeren (15 jaar en ouder). De kinderen komen in dit hoofdstuk niet aan bod omdat deze items niet in hun vragenlijst zijn opgenomen.

We vangen het hoofdstuk aan met een algemene descriptieve analyse. Op die manier verkrijgen we een beeld in welke mate deze informatiekkanalen en gemeenschapscentra gekend zijn bij leerlingen uit het Nederlandstalig onderwijs in het Brussels hoofdstedelijk gewest, alsook de mate waarin tieners en jongeren effectief gebruik maken van deze diensten⁹². We splitsen de analyses op naar leeftijdsgroep om zo verschillen in kennis en gebruik tussen beide leeftijdsgroepen in kaart te brengen. In het tweede luik van dit hoofdstuk behandelen we de vraag in welke mate kennis en gebruik van de opgesomde diensten verschillen tussen socio-economische groepen enerzijds en clusters van vrijetijdsbeleving anderzijds.

6.1 Kennis en gebruik van informatiekkanalen voor vrijetijdsbesteding

Tabel 6.1 geeft de frequentieverdeling voor elk van de verschillende informatiekkanalen, opgesplitst naar leeftijdsgroep⁹³. De laatste kolom geeft aan of de geobserveerde percentages al dan niet significant verschillen tussen beide leeftijdscategorieën⁹⁴. We focussen de bespreking op de meest relevante overeenkomsten en verschillen tussen beide leeftijdsgroepen. We dienen wel te beklemtonen dat de frequenties naar gebruik van informatiekkanalen steeds in het licht dienen te worden gezien van de periodiciteit waarmee deze informatiekkanalen verschijnen. Concreet, het spreekt voor zich dat de frequenties naar gebruik lager zullen zijn bij informatiekkanalen die slechts eenmaal per maand verschijnen (e.g. maandblad van een gemeente) dan bij kanalen die dagelijks geüpdatet worden.

Voor beide leeftijdsgroepen geldt dat de meer wijd verspreide media de belangrijkste informatiekkanalen zijn. Bijna twee derde van de jeugd gebruikt het internet op regelmatige basis. Ook televisie, radio en de krant scoren zéér hoog qua frequentie in gebruik. We stellen hier wel vast dat televisie een kanaal is dat een groter bereik kent bij tieners dan bij jongeren, en dit geldt zowel voor televisie in het algemeen als voor regionale televisie (TV Brussel). Wat de Brusselse regionale radio betreft stellen we het omgekeerde vast.

⁹² In bijlage geven we eveneens de frequentietabellen weer van de andere kennis items zoals opgenomen in de vragenlijst voor tieners en jongeren (tabel 6.1a tot 6.4a).

⁹³ Deze items werden gemeten aan de hand van een 5-punten schaal (1= Ken ik niet, 2= Al van gehoord, maar nog nooit gebruikt, 3= 1 keer gebruikt, 4= Al meerdere keren gebruikt, 5= Al vaak gebruikt).

⁹⁴ De significantietoets die hier gehanteerd wordt is de χ^2 -toets (df=4).

Meer tieners dan jongeren geven aan dit informatiekanaal niet te kennen, en naar effectief gebruik stellen we vast dat jongeren dit kanaal vaker gebruiken dan tieners.

De hoge frequenties in gebruik buiten beschouwing latend, stellen we vast dat toch 15% van de respondenten aangeeft het internet, de radio, televisie niet te kennen. Dit percentage is vrij hoog, en enigszins verbazend, gezien de wijde verspreiding van deze communicatiekanalen in de hedendaagse samenleving. Een mogelijke verklaring voor deze resultaten heeft te maken met de volgorde waarin de items zijn opgenomen in de vragenlijst. De vragenlijst vangt immers aan met een reeks zéér specifieke items, voornamelijk gelinkt aan de VGC, gevolgd door een aantal algemene informatiekkanalen. Ofwel heeft de respondent deze meer algemene informatiekkanalen alsnog een specifiek karakter toegekend, door de associatie met de eerdere specifieke informatiekkanalen. Ofwel heeft een deel van de respondenten de bestaande tendensen in het begin van de reeks (i.e. 'ken ik niet') verdergezet zonder de daarop volgende items nauwkeurig gelezen te hebben. Maar ook andere verklaringen zijn mogelijk. De ICT-enquête van 2013⁹⁵ toont bijvoorbeeld aan dat in 7% van de huishoudens met kinderen geen internet voorhanden is, en dat dit percentage zelfs oploopt tot 20% bij eenoudergezinnen. Internetanalfabetisme is dus een realiteit, en het percentage maatschappelijk kwetsbare groepen (e.g. eenoudergezinnen) ligt in Brussel erg hoog.

De informatiekkanalen die het minst gekend zijn bij zowel jongeren als tieners zijn het SportInformatieNetwerk (SPIN), en alle informatiekkanalen van de Vlaamse Gemeenschapscommissie (i.e. VGC website, facebookpagina, website brusselbazaar.be, nieuwsbrief van de sportdienst, nieuwsbrief van de jeugddienst, Jeugdgid Brussel, sportgid, jeugdvakantiegid). Ongeveer drie kwart van de tieners en jongeren kent deze informatiekkanalen niet. Ook het tijdschrift van de gemeenschapscentra is bij ongeveer drie kwart van de jeugd niet gekend. Het regelmatige gebruik van deze specifieke informatiekkanalen is, in lijn met de verwachtingen, vrij laag. Tussen 3% en 7% van de jeugd heeft deze kanalen al een keer gebruikt, tussen 2% en 4% heeft deze al meerdere keren gebruikt, en minder dan 2% van de jeugd gebruikt deze kanalen op regelmatige basis. De enige uitzondering hierop is de facebookpagina van de VGC, dewelke door respectievelijk 4.6% van de jongeren en 6.1% van de tieners op frequente basis wordt geconsulteerd⁹⁶.

Merk ten slotte op dat ook het tijdschrift van de gemeenschapscentra door ongeveer drie kwart van de jeugd niet gekend is. Tussen 6% en 8% van de jeugd heeft al eens gebruik gemaakt van deze kanalen, ongeveer 5% heeft deze tijdschriften al meerdere keren gebruikt, en minder dan 3% van de jeugd doet dit op regelmatige basis.

⁹⁵ http://statbel.fgov.be/nl/modules/publications/statistiques/arbeidsmarkt_levensomstandigheden/

⁹⁶ De verschillen tussen beide leeftijdsgroepen zijn bovendien significant.

Tabel 6.1: 'Ken je volgende informatiekanaal en hoe vaak gebruik je ze?': Gewogen percentages

	Jongeren					Tieners					Sign.
	Ken ik niet	Al van gehoord, nog niet gebruikt	1 keer gebruikt	Meerdere keren gebruikt	Vaak gebruikt	Ken ik niet	Al van gehoord, nog niet gebruikt	1 keer gebruikt	Meerdere keren gebruikt	Vaak gebruikt	
1 De Jeugdgid Brussel van de VGC	72.6	18.5	5.3	3.0	0.7	74.8	17.6	3.4	3.1	1.1	
2 De sportgids van de VGC	69.2	21.3	6.1	3.0	0.4	71.0	21.2	4.0	2.9	1.0	
3 De nieuwsbrief van de sportdienst van de VGC	76.0	14.9	5.8	3.0	0.3	75.1	17.0	4.0	3.3	0.7	
4 SportInformatieNetwerk (SPIN)	82.2	10.9	4.6	1.7	0.5	82.9	11.1	3.5	2.1	0.5	
5 De website van de VGC	67.7	20.4	7.0	3.8	1.1	73.9	16.7	5.4	2.7	1.4	
6 Het internet	14.8	5.3	5.2	9.9	64.8	16.9	5.5	3.4	10.1	64.1	
7 Het JIP	79.2	11.3	4.8	2.9	1.8	83.6	8.1	3.2	3.2	1.9	
8 Brussel deze week	50.8	16.4	11.4	11.7	9.6	48.0	15.7	12.3	14.0	10.1	
9 De krant	16.4	11.0	10.6	32.9	29.1	20.9	11.1	11.4	30.7	25.9	
10 FM Brussel	24.9	26.8	14.8	23.4	10.2	40.5	18.6	13.4	17.2	10.3	***
11 De radio	13.8	11.9	11.2	22.8	40.3	17.0	9.6	9.7	22.4	41.2	
12 TV Brussel	23.8	25.8	18.9	19.1	12.4	27.1	20.9	13.1	21.4	17.4	**
13 Televisie	13.5	10.4	9.0	16.0	51.0	14.5	6.8	6.0	12.4	60.4	**
14 De nieuwsbrief van de Jeugddienst van de VGC	73.1	14.7	7.2	3.4	1.6	72.5	15.1	6.8	3.0	2.7	
15 De Speelpleingidsen	68.1	16.7	7.6	3.8	3.8	66.1	16.9	5.9	7.4	3.7	
16 De Jeugdvakantiegids van de VGC	75.4	13.2	5.6	4.3	1.5	73.3	14.9	5.7	4.3	2.0	
17 De website brusselbazaar.be	73.6	16.6	6.4	2.2	1.3	70.7	15.6	8.2	3.4	2.1	
18 De facebookpagina van de jeugd- en sportdienst van de VGC	74.2	13.1	3.9	4.1	4.6	63.8	18.2	6.1	5.9	6.1	**
19 Het tijdschrift van een gemeenschapscentrum	75.0	11.7	6.0	4.2	3.2	70.2	14.3	8.2	5.0	2.3	
20 Het maandblad van een gemeente	59.7	15.1	9.1	10.1	6.0	66.9	13.7	8.3	7.2	3.8	
21 Andere	63.2	9.5	11.8	7.3	8.1	73.6	6.0	3.8	5.9	10.7	

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

6.2 Kennis en gebruik van de Brusselse gemeenschapscentra

De frequentietabel voor kennis en gebruik van de Brusselse gemeenschapscentra wordt gerapporteerd in tabel 6.2. Een eerste bemerking die we hier kunnen maken is dat er slechts in een beperkt aantal gevallen significante verschillen worden waargenomen in kennis en gebruik tussen beide leeftijdsgroepen. Waar toch verschillen worden genoteerd, zijn deze eerder klein. We kunnen concluderen dat slechts een minderheid van de jongeren en tieners op de hoogte lijkt te zijn van het bestaan van elk van deze 22 gemeenschapscentra. Minder dan een kwart van de jeugd kent de centra, en in vele gevallen bedraagt dit percentage zelfs minder dan 15%. De enige uitzondering op deze regel is het gemeenschapscentrum De Markten (Brussel-stad) dat bij meer dan 60% van de jongeren en 70% van de tieners gekend is⁹⁷. Tussen 8 en 10 percent van de tieners en jongeren geven aan De Markten op regelmatige basis te bezoeken. Voor de

⁹⁷ Deze verschillen zijn bovendien significant.

andere gemeenschapscentra stellen we vast dat de bezoekersfrequentie zéér laag is. Amper 2 à 3 percent van de jeugd geeft aan deze gemeenschapscentra regelmatig te bezoeken.

Eigen aan de gemeenschapscentra is dat ze allen een eigen aanbod, stijl en accenten kennen, met een sterk lokaal karakter⁹⁸. Tegelijkertijd wil dit netwerk van gemeenschapscentra zich ook als één geheel naar de buitenwereld toe presenteren. Er wordt sterk ingezet op samenwerking en het afstemmen van een coherent artistiek en socio-cultureel programma aan de behoeftes van de Brusselse maatschappelijke context. Gegeven dit sterk lokale karakter van de gemeenschapscentra is de kans dan ook véél kleiner dat een leerling woonachtig in bijvoorbeeld Ganshoren het gemeenschapscentrum aan de andere kant van de stad zal kennen of bezoeken. Daarom gaan we in een bijkomende analyse na of leerlingen één van de 22 gemeenschapscentra kennen of bezoeken (item 23 in tabel 6.2), en of leerlingen één van de gemeenschapscentra kennen in de buurt van hun woonplaats regio (item 24 tot 28 in tabel 6.2)⁹⁹.

Hoewel de kennis van een *individueel* gemeenschapscentrum zéér laag is, tonen de analyses aan dat de overgrote meerderheid van de leerlingen (85% of meer) op zijn minst één van de gemeenschapscentra kent. Deze kennis blijkt significant te verschillen tussen jongeren en tieners. Bij de leeftijdsgroep jongeren geeft 15% van de leerlingen aan geen enkele van deze gemeenschapscentra te kennen, daar waar dit percentage bij de tieners slechts 9.3% bedraagt. De analyses wijzen verder uit dat ongeveer een kwart van de leerlingen deze gemeenschapscentra regelmatig bezoekt, en dit aandeel is gelijk bij jongeren en tieners. Respectievelijk 34.5% en 41.0% van de jongeren en tieners heeft deze gemeenschapscentra al verschillende keren bezocht.

Dat de gemeenschapscentra een sterk lokaal karakter kan worden toegekend blijkt eveneens wanneer we de kennis en participatie nagaan per regio afzonderlijk. Slechts een minderheid van de leerlingen kent geen enkele van de gemeenschapscentra in zijn of haar woonplaats regio (met percentages variërend van 20% tot 30% bij de jongeren en van 20% tot 45% bij de tieners). Enkel de regio Brussel-stad doet het beter, waar vooral de bekendheid van De Markten de hogere kennis- en participatiecijfers verklaart. Maar ook de participatiecijfers van de andere regio's zijn hier beduidend hoger wanneer we deze vergelijken met die van de individuele gemeenschapscentra. Tussen 20% en 40% van de leerlingen (zowel jongeren als tieners) zijn al verschillende keren naar het gemeenschapscentrum geweest in hun woonplaats regio. Slechts 16% bij de jongeren en 12% bij de tieners kent geen enkele van de gemeenschapscentra in zijn regio (i.e. Brussel-stad). De hoogste bezoekersfrequenties registreren we voor de zuidoostelijke gemeenten en Brussel-stad, gevolgd door de gemeenten van de eerste kroon. Tot slot, tussen 15% en 25% van de leerlingen participeert op regelmatige wijze aan de gemeenschapscentra in hun buurt, met de hoogste bezoekersfrequenties voor de regio Brussel-stad.

⁹⁸ <http://www.vgc.be/Cultuur/SociaalCultureelWerk/Gemeenschapscentra/>

⁹⁹ Voor de analyses naar woonplaats regio selecteerden we enkel de leerlingen woonachtig in een bepaalde regio. Leerlingen woonachtig in gemeenten binnen of buiten de Vlaamse rand rond Brussel werden hier dus buiten beschouwing gelaten.

Tabel 6.2: 'Ken je volgende gemeenschapscentra en hoe vaak ben je er al geweest?': Gewogen percentages

	Jongeren					Tieners					Sign.
	Ken ik niet	Ken ik, maar nog nooit geweest	Al 1 of 2 keer geweest	Al verschillende keren geweest	Ga er regelmatig naartoe	Ken ik niet	Ken ik, maar nog nooit geweest	Al 1 of 2 keer geweest	Al verschillende keren geweest	Ga er regelmatig naartoe	
1.De Markten (Brussel,BRU)	38.4	12.6	17.4	22.9	8.6	29.4	12.1	22.7	26.1	9.7	*
2.De Linde (Haren,BRU)	86.4	5.8	4.0	1.7	2.1	84.4	6.8	4.0	3.1	1.7	
3.Heembeek-Mutsaard (Neder-over-Heembeek,BRU)	86.2	5.9	5.5	1.8	0.6	86.4	6.8	3.2	2.4	1.2	
4.Nekkersdal (Laken,BRU)	73.9	9.9	5.3	7.6	3.4	77.9	7.1	5.6	6.3	3.2	
5.De Vaartkapoen (Sint-Jans-Molenbeek,KA)	76.1	9.9	8.3	4.5	1.4	74.6	9.3	7.6	6.1	2.5	
6.Ten Weyngaert(Vorst,KA)	84.0	6.8	2.9	4.1	2.3	87.2	4.5	3.2	3.3	1.7	
7.De Rinck (Anderlecht,KA)	82.7	5.5	5.1	2.8	3.8	84.5	6.6	3.7	2.7	2.6	
8.De Kriekelaar (Schaarbeek,KA)	75.2	10.0	5.6	6.9	2.4	75.2	8.0	7.6	6.6	2.6	
9.De Pianofabriek (Sint-Gillis,EE)	80.3	8.9	6.4	4.0	0.4	82.1	10.1	4.4	2.4	1.1	
10.Ten Noey (Sint-Joost-ten-Node,EE)	85.8	5.9	3.8	3.2	1.3	87.0	4.0	3.4	3.6	2.0	
11.De Maalbeek (Etterbeek,EE)	76.9	10.8	6.3	4.4	1.6	76.1	9.0	7.6	5.4	1.8	
12.Elzenhof (Elsene,EE)	83.9	9.2	2.6	2.8	1.5	86.0	6.4	2.4	3.7	1.4	
13.Everna (Evere, NW)	80.8	7.5	5.5	4.2	2.0	77.3	5.3	6.7	8.1	2.6	*
14.De Zeyp (Ganshoren,NW)	76.4	7.5	6.1	8.6	1.5	81.0	6.0	4.2	6.7	2.2	
15.De Kroon (Sint-Agatha-Berchem,NW)	77.3	8.3	5.8	6.7	2.0	84.1	6.2	4.2	3.8	1.8	
16.De Platoon (Koekelberg,NW)	79.7	8.6	4.8	5.6	1.3	82.9	8.1	4.7	2.9	1.4	
17.Esegem (Jette,NW)	73.2	9.5	7.0	7.9	2.4	73.1	8.8	6.4	8.4	3.3	
18.Candelaershuis (Ukkel,ZO)	84.7	6.3	4.0	3.1	2.0	91.4	3.6	2.4	1.8	0.9	*
19.Wabo (Watermaal-Bosvoorde,ZO)	88.1	6.4	2.1	2.1	1.4	88.1	6.1	2.5	2.1	1.2	
20.Den Dam (Oudergem,ZO)	88.0	5.5	3.5	2.3	0.8	88.8	5.6	2.1	1.6	1.8	
21.Kontakt (Sint-Pieters-Woluwe,ZO)	85.0	6.6	2.9	4.3	1.3	86.5	6.0	3.3	2.6	1.6	
22.Op-Weule (Sint-Lambrechts-Woluwe,ZO)	84.3	6.9	3.6	3.0	2.2	88.1	3.9	2.8	3.8	1.5	
23.Kennis van één van de Brusselse gemeenschapscentra	14.9	9.9	17.6	34.5	23.1	9.3	7.2	18.2	41.0	24.3	**
24.Brussel-stad (N= 503)	16.0	12.4	15.9	31.0	24.7	12.3	5.3	17.8	37.4	27.2	
25.Kanaalzone (N= 890)	30.9	13.5	12.6	21.8	21.3	23.7	15.4	22.3	24.4	14.2	
26.Eerste kroon (N= 331)	24.0	15.4	16.1	31.5	13.0	19.2	14.5	16.9	25.1	24.4	
27.Zuidoostelijk (N= 566)	20.5	9.0	14.1	42.4	14.0	14.0	11.0	15.5	41.1	18.5	
28.Noordwestelijk (N= 288)	31.3	31.6	3.0	19.9	14.1	44.7	11.2	8.7	18.9	16.5	

BRU= Brussel-stad, KA= gemeenten van de kanaalzone, EE= gemeenten van de eerste Kroon, NW= noordwestelijke gemeenten, ZO= zuidoostelijke gemeenten

* p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

6.3 Hoe hebben jongeren en tieners het aanbod leren kennen?

Een laatste beschrijvende analyse (tabel 6.3) rapporteert de kanalen waarlangs de jongeren en tieners¹⁰⁰ het bestaande aanbod hebben leren kennen. Er werd hierbij een onderscheid gemaakt tussen het aanbod in Brussel voor 1) sport, 2) jeugd, 3) cultuur en 4) activiteiten in het algemeen. De laatste kolom in tabel 6.3 toont aan dat de verschillen in gebruik van informatiekanalen tussen jongeren en tieners significant zijn voor elk van de vier inhoudelijke items. De meest in het oog springende conclusie die we op basis van een vergelijking kunnen maken is dat jongeren dit aanbod in de eerste plaats leren kennen via hun leeftijdsgenoten. Maar liefst 30 à 40% van de jongeren leert dit aanbod kennen via hun vrienden, terwijl dit aandeel bij de tieners iets minder dan de helft bedraagt. Daartegenover staat dat tieners het aanbod voornamelijk leren kennen via de ouders, gevolgd door de school en leeftijdsgenoten. Ook deze bevinding ligt in lijn met de levensloopteoretische literatuur (Berten & Van Rossem, 2011; Dornbusch, 1989; Meire, 2013). In de kindertijd gelden de ouders en de school als belangrijkste socialisatie- en informatiemodellen, terwijl in de adolescentieperiode de invloed van deze twee afneemt ten voordele van de leeftijdsgenoten. De analyses in tabel 6.3 bevestigen de cruciale rol die leeftijdsgenoten spelen in de verspreiding van informatie over vrijetijdsbesteding en de jongerencultuur.

Tabel 6.3: 'Hoe heb je onderstaand aanbod leren kennen?': Gewogen percentages

	Jongeren						Tieners						Sign.
	Via vrienden	Via mijn ouders	Via de school	Via een andere organisatie	Via het internet	Via brochures/affiches/krant	Via vrienden	Via mijn ouders	Via de school	Via een andere organisatie	Via het internet	Via brochures/affiches/krant	
1. Wat er in Brussel te doen is voor sport (kampen, activiteiten, ...)	40.7	20.1	11.8	4.0	8.6	14.8	25.0	30.8	19.8	4.4	9.7	10.3	***
2. Wat er in Brussel te doen is voor de jeugd (jeugdorganisaties, jeugdverenigingen, ...)	44.2	16.6	13.6	5.5	7.8	12.4	24.7	24.3	24.2	5.0	8.9	12.9	***
3. Wat er in Brussel te doen is voor cultuur (concerten, toneel, ateliers, ...)	30.0	19.5	18.1	3.7	11.8	16.9	18.5	29.0	20.5	3.3	14.0	14.8	***
4. Wat er in Brussel in het algemeen te doen is	35.5	14.7	10.0	4.6	21.6	13.6	14.8	37.4	13.9	6.5	14.6	12.9	***

¹⁰⁰ Bij de leeftijdsgroep kinderen is deze vraag niet opgenomen in de vragenlijst.

6.4 Verschilt kennis van informatiekanaalen en gemeenschapscentra naargelang achtergrondkenmerken van de leerlingen?

De tweede vraagstelling in dit laatste hoofdstuk focust op verschillen in kennis van informatiekanaalen en gemeenschapscentra tussen socio-demografische groepen enerzijds en clusters van vrijetijdsbeleving anderzijds (zie hoofdstuk 4). Voor de multivariate analyses hanteren we een dichotome classificatie van de kennisvariabele (1= Ken ik niet, 2= Ken ik)¹⁰¹. Bovendien vonden we het vanuit beleidsoogpunt relevant een onderscheid te maken tussen kennis van de meer algemene informatiekanaalen¹⁰² en kennis van de informatiekanaalen zoals uitgegeven door de Vlaamse Gemeenschapscommissie¹⁰³. Omdat de batterij kennisitems voor beide leeftijdsgroepen identiek is, analyseren we de verschillen voor beide leeftijdsgroepen tezamen (jongeren en tieners). Leeftijd werd in dit geval als extra controlekenmerk opgenomen in de analyses.

In lijn met bevindingen uit het descriptieve luik (tabel 6.1 en 6.2) tonen de resultaten in tabel 6.4 aan dat er geen verschillen zijn in kennis naar leeftijdsgroep. We stellen vast dat meisjes meer kennis hebben van zowel de algemene informatiekanaalen als de informatiekanaalen uitgegeven door de Vlaamse Gemeenschapscommissie. De kennis van de Brusselse gemeenschapscentra verschilt echter niet tussen beide geslachten.

Als we kijken naar de thuistaal van leerlingen dan observeren we duidelijke verschillen in kennis van de meer algemene informatiekanaalen, maar niet in kennis van de gemeenschapscentra of VGC-specifieke informatiekanaalen. In het bijzonder leerlingen uit anderstalige gezinnen, maar ook leerlingen uit gezinnen waar naast Nederlands een andere taal wordt gesproken, hebben minder kennis van deze algemene informatiekanaalen dan hun leeftijdsgenoten uit gezinnen waar alleen Nederlands wordt gesproken. Meer specifiek, leerlingen uit gezinnen waar enkel Nederlands wordt gesproken hebben (1/0.45=) 2.2 keer méér kans dat ze op de hoogte zijn van deze informatiekanaalen dan leerlingen uit anderstalige gezinnen. Naar opleidingsniveau van de ouders kunnen we concluderen dat leerlingen uit hoogopgeleide gezinnen beter op de hoogte zijn van de meer algemene informatiekanaalen. Merk tevens op dat kennis van de Brusselse gemeenschapscentra hoger blijkt te zijn bij leerlingen uit laagopgeleide gezinnen.

De grootste verschillen in kennis worden vastgesteld tussen leerlingen uit verschillende Brusselse woonplaats regio's. Over alle gerapporteerde analyses heen stellen we vast dat de kennis van informatiekanaalen en gemeenschapscentra beduidend lager is bij leerlingen woonachtig in gemeenten van de Vlaamse rand en daarbuiten (referentiecategorie Brussel-stad). In het bijzonder voor kennis van de gemeenschapscentra zijn de verschillen zéér uitgesproken. Deze bevinding hoeft echter niet te verbazen aangezien deze gemeenten hun eigen cultuurcentra hebben en dus in een eigen lokaal programma voorzien. Verder stellen we vast dat de kennis van de gemeenschapscentra eveneens significant lager is bij leerlingen woonachtig in de noordwestelijke gemeenten en bij leerlingen woonachtig in gemeenten van de kanaalzone.

Ten slotte, uitgesproken verschillen in kennis tussen de drie clusters van vrijetijdsbeleving werden niet vastgesteld. De kennis van de Brusselse gemeenschapscentra stellen is bij de groep *socializers* hoger dan de cluster *huismussen*. De *socializers* en *outdoor-kids* verschillen daarentegen niet van elkaar in kennis van de

¹⁰¹ De kennisschalen werden aangemaakt als somschalen van de individuele items.

¹⁰² Deze variabele werd geconstrueerd op basis van de volgende items: Het internet, Brussel deze week, de krant, FM Brussel, de radio, TV Brussel, en televisie.

¹⁰³ Deze variabele werd geconstrueerd op basis van de volgende items: De jeugdgid Brussel van de VGC, de sportgid van de VGC, de nieuwsbrief van de sportdienst van de VGC, de nieuwsbrief van de jeugddienst van de VGC, de website van de VGC, de vakantiegid van de VGC, de facebookpagina van de jeugd- en sportdienst van de VGC, en de website brusselbazaar.be.

gemeenschapscentra. De *socializers* zijn –in vergelijking met de huismussen– ook beter op de hoogte van de VGC-specifieke informatiekkanalen.

Tabel 6.4: Lineaire regressie: 'Relatie tussen achtergrondkenmerken en kennis van de informatiekkanalen en het aanbod bij jongeren en tieners?'

	Informatiekkanalen Algemeen		Informatiekkanalen VGC		Gemeenschapscentra
Leeftijd (Ref. Jongeren)					
Tieners	0.83		1.20		1.23
Geslacht (Ref. Jongen)					
Meisje	1.76	***	1.52	*	1.46
Herkomst (Ref. Belgisch)					
Europees	1.10		1.41		1.51
Niet-Europees	1.03		1.49	*	1.02
Thuistaal (Ref. Homogeen Nederlands)					
Heterogeen Nederlands	0.63	**	0.84		0.98
Anderstalig	0.45	***	0.68		0.83
Opleidingsniveau ouders (Ref. Laag opgeleid)					
Hoog opgeleid	1.33	*	0.88		0.49 *
Woonplaats regio (Ref. Brussel-stad)					
Kanaalzone	0.73		0.72		0.29 *
Eerste kroon	0.68		0.82		0.62
NW	0.77		0.51	*	0.16 ***
ZO	0.86		0.54		0.37
Vlaamse rand	0.46	***	0.30	***	0.05 ***
Buiten Vlaamse rand	0.41	***	0.36	**	0.06 ***
Cluster (Ref. Huismussen)					
Socializers	1.15		1.56	*	2.34 *
Outdoor-kids	0.93		1.12		1.24

* p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

6.5 Verschilt kennis van andere vrijetijdsorganisaties naargelang achtergrondkenmerken van de leerlingen?

Hoewel de focus in dit hoofdstuk gericht is op kennis en gebruik van informatiekkanalen en gemeenschapscentra in het bijzonder, geven we ook de resultaten weer van de multivariate analyses op de overige kennisschalen (tabel 6.5). We lichten summier de bevindingen toe. We stellen opnieuw vast dat de grootste verschillen geobserveerd worden tussen de verscheidene Brusselse regio's, met in het bijzonder een opmerkelijk lagere kennis van diensten bij leerlingen woonachtig in gemeenten binnen en buiten de Vlaamse rand. Verder registreren we dat meisjes beter op de hoogte zijn van de verscheidene diensten dan jongens (i.e. culturele centra, evenementen/festivals). Tieners zijn in vergelijking met jongeren minder op de

hoogte van de culturele centra, evenementen/festivals, terwijl deze jongste leeftijdsgroep op hun beurt dan weer beter geïnformeerd is over bepaalde jeugdorganisaties.

Tabel 6.5: Lineaire regressie: 'Relatie tussen achtergrondkenmerken en kennis van het aanbod bij jongeren en tieners?

	Culturele centra ¹⁰⁴	Evenementen/festivals ¹⁰⁵	Jeugdorganisaties (1) ¹⁰⁶	jeugdorganisaties (2) ¹⁰⁷	Sportactiviteiten ¹⁰⁸
Leeftijd (Ref. Jongeren)					
Tieners	0.18 ***	0.28 ***	1.21 **	1.08	0.70
Geslacht (Ref. Jongen)					
Meisje	2.20 ***	2.05 *	1.05	0.88	1.25
Herkomst (Ref. Belgisch)					
Europees	2.01	1.41	0.96	0.87	1.02
Niet-Europees	0.42 **	0.46 *	0.99	1.33	0.57 *
Thuistaal (Ref. Homogeen Nederlands)					
Heterogeen Nederlands	0.27 ***	0.43 *	0.90	1.28	1.21
Anderstalig	0.22 ***	0.24 **	0.79 *	1.11	0.90
Opleidingsniveau ouders (Ref. Laag opgeleid)					
Hoog opgeleid	3.75 ***	1.60	0.99	0.64 **	1.33
Woonplaats regio (Ref. Brussel-stad)					
Kanaalzone	0.57	0.36 *	1.00	1.12	0.73
Eerste kroon	0.61	0.31	0.67 *	1.04	0.67
NW	0.56	0.30 *	0.85	0.46 ***	0.38 **
ZO	0.22 *	0.15 *	0.68 *	0.68	0.51
Vlaamse rand	0.25 **	0.06 ***	0.61 ***	0.54 *	0.28 ***
Buiten Vlaamse rand	0.25 **	0.06 ***	0.59 ***	0.56 *	0.27 ***
Cluster (Ref. Huismussen)					
Socializers	3.28 ***	3.96 ***	1.17	1.48 *	1.99 **
Outdoor-kids	1.40	1.39	1.10	1.14	1.42

* p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

¹⁰⁴ Deze variabele is samengesteld uit de volgende items (zie items p. 162): jeugdtheater BRONKS, het Atomium, Zinnema, het Kaaitheater, Kinopolis, de KVS, Beursschouwburg, Jeugd en Muziek, Manneke Pis, Anima, Jubelpark, BOZAR, KMSK, Magritte museum, Museum voor natuurwetenschappen, het stripmuseum, AB, en Rockfabriek.

¹⁰⁵ Deze variabele is samengesteld uit de volgende items (zie items p. 163): Stadskriebels, Boterhammen in het park, Plazey, Brussel bad, Erfgoeddag, dag van de Jeugdbeweging, Zuidfoor, Week van de Amateurkunsten, BXL Bravo, Klank- en lichtspel op de grote markt, de kerstmarkt op het Sint-Katelijneplein, Roller Bike parade, Zinneke parade, Buitenspeeldag, Irissport, Kampioenschap van Brussel, Bruksellive, Museum Night Fever, en Kunstbende.

¹⁰⁶ Deze variabele is samengesteld uit de volgende items (zie items p. 165): Brock/Stadsrally, Het Neerhof, Jeugdcentrum Aximax, en Jeugd en Stad.

¹⁰⁷ Deze variabele is samengesteld uit de volgende items (zie items p. 165): Multicultureel Jongeren centrum Chicago, Centrum West, VMJ, Peterbos, Miks, Foyer, Buurtwerk Chambéry, A Place To Live, Ratatouille, en D'BROEJ.

¹⁰⁸ Deze variabele is samengesteld uit de volgende items (zie items p. 166): de sportacademie, activiteiten van een sportclub, sportlessenreeks, activiteiten van de Stichting Vlaamse Schoolsport, Joggings, buurtsportactiviteiten, begeleide fietstochten in Brussel, SNS-pas activiteiten, powerplaysoccertornooi, dansfollie, en naschoolse sport op school.

Net als in eerdere analyses, observeren we dat jongeren van niet-Europese afkomst, anderstalige jongeren of jongeren die thuis naast Nederlands een andere taal spreken minder kennis hebben van de culturele centra, evenementen/festivals, jeugdorganisaties, en sportactiviteiten. Een opmerkelijke discrepantie stellen we vast tussen leerlingen uit hoog- en laagopgeleide gezinnen, waarbij leerlingen uit hoogopgeleide gezinnen veel beter op de hoogte zijn van de verscheidene culturele centra. Meer specifiek, leerlingen uit hoogopgeleide gezinnen zijn bijna 4 keer beter op de hoogte van de culturele centra dan leerlingen uit laagopgeleide gezinnen. Daartegenover staat echter dat leerlingen uit hoogopgeleide gezinnen minder kennis hebben van bepaalde jeugdorganisaties.

Tot slot nemen we de clusters naar vrijetijdsbeleving onder de loep. In tegenstelling tot eerdere analyses (cf. tabel 6.4) stellen we vast dat de groep *socializers*, –in vergelijking met de referentiecategorie (i.e. de *huismussen*)– véél beter op de hoogte is van de culturele centra, evenementen/festivals, sportactiviteiten, en bepaalde jeugdorganisaties. In het geval van culturele centra, evenementen/festivals zijn de *socializers* zelfs 3 keer beter geïnformeerd dan de referentiecategorie. De *socializers* zijn tevens beter op de hoogte van de culturele centra, evenementen en festivals dan leerlingen in de cluster *outdoor-kids*¹⁰⁹. De cluster *outdoor-kids* lijkt daarentegen niet te verschillen in kennis van de *huismussen*.

6.6 Wat is de relatie tussen gebruik van informatiekkanalen en kennis van het aanbod van vrijetijdsbesteding?

De analyses tot hiertoe gaven ons een beeld van verschillen in kennis van informatiekkanalen voor vrijetijdsbesteding aan de ene kant en verschillen in kennis van het aanbod voor vrijetijdsbesteding aan de andere kant. We stelden vast dat kennis van de informatiekkanalen weinig verschillen opleverde tussen jongeren en tieners, hoewel kennis van het vrijetijdsaanbod wél verschilt tussen de leeftijdsgroepen. De analyses in tabel 6.3 toonden verder aan dat jongeren het vrijetijdsaanbod voor sport, cultuur en jeugd in de eerste plaats leren kennen via hun leeftijdsgenoten, een bevinding die véél minder van toepassing is op de tieners. Bij tieners zijn de ouders het voornaamste aanspreekpunt, gevolgd door de school en de vrienden. Een interessante vraagstelling vanuit beleids oogpunt is echter de relatie tussen gebruik van informatiekkanalen en kennis van het aanbod. Omdat het aantal leerlingen die specifieke informatiekkanalen gebruikt (zie items in tabel 6.1) te laag is voor verdere analyses, bestuderen we deze relatie aan de hand van de informatiekkanalen zoals opgesomd in tabel 6.3. Meer specifiek bestuderen we het verband tussen kennis van het vrijetijdsaanbod (jeugd, cultuur, en sport) en de kanalen waarlangs leerlingen dit aanbod hebben leren kennen (tabel 6.6). We hanteren hier telkens de categorie ‘vrienden’ als referentiecategorie. Omdat een geobserveerd verband tussen gebruik van informatiekkanalen en kennis van het aanbod verklaard kan worden door een differentieel gebruik van deze informatiekkanalen door bepaalde socio-economische groepen (e.g. leerlingen uit gezinnen met een hogere socio-economische status zouden meer beroep kunnen doen op formele informatiekkanalen), controleren we in tabel 6.6 tevens voor de achtergrondkenmerken leeftijd, geslacht, herkomst, thuistaal en opleidingsniveau van de ouders¹¹⁰.

Een opmerkelijke vaststelling is dat niet de vrienden maar de meer traditionele rolmodellen (ouders, school, en andere organisaties) de hoogste kennis van het aanbod lijken te voorspellen. Leerlingen die hun informatie over het vrijetijdsaanbod halen bij de ouders, de school of een andere organisatie zijn beter op de hoogte van het aanbod dan leerlingen die hun informatie halen uit het vriendschapsnetwerk. De kennis van de gemeenschapscentra, culturele centra, evenementen/festivals, jeugdorganisaties en sportactiviteiten is hoger wanneer leerlingen beweren hun informatie verkregen te hebben bij de ouders dan bij hun vrienden. Ook leerlingen die hun informatie over het vrijetijdsaanbod halen bij de school zijn beter op de hoogte van

¹⁰⁹ Dit verschil kon worden nagegaan door de analyses opnieuw te doen met de *outdoor-kids* als referentiecategorie.

¹¹⁰ Aangezien deze achtergrondkenmerken ook al aan bod zijn gekomen in de eerdere tabellen in dit hoofdstuk, en om de tabel inzichtelijk te houden, zijn de parameterschattingen van deze controlekenmerken niet mee opgenomen in tabel 6.6.

het aanbod, hoewel dit enkel geldt voor kennis van de gemeenschapscentra en de verschillende jeugdorganisaties. Ten slotte stellen we vast dat kennis van de gemeenschapscentra, jeugdorganisaties en evenementen/festivals eveneens hoger is bij leerlingen die hun informatie halen bij een of andere organisatie, dan bij leerlingen die zich beroepen op hun leeftijdsgenoten. De parameterschattingen (zie kolom 1 en 3) voor deze categorie dienen hier wel met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd te worden omdat de aantallen in deze categorie vrij laag zijn (zie tabel 6.3). Leerlingen die hun informatie over het aanbod halen via internet, brochures/affiches/krant verschillen niet significant in hun kennis van het aanbod van leerlingen die zich beroepen op vrienden.

Tabel 6.6: Lineaire regressie: 'Relatie tussen gebruik van informatiekanaalen en kennis van het aanbod bij tieners en jongeren'

	Gemeenschapscentra	Culturele centra	Evenementen/festivals	Jeugdorganisaties (1)	Jeugdorganisaties (2)	Sportactiviteiten
Wat er te doen is voor cultuur (Ref.: Via mijn vrienden)						
Via mijn ouders	2.86 *	2.62 **	3.00 *			
Via de school	2.75 *	1.50	1.44			
Via een andere organisatie	30.34 ***	1.68	8.53 *			
Via het internet	1.55	1.97	1.67			
Via brochures/affiches/krant	0.75	0.89	1.01			
Wat er te doen is voor de jeugd (Ref.: Via mijn vrienden)						
Via mijn ouders				1.33 **	1.99 ***	
Via de school				1.23 *	2.25 ***	
Via een andere organisatie				1.45 *	1.41	
Via het internet				1.03	1.63	
Via brochures/affiches/krant				0.91	0.82	
Wat er te doen is voor sport (Ref.: Via mijn vrienden)						
Via mijn ouders						2.58 ***
Via de school						1.63
Via een andere organisatie						2.41
Via het internet						1.18
Via brochures/affiches/krant						0.62

* p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

6.7 Conclusie

In dit laatste hoofdstuk werd de kennis getoetst van verschillende organisaties en informatiekanaalen voor vrijetijdsbesteding in het Brussels hoofdstedelijk gewest, alsook de frequentie waarmee deze organisaties en kanalen gebruikt worden. We focusten hierbij op twee leeftijdsgroepen: jongeren en tieners. Specifieke aandacht ging opnieuw naar de mate waarin kennis en gebruik verschilt tussen bepaalde socio-demografische groepen en clusters van vrijetijdsbeleving. We sommen hieronder nog eens de belangrijkste conclusies op.

Een eerste conclusie die we kunnen maken is dat de meer wijd verspreide media over het algemeen goed gekend zijn bij zowel jongeren als tieners. Het meest populaire informatiekanaal is het internet, dat door

ruim twee derde van de jeugd op regelmatige basis wordt gebruikt. Ook televisie en radio scoren zéér hoog bij de jeugd, waarbij de eerste een iets groter bereik kent bij tieners en de tweede een groter bereik bij jongeren. De analyses toonden aan dat de meer specifieke informatiekkanalen, en in het bijzonder diegene uitgegeven door de Vlaamse gemeenschapscommissie, een laag bereik kennen. Ongeveer drie kwart van de jeugd is niet vertrouwd met deze informatiekkanalen. Wat de Brusselse gemeenschapscentra betreft stellen we vast dat 85% van de leerlingen op zijn minst één van de 22 centra kent, en dat ongeveer een vierde van de jeugd die op regelmatige wijze bezoekt. Het gemeenschapscentrum De Markten is van alle centra het best gekend.

Wanneer we de achtergrondkenmerken van leerlingen in rekening brengen dan kunnen we de volgende conclusies maken. Wat de kanalen betreft waarlangs de jeugd informatie inwint over het bestaande vrijetijdsaanbod stellen we vast dat jongeren het aanbod in hoofdzaak leren kennen via hun leeftijdsgenoten. Tieners daarentegen halen hun informatie in de eerste plaats bij de ouders, en slechts in tweede instantie bij de school of de leeftijdsgenoten. Wat het gebruik van meer wijd verspreide informatiekkanalen (e.g. internet, krant, televisie, etc) en meer gespecialiseerde kanalen betreft (e.g. media zoals uitgegeven door de Vlaamse Gemeenschapscommissie) observeren we geen verschillen tussen jongeren en tieners.

Naast de soorten van informatiekkanalen bevroegen we tevens de kennis van het bestaande vrijetijdsaanbod. Hier stellen we vast dat jongeren beter op de hoogte zijn van de culturele centra, evenementen en festivals, terwijl de kennis van de jeugdorganisaties dan weer beter is bij tieners. Dat jongeren beter op de hoogte zijn van de culturele centra, evenementen en festivals ligt in lijn met eerdere analyses in dit rapport (hoofdstuk 4). Kennis en participatie gaan immers hand in hand en culturele activiteiten zoals naar een musical, toneel, concert, festival of ander evenement gaan, zijn activiteiten die jongeren ook frequenter doen dan tieners. Kennis van en participatie aan één van de individuele gemeenschapscentra lijkt daarentegen niet substantieel te verschillen tussen beide leeftijdsgroepen. Enkel wanneer we de gemeenschapscentra in hun totaliteit beschouwen stellen we vast dat tieners vaker dan jongeren kennis hebben van op zijn minst één van de 22 Brusselse gemeenschapscentra.

De meest in het oog springende determinant die kennisverschillen tussen leerlingen duidt, blijkt echter de woonplaats regio te zijn. Jongeren en tieners die niet in één van de 19 Brusselse gemeenten wonen zijn véél minder op de hoogte van de opgesomde informatiekkanalen, gemeenschapscentra, culturele centra, evenementen/festivals, jeugdorganisaties, etc. Bovendien stelden we vast dat niet alleen de kennis van specifieke informatiekkanalen lager ligt, maar ook de kennis van de meer wijd verspreide informatiekkanalen. Dat de kennis en participatie van inwoners in niet-Brusselse gemeenten lager ligt hoeft niet te verbazen. Voor deze groep leerlingen is Brussel in de eerste plaats een plek waar leerlingen naar school gaan om dan na schooltijd terug huiswaarts te keren. De afstand tot de woonplaats vormt dus een belangrijke drempel die de participatie aan bepaalde vormen van culturele vrijetijdsparticipatie beïnvloedt (hoofdstuk 4). De vraag rijst hier of deze groep 'niet-Brusselaars' het aanbod kent en gebruikt van de eigen woonplaats regio.

Woonplaats regio buiten beschouwing latend, werden weinig markante verschillen geregistreerd wanneer we de overige achtergrondkenmerken in beschouwing nemen. Zeker voor wat kennis van de meer specifieke informatiekkanalen en gemeenschapscentra betreft konden amper verschillen worden genoteerd. Wel konden we vaststellen dat meisjes, leerlingen die thuis enkel Nederlands spreken, en leerlingen uit hoogopgeleide gezinnen een betere kennis hebben van de meer algemene informatiekkanalen en beter op de hoogte zijn van de culturele centra. Hetzelfde geldt voor kennis van evenementen en festivals, hoewel hier geen verschillen naar opleidingsniveau werden vastgesteld. Ook hier kunnen we een parallel trekken met de eerdere bevindingen in hoofdstuk 4 over vrijetijdsbesteding. We stelden immers vast dat het vaak dezelfde groepen zijn die vaker participeren aan het cultureel aanbod (hoewel dit sterker van toepassing is voor de leeftijdsgroep jongeren dan voor de tieners).

Een laatste punt dat we willen aanstippen handelt over de verschillen tussen de drie clusters van vrijetijdsbeleving (i.e. *huismussen*, *socializers* en *outdoor-kids*). Net zoals bij de bespreking van de resultaten naar leeftijdsgroep stellen we vast dat kennis van de informatiekanaalen niet verschilt tussen de clusters. Wél observeren we duidelijke verschillen naar kennis van het vrijetijdsaanbod. De *socializers* zijn –in vergelijking met de *huismussen*– beter op de hoogte van de verschillende Brusselse gemeenschapscentra, culturele centra, evenementen/festivals, sportactiviteiten en jeugdorganisaties. In sommige gevallen bleken de *socializers* tevens een betere kennis te hebben dan de *outdoor-kids* (i.e. culturele centra, evenementen/festivals). De *outdoor-kids* en *huismussen* bleken evenwel niet van elkaar te verschillen wat de kennis van het aanbod aangaat.

De bevinding dat kennis van gemeenschapscentra, culturele centra, etc, het hoogst is bij de cluster *socializers* ligt in lijn met eerdere bevindingen in dit rapport (hoofdstuk 3 en 4). Het gaat hier immers over een groep leerlingen die iets ouder is (meer jongeren dan tieners) met een sterke buitenshuis gerichtheid, die bovendien vaak een tekort aan vrije tijd ervaren omdat ze druk bezig zijn met sportactiviteiten en populaire sociale en culturele activiteiten. Hoewel ook de *outdoor-kids* op de meeste van deze dimensies van vrijetijdsbesteding hoger scoren – in vergelijking met de *huismussen*– of een gelijkaardig profiel hebben als de *socializers* (e.g. sportactiviteiten), verschilt de cluster *socializers* wel in belangrijke mate op één dimensie. Eigen aan de *socializers* is immers dat ze een groot deel van hun vrije tijd doorbrengen in informele en ongestructureerde settings (i.e. op café gaan, met vrienden afspreken, etc) waar communicatie met en interactie tussen leeftijdsgenoten zéér centraal staat. Het zijn deze sociale interacties met leeftijdsgenoten die een belangrijk kanaal vormen waarlangs (nieuwe) informatie tussen jongeren zich verspreidt. Vaak wordt in deze context de analogie gemaakt met diffusie van innovatiestudies (Rogers, 1995; Valente, 1995). Netwerken van interpersoonlijke relaties vormen immers de kanalen waarlangs nieuwe informatie verspreid wordt tussen de leden van een sociaal systeem (Rogers, 1995: 35). Vanuit een beleidsmatig oogpunt kan het belangrijk zijn in te zetten op deze informele netwerken van relaties tussen jongeren, via bijvoorbeeld *peer education* en *social marketing* om zo het aanbod bij de jeugd beter bekend te maken. De bevindingen inzake de relatie tussen gebruik van bepaalde informatiekanaalen en de kennis van het bestaande aanbod van vrijetijdsbesteding tonen echter aan dat een beleid steeds op verschillende pijlers dient gebaseerd te zijn. De meer klassieke rolmodellen (school, ouders, organisaties) zijn eveneens belangrijke diffusiekanalen die in het bijzonder de daadwerkelijke kennis van het huidige vrijetijdsaanbod het sterkst weten te beïnvloeden.

Hoofdstuk 7:

Conclusies en beleidsaanbevelingen

In deze studie werden op basis van gegevens over de jeugd uit het Nederlandstalig onderwijs in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de vrijetijdsbeleving en –besteding in kaart gebracht. Drie leeftijdsgroepen werden onder de loep genomen: kinderen, tieners en jongeren. De gekozen termen voor deze leeftijdsgroepen kennen in dit rapport een zeer specifieke betekenis (zie tabel 7.1). Wanneer we echter uitspraken doen over alle leeftijdsgroepen heen dan gebruiken we de term jeugd of leerlingen.

Tabel 7.1: Overzichtstabel leeftijdsgroepen

Leeftijdscategorie	Schooljaargangen	Leeftijdsgrenzen
Kinderen	2°-4° jaar basisonderwijs	7 tot 10 jaar
Tieners	5°-6° jaar basisonderwijs + 1° graad secundair onderwijs	11 tot 14 jaar
Jongeren	2°-3° graad secundair onderwijs	15 jaar en ouder

De primaire doelstelling van het onderzoek bestond erin het beleid cijfermateriaal aan te reiken over de vrijetijdsbeleving (hoofdstuk 3) en vrijetijdsbesteding (hoofdstuk 4) alsook zicht te krijgen op manieren om het beleid verder bij te sturen. In het kader hiervan werd in dit onderzoek tevens gefocust op de vraag wat de jeugd graag vaker wil doen in haar vrije tijd en waarom ze bepaalde vrije activiteiten niet vaker doen (hoofdstuk 5), en hoe het gesteld is met hun kennis van het bestaande vrijetijdsaanbod alsook de informatie- en communicatiekanalen om dit aanbod bij de jeugd kenbaar te maken (hoofdstuk 6). De specifieke onderzoeksvragen werden uitgewerkt in vier empirische hoofdstukken die samen de kern van het onderzoek uitmaken. Verdere verdiepingpunten in deze hoofdstukken waren verschillen naar socio-economische achtergrondkenmerken van deze leerlingen. Ook de link tussen de wijze waarop de jeugd haar vrije tijd beleeft (i.e. *vrijetijdsbeleving*) enerzijds, en anderzijds welke activiteiten ze effectief doen (i.e. *vrijetijdsbesteding*), graag vaker willen doen, en hoe het gesteld is met hun kennis en gebruik van het vrijetijdsaanbod, komen hierin aan bod.

Voor de survey werden leeftijdsspecifieke vragenlijsten opgesteld die via de scholen werden verspreid. Omdat het praktisch onmogelijk is de ganse populatie van schoolgaande jeugd in het Nederlandstalig onderwijs te Brussel te bevragen, werd door de Vlaamse Gemeenschapscommissie een scholensteekproef getrokken die 30% van de leerlingenpopulatie vertegenwoordigt (zie **hoofdstuk 2**). Met als finale doelstelling een respons van 33% te behalen werden 11.558 leerlingen gecontacteerd in 102 scholen. Uiteindelijk werden met dit onderzoek 715 jongeren bereikt, en respectievelijk 940 tieners en 793 kinderen. Bij de ouders bedroeg de respons 488 (jongeren), 860 (tieners), 625 (kinderen) en 525 (kleuters). Voor de specifieke inhoud van dit rapport werd enkel gebruik gemaakt van de leerlingdata.

7.1 Overkoepelende conclusies

7.1.1. Vrijtijdsbeleving: 3 verschillende belevingspatronen

Doorheen dit rapport neemt de wijze waarop de jeugd haar vrije tijd *beleeft* een zéér prominente plaats in. Kinderen, tieners en jongeren verschillen niet enkel in de activiteiten die ze *doen* in hun vrije tijd. Dit onderzoek toont aan dat aan de grondslag van vrijetijdsgedrag een soort van intrinsieke motivatie ligt van de wijze waarop de jeugd haar vrije tijd beleeft (**hoofdstuk 3**). Anders gezegd, de concrete activiteiten die de jeugd doet in haar vrije tijd zijn tevens een uiting van de manier waarop ze hun vrije tijd waarnemen, beleven en betekenis geven. Deze focus op vrijetijdsbeleving neemt een prominente plaats in omdat het een kader schept waartegen vrijetijdsbesteding beter begrepen kan worden. Deze stelling doet echter geen afbreuk aan het feit dat de relatie ook in de andere richting kan werken (i.e. wederkerige relatie). Specifieke activiteiten van vrijetijdsbesteding kunnen namelijk ook de beleving beïnvloeden, versterken of zelfs alterneren. We wezen er echter op dat de specifieke aard van deze *wederkerige* relatie tussen vrijetijdsbeleving en vrijetijdsbesteding niet ontrafeld kan worden met crosssectionele data.

Op basis van drie dimensies van vrijetijdsbeleving (i.e. *thuisgerichtheid*, *verveling* en *tijdstekort*) konden drie clusters van vrijetijdsbeleving geïdentificeerd worden (zie tabel 7.2). De drie *dimensies* verwijzen naar eenduidige, inhoudelijke deelfacetten van vrijetijdsbeleving (e.g. thuisgerichtheid), daar waar de drie *clusters* groepen van leerlingen onderscheidt die eenzelfde profiel hebben op de combinatie van de drie inhoudelijke dimensies. Elk van de clusters scoort dus op een verschillende wijze op deze dimensies van vrijetijdsbeleving (waarbij het teken aangeeft hoe sterk en in welke richting elk van de clusters scoort op deze dimensies). Een eerste cluster (*huismussen*) omvat leerlingen die een voorkeur hebben hun vrije tijd thuis door te brengen, in eerste instantie door vaak naar tv te kijken, te computeren of spelletjes te spelen. Het zijn dus leerlingen die sterk op de huiselijke sfeer gericht zijn. Ze vervelen zich ook vaker. De tweede cluster (*socializers*) wordt gevormd door tieners/jongeren die tijdstekort ervaren en waarbij vrijetijdsbeleving voornamelijk in het teken staat van sociale omgang met leeftijdsgenoten. In de derde cluster (*outdoor-kids*) vinden we leerlingen terug die hun vrije tijd het liefst buitenshuis beleven, en die zich niet vaak vervelen noch tijdstekort ervaren.

Tabel 7.2: Clusters van vrijetijdsbeleving

	Clusters		
	Huismussen	Socializers	Outdoor-kids
<i>Dimensies</i>			
Thuisgerichtheid	++	-	--
Verveling	++	-	-
Tijdstekort	-	++	--

++: zéér hoge score, +: hoge score; --: zéér lage score, -: lage score

Overheen de leeftijdsgroepen stellen we een verschuiving vast in de manier waarop de jeugd haar vrije tijd beleeft. Bij de tieners zit ongeveer de helft van de leerlingen in één cluster, namelijk de *outdoor-kids*. Bij de jongeren daarentegen stellen we vast dat dit aandeel minder dan 25% bedraagt en dat de *socializers* de grootste groep vormen (50%). Deze resultaten liggen in lijn met bevindingen uit de levensloopliteratuur (Dornbusch, 1989) die aantoont dat er bij de overgang naar de adolescentieperiode een transitie plaatsvindt waarin het *sociale* vrijetijdsbelevingspatroon steeds belangrijker wordt. Belangrijk in het kader van dit onderzoek is dat de manier waarop de jeugd haar vrije tijd beleeft niet enkel wijzigt doorheen de levensloop, maar dat er tevens verschillen zichtbaar zijn tussen bepaalde sociale groepen. De meest opmerkelijke vaststelling in dit verband is dat leerlingen uit anderstalige gezinnen of gezinnen met een laag opleidingsniveau vaker *outdoor-kids* zijn dan *socializers*, terwijl het omgekeerde geldt voor leerlingen uit

gezinnen met een hoog opleidingsniveau of gezinnen waar enkel Nederlands wordt gesproken. Bij deze laatste is de kans groter dat ze *socializers* zijn dan *outdoor-kids*.

7.1.2. Activiteiten van vrijetijdsbesteding

In **hoofdstuk 4** werd de focus verlegd naar de specifieke activiteiten van vrijetijdsbesteding tijdens de schooldagen, het weekend en de vakantie. Via datareductie-technieken konden een viertal dimensies van vrijetijdsbesteding worden geïdentificeerd: *sportactiviteiten*, *sociale activiteiten*, *culturele en artistieke activiteiten*, en de meer *huiselijke activiteiten*. Een aparte dimensie werd gevormd door de meer *georganiseerde vakantieactiviteiten* (e.g. op sportkamp of jongerenreis gaan, op kamp gaan met de jeugdbeweging, etc). De analyses tonen aan dat er bij de Brusselse jeugd wel degelijk sprake is van een patroon om een bepaald *type* van vrijetijdsbesteding uit te oefenen. Twee vaststellingen konden hierbij worden gemaakt. Ten eerste lijkt dit patroon te verschuiven in de levensloop. Tieners doen vaker buiten- en sportactiviteiten dan jongeren (buiten spelen of sporten, fietsen, skaten, voetballen in het park, naar het zwembad gaan, sporten in een sportclub, etc) en gaan vaker naar de bibliotheek of lezen eens een boek of strip. Jongeren daarentegen doen vaker sociale activiteiten (afspraken met vrienden of het lief, chatten, sms'en, bellen met vrienden, naar een fuif of discotheek gaan, naar de bioscoop gaan). De participatie aan de georganiseerde vakantieactiviteiten is vrij constant overheen de leeftijdsgroepen.

Een tweede vaststelling is dat deze focus niet alleen verschuift in de levensloop, maar tevens meer uitgesproken wordt naarmate leerlingen ouder worden. In het bijzonder bij de leeftijdsgroep kinderen observeren we dat de dimensies van vrijetijdsbesteding minder eenduidig te interpreteren zijn. Deze bevinding is te verklaren door de specifieke levensfase waarin kinderen zich bevinden. Exploratie van activiteiten van vrijetijdsbesteding kent bij hen immers een meer gevarieerd karakter, en de keuze om bepaalde activiteiten te doen staat nog sterk onder de invloedssfeer van de ouders. Bij de oudere leeftijdsgroepen daarentegen zijn deze keuzes meer uitgekristalliseerd en neemt de invloed van de ouders stelselmatig af. Deze vaststellingen liggen in dezelfde lijn als de resultaten uit de focusgroepen die bij het begin van het onderzoek gehouden zijn.

Wat de verschillen in vrijetijdsbesteding naar socio-demografische achtergrondkenmerken betreft, onthouden we in de eerste plaats dat participatie aan culturele activiteiten en de meer georganiseerde vakantieactiviteiten bepaald wordt door de herkomst en thuistaal van de ouders. Anderstalige leerlingen en leerlingen van niet-Europese afkomst participeren minder aan het cultuuraanbod en het georganiseerd vakantieaanbod dan leerlingen van Belgische of Europese afkomst of leerlingen die thuis ook Nederlands spreken. Daarnaast observeren we belangrijke verschillen in vrijetijdsbesteding tussen jongens en meisjes. Meisjes doen vaker huiselijke en culturele activiteiten, terwijl jongens dan weer vaker sport doen. Jongens en meisjes verschillen echter weinig in participatie aan sociale vrijetijdsactiviteiten. Ook de woonplaats regio van de leerlingen kon enkele verschillen in culturele vrijetijdsbesteding duiden. In lijn met de verwachtingen blijkt woonafstand een belangrijke drempel te zijn. Leerlingen die binnen of buiten de Vlaamse rand wonen doen minder vaak culturele vrijetijdsactiviteiten in het Brussels hoofdstedelijk gewest. Ten slotte, een interactie-effect werd vastgesteld voor wat de relatie betreft van geslacht met participatie aan het georganiseerd vakantieaanbod. Daar waar bij de leeftijdsgroep tieners en jongeren meisjes méér participeren aan dit vakantieaanbod dan jongens, stellen we bij de leeftijdsgroep kinderen het omgekeerde vast. In dit geval blijken meisjes minder deel te nemen aan het georganiseerd vakantieaanbod dan jongens.

7.1.3. De relatie tussen vrijetijdsbeleving en -besteding

Eén van de uitgangspunten in dit onderzoek is dat vrijetijdsbesteding steeds een uiting is van de manier waarop kinderen, tieners en jongeren hun vrije tijd beleven. De bevindingen in hoofdstuk 4 lijken niet alleen de veronderstellingen naar de aard van de relatie tussen vrijetijdsbeleving en -besteding te bevestigen, ook de naamkeuze voor de clusters van vrijetijdsbeleving kreeg hier extra bekrachtiging. Zowel de cluster

socializers als *outdoor-kids* doen meer sportactiviteiten dan de *huismussen*. Beide clusters doen tevens meer sociale activiteiten dan de *huismussen*, met deze nuance dat de *socializers* op hun beurt meer sociale activiteiten doen dan de *outdoor-kids*. De *huismussen* lijken op geen enkele van de dimensies van vrijetijdsbesteding hoger te scoren, ook niet op de eerder huiselijke activiteiten. In het licht hiervan hoeft de bevinding dat *huismussen* het hoogst scoren op de dimensie verveling niet te verbazen.

7.1.4. Wat doet de jeugd *versus* wat wil de jeugd wel vaker doen

In **hoofdstuk 5** stelden we ons de vraag welke activiteiten de jeugd graag vaker wil doen, en wat de redenen zijn waarom men deze activiteiten –die men graag vaker wil doen– niet vaker doet. Wat het eerste deel van de vraagstelling betreft konden we een vrij gedetailleerd beeld schetsen in dit rapport, terwijl het antwoord op de tweede vraagstelling –door beperkingen van de data– slechts gedeeltelijk en in rudimentaire vorm beantwoord kon worden.

Wat de jeugd vaak doet in haar vrije tijd en wat ze graag vaker wil doen hoeft niet perse op één lijn te liggen, hoewel de resultaten in dit rapport aanwijzen dat dit vaak het geval blijkt te zijn. We toonden eerder aan dat tieners –in vergelijking met jongeren– vaker buiten- en sportactiviteiten doen (cf. hoofdstuk 4) en vaker eens een boek/strip lezen of naar de bibliotheek gaan. Jongeren daarentegen doen vaker sociale activiteiten dan tieners. Eén van de vaststellingen uit hoofdstuk 5 is dat de bevindingen over vrijetijdsbesteding grotendeels in lijn liggen met de resultaten over wat leerlingen vaker willen doen in hun vrije tijd. Dezelfde activiteiten domineren immers ook hier het *to-do* lijstje. Met vrienden afspreken is bij uitstek de meest terugkerende vraag van zowel jongeren, tieners als kinderen. Waar dit sociale aspect van vrijetijdsbesteding bij jongeren vooral gericht was op informele activiteiten in ongestructureerde settings (naar een fuif, discotheek, concert of festival gaan, iets gaan drinken op café, etc) stellen we vast dat ook de activiteiten die jongeren vaker willen doen gericht zijn op diezelfde sociale activiteiten. Dezelfde conclusies trekken we bij tieners en kinderen. Buiten spelen, fietsen, skaten, voetballen op straat/park, naar het zwembad gaan, sporten in een sportclub, zijn activiteiten die het vaakst worden gedaan door tieners en kinderen, en die tevens het hoogst genoteerd staan op het lijstje van activiteiten die ze nog vaker willen doen. Naar het zwembad gaan is een sportactiviteit is die vooral tieners en kinderen wel vaker willen doen, terwijl naar de bioscoop gaan een activiteit is die bij alle leeftijdsgroepen hoog genoteerd staat op het *to-do* lijstje. Wat beide leeftijdsgroepen met elkaar gemeenschappelijk hebben is dat de activiteiten die ze graag vaker willen doen in de eerste plaats activiteiten zijn die ze *samen met leeftijdsgenoten* (of ouders) kunnen doen. Beide partijen zijn dus cruciale partners in dit verhaal! Zelfs de wens om vaker activiteiten in gezinsverband te doen zien we terug komen in alle leeftijdsgroepen, hoewel meer uitgesproken bij kinderen en tieners dan bij jongeren.

Een opmerkelijke vaststelling is dat een grote groep jongeren wel vaker tijd wil spenderen om geld te verdienen. We concluderen hieruit dat jongeren 'geld verdienen' beschouwen als een activiteit waarvoor ze wel tijd willen vrij maken in hun 'vrije' tijd. Deze resultaten zijn begrijpelijk. Geld is immers een middel om de vrije tijd naar wens in te delen (e.g. met vrienden afspreken en samen leuke dingen doen). Geld stelt hen ook in staat gadgets aan te schaffen die hen toelaten in contact te blijven met hun leeftijdsgenoten. Diezelfde financiële middelen en gadgets zijn een bron van status onder leeftijdsgenoten. In die zin is de leefwereld van de jeugd niets minder dan een reflectie van wat zich afspeelt in de samenleving in zijn geheel.

We wezen in dit onderzoek op het belang een onderscheid te maken tussen activiteiten die zéér wijd verspreid zijn (e.g. naar de bioscoop gaan, met vrienden afspreken, etc) en activiteiten die beperkter zijn in hun bereik (e.g. naar de jeugdbeweging gaan). De lagere rangschikking van deze laatste op het *to-do* lijstje is voor een deel de weerslag van ditzelfde bereik en dient dan ook steeds in het licht hiervan geïnterpreteerd te worden. Verder onderzoek is echter noodzakelijk om na te gaan wat de specifieke kenmerken zijn van respondenten die wél aanduiden dat ze, bijvoorbeeld, vaker naar de jeugdbeweging willen gaan.

Wat de jeugd vaker wil doen in haar vrije tijd blijkt amper te verschillen wanneer we de specifieke achtergrondkenmerken in rekening brengen. De weinige verschillen die we konden duiden hebben te maken met geslachtsverschillen enerzijds en verschillen tussen clusters van vrijetijdsbeleving anderzijds. De voorspellende kracht van socio-economische achtergrondkenmerken bleek in dit verband eerder beperkt te zijn. Wat geslachtsverschillen betreft blijkt de vraag naar sportactiviteiten groter te zijn bij jongens dan bij meisjes en eveneens groter bij *outdoor-kids* dan bij de andere clusters van vrijetijdsbeleving. De vraag om vaker culturele activiteiten te doen of te shoppen is dan weer groter bij meisjes. Deze geslachtsverschillen uiteten zich in alle drie de leeftijdsgroepen. Dat geslacht en cluster van vrijetijdsbeleving de sterkste verschillen duiden ligt tevens in lijn met de resultaten in de overige hoofdstukken. In hoofdstuk 3 en 4 konden we vaststellen dat beide kenmerken sterker verschillen in vrijetijdsbeleving en -besteding konden verklaren dan socio-economische achtergrondkenmerken.

7.1.5. Waarom doet de jeugd deze activiteiten niet vaker?

Het antwoord op deze vraag hebben we met dit onderzoek slechts in beperkte mate kunnen beantwoorden. De ruime keuze aan antwoordmogelijkheden (zowel naar categorieën van vrijetijdsbesteding als naar de specifieke redenen waarom een activiteit niet vaker wordt gedaan) bracht met zich mee dat de aantallen te laag waren om zinvolle uitspraken te kunnen doen in dit verband. Toekomstig onderzoek dient hier dus rekening mee te houden, en een soortgelijke vraagstelling vereist een substantieel grotere steekproef en/of een verdere vereenvoudiging van het aantal vrijetijdsactiviteiten en waargenomen drempels.

De beperkingen eigen aan de data noopten ons ertoe de vraagstelling enigszins bij te schaven en te zoeken naar een vereenvoudigde indeling van de activiteiten van vrijetijdsbesteding. We kozen voor een vergelijking van *gestructureerde activiteiten* (e.g. sporten in een sportclub, naar de jeugdbeweging gaan, naar de teken-/muziek-/dans-/zangschool gaan, etc) met *ongestructureerde activiteiten* (e.g. een boek/strip lezen, iets met het gezin doen, naar de bioscoop gaan, iets van sport doen, maar niet in een sportclub, etc)¹¹¹. Bij de gestructureerde activiteiten stelden we vast dat de vaakst opgesomde redenen eerder wijzen in de richting van een aanbodprobleem (e.g. de uren passen niet, te duur, te weinig mogelijkheden in de buurt, etc) of tijdsprobleem (onvoldoende beschikbare tijd hebben). Te weinig mogelijkheden in de buurt bleek hier de meest aangehaalde reden te zijn en dit voor zowel participatie tijdens de schooldagen, het weekend, als de vakantie. Dat de jeugd niet méér participeert aan georganiseerde vrijetijdsactiviteiten is in ieder geval veel minder te wijten aan hun leeftijdsgenoten (dat ze te weinig vrienden hebben om deze activiteit te beoefenen, dat ze zich niet goed voelen bij de andere jongeren), of aan het feit dat de activiteit in het Frans is georganiseerd, dat ze geen lid willen worden, of dat het aanbod hen niet aanspreekt.

Wat het ongestructureerd aanbod betreft is er geen echte uitschieter, hoewel de voornaamste redenen ook hier eerder wijzen in de richting van een aanbodprobleem (hoewel minder uitgesproken) of tijdsprobleem. Eigen aan veel van de ongestructureerde activiteiten is de ontbrekende supervisie van volwassenen. In het licht hiervan hoeft het niet te verbazen dat geen toestemming krijgen van de ouders één van de belangrijkste redenen is waarom de jeugd dit soort van activiteiten niet vaker doet.

7.1.6. Kennis en gebruik van de Brusselse vrijetijdsaanbod

Van overheidswege wordt op allerlei vlakken een aanbod voor vrijetijdsbesteding ontwikkeld met als primaire doelstelling een zo breed en divers mogelijk publiek te bereiken. Een voorwaarde tot participatie is dat het aanbod op zijn minst gekend moet zijn bij de potentiële gebruikers, en om dit aanbod kenbaar te maken worden héél wat informatie- en communicatiekanalen ingezet. In **hoofdstuk 6** gingen we daarom na in welke mate deze waaier aan activiteiten van vrijetijdsbesteding daadwerkelijk gekend is bij de jeugd. Meer specifiek richtten we de aandacht op één specifiek type van aanbod, namelijk de Brusselse

¹¹¹ Voor een definitie van gestructureerde en ongestructureerde activiteiten verwijzen we naar p. 80.

gemeenschapscentra. We gingen ook hier na in welke mate deze kennis verschilt naargelang bepaalde achtergrondkenmerken van de leerlingen. Meer nog, op basis van het profiel van vrijetijdsbeleving enerzijds (hoofdstuk 3) en de daarmee samenhangende patronen van vrijetijdsbesteding anderzijds (hoofdstuk 4), konden we veronderstellen dat bepaalde clusters van vrijetijdsbeleving een grotere kans hebben om kennis te hebben en gebruik te maken van dit culturele aanbod.

Wat de Brusselse gemeenschapscentra betreft, stellen we vast dat de overgrote meerderheid van de leerlingen (85%) op zijn minst één van de 22 gemeenschapscentra kent, en dat ongeveer een kwart van de jeugd die op regelmatige wijze bezoekt. De analyses geven een indicatie dat deze centra eerder mikken op inwoners van de gemeente. Getuige hiervan het feit dat kennis van individuele gemeenschapscentra in een bepaalde regio véél hoger is wanneer deze vraag enkel gesteld wordt aan de inwoners van diezelfde regio. Ook de analyses bevestigen het eerder lokale karakter van deze culturele centra. Leerlingen uit andere Brusselse regio's dan diegene waarin het gemeenschapscentrum gevestigd is kennen amper de namen van deze centra, en dit geldt in het bijzonder voor leerlingen woonachtig binnen of buiten de Vlaamse rand van Brussel. Kennis van deze centra blijkt echter geen samenhang te vertonen met leeftijd, noch met andere socio-demografische achtergrondkenmerken.

Wanneer we ten slotte de clusters van vrijetijdsbeleving in de analyses betrekken dan vinden we bevestiging dat de *socializers* beter op de hoogte zijn van de gemeenschapscentra dan de *huismussen*, terwijl deze laatste niet significant verschillen in hun kennis van de *outdoor-kids*. Hetzelfde geldt trouwens wanneer we verschillen in kennis van culturele centra, evenementen/festivals, jeugdorganisaties, en sportactiviteiten nagaan. Hier eveneens stellen we vast dat *socializers* beter op de hoogte zijn van dit aanbod dan zowel de *huismussen* als *outdoor-kids*. Voornoemde verschillen tussen de drie clusters van vrijetijdsbeleving liggen tevens in lijn met eerdere bevindingen in dit rapport (zie hoofdstuk 3 en 4). Typerend voor de *socializers* is dat het om iets oudere leerlingen gaat, gekenmerkt door een sterke buitenshuis gerichtheid, die bovendien vaak een tekort aan vrije tijd ervaren omdat ze druk bezig zijn met allerlei soorten van vrijetijdsactiviteiten. Hoewel ook de *outdoor-kids* op de meeste van deze dimensies van vrijetijdsbesteding hoog scoren – in vergelijking met de *huismussen*– verschillen de *socializers* wel in belangrijke mate op één dimensie. Eigen aan deze groep is immers dat ze een groot deel van hun vrije tijd doorbrengen in informele en ongestructureerde settings (i.e. op café gaan, met vrienden afspreken, etc) waar communicatie met en interactie tussen leeftijdsgenoten zéér centraal staat. Het zijn deze netwerken van interpersoonlijke relaties die belangrijke kanalen vormen waarlangs nieuwe informatie zich verspreidt onder jongeren.

7.1.7. Kennis van informatie- en communicatiekanalen voor vrijetijdsbesteding

Ook de mate waarin de jeugd op de hoogte is van de verscheidene informatie- en communicatiekanalen werd in deze studie in kaart gebracht, omdat deze kanalen voor beleidsinstanties een middel zijn om dit aanbod gemakkelijker te verspreiden. In het bijzonder ging de aandacht hierbij naar de informatiekkanalen eigen aan de Vlaamse Gemeenschapscommissie (i.e. VGC website, facebookpagina, nieuwsbrief van de sportdienst, nieuwsbrief van de jeugddienst, Jeugdids Brussel, sportgids, jeugdvakantiegids, en de website brusselbazaar.be).

De resultaten toonden aan dat deze specifieke kanalen een zéér laag bereik kennen. Ongeveer drie kwart van de bevroegde jeugd is niet op de hoogte van het bestaan van deze informatiekkanalen. Van alle VGC-kanalen blijkt de facebookpagina van de jeugd- en sportdienst het grootste bereik te hebben in termen van frequentie van aantal bezoekers. Ook hier noteren we geen noemenswaardige verschillen naar leeftijdsgroep of andere achtergrondkenmerken. De enige uitzondering hierop is opnieuw de woonplaats regio van de leerlingen. Kennis van de VGC-specifieke informatiekkanalen is immers significant lager bij leerlingen woonachtig binnen of buiten de Vlaamse rand van Brussel. Kennis van deze informatiekkanalen verschilt echter niet tussen de drie clusters van vrijetijdsbeleving.

7.1.8. Hoe heeft de jeugd het vrijetijdsaanbod leren kennen?

De analyses over kennis en gebruik van het vrijetijdsaanbod en de informatie- en communicatiekanalen geven een beeld van een aantal zéér specifieke activiteiten en kanalen. De analyses geven ons geen informatie over de wijze waarop de jeugd het bestaande vrijetijdsaanbod heeft leren kennen. Daarom werd in een bijkomende analyse gepeild naar de door de respondent aangestipte informatie- en communicatiekanalen. Er werd hierbij een onderscheid gemaakt tussen het aanbod in Brussel voor sport, jeugd, cultuur en vrijetijdsactiviteiten in het algemeen.

Deze analyses wijzen op enkele opvallende verschillen in de wijze waarop tieners en jongeren dit aanbod leren kennen. De meest in het oog springende conclusie is dat jongeren dit aanbod in de eerste plaats leren kennen via hun leeftijdsgenoten, daar waar tieners het aanbod voornamelijk leren kennen via de ouders, gevolgd door de school en leeftijdsgenoten. Ook deze bevinding ligt in lijn met verwachtingen op basis van de levensloopliteratuur (Berten & Van Rossem, 2011; Dornbusch, 1989; Meire, 2013). In de kindertijd gelden de ouders en de school als belangrijkste socialisatie- en informatiemodellen, terwijl in de adolescentieperiode de invloed van deze twee afneemt ten voordele van de leeftijdsgenoten. De analyses in dit hoofdstuk bevestigen de cruciale rol die leeftijdsgenoten spelen in de verspreiding van informatie die te maken heeft met vrijetijdsbesteding en de jongerencultuur.

We onderzochten tevens de relatie tussen gebruik van deze communicatiekanalen en kennis van het aanbod (sport, jeugd, cultuur en vrijetijdsactiviteiten in het algemeen). Hoewel leeftijdsgenoten het voornaamste kanaal vormen waarlangs jongeren nieuwe informatie verwerven over het aanbod, vertaalt dit zich niet in een betere kennis van het aanbod. De kennis van het vrijetijdsaanbod is beter bij leerlingen die hun informatie halen bij de ouders, de school of een andere organisatie dan bij leerlingen die hun informatie verkregen hebben uit het vriendschapsnetwerk. Deze bevindingen ondersteunen het belang van een beleid dat op verschillende kanalen tegelijkertijd inzet. De meer klassieke kanalen (school, ouders, organisaties) zijn eveneens belangrijke diffusiekanalen, die de kennis van het aanbod het sterkst weten te beïnvloeden.

7.2 Aanbevelingen voor het beleid

Onderzoeksresultaten en conclusies zijn één ding. De vertaalslag maken in een beleid is een ander paar mouwen. In wat volgt stappen we uit de pure rol van onderzoeker, en schetsen we enkele aanbevelingen vanuit de visie en het werk van Kind & Samenleving. Beleidsaanbevelingen impliceren altijd maatschappelijke en –in het geval van een vrijetijdsbeleid– pedagogische keuzes. Dezelfde onderzoeksresultaten kunnen immers tot verschillende soorten aanbevelingen leiden. Onze aanbevelingen beginnen bij een pleidooi voor een aanpak gericht op leefwereldverbreding (7.2.1), die de basis vormt voor de verdere pleidooien voor een open aanbod (7.2.2), en een ruimtelijke aanpak en kruisbestuiving (7.2.3). We sluiten af met een pleidooi voor een vrijetijdsbeleid dat zich richt tot de jeugd én hun ouders (7.2.4). Ouders spelen een grote rol als toeleider tot vrije tijd, maar maken ook deel uit van de vrije tijd van hun kinderen.

7.2.1. Een aanpak gericht op leefwereldverbreding

Uit dit onderzoek wordt duidelijk dat kinderen, tieners en jongeren onderling nogal verschillen in de manier waarop ze vrije tijd beleven en besteden. We konden minstens drie duidelijk verschillende belevingspatronen onderscheiden bij tieners en jongeren, gegroepeerd onder de begrippen 'huismussen', 'socializers' en 'outdoor-kids'. Zo'n typologie heeft het voordeel van de duidelijkheid, maar mag toch niet te simplistisch voorgesteld worden. Er zijn altijd jongeren die een eerder 'atypisch' vrijetijdspatroon vertonen, en dat is misschien zelfs eigen aan het gegeven *vrije tijd*.

Wat deze typologie vooral toont, is dat vrijetijdsbeleving van kinderen en jongeren niet onder één noemer te vangen is. Dat *vrije tijd* iets anders kan betekenen voor verschillende kinderen, tieners en jongeren. In dat opzicht is ook de bevinding dat vrijetijdsbeleving en -besteding zich uitkristalliseert met de leeftijd, interessant. Waar jongeren een duidelijk uitgekristalliseerd vrijetijdsbestedingspatroon tonen, krijgen we bij kinderen nog veel meer een 'omnivoor' beeld te zien. Kinderen verkennen nog veel meer een ruimere variatie aan vrijetijdsactiviteiten. Hoe jonger, hoe minder scherp afgebakend de vrijetijdsbesteding. Bij tieners en jongeren zagen we dan weer dat de voorkeuren in vrijetijdsbeleving ook een relatie heeft met de voorkeuren in vrijetijdsbesteding. Maar ook dit valt niet simplistisch te interpreteren. Zowel *socializers* als *outdoor-kids* doen meer sportactiviteiten en sociale activiteiten dan de *huismussen*. Het gaat om een verschil in nuance: *socializers* doen nog méér aan sociale activiteiten dan de *outdoor-kids*. En we kunnen veronderstellen dat ook sportactiviteiten een sociaal aspect in zich dragen. Naast het belevingstype spelen ook andere kenmerken van kinderen en jongeren een rol in hun vrijetijdsbesteding, zoals geslacht en leeftijd. Socio-demografische kenmerken spelen in sommige gevallen een rol.

Een vrijetijdsbeleid kan op verschillende manieren met de hier geschetste diversiteit aan vrijetijdsbeleving en -besteding omgaan. Een eerste optie is om de *belevingstypes als uitgangspunt te nemen, en ervoor te zorgen dat er voor elk wat wils is*. Dat is niet altijd zo evident, omdat bijvoorbeeld de *huismussen* hun vrije tijd vooral in de huiselijke sfeer doorbrengen, wat minder 'organiseerbaar' is dan een activiteit in een sportclub. Toch loont het de moeite om het activiteitenaanbod eens naast de belevingstypologie te leggen, want dan blijkt al snel dat er slechts een segment van de kinderen en jongeren zich aangesproken kan weten door het activiteitenaanbod.

Een tweede optie is om een *duidelijke norm van vrijetijdsbesteding* voorop te stellen. Bijvoorbeeld de promotie van vrijetijdsbesteding die zich vooral in georganiseerd en geïnstitutionaliseerd verband voltrekt, onder toezicht van volwassenen (e.g. leden van een bepaalde sportclub, muziekschool, vereniging, etc). Een beleid dat zich uitsluitend focust op deze norm gaat echter voorbij aan het feit dat vrije tijd zich tevens afspeelt in de publieke en semi-publieke ruimte, in ongeorganiseerd en soms ook in private, commerciële settings. Verder, in het General Comment bij Art. 31 van het IVRK¹¹² wijst het VN-Comité voor de Rechten van het Kind op de noodzaak om kinderen werkelijk vrije keuzemogelijkheden te bieden in hun vrije tijd, en dus op de nood aan gedeïnstitutionaliseerde vrije tijd (Van Gils, 2013).

Een derde optie kan samengevat worden als een *leefwereldverbredingsaanpak*. In deze aanpak houdt een beleid wel rekening met de belevingstypes, maar daagt het kinderen en jongeren ook uit om hun leefwereld te verbreden. Een keuze voor de derde optie sluit de eerste twee opties niet uit, maar optie één en twee brengen niet noodzakelijk leefwereldverbreding met zich mee. Als voor dergelijke optie gekozen wordt, houdt dit in dat jongere kinderen een belangrijke doelgroep zijn. Op die leeftijd staan kinderen immers nog meer open voor een brede variatie aan activiteiten. Een dergelijke aanpak zal echter ook moeten zorgen dat de verschillende drempels in aanbod geslecht worden (zie later).

Alleszins zou beleid minstens de variatie aan vrijetijdsbeleving bij kinderen en jongeren mee in rekening moeten brengen, én er zich toe moeten verhouden. Een vrijetijdsbeleid is in deze optiek meer dan een beleid waarin voldoende aanbod voor iedereen moet zijn. Het is ook een pedagogisch beleid dat iets zegt over hoe het naar alle kinderen en jongeren kijkt, en hoe het die kinderen en jongeren een plaats wil geven in de samenleving.

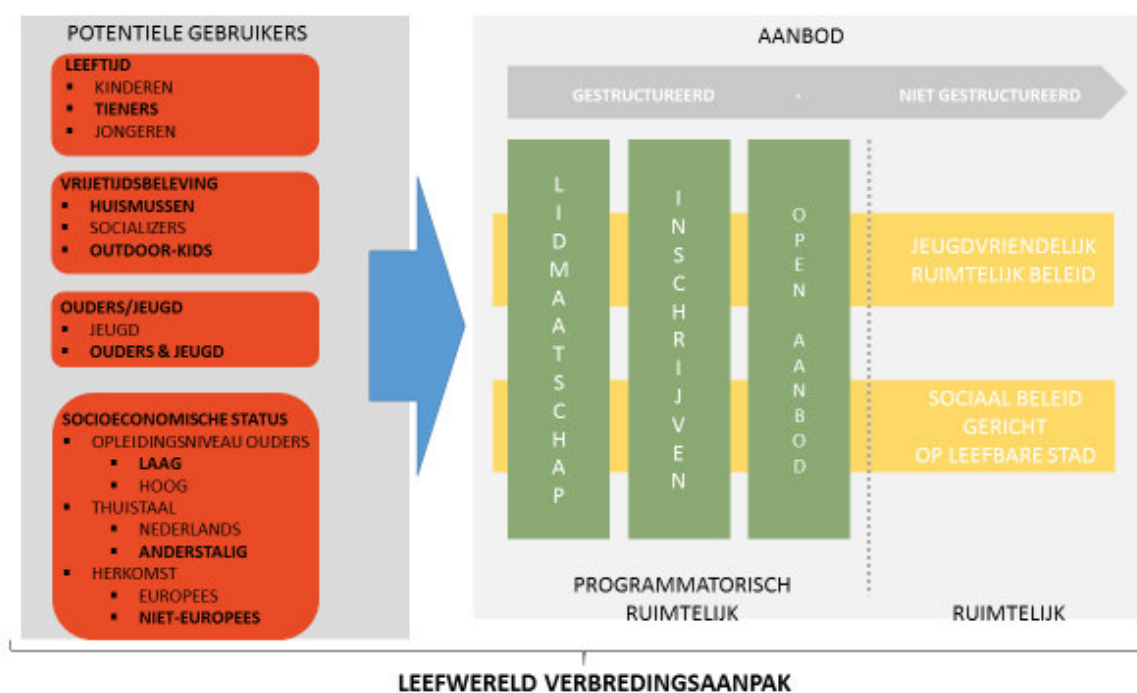
¹¹² Gepubliceerd op 18 maart 2013

7.2.2. Een aanpak gericht op een open aanbod

Een vrijetijdsbeleid probeert met een kwaliteitsvol aanbod een zo divers mogelijk publiek te bereiken. Dit aanbod is steeds op een bepaalde wijze *georganiseerd*. We maakten eerder in dit rapport reeds de opdeling tussen gestructureerd en ongestructureerd aanbod (zie hoofdstuk 5). *Gestructureerd aanbod* verwijst in dit geval naar activiteiten waar traditioneel vanuit het beleid veel aandacht aan wordt besteed. Voorbeelden hiervan zijn sporten in een sportclub, naar de teken/muziek/-zangschool gaan, naar het jeugdhuis, jeugdatelier of jeugdbeweging gaan, of naar de bijeenkomst van een vereniging gaan. Het zijn activiteiten die minder vrijblijvend zijn (bv. omdat ze lidmaatschap vereisen), die vaak onder toezicht van volwassenen plaatsvinden en die een sterk georganiseerd karakter hebben (zowel organisatorisch, programmatorisch, als ruimtelijk). *Ongestructureerd aanbod* verwijst naar eerder vrijblijvende activiteiten, waar dit organisatorisch aspect véél minder van toepassing is maar waar wel een ruimtelijk beleid aan te pas komt (bv. een speelterrein voor kinderen aanleggen). Ongestructureerd aanbod gaat van activiteiten op louter individuele basis (zoals een boek/strip lezen, computeren, alleen gaan sporten) tot eerder groepsgerichte activiteiten in de private sfeer (bv. naar een concert of festival gaan, met vrienden afspreken, etc).

Belangrijk is dat het gestructureerd aanbod nogal wat *gradaties* kent in de mate waarin de activiteiten *gestructureerd* zijn, gaande van bijvoorbeeld verplicht lidmaatschap, over noodzakelijke inschrijving, tot een volledig open aanbod. Ook andere aspecten typeren de mate waarin dit aanbod gestructureerd is (bv. prijskaartje, de uren waarop de activiteit plaatsvindt, etc), maar we laten deze even buiten beschouwing. Eerder onderzoek (Huyge, Dehertogh, Mortelmans, Van Assche & Maelstaf, 2009) toont echter aan dat sommige van deze structurerende kenmerken beschouwd kunnen worden als *drempels* tot participatie (e.g. lidmaatschap, inschrijving, geld dat voor deelname gevraagd wordt). In het bijzonder stellen we ons de vraag in welke mate deze drempels niet sterker van toepassing zijn op bepaalde sociale groepen.

Figuur 7.1: De structuur van het vrijetijdsaanbod in relatie tot de potentiële gebruikers

Figuur 7.1 geeft een schematische voorstelling van dit gestructureerd en ongestructureerd aanbod alsook de relatie van dit aanbod met kenmerken van de (potentiële) gebruikers zoals deze in deze studie aan bod kwamen. Aan de rechterkant van de figuur vinden we een vereenvoudigde voorstelling van de wijze waarop dit aanbod georganiseerd is. Aan de linkerkant staan kenmerken van de jeugd die verschillen in vrijetijdsbesteding verklaren. In het vet gemarkeerd staan die groepen waarvan we veronderstellen –op basis

van de onderzoeksresultaten maar ook op basis van feedback van professionelen uit de praktijk en beleid – dat ze niet helemaal aan hun trekken komen in het bestaande aanbod. Aan de hand van enkele uitgewerkte voorbeelden verduidelijken we hoe een andere klemtoon in de organisatie van dit vrijetijdsbeleid drempelverlagend kan werken voor bepaalde (potentiële) gebruikers.

Een van de bevindingen uit dit onderzoek is dat vrijetijdsbesteding nogal verschilt naargelang bepaalde kenmerken van de jeugd. Niet enkel observeren we verschillen in vrijetijdsbesteding naar leeftijdsgroep, geslacht, en socio-economische status, ook de manier waarop de jeugd haar vrije tijd *beleeft*, verklaart verschillen in participatie aan vrijetijdsactiviteiten. De resultaten over vrijetijdsbeleving (hoofdstuk 3) en –besteding (hoofdstuk 4) geven indicaties van groepen die mogelijk minder hun ding vinden in het bestaande vrijetijdsaanbod, of waarvan we vermoeden dat dit aanbod *georganiseerd is* op een *manier* die minder aansluiting vindt bij deze doelgroepen. Op basis van de onderzoeksresultaten en feedback van professionelen uit de praktijk en beleid, lijkt het ons dat de groep *socializers* het makkelijkst bereikt wordt met het bestaande aanbod. Deze groep participeert namelijk het meest aan zowel sportactiviteiten, culturele en sociale activiteiten. Hetzelfde geldt min of meer voor de *outdoor-kids* hoewel deze groep minder participeert dan eerstgenoemde. De cluster *huismussen* daarentegen blijkt –in vergelijking met de andere twee clusters– veel minder te participeren aan het vrijetijdsaanbod, en verveelt zich ook vaker. De vraag rijst of het vrijetijdsaanbod, en de manier waarop dit aanbod georganiseerd is, voldoende is aangepast aan deze cluster van vrijetijdsbeleving.

We maken de oefening even voor een zeer specifieke activiteit uit het gestructureerd aanbod (i.e. de tekenclub). We kunnen veronderstellen dat een leerling van het type ‘socializer’ zich gemakkelijker lid zal laten maken van een bepaalde tekenclub. Bij meer solitair georiënteerde leerlingen (e.g. *huismussen*) kan dit lidmaatschap echter als een drempel worden ervaren. Misschien heeft zo’n kind op de ene dag wel véél zin om te gaan tekenen of knutselen, terwijl het op een andere dag zin heeft om op zichzelf zijn vrije tijd te *belev*en. Een heroriëntatie van de organisatie naar een meer open aanpak kan in zo’n geval drempelverlagend werken voor deze groep. Volgens dezelfde logica kan ook de programmatie en organisatie van de tekenlessen anders worden aangepakt. Samen aan één gemeenschappelijke tekenopdracht werken kan eveneens als een drempel ervaren worden. Een open aanpak daarentegen waarbij kinderen kunnen kiezen uit een aanbod van ‘samen werken aan één gemeenschappelijk opdracht’ tot eerder ‘solitaire, vrije keuze opdrachten’ laat kinderen toe vanuit hun eigen belevingswereld hun vrije tijd vorm te geven.

Toepassingen van deze open aanpak vinden we al jaren terug in één zeer specifieke vorm van jeugdwerk, namelijk de speelpleinsector. De specifieke organisatorische kenmerken van de speelpleinwerking (i.e. de open aanpak) samen met het laagdrempelige karakter (geen lidmaatschap vereist) hebben reeds jaren bewezen dat dit één van de jeugdwerkingen is die erin slaagt kinderen uit alle lagen van de bevolking aan te trekken, en dus ook kinderen uit maatschappelijk kwetsbare gezinnen (VDS, 2010). Vandaar dat de Vlaamse Dienst Speelpleinwerk dit open aanbod actief promoot onder zijn leden. Bovendien wordt ook de leefwereldverbredingsaanpak hier toegepast. Kinderen maken een *vrije keuze* uit een voorbereid speelaanbod van de begeleiders. Zo’n open speelaanbod voorziet tevens in speelkansen voor eerder solitair ingestelde kinderen (die we in dit onderzoek vaker kunnen terugvinden onder de *huismussen*), maar laat hen tegelijkertijd kennis maken met een breed gamma van andere vrijetijdsactiviteiten. Wordt het kind getriggerd en wil het toch participeren aan de activiteiten, dan kan dit. Wil het daarentegen rustig op zichzelf verder spelen, dan kan dit ook, net omdat deze ‘vrije keuze’ is ingebouwd in de ganse werking.

We haalden hier aan dat bepaalde kenmerken van de wijze waarop het gestructureerd aanbod is opgebouwd, beschouwd kunnen worden als drempels tot participatie. We plaatsten de *huismussen* in de schijnwerpers als een sociale groep die mogelijk minder goed doorstroomt naar dit georganiseerd aanbod, omdat deze drempels op hen sterker van toepassing zijn. Maar zoals uit de vorige paragraaf blijkt, kan ‘drempelverlagend’ organiseren –gecombineerd met een open aanbod– tevens de participatie verhogen van

andere sociale groepen, waarvan deze studie aantoont dat ze minder participeren aan het gestructureerd vrijetijdsaanbod (e.g. leerlingen uit laag opgeleide gezinnen, anderstalige gezinnen, etc).

7.2.3. Een aanpak gericht op ruimtelijke planning en kruisbestuiving

Een andere bevinding uit dit onderzoek is dat leerlingen in de eerste plaats activiteiten uit het *ongestructureerd vrijetijdsaanbod* (vaker willen) doen, en veel minder activiteiten uit het gestructureerd aanbod. Ook deze bevinding moeten we nuanceren. Nog steeds participeert ongeveer een kwart tot één derde van de jeugd op regelmatige basis aan het gestructureerd vrijetijdsaanbod (e.g. sporten in een sportclub, naar de jeugdbeweging gaan). We mogen dus niet stellen dat kinderen, tieners en jongeren niet meer geïnteresseerd zijn in het vrijetijdsaanbod. Wel dat de vraag naar méér niet zo uitgesproken is als bij activiteiten uit het ongestructureerd aanbod. Degenen die het niet kennen, vragen er eigenlijk ook niet naar. Tegelijkertijd geeft de jeugd aan dat de redenen waarom ze niet vaker gestructureerde activiteiten doen in de eerste plaats aanbodsgerelateerd zijn. Ook hier roept dit de vraag op of het bestaande aanbod niet teveel ingebouwde drempels met zich meedraagt.

Een goed vrijetijdsbeleid is dan noodzakelijk méér dan een activiteitenbeleid, maar probeert ook in de publieke ruimte aangrijpingspunten te vinden en te creëren voor vrijetijdsbeleid. Ruimtelijke planning kan een vehikel zijn om de fysieke en/of psychologische drempels tot participatie aan gestructureerde activiteiten te verlagen. Bijvoorbeeld, de resultaten tonen aan dat bioscoopbezoek een zéér populaire activiteit is bij alle leeftijdsgroepen. Een beleid dat vertrekt van jeugdriendelijke ruimtelijke planning kan bijvoorbeeld culturele activiteiten die traditioneel als 'high culture' (bv. muziek-, tekenacademie, etc) worden beschouwd, meer in de (fysieke en/of psychologische) nabijheid brengen van deze populaire cultuurtempels, met daartussenin de publieke ruimte als verbindingsruimte. De combinatie van laagdrempelig te werken (open aanbod en fysieke nabijheid) kan ervoor zorgen dat de jeugd al eens sneller voor of na een cinemabezoek de sprong zal maken naar de overkant. Omgekeerd kan de cinema naar de tekenacademie gebracht worden door bijvoorbeeld eens een cinemavoorstelling te houden in de tekenacademie zoals in de bioscoop. Met alles erop en eraan. Dit wil zeggen, mét popcorn, mét reclame en alle andere attributen die een bioscoopbezoek zo typeren. Reclame kan zo opgevat worden dat de jeugd zelf op een creatieve manier de inhoud van de reclame aanlevert, op een ludieke manier. Zo'n vormen van 'kruisbestuiving' met laagdrempelig karakter kunnen voor veel leerlingen een eerste kennismaking zijn met 'andere' culturele activiteiten dan diegene waarmee ze vertrouwd zijn. Eenmaal deze stap gezet bieden ze een springplank om van daaruit andere richtingen in te slaan.

Ruimtelijk beleid is ook nog op een andere manier noodzakelijk. De vrije tijd van jongeren speelt zich ook af in de (semi-)publieke ruimte. In bioscopen, winkelstraten, cafés, op pleinen, in bossen, aan bushaltes en op straat. Soms draagt een concrete plaats een concrete activiteit in zich. Maar vaak gaan er veel meer kwaliteiten mee gepaard. Windowshoppen is niet alleen naar de winkels gaan kijken, maar ook iets samen doen met vrienden, of met je lief, op een plaats die niet thuis is. Aan een bushalte wacht je op de bus naar huis, maar kan je ook vrienden ontmoeten (Vanderstede, 2009). Dit soort ruimtegebruik is voor jongeren vaak heel evident, maar staat maatschappelijk ook onder druk (Karsten, 2010). De uitdaging zal zijn om het ruimtegebruik van jongeren goed te begrijpen, in al zijn nuance, en dit mee te nemen in beleidsdiscussies over stedelijkheid.

7.2.4. Een aanpak gericht op jeugd en ouders *samen*

Een vrijetijdsbeleid dat leefwereldverbredend werkt, zou zich moeten richten op jeugd en hun ouders. Er zijn verschillende bevindingen in dit onderzoek die deze aanbeveling ondersteunen. Ten eerste zijn kinderen, tieners en zelfs jongeren vragende partij om vaker activiteiten met hun gezin te doen in de vrije tijd. Hier rijst de vraag of een vrijetijdsaanbod zich niet ook mag richten op gezinnen, op kinderen én hun ouders. Dit hoeft niet uitsluitend zo te zijn, maar het is wel degelijk een vraag die de jeugd stelt. Ten tweede blijkt uit

dit onderzoek dat de ouders ook een rol spelen in de activiteiten die kinderen en jongeren kunnen ondernemen. Aanbodsgelateerde drempels spelen een rol, maar de jeugd geeft ook vaak als reden dat ze *niet mochten van hun ouders*. Omgekeerd stelden we vast dat ouders een belangrijke informatiebron zijn over vrijetijdsactiviteiten.

Kinderen vertonen nog een relatief omnivoor vrijetijdspatroon. Hoe ouder de jeugd wordt, hoe meer uitgekristalliseerd de vrijetijdsbesteding wordt. Dat wil ook zeggen dat het de moeite loont om actief op de doelgroep kinderen in te zetten, met een divers vrijetijdsaanbod. Zo kan minstens hun interesse aangewakkerd worden voor een ruimer vrijetijdsgamma. Maar dat impliceert dat ouders meegenomen worden in het vrijetijdsbeleid en in de communicatie daarover.

De *brede school* wordt wel eens als 'oplossing' naar voor geschoven voor dergelijke verbredende vrijetijdsaanpak. In België lijkt de brede school nog te veel in haar kinderschoenen te staan om daar echt duidelijke uitspraken over te doen. Belevingsonderzoek in een aantal brede scholen leerde ons alleszins wél dat het niet altijd evident is om vrije tijd te *beleven* in een schoolse omgeving (Meire, 2011). De concrete activiteiten doen ertoe, maar de plek en sfeer spelen eveneens een grote rol om van vrije tijd te kunnen spreken. Als de brede school als beleidsinstrument ingezet wordt, is het alleszins een grote uitdaging om dit dan niet in een schoolse sfeer te laten verlopen.

Bibliografie

- Berten, H., Cardoen, D., Van Rossem, R., Brondeel, R., & Vettenburg, N. (2013). Alcohol use among adolescents in Belgium, the Netherlands, Germany and Austria: The effects of type of education. *Young: Nordic journal of Youth Research*, 21, 4: 363-385.
- Berten, H. & Van Rossem, R. (2011). Mechanisms of peer influence among adolescents: Cohesion versus structural equivalence. *Sociological Perspectives* 54, 2: 183-204.
- Bourdieu, P. [1979] (1984). *Distinction. A social critique of the judgment of taste*. London: Routledge.
- Dexia Bank (2007). *Sociaaleconomische typologie van de gemeenten*, Brussel: Studiedienst Dexia Bank.
- Dornbush, S. M. (1989). The sociology of adolescence. *Annual Review of Sociology*, 15, 233-259.
- Feskens, R.C.W., Hox, J.J., Lensveldt-Mulders, G.J.L.M. & Schmeets, J.J.G. (2007). Nonresponse among ethnic minorities: A multivariate analysis. *Journal of Official Statistics*, 23, 3: 387-408.
- Huyge, E., Dehertogh, B., Mortelmans, D., Van Assche, V., & Maelstaf, H. (2009). *Vrije tijd door Antwerpse tienerogen: Een onderzoek naar de spanning tussen commercie, leefwereld en jeugdbeleid in Antwerpen*. Antwerpen: Plantijn hogeschool.
- Kandel, D. B. (1986). Processes of peer influences in adolescence. In R. K. Silbereisen, K. Eyferth & G. Rudinger (Eds.), *Development as action in context: Problem behavior and normal youth development* (pp. 203-227). Verlag: Springer.
- Karsten, L. (2010). *Ruimte voor buiten spelen: Het sociale acterschap van kinderen onder druk?*. In: Tussen kind en samenleving: Over het sociale acterschap van kinderen. Meise: Kind en Samenleving.
- Lievens, J. & Waeye, H. (2011). *Participatie in Vlaanderen: Eerste analyses van de Participatiesurvey 2009*. Leuven: Acco.
- Meire, J. (2011). *Vrije tijd tussen de school(m)uren: Kinderen over hun niet-schoolse tijd in vijf brede scholen*. Brussel: Kind en Samenleving.
- Meire, J. (2013). *Over vrijbuiters en ankertijd: De tijdsbeleving van kinderen onderzocht*. Brussel: Kind en Samenleving.
- Rogers, E. M. (1995). *Diffusion of innovations*. New York: Free Press.
- Van de Walle, T. (2014). Deelnemen aan jeugdverenigingen en 'andere dingen doen': licht op de vrijetijdsbesteding van jongeren als beleidsvraagstuk. In: Bradt, L., Pleysier, S., Put, J., Siongers, J., en Spruyt, B. (Eds.). *Jongeren in cijfers en letters. Bevindingen uit de JOP-monitor 3 en de schoolmonitor 2013* (pp. 184-216). Leuven: Acco.
- Vanderstede, W. (2009). *'Chillen', 'shoppen', en 'hoppen' in het 'tienerweefsel': Onderzoek naar het gebruik en de beleving van publieke ruimte bij tieners*. Meise: Kind en Samenleving.
- Van Gils, J. (2010). *De vrije tijd van leerlingen van Brusselse Nederlandstalige onderwijsinstellingen*. Rapport van de voorbereidende en de bijkomende focusgroepen. Meise: Kind & Samenleving.

- Van Gils, J. (2013). Het recht op spelen concrete ingevuld: Een Algemeen Commentaar met ambitie. *Quajong* 1, 13-16.
- Valente, T. W. (1995). *Network models of the diffusion of innovations*. Cresskill, NJ: Hampton Press, Inc.
- Van Houtte, M. & Van Rossem, R. (2006). *Vlaams Leerlingen Onderzoek 2004-2005: Verslag voor de deelnemende scholen (Technisch Rapport)*. Vakgroep sociologie: Universiteit Gent.
- VDS. (2010). *Speelpleinwerk onder de loep: Onderzoeksrapport vijfjaarlijkse speelpleinenquete 2010*. Meise: Vlaamse Dienst Speelpleinwerk.
- Vettenburg, N. (1988). *School ervaringen, delinquentie en maatschappelijke kwetsbaarheid. Een theoretische en empirisch onderzoek in het beroepsonderwijs*. Leuven: KUL. Faculteit Rechtsgeleerdheid, Afdeling Strafrecht, Strafvordering en Criminologie.

Appendix I: Tabellen

Tabel 2.1a: Beschrijving scholensteekproef: Aantallen leerlingen opgesplitst naar regio en onderwijsnet

Regio	Onderwijsnet	Jongeren	Tieners	Kinderen	Kleuters	Totaal
Brussel-stad	ARGO	203	87	82	151	523
Brussel-stad	Gemeente	239	129	131	126	625
Brussel-stad	Vrij	321	298	187	128	934
Kanaalzone	ARGO	299	134	87	284	804
Kanaalzone	Gemeente	0	126	288	425	839
Kanaalzone	Vrij	265	436	507	550	1758
Kanaalzone	VGC	194	0	0	0	194
Eerste kroon	ARGO	518	129	130	106	883
Eerste kroon	Gemeente	0	64	108	174	346
Eerste kroon	Vrij	0	37	48	102	187
Noordwestelijk	ARGO	303	276	168	157	904
Noordwestelijk	Gemeente	0	121	130	104	355
Noordwestelijk	Vrij	353	420	325	165	1263
Zuidoostelijk	ARGO	169	161	153	89	572
Zuidoostelijk	Gemeente	0	31	59	109	199
Zuidoostelijk	Vrij	342	269	312	249	1172
Totaal		3206	2718	2715	2919	11558
Kolomtotaal ARGO		1492	787	620	787	3686
Kolomtotaal Gemeente		239	471	716	938	2364
Kolomtotaal Vrij		1281	1460	1379	1194	5314
Kolomtotaal VGC		194	0	0	0	194
Kolomtotaal Brussel-stad		763	514	400	405	2082
Kolomtotaal Kanaalzone		758	696	882	1259	3595
Kolomtotaal Eerste kroon		518	230	286	382	1416
Kolomtotaal Noordwestelijk		656	817	623	426	2522
Kolomtotaal Zuidoostelijk		511	461	524	447	1943

Tabel 2.2a: Berekening van de weegcoëfficiënten

Geslacht	Leeftijdsgroep	Gemeente	1 Survey (aantal)	2 Populatie (aantal)	3 Survey (%)	4 Populatie (%)	5 Verschil	6 Survey (verwacht)	7 Weegcoëfficiënt reëel	8 Weegcoëfficiënt effectief
Jongen	Kleuters	Brussel-stad	38	1177	1.4%	2.9%	-1.5%	80.8	2.12560	2.12560
		Anderlecht	29	904	1.0%	2.2%	-1.2%	62.0	2.13924	2.13924
		Schaarbeek	47	877	1.7%	2.2%	-0.5%	60.2	1.28053	1.28053
		Sint-Jans-Molenbeek	22	974	0.8%	2.4%	-1.6%	66.8	3.03826	3.00000
		Vorst	2	280	0.1%	0.7%	-0.6%	19.2	9.60764	3.00000
		Elsene	6	231	0.2%	0.6%	-0.4%	15.9	2.64210	2.64210
		Etterbeek	3	137	0.1%	0.3%	-0.2%	9.4	3.13392	3.00000
		Sint-Gillis	1	227	0.0%	0.6%	-0.5%	15.6	15.57810	3.00000
		Sint-Joost-ten-Node	12	135	0.4%	0.3%	0.1%	9.3	0.77204	0.77204
		Evere	7	202	0.3%	0.5%	-0.2%	13.9	1.98035	1.98035
		Ganshoren	1	187	0.0%	0.5%	-0.4%	12.8	12.83306	3.00000
		Jette	10	372	0.4%	0.9%	-0.6%	25.5	2.55289	2.55289
		Koekelberg	3	182	0.1%	0.4%	-0.3%	12.5	4.16331	3.00000
		Sint-Agatha-Berchem	5	206	0.2%	0.5%	-0.3%	14.1	2.82739	2.82739
		Oudergem	5	134	0.2%	0.3%	-0.2%	9.2	1.83918	1.83918
		Sint-Lambrechts-Woluwe	1	172	0.0%	0.4%	-0.4%	11.8	11.80367	3.00000
		Sint-Pieters-Woluwe	10	158	0.4%	0.4%	0.0%	10.8	1.08429	1.08429
		Ukkel	10	171	0.4%	0.4%	-0.1%	11.7	1.17350	1.17350
		Watermaal-Bosvoorde	6	84	0.2%	0.2%	0.0%	5.8	0.96076	0.96076
		Vlaamse rand	21	507	0.8%	1.3%	-0.5%	34.8	1.65683	1.65683
Buiten de Vlaamse rand	15	254	0.5%	0.6%	-0.1%	17.4	1.16207	1.16207		
Jongen	Kinderen	Brussel-stad	57	572	2.0%	1.4%	0.6%	39.3	0.68867	0.68867
		Anderlecht	46	435	1.7%	1.1%	0.6%	29.9	0.64896	0.64896
		Schaarbeek	20	415	0.7%	1.0%	-0.3%	28.5	1.42399	1.42399
		Sint-Jans-Molenbeek	60	467	2.2%	1.2%	1.0%	32.0	0.53414	0.53414
		Vorst	15	125	0.5%	0.3%	0.2%	8.6	0.57188	0.57188
		Elsene	2	86	0.1%	0.2%	-0.1%	5.9	2.95092	2.95092
		Etterbeek	5	88	0.2%	0.2%	0.0%	6.0	1.20782	1.20782
		Sint-Gillis	27	84	1.0%	0.2%	0.8%	5.8	0.21350	0.30000
		Sint-Joost-ten-Node	10	75	0.4%	0.2%	0.2%	5.1	0.51469	0.51469
		Evere	2	110	0.1%	0.3%	-0.2%	7.5	3.77443	3.00000
		Ganshoren	6	95	0.2%	0.2%	0.0%	6.5	1.08658	1.08658
		Jette	13	174	0.5%	0.4%	0.0%	11.9	0.91853	0.91853
		Koekelberg	19	76	0.7%	0.2%	0.5%	5.2	0.27450	0.30000
		Sint-Agatha-Berchem	1	89	0.0%	0.2%	-0.2%	6.1	6.10771	3.00000
		Oudergem	5	57	0.2%	0.1%	0.0%	3.9	0.78234	0.78234
		Sint-Lambrechts-Woluwe	2	89	0.1%	0.2%	-0.1%	6.1	3.05386	3.00000
		Sint-Pieters-Woluwe	0	75	0.0%	0.2%	-0.2%	5.1	-	1.00000
		Ukkel	6	71	0.2%	0.2%	0.0%	4.9	0.81207	0.81207

		Watermaal-Bosvoorde	4	62	0.1%	0.2%	0.0%	4.3	1.06370	1.06370
		Vlaamse rand	16	344	0.6%	0.8%	-0.3%	23.6	1.47546	1.47546
		Buiten de Vlaamse rand	19	167	0.7%	0.4%	0.3%	11.5	0.60319	0.60319
Jongen	Tieners	Brussel-stad	46	544	1.7%	1.3%	0.3%	37.3	0.81158	0.81158
		Anderlecht	15	441	0.5%	1.1%	-0.5%	30.3	2.01760	2.01760
		Schaarbeek	40	404	1.4%	1.0%	0.4%	27.7	0.69312	0.69312
		Sint-Jans-Molenbeek	56	424	2.0%	1.0%	1.0%	29.1	0.51960	0.51960
		Vorst	5	113	0.2%	0.3%	-0.1%	7.8	1.55095	1.55095
		Elsene	5	99	0.2%	0.2%	-0.1%	6.8	1.35879	1.35879
		Etterbeek	4	86	0.1%	0.2%	-0.1%	5.9	1.47546	1.47546
		Sint-Gillis	4	83	0.1%	0.2%	-0.1%	5.7	1.42399	1.42399
		Sint-Joost-ten-Node	3	72	0.1%	0.2%	-0.1%	4.9	1.64702	1.64702
		Evere	7	102	0.3%	0.3%	0.0%	7.0	0.99998	0.99998
		Ganshoren	17	85	0.6%	0.2%	0.4%	5.8	0.34313	0.34313
		Jette	29	156	1.0%	0.4%	0.7%	10.7	0.36916	0.36916
		Koekelberg	12	72	0.4%	0.2%	0.3%	4.9	0.41176	0.41176
		Sint-Agatha-Berchem	14	110	0.5%	0.3%	0.2%	7.5	0.53920	0.53920
		Oudergem	5	53	0.2%	0.1%	0.0%	3.6	0.72744	0.72744
		Sint-Lambrechts-Woluwe	7	111	0.3%	0.3%	0.0%	7.6	1.08821	1.08821
		Sint-Pieters-Woluwe	5	113	0.2%	0.3%	-0.1%	7.8	1.55095	1.55095
		Ukkel	6	75	0.2%	0.2%	0.0%	5.1	0.85782	0.85782
		Watermaal-Bosvoorde	2	47	0.1%	0.1%	0.0%	3.2	1.61271	1.61271
		Vlaamse rand	54	825	1.9%	2.0%	-0.1%	56.6	1.04845	1.04845
		Buiten de Vlaamse rand	49	272	1.8%	0.7%	1.1%	18.7	0.38094	0.38094
Jongen	Jongeren	Brussel-stad	29	542	1.0%	1.3%	-0.3%	37.2	1.28260	1.28260
		Anderlecht	9	376	0.3%	0.9%	-0.6%	25.8	2.86704	2.86704
		Schaarbeek	26	409	0.9%	1.0%	-0.1%	28.1	1.07954	1.07954
		Sint-Jans-Molenbeek	23	403	0.8%	1.0%	-0.2%	27.7	1.20245	1.20245
		Vorst	0	76	0.0%	0.2%	-0.2%	5.2	-	1.00000
		Elsene	4	69	0.1%	0.2%	0.0%	4.7	1.18380	1.18380
		Etterbeek	1	71	0.0%	0.2%	-0.1%	4.9	4.87245	3.00000
		Sint-Gillis	3	71	0.1%	0.2%	-0.1%	4.9	1.62415	1.62415
		Sint-Joost-ten-Node	4	77	0.1%	0.2%	0.0%	5.3	1.32105	1.32105
		Evere	5	85	0.2%	0.2%	0.0%	5.8	1.16664	1.16664
		Ganshoren	11	63	0.4%	0.2%	0.2%	4.3	0.39304	0.39304
		Jette	25	154	0.9%	0.4%	0.5%	10.6	0.42274	0.42274
		Koekelberg	5	70	0.2%	0.2%	0.0%	4.8	0.96076	0.96076
		Sint-Agatha-Berchem	9	88	0.3%	0.2%	0.1%	6.0	0.67101	0.67101
		Oudergem	0	47	0.0%	0.1%	-0.1%	3.2	-	1.00000
		Sint-Lambrechts-Woluwe	2	61	0.1%	0.2%	-0.1%	4.2	2.09309	2.09309
		Sint-Pieters-Woluwe	5	61	0.2%	0.2%	0.0%	4.2	0.83724	0.83724
		Ukkel	1	60	0.0%	0.1%	-0.1%	4.1	4.11756	3.00000
		Watermaal-Bosvoorde	1	24	0.0%	0.1%	0.0%	1.6	1.64702	1.64702
		Vlaamse rand	51	1088	1.8%	2.7%	-0.9%	74.7	1.46402	1.46402
		Buiten de Vlaamse rand	59	556	2.1%	1.4%	0.7%	38.2	0.64671	0.64671
Meisje	Kleuters	Brussel-stad	36	1099	1.3%	2.7%	-1.4%	75.4	2.09500	2.09500
		Anderlecht	28	890	1.0%	2.2%	-1.2%	61.1	2.18133	2.18133

		Schaarbeek	49	923	1.8%	2.3%	-0.5%	63.3	1.29269	1.29269
		Sint-Jans-Molenbeek	18	844	0.6%	2.1%	-1.4%	57.9	3.21780	3.00000
		Vorst	3	228	0.1%	0.6%	-0.5%	15.6	5.21558	3.00000
		Elsene	8	178	0.3%	0.4%	-0.2%	12.2	1.52693	1.52693
		Etterbeek	9	146	0.3%	0.4%	0.0%	10.0	1.11327	1.11327
		Sint-Gillis	0	198	0.0%	0.5%	-0.5%	13.6	-	1.00000
		Sint-Joost-ten-Node	10	143	0.4%	0.4%	0.0%	9.8	0.98135	0.98135
		Evere	12	193	0.4%	0.5%	0.0%	13.2	1.10373	1.10373
		Ganshoren	1	184	0.0%	0.5%	-0.4%	12.6	12.62718	3.00000
		Jette	5	364	0.2%	0.9%	-0.7%	25.0	4.99597	3.00000
		Koekelberg	1	182	0.0%	0.4%	-0.4%	12.5	12.48993	3.00000
		Sint-Agatha-Berchem	8	193	0.3%	0.5%	-0.2%	13.2	1.65560	1.65560
		Oudergem	4	135	0.1%	0.3%	-0.2%	9.3	2.31613	2.31613
		Sint-Lambrechts-Woluwe	4	190	0.1%	0.5%	-0.3%	13.0	3.25973	3.00000
		Sint-Pieters-Woluwe	6	152	0.2%	0.4%	-0.2%	10.4	1.73853	1.73853
		Ukkel	15	179	0.5%	0.4%	0.1%	12.3	0.81894	0.81894
		Watermaal-Bosvoorde	5	99	0.2%	0.2%	-0.1%	6.8	1.35879	1.35879
		Vlaamse rand	21	502	0.8%	1.2%	-0.5%	34.5	1.64049	1.64049
		Buiten de Vlaamse rand	12	256	0.4%	0.6%	-0.2%	17.6	1.46402	1.46402
Meisje	Kinderen	Brussel-stad	87	607	3.1%	1.5%	1.6%	41.7	0.47880	0.47880
		Anderlecht	59	480	2.1%	1.2%	0.9%	32.9	0.55831	0.55831
		Schaarbeek	23	448	0.8%	1.1%	-0.3%	30.7	1.33672	1.33672
		Sint-Jans-Molenbeek	64	464	2.3%	1.1%	1.2%	31.8	0.49754	0.49754
		Vorst	18	115	0.6%	0.3%	0.4%	7.9	0.43844	0.43844
		Elsene	6	111	0.2%	0.3%	-0.1%	7.6	1.26958	1.26958
		Etterbeek	2	65	0.1%	0.2%	-0.1%	4.5	2.23034	2.23034
		Sint-Gillis	26	92	0.9%	0.2%	0.7%	6.3	0.24283	0.30000
		Sint-Joost-ten-Node	11	86	0.4%	0.2%	0.2%	5.9	0.53653	0.53653
		Evere	3	105	0.1%	0.3%	-0.2%	7.2	2.40191	2.40191
		Ganshoren	7	81	0.3%	0.2%	0.1%	5.6	0.79410	0.79410
		Jette	21	203	0.8%	0.5%	0.3%	13.9	0.66338	0.66338
		Koekelberg	11	79	0.4%	0.2%	0.2%	5.4	0.49286	0.49286
		Sint-Agatha-Berchem	2	93	0.1%	0.2%	-0.2%	6.4	3.19111	3.00000
		Oudergem	4	60	0.1%	0.1%	0.0%	4.1	1.02939	1.02939
		Sint-Lambrechts-Woluwe	5	99	0.2%	0.2%	-0.1%	6.8	1.35879	1.35879
		Sint-Pieters-Woluwe	2	97	0.1%	0.2%	-0.2%	6.7	3.32836	3.00000
		Ukkel	10	98	0.4%	0.2%	0.1%	6.7	0.67253	0.67253
		Watermaal-Bosvoorde	7	34	0.3%	0.1%	0.2%	2.3	0.33333	0.33333
		Vlaamse rand	19	337	0.7%	0.8%	-0.1%	23.1	1.21721	1.21721
		Buiten de Vlaamse rand	19	194	0.7%	0.5%	0.2%	13.3	0.70071	0.70071
Meisje	Tieners	Brussel-stad	56	560	2.0%	1.4%	0.6%	38.4	0.68626	0.68626
		Anderlecht	27	423	1.0%	1.0%	-0.1%	29.0	1.07514	1.07514
		Schaarbeek	55	412	2.0%	1.0%	1.0%	28.3	0.51407	0.51407
		Sint-Jans-Molenbeek	86	472	3.1%	1.2%	1.9%	32.4	0.37665	0.37665
		Vorst	14	117	0.5%	0.3%	0.2%	8.0	0.57352	0.57352
		Elsene	11	81	0.4%	0.2%	0.2%	5.6	0.50534	0.50534
		Etterbeek	7	93	0.3%	0.2%	0.0%	6.4	0.91175	0.91175

		Sint-Gillis	7	74	0.3%	0.2%	0.1%	5.1	0.72547	0.72547
		Sint-Joost-ten-Node	9	79	0.3%	0.2%	0.1%	5.4	0.60238	0.60238
		Evere	10	99	0.4%	0.2%	0.1%	6.8	0.67940	0.67940
		Ganshoren	23	101	0.8%	0.2%	0.6%	6.9	0.30136	0.30136
		Jette	43	191	1.5%	0.5%	1.1%	13.1	0.30483	0.30483
		Koekelberg	16	96	0.6%	0.2%	0.3%	6.6	0.41176	0.41176
		Sint-Agatha-Berchem	14	95	0.5%	0.2%	0.3%	6.5	0.46568	0.46568
		Oudergem	3	70	0.1%	0.2%	-0.1%	4.8	1.60127	1.60127
		Sint-Lambrechts-Woluwe	5	87	0.2%	0.2%	0.0%	6.0	1.19409	1.19409
		Sint-Pieters-Woluwe	10	117	0.4%	0.3%	0.1%	8.0	0.80292	0.80292
		Ukkel	7	94	0.3%	0.2%	0.0%	6.5	0.92155	0.92155
		Watermaal-Bosvoorde	1	41	0.0%	0.1%	-0.1%	2.8	2.81367	2.81367
		Vlaamse rand	53	758	1.9%	1.9%	0.0%	52.0	0.98148	0.98148
		Buiten de Vlaamse rand	50	291	1.8%	0.7%	1.1%	20.0	0.39940	0.39940
Meisje	Jongeren	Brussel-stad	57	528	2.0%	1.3%	0.7%	36.2	0.63569	0.63569
		Anderlecht	7	431	0.3%	1.1%	-0.8%	29.6	4.22540	3.00000
		Schaarbeek	23	396	0.8%	1.0%	-0.2%	27.2	1.18156	1.18156
		Sint-Jans-Molenbeek	21	465	0.8%	1.1%	-0.4%	31.9	1.51958	1.51958
		Vorst	7	104	0.3%	0.3%	0.0%	7.1	1.01959	1.01959
		Elsene	2	80	0.1%	0.2%	-0.1%	5.5	2.74504	2.74504
		Etterbeek	2	62	0.1%	0.2%	-0.1%	4.3	2.12741	2.12741
		Sint-Gillis	0	90	0.0%	0.2%	-0.2%	6.2	-	1.00000
		Sint-Joost-ten-Node	7	79	0.3%	0.2%	0.1%	5.4	0.77449	0.77449
		Evere	7	95	0.3%	0.2%	0.0%	6.5	0.93135	0.93135
		Ganshoren	12	76	0.4%	0.2%	0.2%	5.2	0.43463	0.43463
		Jette	30	176	1.1%	0.4%	0.6%	12.1	0.40261	0.40261
		Koekelberg	7	78	0.3%	0.2%	0.1%	5.4	0.76469	0.76469
		Sint-Agatha-Berchem	15	81	0.5%	0.2%	0.3%	5.6	0.37058	0.37058
		Oudergem	1	37	0.0%	0.1%	-0.1%	2.5	2.53916	2.53916
		Sint-Lambrechts-Woluwe	5	68	0.2%	0.2%	0.0%	4.7	0.93331	0.93331
		Sint-Pieters-Woluwe	3	66	0.1%	0.2%	-0.1%	4.5	1.50977	1.50977
		Ukkel	3	59	0.1%	0.1%	0.0%	4.0	1.34964	1.34964
		Watermaal-Bosvoorde	2	28	0.1%	0.1%	0.0%	1.9	0.96076	0.96076
		Vlaamse rand	82	1302	2.9%	3.2%	-0.3%	89.4	1.08965	1.08965
		Buiten de Vlaamse rand	73	581	2.6%	1.4%	1.2%	39.9	0.54619	0.54619
Totaal			2781	40524	100%	100%				

Tabel 5.1a: Logistische regressie op de verschillende items: 'Wat willen jongeren graag vaker doen tijdens de schooldagen'

	Een boek/strip lezen	Iets met het gezin doen	Naar de bioscoop gaan	Naar de bibliotheek gaan	Lopen of wandelen in het park/bos/pleintje	Naar het zwembad gaan	Fietsen, skaten, voetballen op straat/park...	Sporten in een sportclub	Iets van sport doen, maar niet in een sportclub	Computeren (bv. internetten, surfen, gamen, ...)	Naar de jeugdbeweging gaan	In de stad rondwandelen/shoppen	Naar een musical, toneel- of andere voorstelling gaan	Naar de muziek-/dans-/teken-/zangschool gaan	
Geslacht (Ref. Jongen)															
Meisje	1.32	0.99	0.72	1.64	2.02 *	1.00	0.50 *	1.20	0.67	0.50 *	0.96	1.86 *	1.57	4.14 ***	
Herkomst (Ref. Belgisch)															
Europees	1.70	0.93	0.46 *	0.66	1.52	1.46	0.76	0.59	1.00	1.42	0.93	0.81	1.60	1.42	
Niet-Europees	1.30	1.04	0.72	0.90	1.94	0.75	1.06	1.40	0.96	1.54	1.58	0.93	0.82	1.59	
Thuis taal (Ref. Homogeen Nederlands)															
Heterogeen Nederlands	1.01	0.97	1.66	1.41	0.85	0.87	1.83	0.93	0.84	1.39	0.69	2.06 *	0.78	0.76	
Anderstalig	0.41 *	0.94	1.35	1.10	0.66	0.94	0.83	0.74	0.68	0.74	0.42	1.84	0.56	0.74	
Opleidingsniveau ouders (Ref. Laag opgeleid)															
Hoog opgeleid	0.77	0.85	0.58 *	0.91	1.10	0.87	0.49 *	0.95	0.73	0.62	0.87	0.63	0.95	1.21	
Woonplaats regio (Ref. Brussel-stad)															
Kanaalzone	0.51	1.76	0.58	1.15	0.91	1.18	1.38	1.32	1.39	1.24	0.21	1.28	0.72	0.61	
Eerste kroon	0.66	1.35	0.88	0.88	0.79	0.95	2.95	1.50	0.45	0.43	0.39	1.72	0.25	0.58	
NW	0.37 *	1.57	1.21	0.72	0.91	0.95	1.11	1.19	0.95	0.67	0.68	1.10	0.73	0.36	
ZO	0.53	0.63	1.59	0.94	0.84	0.84	2.22	4.00 *	0.00	2.86	0.00	0.27	1.60	0.79	
Vlaamse rand	0.35 *	1.44	1.25	0.31	0.54	0.52	1.05	1.90	1.23	1.67	0.47	1.12	0.33 *	0.57	
Buiten Vlaamse rand	0.67	1.01	1.13	0.78	0.42	0.57	1.13	0.70	0.58	1.97	0.60	1.15	0.40	0.65	
Cluster (Ref. Huismussen)															
Socializers	0.81	0.98	0.71	0.77	1.57	1.14	1.34	1.29	1.12	0.63	1.27	1.13	0.99	1.02	
Outdoor-kids	0.96	1.02	0.68	1.04	0.70	1.25	2.18 *	1.26	1.03	0.59	0.80	1.03	1.37	1.47	

Tabel 5.1a: Logistische regressie op de verschillende items: 'Wat willen jongeren graag vaker doen tijdens de schooldagen' (Vervolg)

	Geld verdienen	Naar een concert of festival gaan	Afspreken en iets doen met mijn lief	Met vrienden en/of vriendinnen spelen/afspreken	Iets gaan drinken op café en/of een snack gaan eten	Naar het jeugdhuis of de jeugdclub gaan	Met de fiets/bromfiets/brommer/auto rondrijden	Alleen gaan sporten	Naar een fuif of discotheek gaan	Muziek beluisteren	Chatten, sms'en, bellen met vrienden en vriendinnen	Huishoudelijke taken of klusjes in huis	Naar de bijeenkomst van een vereniging gaan
Geslacht (Ref. Jongen)													
Meisje	0.74	1.05	0.73	1.21	1.25	1.29	0.35 ***	0.83	0.57 *	0.61 *	0.85	0.86	0.93
Herkomst (Ref. Belgisch)													
Europees	0.77	1.62	0.57	0.56 *	1.07	0.84	1.28	1.72	1.66	1.08	2.11	2.83	0.00
Niet-Europees	1.38	1.37	1.35	0.73	1.21	0.91	1.72	1.43	0.94	1.54	4.15 **	1.88	0.28
Thuis taal (Ref. Homogeen Nederlands)													
Heterogeen Nederlands	0.77	0.72	1.19	1.12	2.21 *	1.14	1.00	0.94	0.74	0.70	0.66	0.45	1.11
Anderstalig	1.13	0.64	1.76	1.24	1.57	0.47	1.08	0.76	0.72	0.84	0.68	1.05	2.20
Opleidingsniveau ouders (Ref. Laag opgeleid)													
Hoog opgeleid	1.16	1.00	1.44	0.86	0.67	0.43 *	0.98	1.52	0.77	0.75	1.01	0.78	0.19 *
Woonplaats regio (Ref. Brussel-stad)													
Kanaalzone	0.82	1.26	1.01	1.21	1.04	1.11	1.26	0.84	1.04	1.34	1.45	1.73	2.20
Eerste kroon	1.03	1.42	1.02	1.75	0.00	0.00	0.32	0.41	1.05	1.67	1.75	1.97	0.00
NW	1.09	0.95	0.73	1.52	0.78	1.12	0.94	0.65	1.28	0.76	0.46	1.06	1.85
ZO	1.10	1.08	0.77	1.13	2.12	0.92	0.89	0.24	1.55	0.28	0.38	0.00	0.00
Vlaamse rand	1.17	0.54	0.56	1.69	1.92	0.99	1.21	0.85	0.88	1.07	0.63	0.34	0.50
Buiten Vlaamse rand	1.01	0.76	0.88	1.53	1.36	0.81	0.99	0.82	1.22	1.22	1.29	0.13	1.38
Cluster (Ref. Huismussen)													
Socializers	1.07	2.06 *	1.08	1.29	1.41	1.32	2.25 *	1.08	0.96	0.60	0.98	0.83	0.68
Outdoor-kids	0.71	0.90	0.87	1.18	1.11	0.87	1.63	1.19	0.95	0.81	1.59	0.79	0.79

Tabel 5.2a: Logistische regressie op de verschillende items: 'Wat willen jongeren graag vaker doen tijdens het weekend'

	Een boek/strip lezen	Iets met het gezin doen	Naar de bioscoop gaan	Naar de bibliotheek gaan	Lopen of wandelen in het park/bos/pleintje	Naar het zwembad gaan	Fietsen, skaten, voetballen op straat/park...	Sporten in een sportclub	Iets van sport doen, maar niet in een sportclub	Computeren (bv. internetten, surfen, gamen, ...)	Naar de jeugdbeweging gaan	In de stad rondwandelen/shoppen	Naar een musical, toneel- of andere voorstelling gaan	Naar de muziek-/dans-/teken-/zangschool gaan
Geslacht (Ref. Jongen)														
Meisje	1.44	1.47	0.88	0.65	1.36	1.17	0.37 **	0.69	0.50 *	0.30 ***	0.82	2.77 ***	2.81 **	2.78 *
Herkomst (Ref. Belgisch)														
Europees	1.20	1.20	0.75	1.36	2.16	1.86	0.64	0.73	1.47	1.27	0.79	0.51	0.76	0.94
Niet-Europees	1.19	1.69	1.07	0.53	2.76 *	0.59	1.83	0.93	1.09	2.03	1.48	1.07	1.05	1.24
Thuis taal (Ref. Homogeen Nederlands)														
Heterogeen Nederlands	0.75	0.64	1.14	0.63	0.99	1.25	1.89	1.14	1.10	0.97	0.74	1.64	0.74	1.11
Anderstalig	0.56	0.78	1.13	1.02	0.41	0.96	0.53	0.71	0.86	0.77	0.98	1.75	0.44 *	0.40
Opleidingsniveau ouders (Ref. Laag opgeleid)														
Hoog opgeleid	1.28	0.80	0.94	0.52	0.75	0.52 *	0.78	0.68	0.84	0.55	0.85	1.23	1.11	0.47
Woonplaats regio (Ref. Brussel-stad)														
Kanaalzone	1.48	1.23	1.32	0.72	2.05	0.77	0.47	0.64	1.33	1.00	0.30 *	0.94	0.65	0.98
Eerste kroon	1.48	1.52	0.89	0.93	3.29	0.52	2.03	2.44	0.39	0.83	0.00	1.16	0.79	1.95
NW	0.96	0.80	1.50	0.83	0.55	0.64	0.53	0.65	0.76	0.57	0.43	1.11	0.57	0.51
ZO	0.43	0.53	0.73	2.01	1.29	0.13	1.90	2.53	0.45	0.57	0.23	0.54	0.49	1.03
Vlaamse rand	0.80	0.76	1.58	0.71	1.44	0.17 **	0.47	1.11	0.75	1.20	0.21 **	1.37	0.63	0.91
Buiten Vlaamse rand	0.69	0.74	1.26	0.35	1.00	0.40 *	0.79	0.38	0.27	1.83	0.46	0.67	0.37 *	1.66
Cluster (Ref. Huismussen)														
Socializers	0.98	1.15	0.90	4.91 *	1.01	1.23	0.69	1.48	1.47	0.60	1.32	1.15	1.50	0.96
Outdoor-kids	1.26	1.43	1.22	2.44	0.77	1.50	0.77	1.01	0.93	0.49	0.72	0.85	1.99	1.44

Tabel 5.2a: Logistische regressie op de verschillende items: 'Wat willen jongeren graag vaker doen tijdens het weekend' (Vervolg)

	Geld verdienen	Naar een concert of festival gaan	Afspreken en iets doen met mijn lief	Met vrienden en/of vriendinnen spelen/afspreken	Iets gaan drinken op café en/of een snack gaan eten	Naar het jeugdhuis of de jeugdclub gaan	Met de fiets/bromfiets/brommer/auto rondrijden	Alleen gaan sporten	Naar een fuif of discotheek gaan	Muziek beluisteren	Chatten, sms'en, bellen met vrienden en vriendinnen	Huishoudelijke taken of klusjes in huis	Naar de bijeenkomst van een vereniging gaan
Geslacht (Ref. Jongen)													
Meisje	0.80	1.13	1.18	1.03	1.25	0.75	0.54 *	1.20	1.05	0.65	0.84	0.81	0.85
Herkomst (Ref. Belgisch)													
Europees	0.65	1.53	1.00	0.95	0.73	0.73	0.89	0.82	1.35	1.14	3.23	1.40	1.61
Niet-Europees	1.42	0.90	1.19	0.89	1.20	1.14	0.95	1.16	0.92	2.61 *	5.87 **	1.69	2.28
Thuis taal (Ref. Homogeen Nederlands)													
Heterogeen Nederlands	1.30	0.63	1.65	1.59	1.82	0.38 *	0.76	1.12	0.88	0.89	0.68	1.51	0.80
Anderstalig	1.78 *	0.69	1.92 *	1.25	1.18	0.41	1.43	0.64	1.01	0.29 *	0.38	1.17	0.58
Opleidingsniveau ouders (Ref. Laag opgeleid)													
Hoog opgeleid	0.79	1.41	0.73	1.07	0.74	0.73	0.61	0.84	0.88	0.37 **	0.41 *	0.64	0.26 *
Woonplaats regio (Ref. Brussel-stad)													
Kanaalzone	1.30	0.90	0.96	0.88	0.77	0.26	1.73	1.61	0.79	3.13 *	1.63	1.19	1.04
Eerste kroon	0.95	0.26	0.88	1.08	0.91	1.98	2.33	0.83	1.54	2.06	2.61	1.70	1.44
NW	1.43	1.07	0.81	1.21	0.52	2.33	1.61	0.54	1.22	0.88	0.96	0.72	1.45
ZO	1.06	1.86	1.54	1.37	1.10	4.44	0.73	0.30	0.70	0.92	0.83	0.00	2.32
Vlaamse rand	1.36	1.45	0.68	2.28 *	0.97	1.64	1.42	0.85	0.76	2.01	1.33	0.75	1.79
Buiten Vlaamse rand	1.79	1.18	1.24	1.49	1.25	2.12	1.72	0.85	1.07	1.78	2.41	0.57	1.36
Cluster (Ref. Huismussen)													
Socializers	1.05	1.11	1.24	0.74	0.96	1.89	1.19	1.16	1.20	0.54	0.58	0.69	1.84
Outdoor-kids	1.15	0.97	1.25	0.79	1.12	0.91	0.93	0.82	1.08	0.37 *	0.93	0.51	1.05

Tabel 5.3a: Logistische regressie op de verschillende items: 'Wat willen jongeren graag vaker doen tijdens de schooldagen'

	Een boek/strip lezen	Iets met het gezin doen	Naar de bioscoop gaan	Naar de bibliotheek gaan	Lopen of wandelen in het park/bos/pleintje	Naar het zwembad gaan	Fietsen, skaten, voetballen op straat/park...	Sporten in een sportclub	Iets van sport doen, maar niet in een sportclub	Computeren (bv. internetten, surfen, gamen, ...)	Naar de jeugdbeweging gaan	In de stad rondwandelen/shoppen	Naar een musical, toneel- of andere voorstelling gaan	Naar de muziek-/dans-/teken-/zangschool gaan
Geslacht (Ref. Jongen)														
Meisje	1.38	1.73 *	0.82	0.93	1.01	0.98	0.37 ***	1.28	1.08	0.26 ***	1.67	2.11 **	2.44 **	2.89 *
Herkomst (Ref. Belgisch)														
Europees	1.43	0.93	0.84	1.08	1.99	1.34	0.80	0.57	2.59	0.96	0.55	0.45 *	0.84	1.40
Niet-Europees	0.93	2.02 *	0.97	1.07	2.28	0.77	1.53	0.95	2.87	0.49	0.59	0.97	1.26	1.14
Thuis taal (Ref. Homogeen Nederlands)														
Heterogeen Nederlands	1.12	0.70	1.19	0.67	0.74	1.64	1.57	0.99	0.47	0.85	0.34	1.54	1.21	1.81
Anderstalig	0.62	0.72	1.15	0.33	0.61	1.95 *	0.89	1.22	0.29 *	0.39	0.76	1.57	0.90	0.88
Opleidingsniveau ouders (Ref. Laag opgeleid)														
Hoog opgeleid	1.42	0.88	1.12	0.56	0.79	0.97	0.78	1.02	2.92	0.45 *	1.13	0.98	2.64 *	0.58
Woonplaats regio (Ref. Brussel-stad)														
Kanaalzone	2.29	1.84	1.78	1.85	3.19	0.96	0.87	0.36 *	1.23	9.59 *	1.21	1.04	0.42	0.42
Eerste kroon	2.09	0.75	1.71	0.00	3.17	0.68	4.05 *	0.52	0.61	2.68	0.00	1.57	0.48	0.67
NW	1.17	1.10	1.02	1.11	1.75	1.32	0.69	0.49	0.75	4.27	0.92	0.87	0.65	0.92
ZO	2.11	1.12	0.69	2.04	3.23	0.34	0.35	0.75	0.00	15.56 *	0.00	0.93	0.69	2.49
Vlaamse rand	0.85	1.49	1.09	1.62	2.96	0.85	0.97	0.52	1.27	4.47	0.96	1.05	0.24 **	0.71
Buiten Vlaamse rand	1.07	1.23	1.04	1.31	3.61	0.96	0.86	0.31 **	0.50	6.49	0.33	0.56	0.56	1.05
Cluster (Ref. Huismussen)														
Socializers	0.74	0.74	0.61 *	0.77	0.96	1.37	1.39	1.28	5.57 *	0.87	1.27	0.82	1.33	1.24
Outdoor-kids	0.68	0.85	0.92	0.45	1.29	1.97 *	1.41	2.03	7.48 *	0.39	0.85	0.63	1.65	1.49

Tabel 5.3a: Logistische regressie op de verschillende items: 'Wat willen jongeren graag vaker doen tijdens de schooldagen' (Vervolg)

	Geld verdienen	Naar een concert of festival gaan	Afspreken en iets doen met mijn lief	Met vrienden en/of vriendinnen spelen/afspelen	Iets gaan drinken op café en/of een snack gaan eten	Naar het jeugdhuis of de jeugdclub gaan	Met de fiets/bromfiets/brommer/auto rondrijden	Alleen gaan sporten	Naar een fuif of discotheek gaan	Muziek beluisteren	Chatten, sms'en, bellen met vrienden en vriendinnen	Huishoudelijke taken of klusjes in huis	Naar de bijeenkomst van een vereniging gaan
Geslacht (Ref. Jongen)													
Meisje	0.94	1.43	0.80	0.96	0.99	0.75	0.50 *	1.01	1.11	0.52	0.92	2.42	2.25
Herkomst (Ref. Belgisch)													
Europees	0.60	1.64	0.62	0.96	0.81	2.89 *	1.39	1.16	1.83 *	0.46	0.47	2.71	1.11
Niet-Europees	1.44	1.13	0.76	0.88	0.58	0.88	1.11	1.23	0.77	0.95	1.39	2.36	0.13
Thuis taal (Ref. Homogeen Nederlands)													
Heterogeen Nederlands	1.27	0.65	1.41	0.68	1.48	0.29 *	0.57	0.93	0.94	0.65	0.73	0.73	2.12
Anderstalig	1.45	0.79	1.93 *	0.90	1.60	0.28 *	1.04	0.30 **	1.62	1.16	0.37	1.25	3.35
Opleidingsniveau ouders (Ref. Laag opgeleid)													
Hoog opgeleid	0.90	2.58 ***	1.13	2.14 **	0.73	0.87	0.73	1.05	0.89	0.39 *	0.36 **	0.36	0.24
Woonplaats regio (Ref. Brussel-stad)													
Kanaalzone	1.26	0.87	0.79	0.63	0.36	1.77	1.94	1.38	0.65	1.08	6.77 *	0.00	0.25
Eerste kroon	1.34	1.99	0.71	0.77	0.46	1.41	0.60	0.30	0.25	1.01	8.50 *	3.92	1.80
NW	1.25	1.23	0.63	0.75	0.97	3.28	1.31	0.53	1.24	0.52	3.04	1.41	0.28
ZO	2.37	1.53	0.48	0.67	1.77	1.65	0.64	0.75	1.57	0.73	2.24	3.46	0.00
Vlaamse rand	1.43	1.38	0.47	0.64	1.03	1.36	1.03	1.65	0.80	0.66	2.34	1.67	0.25
Buiten Vlaamse rand	1.32	1.51	0.96	0.73	0.86	2.43	1.14	1.33	0.90	1.37	3.71	0.97	0.49
Cluster (Ref. Huismussen)													
Socializers	0.96	1.06	1.24	0.62 *	1.64	1.83	1.58	1.54	2.33 **	0.65	0.69	1.29	3.75
Outdoor-kids	0.94	0.76	0.66	0.87	1.26	1.02	1.65	1.76	1.80	1.45	0.61	0.96	0.93

Tabel 5.4a: Logistische regressie op de verschillende items: 'Wat willen tieners graag vaker doen tijdens de schooldagen'

	Een boek/strip lezen	Iets met het gezin doen	Naar de bioscoop gaan	Naar de bibliotheek gaan	Lopen of wandelen in het park/bos/pleintje	Naar het zwembad gaan	Fietsen, skaten, voetballen op straat/park...	Sporten in een sportclub	Iets van sport doen, maar niet in een sportclub	Computeren (bv. internetten, surfen, gamen, ...)	Naar een jeugdateiler gaan	Naar de jeugdbeweging gaan	In de stad rondwandelen/shoppen	Naar een musical, toneel- of andere voorstelling gaan	Naar de muziek-/dans-/teken-/zangschool gaan	
Geslacht (Ref. Jongen)																
Meisje	0.88	0.91	0.77	1.05	1.25	0.96	0.39 ***	0.52 ***	0.68	0.41 ***	0.83	0.99	1.64 *	1.47	1.93 **	
Herkomst (Ref. Belgisch)																
Europees	1.02	0.83	1.40	0.27 **	0.98	1.02	0.82	1.04	1.71	1.46	0.35	1.37	1.69	0.29 *	0.66	
Niet-Europees	1.18	1.47	1.36	0.95	0.66	1.18	0.75	0.86	1.27	1.50	1.15	1.13	1.22	0.65	1.19	
Thuistaal (Ref. Homogeen Nederlands)																
Heterogeen Nederlands	1.32	1.37	1.06	1.46	2.19 *	1.13	1.01	0.72	0.71	1.09	0.88	0.66	1.91	1.87	0.68	
Anderstalig	1.15	1.06	1.41	1.20	2.36 *	1.03	1.14	0.63	0.59	1.09	0.55	0.71	2.17 *	2.23	0.44 *	
Opleidingsniveau ouders (Ref. Laag opgeleid)																
Hoog opgeleid	0.99	1.02	1.00	0.84	1.25	0.80	0.95	0.79	0.76	0.98	0.38 **	1.10	0.92	0.56 *	0.68	
Woonplaats regio (Ref. Brussel-stad)																
Kanaalzone	1.92 *	1.02	1.02	0.65	1.17	1.44	1.12	0.75	0.83	1.85 *	0.31 **	1.02	0.92	0.78	1.19	
Eerste kroon	1.87	1.69	0.67	1.13	0.64	1.47	0.65	0.66	0.92	0.77	0.82	0.25	0.52	0.68	2.01	
NW	1.40	0.93	0.63	0.52 *	0.74	1.43	1.05	0.76	0.86	0.96	0.27 **	0.53	0.69	0.63	1.52	
ZO	1.90	1.18	0.51	0.43	0.74	1.47	1.74	0.38	1.85	2.07	0.17	0.30	0.41	0.41	1.31	
Vlaamse rand	1.41	1.07	1.13	0.46	0.58	0.80	0.66	0.76	1.19	1.22	0.60	1.24	0.41 *	0.34	1.13	
Buiten Vlaamse rand	1.49	1.61	0.74	0.32 **	1.40	0.67	1.16	0.71	0.74	1.12	0.46	0.50	0.63	0.92	1.23	
Cluster (Ref. Huismussen)																
Socializers	0.85	1.20	1.22	1.56	0.80	0.95	1.52	1.63	0.85	0.42 **	0.84	0.52	1.04	1.70	1.60	
Outdoor-kids	1.77 **	2.02 **	0.91	1.75 *	1.72 *	1.09	1.52	1.43	1.34	0.87	1.02	0.95	1.10	1.37	1.42	

Tabel 5.4a: Logistische regressie op de verschillende items: 'Wat willen tieners graag vaker doen tijdens de schooldagen'(Vervolg)

	Naar een concert of festival gaan	Afspreken en iets doen met mijn lief	Met vrienden en/of vriendinnen spelen/afspreken	Met de fiets/bromfiets/brommer/auto	Alleen gaan sporten	Naar een fuif of discotheek gaan	Muziek beluisteren	Chatten, sms'en, bellen met vrienden en vriendinnen	Huishoudelijke taken of klusjes in huis
Geslacht (Ref. Jongen)									
Meisje	1.21	0.48 **	1.04	0.63 *	0.57 *	1.07	0.93	1.03	0.65
Herkomst (Ref. Belgisch)									
Europees	1.06	1.07	1.19	0.83	0.64	2.95 **	0.87	0.77	0.73
Niet-Europees	0.67	0.82	1.00	0.89	1.58	1.39	1.37	1.09	1.19
Thuistaal (Ref. Homogeen Nederlands)									
Heterogeen Nederlands	1.07	1.42	0.93	0.72	0.73	0.84	0.63	1.25	2.97
Anderstalig	0.99	1.11	0.82	0.62	0.79	1.49	0.73	1.32	2.00
Opleidingsniveau ouders (Ref. Laag opgeleid)									
Hoog opgeleid	1.25	1.07	1.14	0.88	0.76	0.91	1.05	0.84	1.08
Woonplaats regio (Ref. Brussel-stad)									
Kanaalzone	0.51	0.52	0.98	1.16	0.98	1.42	0.66	0.99	1.26
Eerste kroon	0.47	0.76	0.68	1.27	1.26	1.75	1.21	0.42	1.30
NW	0.64	0.85	1.35	1.28	1.76	0.85	0.62	0.67	0.86
ZO	0.09 *	1.08	1.52	0.97	2.32	1.83	1.01	0.84	1.41
Vlaamse rand	0.38 *	1.11	0.77	0.61	2.29	0.80	0.77	0.78	1.00
Buiten Vlaamse rand	0.53	0.84	1.74	1.26	1.63	2.00	0.43 *	0.74	1.28
Cluster (Ref. Huismussen)									
Socializers	1.44	1.43	1.00	0.91	0.93	1.34	0.73	0.69	0.80
Outdoor-kids	1.04	0.74	0.88	1.14	0.61	0.87	1.08	0.71	1.58

Tabel 5.5a: Logistische regressie op de verschillende items: 'Wat willen tieners graag vaker doen tijdens het weekend'

	Een boek/strip lezen	Iets met het gezin doen	Naar de bioscoop gaan	Naar de bibliotheek gaan	Lopen of wandelen in het park/bos/pleintje	Naar het zwembad gaan	Fietsen, skaten, voetballen op straat/park...	Sporten in een sportclub	Iets van sport doen, maar niet in een sportclub	Computeren (bv. internetten, surfen, gamen, ...)	Naar een jeugdatelier gaan	Naar de jeugdbeweging gaan	In de stad rondwandelen/shoppen	Naar een musical, toneel- of andere voorstelling gaan	Naar de muziek-/dans-/teken-/zangschool gaan	
Geslacht (Ref. Jongen)																
Meisje	0.82	1.08	0.69 *	0.74	1.03	1.06	0.42 ***	0.48 ***	0.50 *	0.39 ***	1.34	1.72 *	2.21 ***	1.50	1.97 *	
Herkomst (Ref. Belgisch)																
Europees	1.25	0.72	1.79 *	0.27 *	0.56	1.12	0.57	0.92	1.00	1.34	0.40	0.58	0.70	1.02	0.49	
Niet-Europees	1.30	0.93	1.45	0.92	0.79	0.99	1.13	0.88	0.98	1.74 *	1.07	0.75	1.22	1.13	1.12	
Thuis taal (Ref. Homogeen Nederlands)																
Heterogeen Nederlands	1.00	1.24	0.80	1.26	2.36 *	0.59	0.55	1.22	1.56	0.94	2.51	1.61	1.09	1.30	1.16	
Anderstalig	0.72	1.04	0.62	1.38	2.18	0.57 *	0.72	1.32	1.45	1.09	1.98	1.06	1.01	1.07	0.73	
Opleidingsniveau ouders (Ref. Laag opgeleid)																
Hoog opgeleid	1.13	0.84	1.14	0.71	0.72	0.95	0.87	0.93	0.58	1.06	0.78	0.80	0.78	1.34	0.70	
Woonplaats regio (Ref. Brussel-stad)																
Kanaalzone	0.76	0.61	0.61	1.03	0.49 *	1.03	1.71	1.16	0.71	0.92	0.96	0.70	0.82	0.70	1.51	
Eerste kroon	0.65	0.93	0.53	0.57	0.87	1.41	1.03	0.23	0.96	0.82	2.03	0.80	1.09	1.08	1.30	
NW	0.56	0.91	0.57	0.71	0.60	1.14	1.22	1.36	0.54	0.50 *	0.75	0.76	1.11	0.53	1.00	
ZO	0.53	0.85	0.55	0.27	0.35	0.62	1.97	0.76	0.61	0.61	0.37	0.47	0.90	0.28	0.58	
Vlaamse rand	0.37 *	0.81	0.55	0.39	0.43 *	0.70	1.27	0.83	0.64	0.66	1.01	0.99	0.62	0.82	0.31	
Buiten Vlaamse rand	0.73	0.85	0.41 **	1.07	0.56	0.77	1.50	1.11	0.75	0.60	1.49	1.00	0.76	1.29	1.41	
Cluster (Ref. Huismussen)																
Socializers	0.71	1.06	1.08	1.47	1.13	0.78	0.65	1.37	0.98	0.52 *	1.16	1.07	1.26	0.87	0.70	
Outdoor-kids	1.46	1.45 *	0.96	2.19 *	1.65 *	1.18	1.23	1.33	0.67	0.95	0.98	1.16	1.29	0.95	0.94	

Tabel 5.5a: Logistische regressie op de verschillende items: 'Wat willen tieners graag vaker doen tijdens het weekend'(Vervolg)

	Naar een concert of festival gaan	Afspreken en iets doen met mijn lief	Met vrienden en/of vriendinnen spelen/afspreken	Met de fiets/bromfiets/brommer/auto	Alleen gaan sporten	Naar een fuif of discotheek gaan	Muziek beluisteren	Chatten, sms'en, bellen met vrienden en vriendinnen	Huishoudelijke taken of klusjes in huis
Geslacht (Ref. Jongen)									
Meisje	1.58 *	0.48 **	1.27	0.68 *	0.91	1.14	0.95	0.79	1.20
Herkomst (Ref. Belgisch)									
Europees	1.59	0.95	0.98	0.71	0.72	1.35	0.63	1.73	0.23
Niet-Europees	0.92	0.81	1.01	0.70	1.56	0.79	0.76	2.29 **	1.11
Thuis taal (Ref. Homogeen Nederlands)									
Heterogeen Nederlands	0.76	0.82	0.66	0.85	0.98	1.95 *	1.13	0.55	5.19 *
Anderstalig	0.55	0.78	0.54 *	0.94	1.20	1.57	1.31	0.71	4.02
Opleidingsniveau ouders (Ref. Laag opgeleid)									
Hoog opgeleid	1.31	1.19	1.67 **	1.09	0.97	1.37	0.75	1.12	0.51 *
Woonplaats regio (Ref. Brussel-stad)									
Kanaalzone	0.73	0.56	1.13	0.63	0.83	0.91	0.76	0.91	0.83
Eerste kroon	0.16 *	0.46	0.80	0.61	0.68	0.60	1.25	0.68	1.41
NW	1.09	0.70	1.22	0.51 *	0.52	0.97	0.46 *	0.58	0.66
ZO	0.26	1.12	1.51	0.76	0.46	0.95	0.93	0.73	0.72
Vlaamse rand	0.77	0.88	0.61	0.42 *	0.68	1.01	0.44	0.57	0.59
Buiten Vlaamse rand	0.98	0.77	1.26	0.49	1.06	1.19	0.36 *	0.54	0.84
Cluster (Ref. Huismussen)									
Socializers	1.06	0.78	1.04	0.77	0.72	1.31	0.67	0.79	0.79
Outdoor-kids	0.44 **	0.71	0.95	1.34	0.78	0.78	0.88	0.77	1.21

Tabel 5.6a: Logistische regressie op de verschillende items: 'Wat willen tieners graag vaker doen tijdens de vakantie'

	Een boek/strip lezen	Iets met het gezin doen	Naar de bioscoop gaan	Naar de bibliotheek gaan	Lopen of wandelen in het park/bos/pleintje	Naar het zwembad gaan	Fietsen, skaten, voetballen op straat/park...	Sporten in een sportclub	Iets van sport doen, maar niet in een sportclub	Computeren (bv. internetten, surfen, websites maken, gamen, ...)	Naar een jeugdateiler gaan	Naar de jeugdbeweging gaan	In de stad rondwandelen/shoppen	Naar een musical, toneel- of andere voorstelling gaan	Naar de muziek-/dans-/teken-/zangschool gaan	
Geslacht (Ref. Jongen)																
Meisje	1.05	1.30	1.03	1.03	1.30	0.84	0.34 ***	0.56 **	1.21	0.34 ***	1.32	1.70	3.14 ***	3.06 ***	1.98 *	
Herkomst (Ref. Belgisch)																
Europees	2.16	0.72	1.59	0.68	1.53	0.69	0.79	1.16	1.28	0.98	0.80	0.94	1.15	0.75	0.47	
Niet-Europees	1.17	0.95	1.56 *	0.71	1.15	1.13	1.06	1.31	0.88	1.26	0.99	0.69	1.76 *	0.61	1.28	
Thuistaal (Ref. Homogeen Nederlands)																
Heterogeen Nederlands	0.99	1.14	0.72	2.19	0.69	0.61	1.11	2.09	1.29	1.27	1.32	1.94	0.58	0.78	1.15	
Anderstalig	1.19	0.95	0.75	3.07	1.06	0.78	1.46	3.09 **	2.12	1.68	1.23	1.51	0.72	1.06	1.09	
Opleidingsniveau ouders (Ref. Laag opgeleid)																
Hoog opgeleid	1.25	1.18	1.13	1.20	1.02	0.71	0.78	0.87	0.75	1.18	0.69	1.92 *	0.79	0.92	0.96	
Woonplaats regio (Ref. Brussel-stad)																
Kanaalzone	1.09	1.43	1.17	0.74	1.39	1.16	0.78	0.98	1.28	0.85	1.08	1.18	0.62	1.40	1.10	
Eerste kroon	0.94	0.76	0.56	1.27	0.98	1.27	1.00	0.78	0.95	0.23 *	1.67	1.02	0.80	2.50	1.21	
NW	0.83	1.31	1.01	0.46	0.67	1.09	0.61	0.99	1.36	0.47 *	0.45	0.90	1.09	1.13	0.74	
ZO	1.74	2.01	0.37 *	0.32	0.35	0.70	0.42	0.55	0.00	0.60	0.00	1.13	1.21	0.95	1.12	
Vlaamse rand	1.10	1.37	1.22	0.59	0.33	0.72	0.39 *	1.36	0.71	0.19 ***	0.64	1.41	0.75	1.39	0.27	
Buiten Vlaamse rand	1.57	1.91	1.06	0.71	1.59	0.85	0.70	2.32 *	0.67	0.35 *	1.07	0.79	0.75	0.98	0.90	
Cluster (Ref. Huismussen)																
Socializers	1.05	0.93	0.76	0.97	0.88	0.52 *	1.80 *	1.13	1.15	0.40 **	2.33	1.68	1.05	1.34	2.49 *	
Outdoor-kids	1.79	1.03	0.94	1.40	1.42	1.14	1.49	1.54	1.58	0.50 **	1.19	1.23	1.14	1.63	1.45	

Tabel 5.6a: Logistische regressie op de verschillende items: 'Wat willen tieners graag vaker doen tijdens de vakantie' (Vervolg)

	Naar een concert of festival gaan	Afspreken en iets doen met mijn lief	Met vrienden en/of vriendinnen spelen/afspreken	Met de fiets/bromfiets/brommer/auto	Alleen gaan sporten	Naar een fuif of discotheek gaan	Muziek beluisteren	Chatten, sms'en, bellen met vrienden en vriendinnen	Huishoudelijke taken of klusjes in huis
Geslacht (Ref. Jongen)									
Meisje	2.11 **	0.51 **	1.46 *	0.63 *	0.62	0.98	1.59	1.12	2.00
Herkomst (Ref. Belgisch)									
Europees	0.74	1.25	0.90	0.80	1.96	1.13	0.96	1.55	0.81
Niet-Europees	0.55 *	0.74	0.93	0.89	2.19 *	0.96	0.66	1.24	0.85
Thuistaal (Ref. Homogeen Nederlands)									
Heterogeen Nederlands	1.51	1.41	0.68	1.15	0.73	1.09	1.50	1.62	1.17
Anderstalig	1.01	1.43	0.60	1.27	0.70	0.97	1.47	1.33	1.20
Opleidingsniveau ouders (Ref. Laag opgeleid)									
Hoog opgeleid	1.19	1.28	1.41 *	0.89	1.92 *	1.20	0.79	0.54 **	0.97
Woonplaats regio (Ref. Brussel-stad)									
Kanaalzone	0.66	0.56	1.58	0.83	0.69	0.84	0.81	0.78	0.48
Eerste kroon	0.17 *	1.13	1.27	1.12	0.47	0.71	0.85	0.90	0.94
NW	0.75	1.00	1.59	0.67	0.55	0.84	0.30 **	0.47 *	0.55
ZO	0.30	0.81	2.10	0.94	0.18	0.96	1.29	0.77	0.31
Vlaamse rand	0.44	0.82	1.23	1.03	0.48	0.88	0.56	0.60	0.30
Buiten Vlaamse rand	0.57	1.50	1.24	0.75	1.27	0.68	0.46	0.61	0.31
Cluster (Ref. Huismussen)									
Socializers	1.81 *	1.36	1.02	1.06	0.86	1.13	0.52	0.69	1.59
Outdoor-kids	0.78	0.63	0.79	1.30	1.23	0.65 *	0.82	0.59 *	2.46

Tabel 5.7a: Logistische regressie op de verschillende items: 'Wat willen kinderen graag vaker doen tijdens de schooldagen'

	Een boek/strip lezen	Iets doen samen met mijn mama en papa	Naar mijn grootouders of andere familie gaan	Naar de bioscoop gaan	Naar de bibliotheek gaan	Naar het park, bos of pleinje gaan	Naar het zwembad gaan	Thuis met je speelgoed spelen	Binnen met vriendjes en vriendinnetjes spelen
Geslacht (Ref. Jongen)									
Meisje	1.14	1.11	1.13	0.87	1.21	0.80	1.40	0.57 **	0.96
Herkomst (Ref. Belgisch)									
Europees	1.67	1.00	1.05	0.91	1.41	1.78	0.82	0.64	0.79
Niet-Europees	2.20 **	1.17	0.85	1.47	1.14	1.23	0.81	0.54 *	0.75
Thuis taal (Ref. Homogeen Nederlands)									
Heterogeen Nederlands	0.84	0.67	0.85	0.82	0.95	0.70	0.75	0.84	0.59
Anderstalig	0.77	0.51 *	0.80	1.14	0.74	0.69	0.73	0.63	0.52 *
Opleidingsniveau ouders (Ref. Laag opgeleid)									
Hoog opgeleid	1.02	1.05	0.81	0.80	1.03	1.04	0.65 *	1.04	0.74
Woonplaats regio (Ref. Brussel-stad)									
Kanaalzone	0.81	0.83	0.58 *	1.89 *	0.72	1.24	1.89 *	1.08	1.14
Eerste kroon	0.75	0.79	0.52	1.55	0.75	0.70	1.89	1.47	0.60
NW	1.05	0.82	0.85	2.27 *	1.01	0.65	1.98 *	1.45	1.58
ZO	0.92	1.05	1.11	0.86	0.38	0.63	2.03	0.47	1.59
Vlaamse rand	1.28	1.00	0.50	1.56	0.78	0.44	1.96	0.73	1.06
Buiten Vlaamse rand	1.03	1.50	0.90	1.44	0.97	0.33 *	1.33	1.05	1.23

Tabel 5.7a: Logistische regressie op de verschillende items: 'Wat willen kinderen graag vaker doen tijdens de schooldagen' (Vervolg)

	Buiten met vriendjes en vriendinnetjes spelen	Fietsen, skaten, ... in de buurt	Naar een sportclub gaan	Iets van sport doen, maar niet in een sportclub	Schrijven, muziek spelen, toneel spelen, zingen, dansen	Tekenen, knutselen, schilderen, ...	Computerspelletjes spelen, chatten, surfen, op het internet	Boodschappen doen, gaan winkelen
Geslacht (Ref. Jongen)								
Meisje	1.13	0.73	0.53 **	0.93	2.93 ***	2.29 ***	1.11	1.61 *
Herkomst (Ref. Belgisch)								
Europees	0.93	0.78	0.48	0.72	1.30	0.87	1.08	0.99
Niet-Europees	0.60 *	0.89	1.16	1.20	1.10	0.90	1.39	1.04
Thuistaal (Ref. Homogeen Nederlands)								
Heterogeen Nederlands	0.54 *	0.64	1.63	0.84	0.80	0.79	1.03	1.42
Anderstalig	0.42 **	0.83	1.18	0.54	0.83	0.80	1.29	1.13
Opleidingsniveau ouders (Ref. Laag opgeleid)								
Hoog opgeleid	1.01	0.84	1.14	0.87	0.82	1.23	0.78	0.57 *
Woonplaats regio (Ref. Brussel-stad)								
Kanaalzone	1.02	0.79	1.39	1.01	0.80	0.78	0.99	0.79
Eerste kroon	1.11	0.87	1.80	1.18	0.57	0.79	1.02	1.11
NW	1.57	1.74	1.17	1.08	0.91	1.24	1.51	0.68
ZO	1.35	2.51 *	1.57	1.17	0.72	0.95	0.71	0.53
Vlaamse rand	0.69	1.18	1.68	0.77	0.40	0.95	1.11	0.32
Buiten Vlaamse rand	1.08	1.11	2.40	1.17	1.02	1.37	0.76	0.96

Tabel 5.8a: Logistische regressie op de verschillende items: 'Wat willen kinderen graag vaker doen tijdens het weekend'

	Een boek/strip lezen	Iets doen samen met mijn mama en papa	Naar mijn grootouders of andere familie gaan	Naar de bioscoop gaan	Naar de bibliotheek gaan	Naar het park, bos of pleintje gaan	Naar het zwembad gaan	Thuis met je speelgoed spelen	Binnen met vriendjes en vriendinnetjes spelen
Geslacht (Ref. Jongen)									
Meisje	0.95	1.19	1.08	0.76	1.47	0.84	1.65 **	0.79	0.85
Herkomst (Ref. Belgisch)									
Europees	0.95	0.84	0.53	0.76	0.78	0.98	0.79	1.52	0.68
Niet-Europees	1.20	1.06	0.76	1.17	1.03	1.37	1.02	0.94	0.62
Thuis taal (Ref. Homogeen Nederlands)									
Heterogeen Nederlands	0.91	0.72	0.94	1.22	0.89	0.94	0.58	1.06	0.61
Anderstalig	0.96	0.72	1.02	1.60	0.79	0.95	0.63	0.96	0.54
Opleidingsniveau ouders (Ref. Laag opgeleid)									
Hoog opgeleid	1.06	0.68 *	0.68	1.19	1.02	0.92	0.68 *	0.80	0.74
Woonplaats regio (Ref. Brussel-stad)									
Kanaalzone	0.68	1.09	0.65	1.21	0.67	0.97	1.15	0.68	1.25
Eerste kroon	0.60	0.73	0.69	0.95	1.21	0.71	1.38	0.51	0.83
NW	0.96	1.11	0.78	1.43	1.24	0.84	1.04	1.04	1.36
ZO	0.33 *	1.15	0.65	0.70	0.66	1.11	1.57	0.83	1.36
Vlaamse rand	0.39	0.93	0.26 *	1.66	0.53	0.48	1.19	0.56	0.84
Buiten Vlaamse rand	0.62	2.18	0.96	1.08	0.40	0.84	1.09	0.75	1.46

Tabel 5.8a: Logistische regressie op de verschillende items: 'Wat willen kinderen graag vaker doen tijdens het weekend' (Vervolg)

	Buiten met vriendjes en vriendinnetjes spelen	Fietsen, skaten, ... in de buurt	Naar een sportclub gaan	Iets van sport doen, maar niet in een sportclub	Schrijven, muziek spelen, toneel spelen, zingen, dansen	Tekenen, knutselen, schilderen, ...	Computerspelletjes spelen, chatten, surfen, op het internet	Boodschappen doen, gaan winkelen
Geslacht (Ref. Jongen)								
Meisje	1.15	1.00	0.54 **	0.87	2.21 ***	2.63 ***	0.78	1.52 *
Herkomst (Ref. Belgisch)								
Europees	1.23	0.75	0.59	0.75	1.20	0.68	0.84	1.03
Niet-Europees	0.67	0.82	1.26	1.22	1.97 *	0.73	1.95 *	1.06
Thuis taal (Ref. Homogeen Nederlands)								
Heterogeen Nederlands	0.73	0.79	1.19	0.91	0.93	0.96	0.84	2.67 *
Anderstalig	0.75	0.76	0.75	0.68	0.67	0.87	0.85	2.45
Opleidingsniveau ouders (Ref. Laag opgeleid)								
Hoog opgeleid	1.25	1.07	1.12	1.08	0.82	0.89	0.91	0.76
Woonplaats regio (Ref. Brussel-stad)								
Kanaalzone	1.36	1.24	1.30	0.62	0.80	0.71	1.41	0.90
Eerste kroon	1.20	1.13	1.57	0.91	0.70	1.06	1.24	1.27
NW	1.66	2.16 *	1.40	0.54	0.68	1.05	1.60	1.01
ZO	0.57	1.54	0.85	0.41	0.96	1.09	0.49	0.23 *
Vlaamse rand	0.71	1.05	1.73	0.58	0.93	0.27 *	0.92	0.36
Buiten Vlaamse rand	1.11	1.33	1.30	1.04	1.44	0.71	1.87	0.70

Tabel 5.9a: 'Waarom doen jongeren en tieners deze activiteit niet vaker tijdens de schooldagen?': Aantallen¹¹³ en gewogen percentages

	Een boek/strip lezen		Iets met het gezin doen		Naar het zwembad gaan		Fietsen, skaten, voetballen op straat/park...		Sporten in een sportclub		Naar de jeugdbeweging gaan		Naar de teken-/muziek-/dansschool gaan		In de stad rondwandelen/shopp		Naar een concert of festival gaan		Met vrienden afspreken		Naar een fuif of discotheek gaan	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Te weinig plaatsen <i>in de stad</i> om deze activiteit te beoefenen	9	15.6	3	7.5	6	15.3	7	21.5	9	8.6	0	0.0	6	19.1	4	8.9	2	10.7	15	12.1	6	33.5
Te weinig mogelijkheden <i>in de buurt</i>	9	17.2	5	13.1	10	26.3	9	27.9	30	29.4	0	0.0	11	36.7	11	26.1	5	33.6	16	12.5	10	60.8
Ik heb te weinig vrienden om deze activiteit te beoefenen	3	6.0	3	6.6	4	11.0	9	28.3	9	8.3	0	0.0	3	9.1	4	8.2	0	2.7	11	8.9	2	13.8
Het is te duur om deze activiteit vaker te beoefenen	6	11.7	5	12.6	3	7.0	1	4.3	14	13.9	0	0.0	7	22.2	9	20.0	3	22.2	8	6.4	5	31.9
Ik weet er te weinig over	3	5.0	6	13.9	2	5.3	3	9.3	5	4.9	2	43.8	3	11.1	5	11.9	0	2.7	13	9.9	1	6.5
Ik wil geen lid worden van een club of vereniging	5	8.7	5	11.5	6	15.0	2	6.3	0	0.3	0	0.0	3	9.3	3	5.9	1	6.4	14	10.8	1	7.2
De plaats is zeer moeilijk bereikbaar	4	7.3	0	0.0	2	4.1	3	10.8	7	7.1	0	0.0	8	25.7	6	14.9	1	6.4	8	6.1	3	17.4
Ik wil me graag aansluiten, maar heb de stap nog niet gezet	7	13.4	4	9.8	2	5.4	2	6.9	10	9.9	1	12.6	5	17.7	6	14.0	1	10.1	9	6.9	1	8.8
Ik mag niet van mijn ouders	9	16.2	3	7.3	6	15.1	4	12.3	14	13.2	1	25.5	6	19.5	9	19.9	3	18.1	30	23.6	9	55.3
Het aanbod spreekt mij niet aan	5	8.7	5	11.3	2	5.0	1	3.4	3	2.7	0	0.0	2	5.6	7	16.1	3	22.9	8	6.4	3	18.3
Ik voel me niet goed bij de andere jongeren	1	2.4	2	4.0	3	8.3	4	13.8	4	3.5	1	12.6	4	13.5	2	5.2	0	0.0	7	5.2	1	7.2
De activiteit wordt niet vaak georganiseerd	3	5.1	6	16.0	5	12.7	4	11.9	7	6.4	0	0.0	3	8.6	4	10.2	1	3.7	15	11.8	4	22.5
Er is geen plaats meer/het is volzet	2	4.1	6	13.6	2	5.5	3	9.5	3	2.5	0	5.5	4	13.4	4	8.3	1	10.1	4	2.9	1	8.8
De uren waarop het doorgaat passen mij niet	10	17.7	10	23.6	9	23.2	3	9.9	31	29.9	2	30.7	12	37.9	12	27.3	3	19.8	31	24.4	5	31.9
Ik voel me niet veilig in de buurt waar het doorgaat	3	6.0	1	2.2	3	7.5	2	6.4	1	1.2	0	0.0	3	8.5	6	13.6	2	10.3	8	6.0	2	9.7
Het is in het Frans	3	5.8	3	6.6	1	1.8	1	4.5	5	5.0	0	0.0	5	15.3	4	8.1	0	0.0	6	4.4	1	7.2
Ik heb niemand om mij te brengen	1	1.3	1	2.2	3	8.0	3	8.0	5	4.8	3	62.2	5	17.1	9	19.8	1	3.5	11	8.6	2	14.8
Andere reden	3	6.1	2	5.7	2	5.3	2	5.1	5	5.0	2	37.0	2	7.9	0	0.0	1	9.9	5	4.3	0	0.0
Geen tijd wegens andere activiteiten of huiswerk	15	27.2	8	21.0	5	12.7	8	24.1	24	23.6	0	6.8	4	14.7	7	17.2	2	11.4	33	25.7	1	3.9

¹¹³ De gerapporteerde aantallen in de tabel zijn afgeronde waarden (in werkelijkheid zijn dit kommagetallen als gevolg van de weegprocedure die in de analyses gehanteerd werd). Door de kleine aantallen in de cellen kunnen de gerapporteerde percentages, bij gelijke gerapporteerde aantallen in de cellen, enigszins afwijken van elkaar.

Tabel 5.10a: 'Waarom doen jongeren en tieners deze activiteit niet vaker tijdens het weekend?': Aantallen en gewogen percentages

	Een boek/strip lezen		Iets met het gezin doen		Naar het zwembad gaan		Fietsen, skaten, voetballen op straat/park...		Sporten in een sportclub		Naar de jeugdbeweging gaan		Naar de teken-/muziek-/dansschool gaan		In de stad rondwandelen/shoppen		Naar een concert of festival gaan		Met vrienden afspreken		Naar een fuif of discotheek gaan	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Te weinig plaatsen <i>in de stad</i> om deze activiteit te beoefenen	8	40.7	14	14.6	6	16.9	4	14.7	8	14.2	2	11.7	4	23.3	3	6.5	1	2.5	8	7.4	6	7.5
Te weinig mogelijkheden <i>in de buurt</i>	3	16.1	17	17.9	6	18.8	8	30.0	17	31.4	1	5.3	6	34.0	9	19.4	10	22.9	18	16.2	21	25.4
Ik heb te weinig vrienden om deze activiteit te beoefenen	3	12.9	6	6.3	3	9.5	3	10.8	5	9.0	4	18.8	2	10.7	4	7.8	1	2.5	4	3.2	4	4.6
Het is te duur om deze activiteit vaker te beoefenen	3	16.7	7	7.3	1	3.5	6	23.2	12	22.8	2	9.1	2	10.0	12	25.4	15	34.2	12	10.9	20	24.1
Ik weet er te weinig over	2	12.3	7	7.1	3	7.9	5	16.8	2	4.4	3	13.6	2	12.7	4	8.6	3	6.1	10	9.1	2	2.6
Ik wil geen lid worden van een club of vereniging	4	21.0	8	8.2	5	14.6	2	7.1	2	4.6	1	2.8	1	3.2	5	10.2	1	2.5	6	5.7	6	7.8
De plaats is zeer moeilijk bereikbaar	2	9.0	5	5.2	3	8.0	2	5.9	8	15.6	0	0.0	2	12.5	5	10.5	0	0.0	5	4.7	3	3.2
Ik wil me graag aansluiten, maar heb de stap nog niet gezet	6	32.1	9	9.9	2	4.5	2	7.4	6	10.7	3	13.8	5	28.2	5	10.1	1	1.6	9	8.0	4	5.2
Ik mag niet van mijn ouders	2	7.8	5	5.8	5	13.3	6	22.2	5	9.7	5	25.1	0	2.3	6	13.0	14	32.0	20	18.3	33	39.9
Het aanbod spreekt mij niet aan	1	6.3	11	11.6	0	0.0	4	14.8	6	10.8	1	4.9	0	1.8	7	14.8	3	7.3	11	9.7	2	3.0
Ik voel me niet goed bij de andere jongeren	3	16.8	4	4.7	1	4.1	4	12.8	3	5.1	1	7.4	0	2.3	4	9.0	1	1.6	8	7.3	4	5.0
De activiteit wordt niet vaak georganiseerd	5	27.1	14	14.5	6	18.3	3	11.8	7	12.8	1	5.6	3	17.0	6	12.1	2	5.0	13	11.8	9	10.8
Er is geen plaats meer/het is volzet	2	9.6	4	4.7	2	7.3	3	10.7	1	1.5	2	10.1	1	3.1	8	16.2	8	19.3	7	6.8	4	4.4
De uren waarop het doorgaat passen mij niet	5	25.3	11	11.6	6	18.8	4	14.5	10	18.7	3	18.3	2	9.9	8	16.0	5	12.1	21	19.3	10	11.6
Ik voel me niet veilig in de buurt waar het doorgaat	4	18.1	8	8.4	5	13.6	3	11.2	2	3.2	0	0.0	1	4.8	6	13.4	3	7.7	3	3.1	5	5.8
Het is in het Frans	2	9.5	8	7.9	2	7.0	6	20.8	5	10.0	1	2.8	0	0.0	3	5.8	2	4.1	6	5.1	2	2.5
Ik heb niemand om mij te brengen	2	11.5	8	8.3	3	10.2	1	5.2	3	5.2	4	19.2	2	13.7	4	8.8	4	8.3	8	7.7	10	12.4
Andere reden	1	6.6	3	3.2	1	4.3	2	6.2	3	6.5	4	20.1	0	0.0	3	5.5	4	10.3	6	5.2	5	5.9
Geen tijd wegens andere activiteiten of huiswerk	0	0.0	24	25.6	5	15.5	4	13.9	6	11.8	1	7.3	1	6.3	8	17.5	2	3.5	29	26.3	7	8.7

Tabel 5.11a: 'Waarom doen jongeren en tieners deze activiteit niet vaker tijdens de vakantie?': Aantallen en gewogen percentages

	Een boek/strip lezen		iets met het gezin doen		Naar het zwembad gaan		Fietsen, skaten, voetballen op straat/park...		Sporten in een sportclub		Naar de jeugdbeweging gaan		Naar de teken-/muziek-/dansschool gaan		In de stad rondwandelen/shoppen		Naar een concert of festival gaan		Met vrienden afspreken		Naar een fuif of discotheek gaan	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Te weinig plaatsen <i>in de stad</i> om deze activiteit te beoefenen	3	22.0	9	13.6	14	24.8	5	16.7	10	15.3	3	12.4	2	10.8	6	13.8	7	10.4	9	5.6	5	8.2
Te weinig mogelijkheden <i>in de buurt</i>	1	7.0	11	16.5	9	15.3	10	31.4	13	19.9	5	20.7	7	33.2	7	14.6	12	17.1	25	16.3	8	11.9
Ik heb te weinig vrienden om deze activiteit te beoefenen	1	6.3	2	2.9	6	10.6	4	12.2	3	4.1	4	18.0	3	13.1	2	4.2	3	4.0	16	10.3	4	5.8
Het is te duur om deze activiteit vaker te beoefenen	1	5.4	5	7.2	2	3.8	1	4.3	8	12.6	0	1.8	2	11.7	16	35.6	31	45.9	6	4.2	7	11.2
Ik weet er te weinig over	1	5.4	4	6.2	8	14.5	4	11.5	4	6.8	4	17.9	2	9.1	3	7.3	5	7.2	9	6.0	4	5.7
Ik wil geen lid worden van een club of vereniging	1	5.2	5	7.5	1	1.3	1	2.5	2	2.6	1	5.7	0	1.8	1	2.4	1	1.6	3	1.7	0	0.0
De plaats is zeer moeilijk bereikbaar	1	5.4	4	6.2	1	1.4	3	9.7	4	6.3	1	2.3	3	13.1	1	2.7	0	0.6	9	5.9	3	3.9
Ik wil me graag aansluiten, maar heb de stap nog niet gezet	0	0.0	3	4.9	0	0.7	2	7.7	4	5.9	3	15.5	2	10.9	1	2.6	2	2.6	7	4.5	4	6.2
Ik mag niet van mijn ouders	2	15.3	3	4.6	8	13.7	4	11.6	6	9.3	4	16.0	1	3.7	5	11.8	17	24.9	33	21.3	32	48.9
Het aanbod spreekt mij niet aan	2	10.2	4	6.8	5	8.7	2	7.6	2	2.9	0	0.0	0	0.0	0	0.8	2	3.4	6	4.1	4	6.3
Ik voel me niet goed bij de andere jongeren	0	0.0	3	4.2	2	4.3	3	9.4	0	0.6	1	5.3	1	6.7	0	0.8	2	2.6	4	2.9	2	3.7
De activiteit wordt niet vaak georganiseerd	0	2.7	9	13.6	7	11.6	3	9.1	6	9.5	1	2.3	8	39.2	3	7.7	10	14.5	15	9.9	4	6.0
Er is geen plaats meer/het is volzet	0	2.7	5	8.4	3	4.9	3	9.0	3	3.8	1	2.3	3	14.4	2	5.4	8	11.7	8	5.0	3	4.2
De uren waarop het doorgaat passen mij niet	0	2.7	6	9.3	6	10.3	4	11.1	11	16.6	5	20.4	4	18.3	4	8.9	8	12.6	23	15.1	5	7.7
Ik voel me niet veilig in de buurt waar het doorgaat	0	2.7	2	2.8	4	7.2	3	8.6	1	2.0	1	6.6	2	8.0	3	6.7	1	2.0	3	1.7	9	13.3
Het is in het Frans	1	5.4	2	2.7	2	4.1	2	5.6	5	8.3	2	9.3	2	12.1	0	0.0	0	0.0	1	0.5	2	3.2
Ik heb niemand om mij te brengen	0	2.7	4	5.9	8	13.6	0	0.0	3	4.8	1	4.4	5	22.5	4	7.9	7	10.1	12	7.5	5	8.0
Andere reden	5	30.3	3	4.7	4	6.8	1	3.9	11	17.5	4	17.5	0	2.0	5	10.5	3	3.8	12	8.0	3	4.6
Geen tijd wegens andere activiteiten of huiswerk	4	24.2	18	28.7	5	8.6	5	15.7	6	9.5	3	15.2	0	1.8	1	2.0	1	1.6	35	22.8	6	9.6

Tabel 5.12a: 'Waarom doen kinderen deze activiteit niet vaker tijdens de schooldagen?': Aantallen en gewogen percentages

	Een boek/strip lezen		Iets met het gezin doen		Naar het zwembad gaan		Fietsen, skaten, voetballen op straat/park...		Sporten in een sportclub		Binnen met vriendjes en vriendinnetjes spelen		Buiten met vriendjes en vriendinnetjes spelen		Schrijven, muziek spelen, toneel spelen, zingen, dansen	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Ik heb te weinig vrienden om deze activiteit te beoefenen	0	5.4	3	4.6	3	5.4	2	8.0	2	6.1	0	5.9	2	9.8	3	12.1
Het is te duur om deze activiteit vaker te beoefenen	0	0.0	4	7.7	2	4.6	0	0.0	5	15.3	1	14.8	0	0.0	3	16.7
De plaats is zeer moeilijk bereikbaar	0	0.0	9	15.9	8	15.5	0	0.0	4	12.7	1	14.8	3	13.4	1	5.6
Ik mag niet van mijn ouders	1	7.4	1	1.5	4	8.5	3	10.7	2	5.7	5	60.9	8	33.0	1	4.6
Het is in het Frans	1	7.4	2	3.8	2	4.1	0	0.0	2	6.7	0	0.0	1	2.2	0	0.0
Ik heb niemand om mij te brengen	2	27.0	9	16.2	21	41.1	10	33.4	12	37.5	5	56.2	6	23.1	4	18.7
Andere reden	2	24.9	8	14.2	3	5.9	1	3.5	5	15.6	1	8.4	4	15.5	3	12.5
Ik weet niet waar ik dat kan doen	2	20.0	5	8.9	8	16.7	3	9.2	3	10.5	1	18.1	2	8.2	4	17.9
Mijn ouders werken dan	2	21.6	28	50.8	12	22.8	5	15.0	7	22.0	3	32.9	1	5.4	5	21.7
Ik durf niet	2	26.8	3	5.0	1	2.4	0	0.0	1	1.6	0	0.0	1	4.4	0	2.3
Geen tijd wegens andere activiteiten of huiswerk	1	14.4	9	16.2	2	4.0	5	15.2	0	0.9	1	18.3	4	17.8	1	5.8

Tabel 5.13a: 'Waarom doen kinderen deze activiteit niet vaker tijdens het weekend?': Aantallen en gewogen percentages

	Een boek/strip lezen		Iets met het gezin doen		Naar het zwembad gaan		Fietsen, skaten, voetballen op straat/park...		Sporten in een sportclub		Naar de jeugdbeweging gaan		Binnen met vriendjes en vriendinnetjes spelen		Buiten met vriendjes en vriendinnetjes spelen		Schrijven, muziek spelen, toneel spelen, zingen, dansen	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Ik heb te weinig vrienden om deze activiteit te beoefenen	1	7.2	0	0.0	4	7.2	0	1.2	1	3.6	0	3.8	0	3.5	4	12.2	1	7.8
Het is te duur om deze activiteit vaker te beoefenen	1	12.9	0	0.9	4	7.5	0	0.0	6	16.8	1	8.1	0	0.0	1	3.4	3	20.2
De plaats is zeer moeilijk bereikbaar	0	5.7	3	6.8	5	8.5	0	0.0	6	16.2	2	12.5	0	0.0	5	15.4	0	3.9
Ik mag niet van mijn ouders	1	12.9	1	2.7	9	14.6	4	16.3	1	2.5	2	12.2	7	50.6	8	22.5	1	10.6
Het is in het Frans	0	0.0	0	0.0	1	1.7	0	0.0	3	8.8	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	5.4
Ik heb niemand om mij te brengen	0	0.0	6	16.1	23	38.6	4	15.0	15	43.8	3	20.6	2	14.7	10	27.5	3	27.1
Andere reden	1	15.1	10	27.8	6	9.4	6	25.9	6	18.3	2	17.5	1	10.7	7	19.2	2	19.2
Ik weet niet waar ik dat kan doen	6	75.3	4	11.9	3	5.0	2	8.3	8	22.1	1	6.7	0	0.0	2	4.6	4	31.3
Mijn ouders werken dan	1	10.8	14	36.5	3	5.8	4	17.9	3	8.6	0	0.0	0	3.5	1	3.8	2	19.0
Ik durf niet	0	0.0	1	2.5	3	4.6	1	5.4	0	0.0	0	0.0	1	6.3	1	1.5	2	13.7
Geen tijd wegens andere activiteiten of huiswerk	0	0.0	8	21.6	6	10.1	2	10.0	1	3.9	3	19.9	2	15.6	5	14.1	1	5.5

Tabel 5.14a: 'Waarom doen de jeugd deze activiteit niet vaker tijdens de vakantie?': Aantallen en gewogen percentages

	Jongeren en Tieners				Jongeren		Kinderen					
	Deelgenomen aan speelpleinwerking		Op sportkamp met overnachting gaan		Op buitenlandskamp of jongerenreis gegaan		Op sportkamp gaan		Naar een atelier gaan		Deelgenomen aan speelpleinwerking	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Te weinig plaatsen <i>in de stad</i> om deze activiteit te beoefenen	0	2.5	4	8.1	2	2.4	-	-	-	-	-	-
Te weinig mogelijkheden <i>in de buurt</i>	2	16.3	7	16.1	3	3.9	-	-	-	-	-	-
Ik heb te weinig vrienden om deze activiteit te beoefenen	1	7.3	5	9.9	5	7.8	2	6.2	2	7.0	1	26.9
Het is te duur om deze activiteit vaker te beoefenen	2	13.5	6	12.1	20	29.6	7	29.4	4	16.8	1	28.7
Ik weet er te weinig over	5	31.1	3	7.0	6	9.1	-	-	-	-	-	-
Ik wil geen lid worden van een club of vereniging	1	6.8	1	1.6	3	4.3	-	-	-	-	-	-
De plaats is zeer moeilijk bereikbaar	0	0.0	3	7.4	1	1.8	6	24.4	1	3.9	0	0.0
Ik wil me graag aansluiten, maar heb de stap nog niet gezet	5	33.0	2	5.3	7	10.9	-	-	-	-	-	-
Ik mag niet van mijn ouders	4	23.5	6	12.9	7	11.1	3	11.1	2	7.4	0	0.0
Het aanbod spreekt mij niet aan	2	10.4	3	6.7	6	8.9	-	-	-	-	-	-
Ik voel me niet goed bij de andere jongeren	0	0.0	2	3.7	7	10.4	-	-	-	-	-	-
De activiteit wordt niet vaak georganiseerd	2	12.2	5	11.9	2	3.7	-	-	-	-	-	-
Er is geen plaats meer/het is volzet	2	11.6	5	10.5	10	15.8	-	-	-	-	-	-
De uren waarop het doorgaat passen mij niet	2	11.0	3	5.9	12	18.6	-	-	-	-	-	-
Ik voel me niet veilig in de buurt waar het doorgaat	0	2.5	0	0.9	0	0.0	-	-	-	-	-	-
Het is in het Frans	2	12.2	1	2.3	1	0.8	0	0.0	1	3.2	1	15.9
Ik heb niemand om mij te brengen	0	0.0	4	8.0	2	3.4	9	35.2	5	20.5	2	42.3
Andere reden	1	6.8	3	5.8	8	11.8	3	11.8	1	4.4	1	15.9
Geen tijd wegens andere activiteiten of huiswerk	0	0.0	6	12.0	3	4.5	6	25.8	6	22.6	1	28.7
Ik weet niet waar ik dat kan doen	-	-	-	-	-	-	4	14.9	1	4.1	0	11.0
Mijn ouders werken dan	-	-	-	-	-	-	1	5.6	1	3.3	0	6.9
Ik durf niet	-	-	-	-	-	-	0	0.0	5	20.6	0	0.0

Tabel 6.1a: 'Welke culturele centra ken je en hoe vaak ben je er al geweest?': Gewogen percentages

	Jongeren					Tieners					Sign.
	Ken ik niet	Ken ik, maar nog nooit geweest	Al 1 of 2 keer geweest	Al verschillende keren geweest	Ga er regelmatig naartoe	Ken ik niet	Ken ik, maar nog nooit geweest	Al 1 of 2 keer geweest	Al verschillende keren geweest	Ga er regelmatig naartoe	
1.Jeugdtheater BRONKS	49.7	12.0	18.9	16.1	3.3	67.8	10.6	10.9	8.2	2.5	***
2.Het Atomium	2.6	11.9	36.6	40.5	8.5	3.6	10.9	28.9	42.6	14.1	**
3.Zinnema	70.6	9.4	9.1	8.5	2.4	68.0	6.4	10.2	10.8	4.6	*
4.Het Kaaithheater	58.6	13.2	15.2	9.2	3.8	81.4	8.6	5.8	3.4	1.0	***
5.Kinopolis	1.9	2.4	8.5	50.1	37.1	5.2	5.3	14.1	49.2	26.2	***
6.De KVS (Koninklijke Vlaamse Schouwburg)	55.2	15.3	18.8	8.0	2.8	76.1	14.3	5.7	3.3	0.7	***
7.Beursschouwburg	50.2	24.4	15.6	7.0	2.8	80.2	11.2	5.5	2.1	0.9	***
8.Cinema Nova	-	-	-	-	-	76.9	11.1	5.8	4.4	1.8	
9.Jeugd en Muziek	52.2	18.6	11.6	13.4	4.2	58.9	16.4	13.2	7.8	3.8	*
10.Manneke Pis	4.7	4.6	27.8	55.7	7.2	6.5	9.8	32.7	42.9	8.1	***
11.Anima	80.7	11.4	3.9	2.5	1.5	81.0	8.8	4.1	4.6	1.4	
12.Filemon	-	-	-	-	-	89.5	5.5	2.5	1.5	1.0	
13.Jubelpark, muziekinstrumentenmuseum, chinees paviljoen	31.6	17.3	26.7	20.1	4.3	48.6	15.6	19.9	12.5	3.5	***
14.BOZAR (Paleis voor Schone Kunsten)	27.0	19.2	26.1	22.9	4.9	47.6	17.4	20.8	10.7	3.5	***
15.Koninklijke Musea voor Schone Kunsten	36.0	20.2	28.6	12.6	2.7	61.1	19.1	13.3	5.2	1.3	***
16.Het Margritte Museum	35.0	29.1	26.6	8.2	1.2	49.6	17.6	26.1	5.6	1.2	***
17.Museum voor Natuurwetenschappen	36.8	18.3	22.2	20.5	2.3	51.4	16.0	17.7	13.3	1.6	***
18.Art Basics for Children (ABC)	-	-	-	-	-	79.3	8.9	7.4	2.7	1.6	
19.Beeldenstorm	-	-	-	-	-	83.0	8.7	3.9	2.3	2.1	
20.Belgisch Centrum van het Beeldverhaal (stripmuseum)	44.1	23.5	24.3	6.7	1.3	60.6	17.2	15.6	4.6	1.9	***
21.Ancienne Belgique (AB)	34.5	31.2	20.6	8.7	5.1	66.5	20.1	8.4	3.7	1.3	***
22.Rockfabriek	87.0	9.9	2.3	0.6	0.2	86.6	10.5	1.4	1.3	0.2	

* p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

Tabel 6.2a: 'Ken je deze evenementen/festivals en hoe vaak ben je er al geweest?': Gewogen percentages

	Jongeren					Tieners					Sign.
	Ken ik niet	Ken ik, maar nog nooit geweest	Al 1 of 2 keer geweest	Al verschillende keren geweest	Ga er regelmatig naartoe	Ken ik niet	Ken ik, maar nog nooit geweest	Al 1 of 2 keer geweest	Al verschillende keren geweest	Ga er regelmatig naartoe	
1.Stadskriebels	60.3	19.5	8.3	9.0	2.9	72.1	14.6	7.7	3.6	2.0	***
2.Boterhammen in het Park	66.7	18.3	9.0	5.2	0.7	68.2	10.6	10.7	8.2	2.3	***
3.Plazey	69.9	16.2	7.5	5.2	1.1	86.0	7.6	2.9	2.0	1.6	***
4.Brussel bad	52.4	21.2	14.3	8.9	3.2	68.8	12.7	10.1	6.3	2.0	***
5.Erfgoeddag	67.8	20.0	9.0	2.5	0.7	79.4	12.1	4.9	3.0	0.6	***
6.Dag van de Jeugdbeweging	33.5	36.6	15.3	9.4	5.3	48.7	26.0	15.3	7.3	2.6	***
7.Zuidfoor – Kermis van Brussel	40.6	17.5	19.2	16.4	6.3	50.7	12.3	12.9	18.7	5.4	***
8.Week van de Amateurkunsten (WAK)	80.1	13.5	3.6	1.6	1.2	85.8	9.4	3.1	1.2	0.5	
9.BXL Bravo	80.3	12.5	4.4	1.9	0.8	86.3	7.8	3.0	1.9	1.0	
10.Klank- en lichtspel op de Grote Markt	53.2	15.9	18.6	9.6	2.7	69.0	11.3	10.4	7.4	1.9	***
11.De kerstmarkt op het Sint-Katelijneplein	34.3	10.7	14.6	23.2	17.2	48.1	12.8	15.7	18.5	5.0	***
12.Roller Bike Parade	71.1	17.7	5.9	4.2	1.1	81.8	10.0	4.0	2.4	1.8	***
13.Zinneke Parade	56.5	17.5	13.6	9.9	2.5	72.7	12.6	8.7	4.1	2.0	***
14.Buitenspeeldag	59.5	24.4	9.3	5.2	1.6	47.6	22.3	14.9	10.0	5.2	***
15.Irissport	76.8	11.3	6.6	3.9	1.4	83.2	9.1	4.1	2.1	1.5	*
16.Kampioenschap van Brussel	74.5	18.3	5.6	1.6	0.1	71.1	21.5	4.6	2.3	0.6	
17.Brusselslive	64.2	22.0	9.2	3.7	0.9	87.6	7.6	2.8	1.4	0.5	***
18.Museum Night Fever	63.3	26.2	6.5	2.3	1.6	80.6	12.3	4.3	1.7	1.1	***
19.Kunstbende	63.3	25.0	6.9	4.3	0.5	81.3	10.6	4.7	2.5	0.9	***

* p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

Tabel 6.3a: 'Ken je volgende jeugdorganisaties en hoe vaak ben je er al geweest?': Gewogen percentages

	Jongeren					Tieners					Sign.
	Ken ik niet	Ken ik, maar nog nooit geweest	Al 1 of 2 keer geweest	Al verschillende keren geweest	Ga er regelmatig naartoe	Ken ik niet	Ken ik, maar nog nooit geweest	Al 1 of 2 keer geweest	Al verschillende keren geweest	Ga er regelmatig naartoe	
1.Brock/Stadsrally	90.4	6.1	2.5	0.4	0.6	89.0	6.1	2.2	1.3	1.4	
2.Het Neerhof (kinderboerderij)	65.4	10.3	13.9	9.9	0.6	59.2	12.3	15.5	10.0	3.0	*
3.Jeugdclub 't Uilekot	87.2	7.6	2.7	1.6	0.9	-	-	-	-	-	
4.Jeugdclub De Kuub	75.8	12.2	5.3	4.1	2.6	-	-	-	-	-	
5.Jeugdhuis 't Mutske	80.0	11.5	5.2	2.4	0.9	-	-	-	-	-	
6.Jeugdhuis Tongeluk	59.7	13.0	7.3	13.1	7.0	-	-	-	-	-	
7.Jeugdhuis Alleman	88.0	5.7	4.1	1.3	1.0	-	-	-	-	-	
8.Jeugdhuis De Branding	74.5	12.5	6.2	4.9	2.0	-	-	-	-	-	
9.Jeugdhuis De Schakel	82.4	8.8	5.4	2.1	1.3	-	-	-	-	-	
10.Jeugdcentrum Aximax	83.8	8.9	4.5	1.8	1.0	80.1	8.5	5.1	4.2	2.2	
11.JES (Jeugd en Stad)	83.9	8.8	4.3	2.0	1.0	80.3	12.5	4.2	2.0	1.0	
12.De kinderclub of jeugdatelier in een gemeenschapscentrum	-	-	-	-	-	62.2	21.8	9.7	4.9	1.4	
13.Roodebeekcentrum - Villa Montald	-	-	-	-	-	85.3	7.3	3.6	3.3	0.5	
<hr/>											
1.Multicultureel Jongerencentrum Chicago	83.5	11.8	2.9	0.7	1.0	87.1	8.7	2.7	1.1	0.5	
2.Centrum West	86.4	7.0	3.9	1.1	1.7	81.4	10.6	4.5	2.4	1.1	
3.Vereniging van Marokkaanse Jongeren (VMJ)	87.6	6.6	4.0	1.1	0.8	85.4	8.4	3.3	1.4	1.5	
4.Peterbos	84.8	7.3	4.8	2.5	0.6	81.4	9.3	4.6	2.7	2.0	
5.Miks	90.8	3.7	3.5	1.2	0.8	91.7	3.6	2.2	1.8	0.8	
6.Foyer	81.6	9.3	5.4	2.6	1.1	85.8	6.0	4.4	2.4	1.4	
7.Buurtwerk Chambéry	90.4	4.8	2.9	1.3	0.6	90.2	4.6	2.4	2.1	0.7	
8.A Place To Live	89.5	6.0	2.8	1.0	0.7	89.7	5.9	2.6	1.1	0.7	
9.Ratatouille	85.3	8.3	3.8	1.7	1.0	75.9	14.2	5.4	2.9	1.7	**
10.D'BROEJ	88.4	5.5	3.7	1.8	0.7	90.1	5.5	2.1	1.6	0.8	

* p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

Tabel 6.4a: 'Ken je volgende sportactiviteiten en hoe vaak ben je er al geweest?': Gewogen percentages

	Jongeren					Tieners					Sign.
	Ken ik niet	Ken ik, maar nog nooit geweest	Al 1 of 2 keer geweest	Al verschillende keren geweest	Ga er regelmatig naartoe	Ken ik niet	Ken ik, maar nog nooit geweest	Al 1 of 2 keer geweest	Al verschillende keren geweest	Ga er regelmatig naartoe	
1.De sportacademie (Elsene, Schaarbeek, Koekelberg, Anderlecht)	62.1	22.3	9.1	4.1	2.4	63.2	19.4	7.8	4.8	4.8	
2.Ket2Sport	-	-	-	-	-	52.2	7.7	27.6	10.8	1.8	
3.Activiteiten van een sportclub	35.2	18.6	14.1	15.3	16.9	39.9	12.5	15.4	13.7	18.5	*
4.Sportlessenreeksen	50.3	18.0	12.9	9.3	9.6	61.4	14.5	8.5	7.6	8.0	**
5.Activiteiten van de Stichting Vlaamse Schoolsport (SVS)	72.7	14.1	7.2	4.9	1.2	74.9	11.5	6.3	5.3	2.0	
6.Joggings (20 km van Brussel, Wimpelloop, ...)	40.2	42.3	10.7	4.7	2.2	53.6	32.4	7.7	4.5	1.9	***
7.Buurtsportactiviteiten (vzw Buurtsport Brussel, Bis-Foyer,...)	69.1	18.9	7.0	4.0	1.0	73.1	11.4	6.5	7.0	2.0	**
8.Begeleide fietstochten in Brussel (VGC, Pro Velo,...)	64.3	23.4	8.0	3.2	1.2	68.2	16.1	8.4	6.1	1.2	**
9.SNS-pas activiteiten	70.9	18.0	5.2	3.9	2.0	88.1	6.4	2.8	2.0	0.7	***
10.Powerplaysoccertornooi (Tour&Taxis)	77.1	14.5	4.4	3.7	0.3	71.4	13.5	8.2	4.8	2.0	**
11.Dansfollie	78.9	12.9	4.5	1.5	2.1	81.0	10.5	3.7	3.2	1.6	
12.Naschoolse sport op school	60.4	22.2	8.5	5.9	3.1	68.4	12.4	6.3	8.9	4.0	***
13.De Brusselse Zaalvoetbalcompetitie	71.1	19.8	4.8	3.1	1.2	-	-	-	-	-	

* p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

kind & samenleving